

Dicht d'apotekers / [Quiricus de Augustis].

Contributors

Augustis, Quirico de, active 1486-1497.

Publication/Creation

Brussels : T. van der Noot, 1515.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/uzcfw3d7>

License and attribution

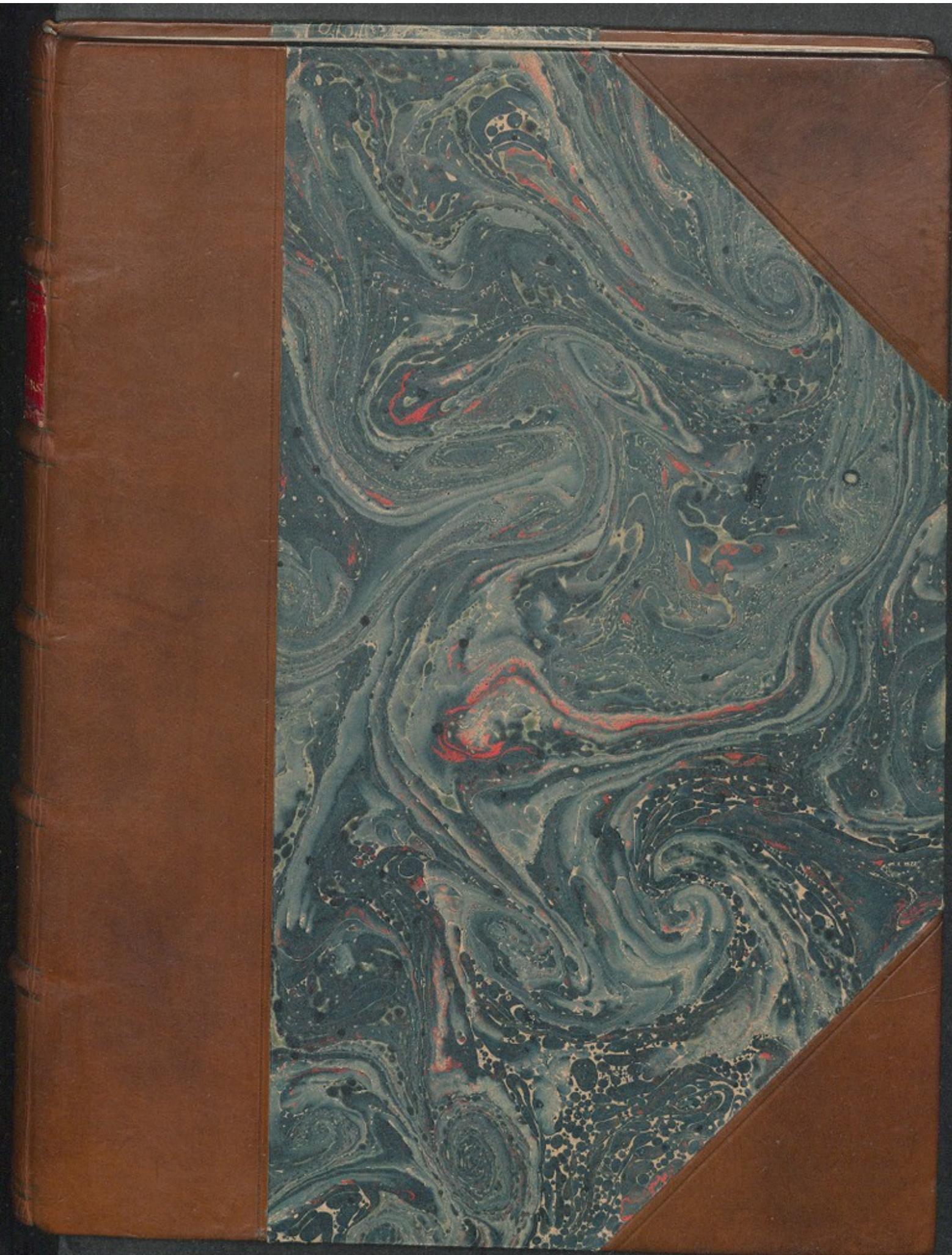
This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

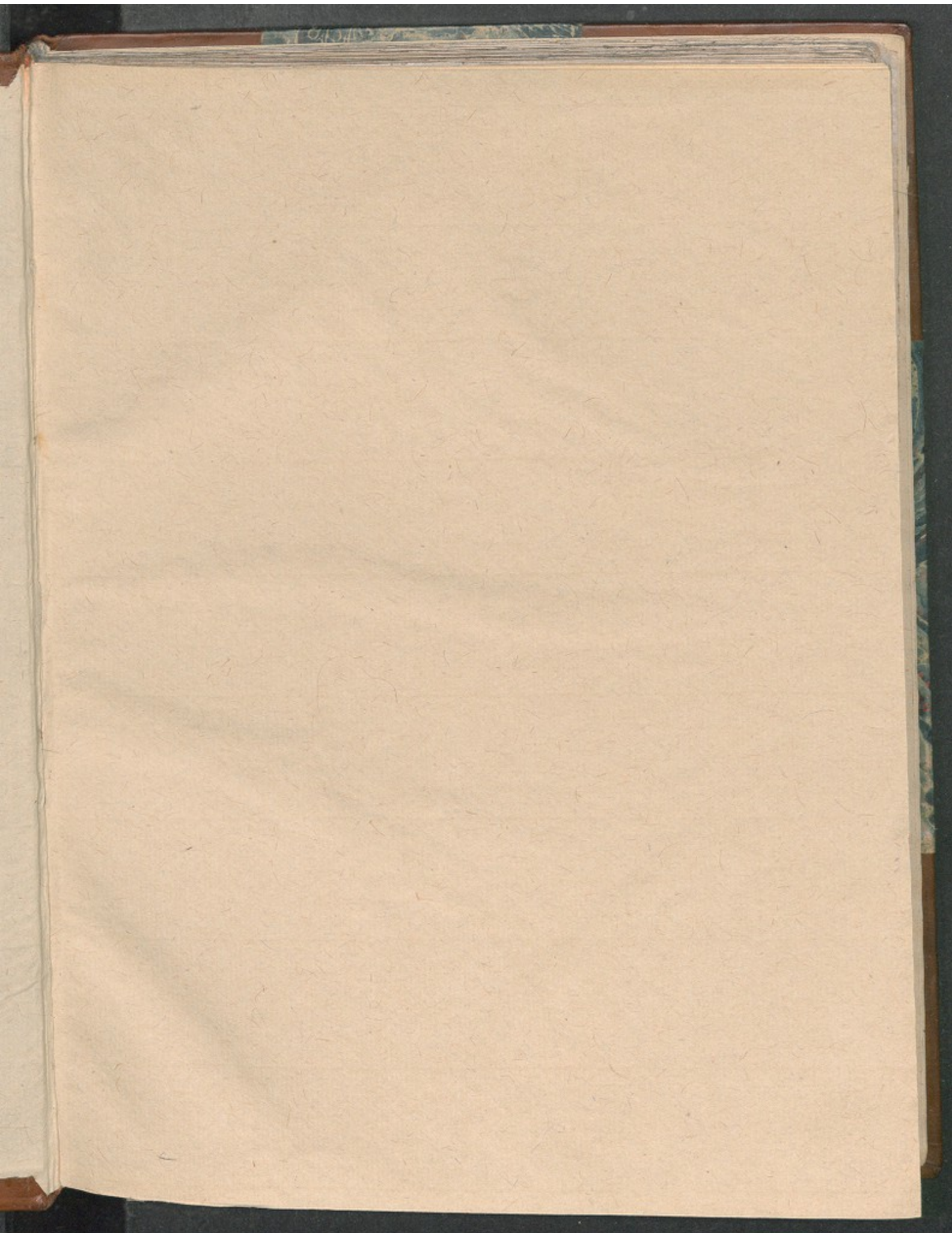

544

AUGUSTIS, Quiricus de

Sigs 01-4 wanting. 02-3 supplied in facsimile
from Dutch Royal Library, the only other recorded copy
01 and 04 (presumed blank) are missing from Dutch
Royal Library copy.

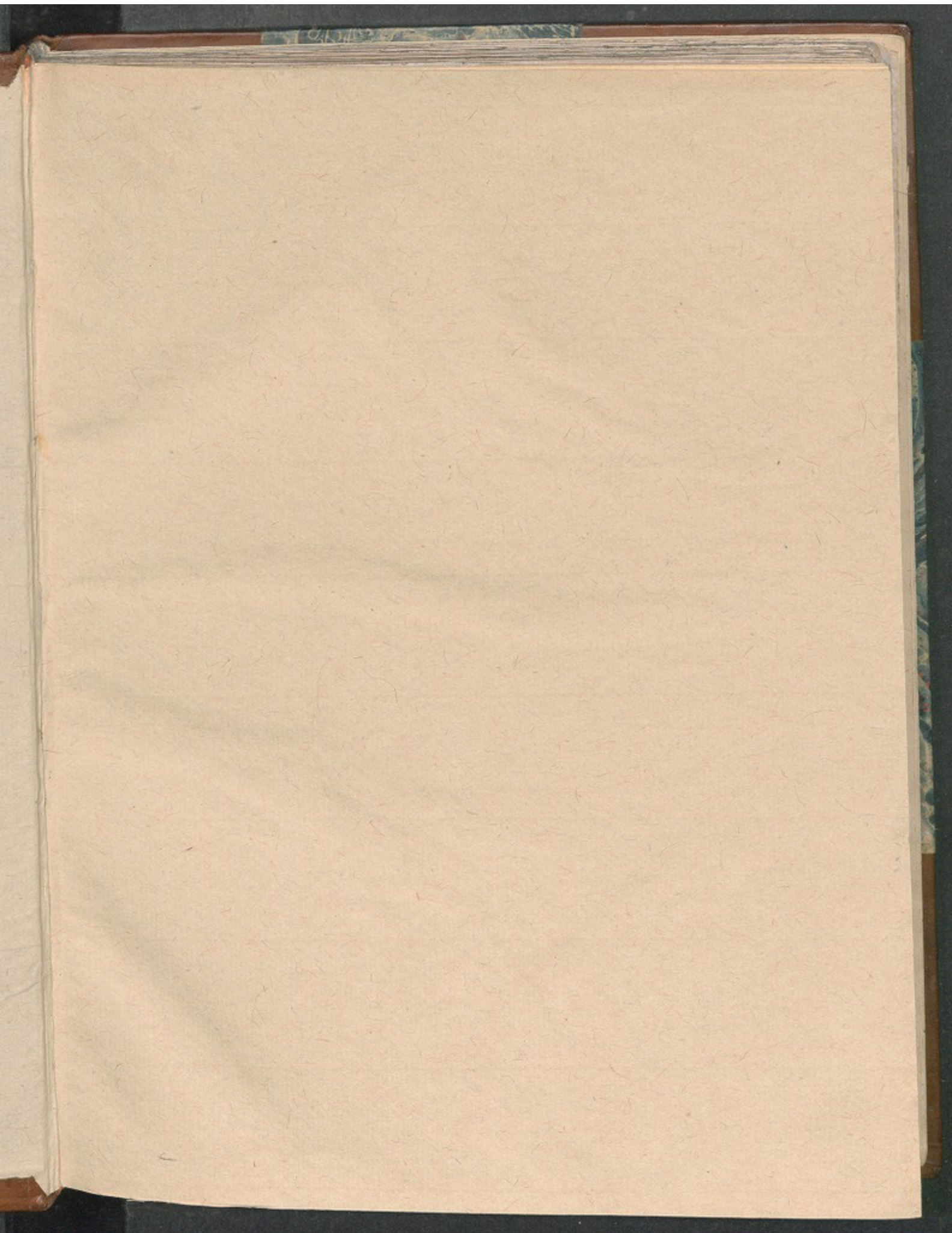

544

AUGUSTIS, Quiricus de

Sigs 01-4 wanting. 02-3 supplied in facsimile
from Dutch Royal Library, the only other recorded copy
01 and 04 (presumed blank) are missing from Dutch
Royal Library copy.

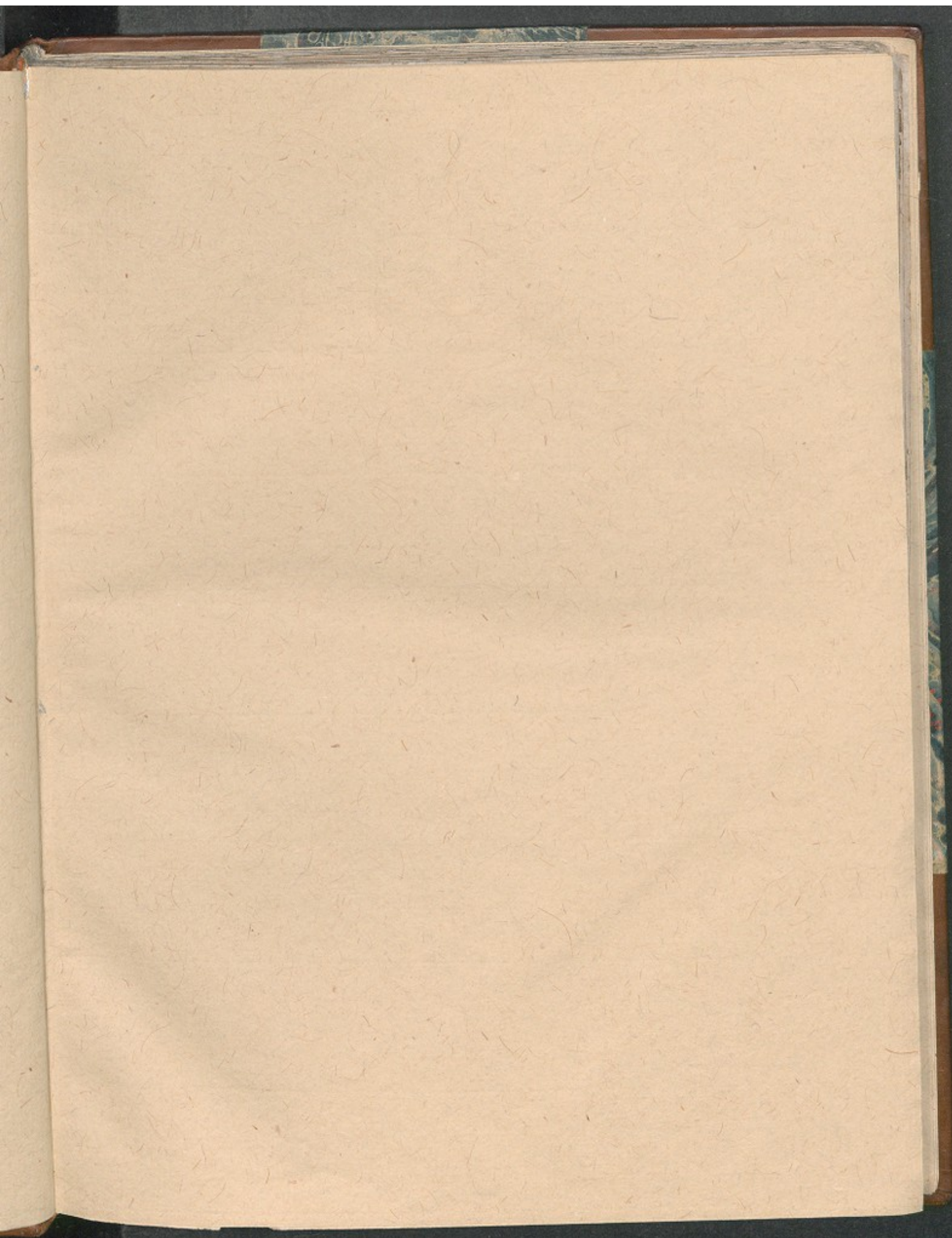

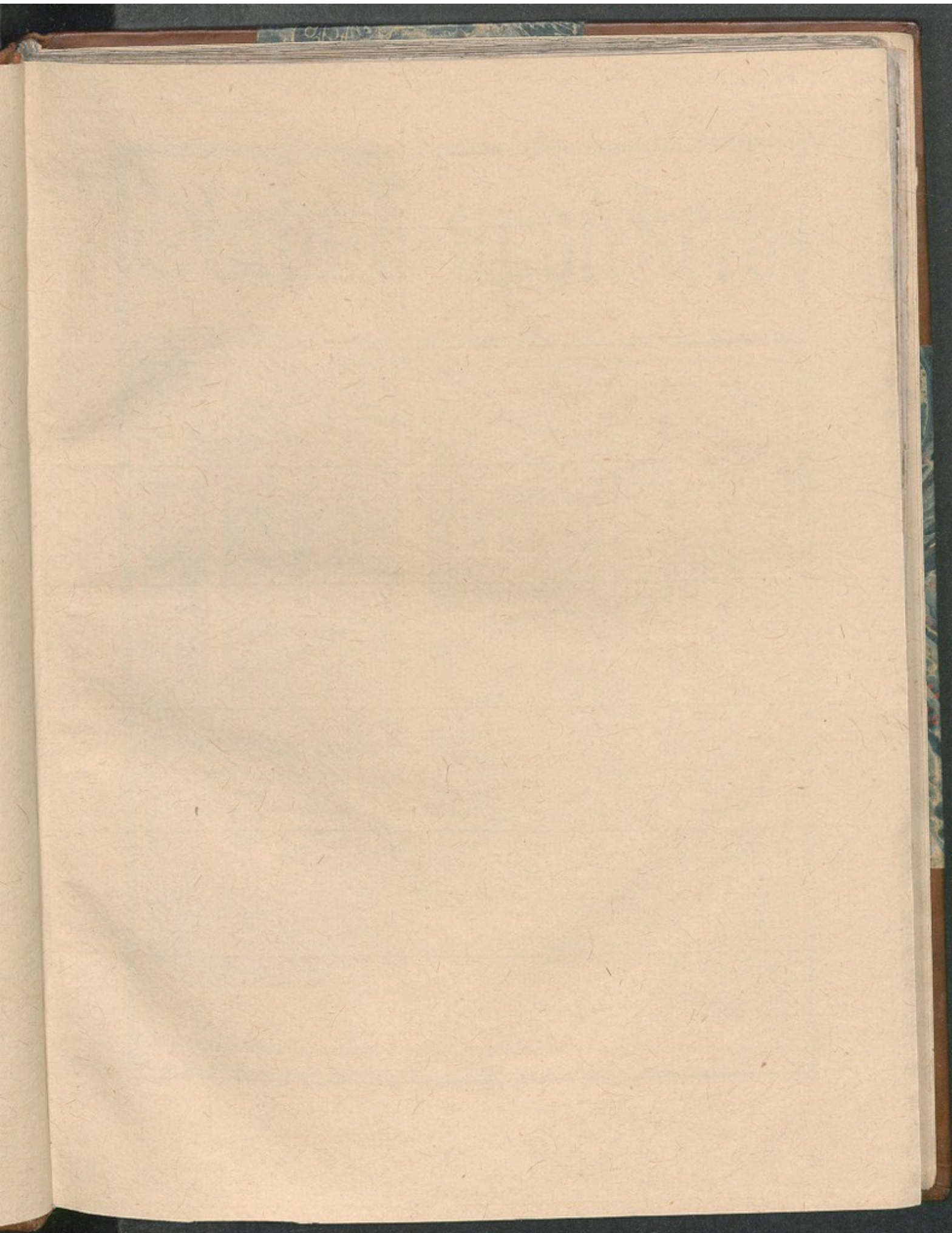

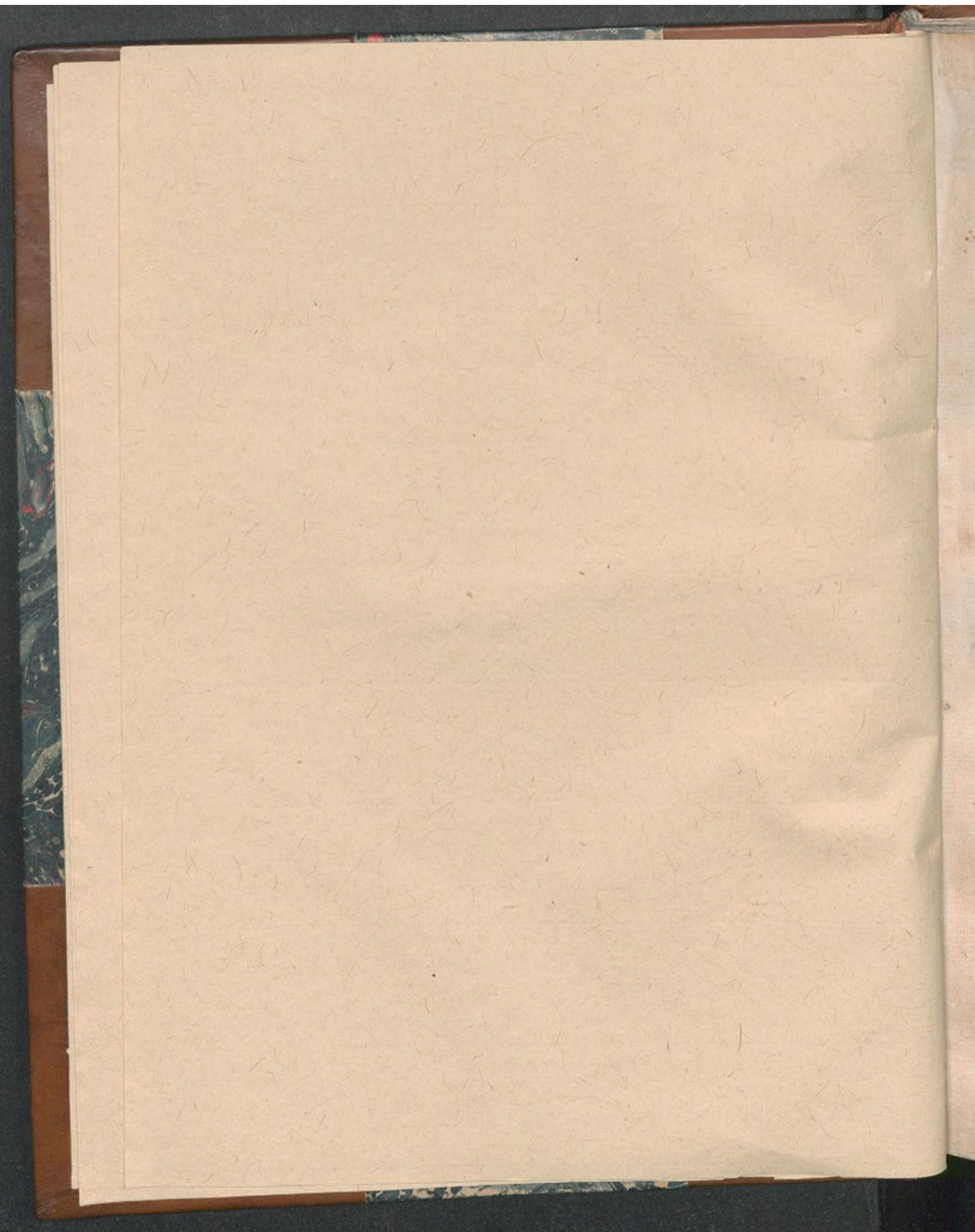

544 /

Dicht. d. apotekers.

32 334

De tafel

Dites de tafel des gheheelen boecks

It tegewoirdich boec
hout in vjftien dis-
tinctien Daer af dierf-
te leert vā aromatische
ken confectpen: ende
dese heeft. xxiij. descrip-

tiē. Vanden welken. Electuarium
de geminis deerste descriptie es

Dpamuscum dulce. ij

Dpamuscum amarum. iij

Dpagalanga. iij.

Aromaticum rotatum. v.

Dpaciminum. vi.

Dpambra. vij.

Dpacoralli. viij.

Trialandali. ix

Electuarium de aromatibus. x.

Dparodon abbatis. xi

Confectio de scorace. xij.

Confectio de cpnamomo. xij

Aorata nouella. xij.

Dpadragantum frigidum. xv.

Dparodon descriptione comuni. xvi

Aromaticum rotatum. xvij.

Aromaticum rotatum minus. xvij

Aromaticum mustatum. xix

Aromaticum gariofilatum. xx.

Aromaticum nardinum. xxi

Electuarium de citro. xxiij

De tweede distinctie es van bitter e-
lectuarien/ende hout in ses en twitich
descriptien Daer af Triaca androma-
ti deerste es

Triaca galieni. ij.

Metridatum. iij.

Murea alexandrina. iij.

Iustinum nicolai. v

Electuarium de baccis lauri. vi.

Dpacalamentum nicolai. vij.

Dpacalamentum mesue. vij.

des boecks

Dpaneri. i. dpanisi. ix

Dpatrion pipereon. x.

Dpacurcuma. xi.

Dpalacta. xij.

Anacardina confectio. xij

Confectio de scorea ferri. xij

Electuarium de cineribus. xv

Dpalapriion mesue. xvi.

Dpaaris nicolai. xvij

Dpapendion nicolai. xvij.

Dpadragantum calidum. xix.

Trifera magna cu opio et sine opio. xx

Dpaolibani nicolai. xxi

Aequies nicolai. xxi.

Egeta mesue. xxiij.

Anastia mesue. xxiij.

Philomum persicum. xxv.

Philomū mesue descriptoe priā. xxvi.

De derde distinctie leert vā solutiue
medecpne/ende hout in een en vijftich
descriptien Daer af Pera pigra mesue
deerste es

Pera simplici galieni. ij.

Pera composita galieni. iij

Senedicta nicolai. iij.

Electuarium indum maius mesue. v

Electuarium indum minus. vi.

Confectio Ameth. vij.

Electuarium elscos. vij.

Dpacatholicon nicolai. ix.

Electuarium rotarum mesue. x.

Electuarium de succo rotarū nicolai. xi.

Dpasene nicolai. xij.

Confectio de manna mesue. xij.

Electuarium de psillio. xij.

Npcheta. xv.

Dpasenicon. xvi

Dpaprunis non solutiuum. xvij.

Dpaprunis solutiuum. xvij

Dpacassie. xix.

Castieifcile om disterien. xx

Dparob cum turbit. xxi.

De tafel

Unguentum marciaton. xxiij.
 Unguentum stafisagrie. xxiiij.
 ¶ De neghenste distinctie leert vā em
 plaesteren ende heeft ses descriptien.
 Daer af. Emplastrum de melliloto
 deerste es
 Emplastrum galieni. ij.
 Emplastrum opasfiniconis. iij.
 Emplastrum de granis lauri. iiij.
 Emplastrum montagnane. v.
 Emplastrum de crusta panis. vi.
 ¶ De thienste distinctie leert vandē ce
 roten ende heeft neghen descriptien.
 Daer af. Cerotum dpachilon magnū
 deerste es
 Cerotum dpachilon minus. ij.
 Cerotum prorenibus. iij.
 Cerotum de gomimis. iiij.
 Cerotum de iaudano. v.
 Cerotum pro crepatis dato ō ghescof
 de. vi.
 Cerotum pro costis. viij.
 Cerotum oreocroij. viij.
 Cerotum de muscullaginibus. ix.
 ¶ De elletste distinctie leert vanden oli
 en/ende heeft negē en twintich descript
 tien Daer af deerste es Oleum spice of
 oilum nardinum.
 Oleum spice magistrale. ij.
 Oleum sisaminum. iij.
 Oleum citoniorum. iiij.
 Oleum masticis. v.
 Oleum lphorum compositum. vi.
 Oleum rostinum. viij.
 Oleum vulpiaum. viij.
 Oleum scorpionum. ix.
 Oleum primum. x.
 Oleum de capparibus. xi.
 Oleum miraliorum. xij.
 Oleum rolarum. x. ij.
 Oleum rolarum anders. xiiij.

Des boeck

Oleum camomille. xv.
 Oleum violarum. xvi.
 Oleum aneti. xvij.
 Oleum lpliorum simplex. xvij.
 Oleum ruthe. xix.
 Oleum mente. xx.
 Oleum de absincio. xxi.
 Oleum saluie. xxij.
 Ole van oel bloemen. xxij.
 Oleum cucurbite. xxij.
 Oleum nenuphare. xxv.
 Oleum amigdolarum. xxvi.
 Oleum laurinum. xxviij.
 Oleum amigdolarum. xxviij.
 Oleum tartari. xxix.
 ¶ De twelefde distinctie leert die conf
 vanden wasse/ende heeft ses descriptie
 Daer af deerste es ō root was te makē
 Groen was te maken. ij.
 Dwert was te maken. iij.
 Wit was te maken. iiij.
 Roet anders wit was te maken. v.
 Om was te werken ende dpe lpingde
 nade diuerschept der ghewichten. vi.
 ¶ De derthiēste distinctie leert de coust
 des supchers/ende heeft dertich descript
 tien Daer af deerste es Coriandros lo
 leos te maken.
 Coriandros crispas te maken. ij.
 Caneel te confiten. iij.
 Mandelen te confiten. iiij.
 Sanceros te maken. v.
 Groffels naghelen te confiten. vi.
 Anijs te confiten. viij.
 Pineas te maken. viij.
 Hasenoten te confiten. ix.
 Muscardinos te confiten. x.
 Pinachata te maken. xi.
 Zinziberata te maken. xij.
 Om alle vruchten ende dieren te makē
 xij.

De tafel

Penidos te maken. xiiij.
 Manus cristi rosatum te maken. xv.
 Manus cristi violatum te maken. xvi
 Manus cristi prolatum te make. xvij.
 Manus cristi cum fragmentis. xvij.
 Sauoniam te maken. xix.
 Groot supcher te maken. xx.
 Groen supcher te maken. xxi
 Blau oft swert supcher te maken. xxij.
 Sheel supcher te maken. xxij
 Colorem turcinum te maken. xxij.
 Derwe van morellen te maken. xxv
 Marlapanum te maken. xxvi
 Supcher rosaete maken. xxvij
 Codignatam te maken. xxvij
 Amarenatam te maken. xxix.
 Zeleam amarenarum te maken. xxx.
 De veertienste distinctie es van de
 coctien der medecinē ende heeft drie de-
 scriptien
 Deerste die langhe decoctien verdrage
 moghen
 Derweede die luttel siedens verdrage
 moghen
 De derde die middelbaer decoctie vdra-
 ghen moghen
 De vijftienste distinctie leert van stoo-
 tinghen oft pulueriseringhe der speci-
 en
 Ten eersten die seer ghepuluert moete
 sijn
 Die luttel stootens ende puluerpseres
 behoeuen ende verdragen mogē Die
 middelbaer ghestooten ende ghepul-
 uert verdragen moghen

De prologhe.

Opper beghint dat boeck gheheeren
dicht der apothekers/gecomponeert vā
den alder subtylsten meester in arten
ende doctoer inder medecinen. Quirico
de augustinus van terdona.

Is ic onerdacht hebbe de
weerdicheit mijns iogen
tijts es my ghecomen in
minen sin des tegewoirdighe institucie op dat ic
mijn leuen niet ouerbringhen en soude
in ledicheden. So hebbe binalijck
ondervonden alle die materie daer oude
ende nieuwe gloriose meesters met
becomert gheweest hebbe. Ende ouer
mits myne alder weerdichste broeder
Johānes franciscus dine bede genallē sijde
in minen ghedachten. Sonder twif
fel dese teere outheit es doer gheloopē
sonder arbeit/ende es vergaen sonder
eere ende sonder fame. Daerom salt di
eere sijn ghi die mij slapende ghewert
hebt/ende den onwisen met dinen ge
bede hebt doen haeste. Daerom hoort
wat ghy Quirico dynen broeder hebt
bedwonghen te scriuen. Wantich sal
in mijn wercken alle composicien scri
uen de welke van noode sijn den ghe
nen die aromatiseren willen ende ope
men ghemepnlijck maect. Declareren
de die verdonckerde vocabulē also wel
de griexsche als ope ebreuschē ende la
tijnsche. Die van ouden doctores ghe
set sijn in donkeren woerden. Want
die materie orberlijck ende nootelijck
es. Och de somme der ouwetenheit die
sonder inde es die dicwyls gedoor wor
den doer de onwetēheyt der apothekers
ende doer de donckerheyt der vocabu

des boecks

len. De welke de vermeerde meesters
seer heerlijck gheromponeert hebben
ope ghemepnlijck hebben te sechten dat
instrument der ghesontheit/daerom
ghelouende ghesontheit: ende hopen
de den cost vorgouden te hebben de ge
nen die dit werckende sijn nader inten
tien van mesue. Ende si dan met ver
dwaelsder sontheit quid pro quo daer
toe doe en veraderen de cracht der me
decinē. Also de price der medecinē auicē
na scrift. Quidam tandois de priata. En
also comen de medecins in een gemei
fame der onwiser apothekers. Maer
ghi en sult des nyet te doen hebben in
mijn cleyn wercken. wanneer ghi de
se doctrine ende experientie langhe tijt
gheproeft hebt. Daerom willick v dic
sinden als minen alder liefsten ende al
der weerdichsten te corrigeren. En daer
om des ghi te vele vint d; suldi wt doe
en laten comen int clare. Op dat ouer
mits die ingenien ende verstant d; s
bupckens ope rude dat verstaen mo
ghen. Wat ghi mit uwer wijsheyt pleech
de apothekers ende die nuwe medecins
te sechen. Sijst langhe gesont ende in
salicheden. Ende dit werck dat ic bestat
hebbe es ghedeelt in vijftien distinctiē
ende onderscepinghen of bewijstene
sen.

De eerste distinctie es vande aromatische
confectien.

De tweede van bittere electuarien.

De derde van medecinen solutijf

De vierde van trociscen

De vijfste van pulueren

De sesste van loch

De seuenste van spropen

De achste van vnguenten

De neghenste van emplastren.

Deerste

Derhienste van ceroten

De eeleste van olpen

De tweeleste de const vanden wasse

De derhienste de const vaden; upcher

De veerhienste van detoctien

De vijfthienste van stoorpnghen ofte
wijnghen

In hier beghint de eerste discinctie vā
desen boeke/die leert van aromatiche
confectien Ende eerst Electuarium de
geminis Mesue.

Ele helpt seer tot liet
hedē der hersenē der
herten/der maghen
ende der matricen vā
couden Ende wī sijn
deser wel expert Me
sue Dese dient tot bevinghe der herte
sincopin. Tot cranchheyt der maghen
ende es den ghenen goet die alcht droe
ue sijn ende den oorspronck niet en we
ten waer af/ende den ghenen die gher
ne alleen sijn Dese electuarie vseren co
ningen ende groote lieden/ende si trect
se tot goeden edelen manieren en brei
den moet Si maect den lichaē welriec
kende ende werm Remt Albarū mar
garitarum twee dragma Fragmento
rum saphiri Jacincti Sardinis Gra
natorū; Feruzegi/dats Sineraldi elcx
onder half dragma Zedoarie Doroni
gi Corticu; citri/dats cedri Macis Se
men alphelemenulcri.ozini.i. gariofi
lati. elcx. twee dragma Root corael Ka
rabe Timature eboris elcx twee scupe
len Behen al. etru. Dat sijn wortelen
die men brint van armenie Sariofo
lorum Zinzibris Piperis longi Croci
Spice Folij Heil. i. cardamomum ma
ius elcx een dragma Trociscorum dya
rodon Vigni aloes elcx ee half dragma

Discinctie

Cynamomi Salange Zurubet/dats
een welriekende wortele elcx een half
dragma Sout bladerē ende siluer bla
deren elcx aux een twee scrupelen ende
vijf granen. Musci een half dragma.
Ambre twee dragma Dit puluert ende
verwaret in eenen verloodden pot en
den pot bouen toe

In deser composicien sijn veel dingē
der leerighen Ten prsten wat sardinis
es Dats eenen dicken rooden steē met
eender doer scinigher substantien. En
men seyt dat hi mit sijn cracht dē moet
onstreect tot blijscapen ende scerpt den
sin Daerom doertmen met rechte in de
se electuarie Maer o dat de apothekers
desen steen niet en kinnē daerom doet
men daer in rubinen in sijn stat. Ende
dats beuonden in een ouer out recept.
Mesue seyt quinq; generum fragmē
torum cōmunum preciosorum. Ende
aldus en sal dat ghescrijfte niet lieghen
Want eest dat men bescreuen vint qui
q; generum fragmētorum communi
um preciosorum. so salmen vandē vijf
voerscreuen ghescreuten verstaen/te
weten. Saffiri Jacincti. Rubini Sme
raldi Granate fragmentis/dats van
den troselinghen der voerscreuen stee
nen Ende men en sal geen ander daer
in verstaen

Al en es anders niet dan also mē seic
dat. Want also wi segghen hoc oft dat/
also segghen de hebreuschē al Daer o
als al ghevoecht es aen eenich woert/
beteekent een cleyn let van open woer
de

De eerste

CFelememusc/daer af is differēcie tus-
schen de doctores De somighe segghe
dat es oximum garifilatum Ende dat
is welriekende saet dat men doet van
Saxilicoue met cleppen bladeren/en-
de dat waerachtich Die ander seggē
dat es laet van mellissien. Die andere
segghen dat es cynanionum/welcke
hepde dese opinien vande doctores ge-
proeft sijn. Ende die eerste wordt ghe-
houden

Wanneer de costelijcke fragmenten
crofelinghen in eenighen compositien
ghedaen worden so sal mē ope wel wri-
uen/dat men se bydelen mach doer ee-
nen dickachtighen doech:ende oock al-
le gesteynten/als Cozael Lapis iudai-
cus ende die also doen ghelijck ons be-
uolen wort van auicenna Die beueelt
als men wilt gheuen lapidem indaiciū
dat men wriuen sal op eenen wersteen
oft op eenen molensteen/om dat hi soe
veelte clepnder sijn soude Daerom als
men wijsst en mach men geenē arb-
sparen Want hoe si clepnder sijn hoe si
perfecter sijn in haren werken

Zurumbet en es gheen zedoare also
Mathews oock exponeert met Auicen-
na scdoranouis Dese maect daer af di-
uersche capitelen. Naer zurumbeth
es een wortele ghelijck cyprio/grootere
dan zedoare/binnen gheelachtich met
eenen arometijcken rucke

Van dat gewichte aurū es groot on-
derscheet tuschen de doctores De som-
mighe segghen ghelijck die hepdenen
doen/dat onderhalf dragma es. Ende
dat volcht spmon ianuenis De andre

distinctie

segghen dat es het seuenste deel van eē
der onchen Naer de waerachtighe re-
dene ende ondersceet es. Eest dat men
vint aurū een/ghelijck in deser plaet-
sen of in allen anden medicinen die n-
larathien sijn es/dat onderhalf drag-
ma Ende in laratiue medicinen eest d-
seuenste deel vā een onche en niet meet

Ende o dat dese confectie ende die na-
volghende ghemaect worden in moer-
seelen ouermids flauicheyt der mē-
schen. so moet men declareren dat ghe-
wichte des supckers ende der specien.
Daerom sal men weten dat men tot elc
pont supckers doet een onche der speci-
en gheteemt Ick seg ghetempts ouer-
mits der simpelder specien diemen n-
teemsen en can als amandelen dactilē
ende dier ghelijck. Ende tot elck pont
honichs sal men doen drie onchen ghe-
teemt der specien Dese maniere hebbē
de heeren van medicinen En die crach-
ten der medicinen der siecken vanden
doctores verclaert Naer de aptekers
doen de contrarie ende blindelich ouer-
mits hen brekhept dwelck hen god
vergheuen wille.

Men sal weten dat mesue sept Con-
fice cum melle emblicorum et collatu-
ra geleniabin Daerom op auontuere
oft ghidat maken wout. D; maect mē
aldus Neemt. Mira bolanorum twe
onchen Ghemeyn water twe pōr De
se mirabolanen sal men clepu stooten
ende wepckē die acht dagē int voerscre-
uen water Daerna siedt tot op de helft
en toleret doer eenen linē doech metten
handen wel wt perssende Dā doet i de
voerscreuē collatuere eē pont honichs.

De eerste

Dit siedt tot dat dwater versoden si en dat als honich si dā beware. Dit heer men mel emblicorum. Dan neempt mellis emblicorum Seleniabin/dats mel roxatum elcx een half pont/en vā den voerscreuen specien drie onchē/en de minghelet clamen. So hebdi electu arium de gemmis in forma liquida. Also mesue beschrijft Dos van aurum een half tot aurum een

Uan geleniabin es differentie tussē de doctōers oft ondersceet. Want auicē na quinto canonis capitulo de condi tis sepi dat Seleniabin anders npet en es dan rora condita met honich oft met supcher. Daerom machmen alsoe wel succarum roxatum oft mel roxatū geleniabin heeten also hi sepi. Ende ra tis sepi inden derden boick almassario gelemabin dat es mel roxatum. Welc ke opinien mathews prueft desgelijcx segghende gelemabin es mel roxatū. Maer selemabin dats succarū roxatū/gelemabin. i. syrupus roxatū. En dits de opinie van allen doctoren ghe houden. Daerom gelemabi. i. mel roxatum x. Ende dits vander electuariē de gemmis.

Opamuscum dulce mesue. ij.

Dit macitmen teghen de cloppin ghe der herten/teghen siechedē van melancolien/om de ghene die droe ue sijn sonder sake/ende men geuet tot siecheden der hersenen/als vertigo/epi leria/tortura/ende paralisis/tot sieche den der longhen ende die qualick vera demen moghen

Neemt croci Doronigi Zedoarie Ligi ni aloes. Macis elcx twee dragma Al barum margaritarum Sete crude a dulse. Coralli rubei elcx twee dragma

distinctie

en half Salie muscate Ozimi Citra a. i. melissa elcx ee half dragma Beh albi et rubei Folij Spice Sariofoloz elcx ee dragma Zinzibris Cubebe peris longi elcx onder half drag. Ma ri boni twee krupelen. Dit puluerr en conficert met goet rou honich virwel so vele als alle dandere. Dat es dat me sue sepi in deser compositionen Dosis vā een dragma tot twee dragma.

In deser descriptpen salmen men vanden nieuwen bladeren sirici/die uer een blat niet wten sijn. Dan doet open ende suuertse vāden wormen di men dair in doot vint. Dā doet de voerscreuen bladeren in eenen nieuwe pot dien pot dect wel mē een steenen dect ende setten soe langhe in eenen heeten houen datmen de bladeren pulueren mach/dan doetse wt en bewaertse. Dit doetmen om datmen se soude drooghe oft wrinen. In ander confectie salmen vinden dese snidet clepne. Dats subtilit incidatur/dair bi salmen verstaē scoof se clepne. Ende daer bi machmen oock verstaē dat bepde die manieren gepre sen worden. Nochtan en pleech ich mē te scriuen in electuarien noch in ande cor diael confectien setam te bernē. Maer subtiliter incidere/dats subtilijcx te sco ten. Maer wilt men se bernē also me sue leert/wacht dat die beringhe niet en come totten afften. Maer mē moet dat wijlijcx doen als dat seretum rechte te pulueren si ende datter bline seta sijn der formen. Ende sepi oock crude dats roou. want bider decoctie beneet mē sijn cracht

Deerste

Allmen vint in compositie *Q*; in *u*
Gariofilatum bescreuen dat is semen
basiliconis cirrini. Ende dese datmē
 vint *ozimum* alleene dat is semē *basili*
conis nigrum Ende dat gadert mē vā
 der planten van *balicō* dat breede bla
 deren heeft Ende d; *citrinum* iet bat
 cordiael der ende heeter.

Nem men vint meniger ande letterē
 van *citraria* Die eene seyt also ic voer
 screuen hebbe ende dpe es goet dat es
 melisa oft mellisa De ander letter seyt
 citratvende dpe ander *ciriaci* dese syn
 beyde ghetorumpert

Hier moet men wel merken van be
 hen Wā behen datmen scrjft m; twe
 ee ende met eēder h dat is een witte wort
 tele ende root diemen beyde wt arme
 nien brint. Naer hen datmen scrjft
 met eender e sonder e h dat is semen ca
 thapucie Dairom merct de letterē wel
 inder compositien

Spica vintmen somtijts ghescreuē
 spice nardi of spice indi ende syn beide
 alleleens Ende somtijts spice romane
 ende spice celtice ende dese twee syn ab
 leleens

Melcrudum dat is ongetoet honich
 Daerom eest dat ment maken wilt al
 soe mesue bescreuē heeft seemt suuer
 honich een pont/ende vande voerscre
 uen specien drie onchen/dan mingelet
 Ende ald; hebdi des meester sin te we
 ten melcrudum/dwelc es vierwerf al
 so vele als alle dandere Of en heeft mē
 gheen suuer honich. so mach ment al
 dus maken seemt een deel honich al
 so veel allmen wilt Dat siedt op koper
 ende scup met alcht tot dat suuer es dā
 doeghet vanden viere Ende na dat ge
 toelt es als voerscreuē. so doet daer toe

Discinctie

vandē puluer die quantiteyt voerscre
 uen Ende also heeft men melcrudum
 ende ghesuuer van sinen ouer vloedic
 heden Ander meesters seggen dat mel
 crudum es datmen metten handen sō
 der vier wten raten perst Ende dese o
 pinie en es niet sonder redene gesticht
 Want men mach dat nemē oft d; voer
 screuen es. wāt si beyde ten werike die
 nen. Naer om dat dese confectie ghe
 mepnlich ghemaect wōrt in herde en
 de vāste formen. so nēemt ghetot sup
 her een pont ende vanden voerscreuē
 specien een onche dā maechet in moer
 seelkens.

Dynamuscum amarum. iij.

Dit es tot allen dinghen goet dat
 gheseyt es van dynamusco dulci
 Ende om te drooghen de vochticheyt d
 maghen seemt vander specien voer
 screuen dynamusci dulcis/alle die voer
 screuen quantiteyt Hier toe doet Absin
 thi Rosarum rubearum elc drie drag
 ma. Aloes optimi. i. succo trini abluri
 eē half onche Castorei Replijn. i. leuif
 ticū elc een dragma Epnamomi twe
 dragma en half Dit conficeert m; mel
 le crudo Datsi vierwerf so vele als de
 heel somme vanden voerscreuen speci
 en:ende doet als voerscreuen es/oft in
 herder formen oft in mōwer formen
 it Dof als voerscreuen es

Aloes succotrinum/dat heetmen alo
 es optimi. Want tes dat beste onder
 alle dander specien van aloes En men
 wasschet aldus Men sal alsoe vele alo
 es scooten allmen behoef/dan sal mēt
 besprapen met reghewater of met en
 diuen water Dit wasscht men om dat
 men syn scerpheyt verdrinen soude en
 dat te meer confoerteren soude tot dat

Deerste

al ghewepet si vande watere Dan set-
ter weder ter sonnen te drooghen tot dz
ment anderwerf pulueriseren mach.
Dan scooret weder ende besprapet we-
der metten voerscreuen watere ende
settet weder ter sonnen En doet dit ten
derden male/ dā bewaret alle droge es
De somighe bernenden aloë om in
deser confectien te doene ende en was-
schens niet Heggghen de dat metter cō-
bustien haer gommosept vergaet by
den welken het lareerde ende die ma-
ghe crante: ende hier bi cricht si een ā-
der crachtende werct also dat si cōfoer-
terende wort Daerom mach mē mer-
ken psc datmen ghebrupcken wilt om
t e laxeren soe en salment noch bernēn
noch wasschen. maer om te confoerte-
ren salment bernēn oft wasschen Hoe
wel datment selden bernt Dye manie-
re te beruen es dese Men saet doen in
eenen suueren pot ende op colen setten
tot dat bernt.

¶ Semen leuistici salmen inder com-
positien doen. maer niet de plāte noch
de wortele noch de bladeren

¶ Opalanga melue. iij.

¶ Its goet tot alle siechedē vā gro-
ue winden ende tot soere ruyplū-
gen Tes een experte medenike tot qua-
de verduwinghe ende betert dat wer-
der couwer maghen ende der couder
leueren: ende betert emmers haer ge-
breken seemt. Salange ligni aloes
elc ses onchen Sariofolorum Macis
Heilū. i. semen leuistici elc twee drag-
ma Zinzibris Macropiperis. i. piper-
is longi Cinamomi Piperis albi elc
onderhalf dragma Calamētis fici Mē-
te domestice sicce elc eē dragma. Heil
i. cardamomū; mai Spice Demis

Distinctie.

apij Demis feniculi Aneri Carni elc
eē dragma Calai aromatici onderhalf
dragma Dese voerscreuen specie pul-
uert wel alsoot betaeint Succarū; sa-
berzet. i. ofte van dien lande ware ofte
proupncien thien onchen Mellis colla-
ri et despumati thien onchen fiat con-
fectio Ende men sal den honich en suic-
ker slāmē siedē also dat behoort. maer
om datment ghemepnlich maecte in
moerfeelhē; neemt een pont suichers
En als ghesoden es ende een luttel ge-
coelt. so doeter toe vander voerscreuen
specie een onche Ende aldus doet indē
nauolgenden cōfectie Dosis van twee
dragma tot aurum twee.

¶ Men sal weten dat in allē cōfectpen
compositien cordialen/ stomaticis/ epa-
ticis/ ende metten cortsten gheset indē
somigē We ghenomen in vomatiuen
medecinen doetmen althē daer in cina-
momum subtile. maer in vomatiuen
salmen doen cynamomum grossum.
Om dat diē ouergheuen verweert en
mach luttel liden datmen cort en scoot

¶ Alsmen simpelich piper bescreuen
vit in eeniger confectien/ dat salmen v-
staē vā gemei pep- te wetē swert peper
¶ Men doet in deser cōpositie drooge
Calamentū en mentam. wāt si drooge
sijn vā cōplexien En mē sal verstaē vā
menta domestica en calamēto monta-
no/ en niet van calamēto aquatiquo
¶ De apteker vint dicwils in somigē
cōpositien Mel taberlet Daerō salich
declarerē wat mel taberlet es. Ende ic
segge dat es wittē honich die vande he-
mel valc als oft ware dau/ witter syde
dan dē honich der biē: ende treet byna
ter natueren waert vanden supclere.

Deerſce

Maer om dat wi des deruen ſo nemē wij daer voer wittē honich oft ſupcher tweewerf gherott Ende dat mel taber ſet wort gheſet van meſue inder confec tiē de zinzibre/diſtinctione quarta/om trent den inde

Mromaticum roxatum deſcriptione gabrielis. v.

Oft es goet tot gebreck der magē ende conſoerteert alle de voeden de leden Tes goet tot vochtich; der ma ghen ende tot haerder vermoringhē ende expert tot alle haerder vuplicheit Het corigeert de herſenē ende conſoer teert dat herte Het verweert appetijt en de doet wel verduwen Het hulpt leer wel den teeren menſchen ende den ſiſt ken die beghinnen op te comen. Reet Roxarum rubearum vijfdragma Liquiricia rale et mūdare vijfdragma Signi aloes boni Sandalorum maza chari. i. citrini elcx drie dragma Cpnami electi vijfdragma Nacis Sariofolorū elcx twee dragma en half Sūmi arabici Dragati elcx twee dragma. Ende twee deelen van een ander drag ma ſcrupelen twe Nucis muſcate Cardamōi. i. maioris et minoris. Salāge eicx een dragma Spice twee ſcrupelē. Nucis eē ſcrupel Ambre een halfdrag ma Sprupi roxatiet de corticibus citri elcx een pont Fiat electuarium. Men ſal eerſt pulueriſeren die te pulueren ſijn Ende wil dīt hebben in herder for men. ſo doet alſo ich v voer geleert heb be Doende met een pont ſupchers een onche der ſpecien voerſcreuen. Doſis van drie dragma tot vijf dragma.

Si wijlen vintmē tweederande ſan delen gheſcreuen in eē recept Die cene

Diſtinctie.

ſept ſandali mazachari Die ādere ſan dali maſurne: ende men machſe beide alſo ſcrpuen. want iſij v bepde ſandali citrini Maer de ſomighe ſeggghen dat ſijn ſandali rubei Ende de expoſitie es valſch ende die voerſcreuen ſijn waer achrich

Warmen verſtain ſal biden twe dee len van een and dragma. alſo die meel ter daer op ſet Ic leg dat twe deelen vā een dragma ſijn twee ſcrupelen. wāt elch dragma weecht drie ſcrupelen

Men moet wel aenmercken ouere midts de ghemeyne dolinghe der apo tekens dat in ſomigen compoſitiē daer in gheſcreuen ſtaet Cardamomi. Dā ſalmen nemen maius ende minus en de daerop verſtaetmen dat. Ende eelt datmē vint Cardamomum. ſo ſalmē nemen maius alleene Ende dics die o pinie gentilis ſuper quintum Anicen ne Capitulo de opacimino Ende daer af ſijn veel dolinghen comen miots de ſothept der apotekers

Opacimum meſue. vi.

Oft es goet tegen der maghen en de des inghewans windichept. Het maect goede verduwinghe Het v wermt de maghe ende dat inghewan Reemt Cimini eenen dach in aſijn ge wepct ende dan ghedroocht thien drag ma. Zinzibris Cinamomi elcx eē half once Sariofolorum Signi aloes Na cis elcx twee dragma en half Salāge. Piperis lōgi Cardamomi. i. maioris ende minoris elcx twee dragma Nu ſci een half ſcrupel Warmen pulueren mach d; ſalmen pulueriſeren Honich

Deerlce

ghesoden ende gheschuint een pont en vier oncen En maect confectie in weecher formen Maer om datment meest maect in herder formen doet als gheleert es inden voerscreuen recepte Dosis van drie dragma tot viere

Men vint menigherande recepten van deser compositie Maer dese es de beste ende die ghewoenste. Men vint somtijt grote dolinge inden apothekers ende inden medechins in desen recepte Want de somighe hebben in haren recepten cpmiini carmeni Ende die apothekers leggen dat carmeni anders nzen es dan dz lantschap of prouincie oair den voerscreuen comijn in walt. alsoe men seyt opij te bain zc. maer si doelen seere alsoe men dat sien mach van mathéo/delghelijcx capitulu: o dparpmiino: Daer seyt hi dz cpmiinum carmenum es sileleos. Ende sileleos. i. siler montanum.

De sake datmen comijn eenen dach in azijn wepites om dat hem den azijcracht gheeft dpep te wercken ende te sniden ende temperet sijn hette een luttel. Item men en sal dese medicinen niet clepne scooten. maer grof. Want die intentie deser medicinen es sterckelijck te resolveren ende te verghdelē wit Ende waert datment seere clepne wroesoen soute gheenen wint resolveren oft ontbinden. mair soute wt leyden bi der ouinen Dit declareert auicēna quito canonis Capitulo de dparpmiino zc Opambra mesue. vij.

Dit es een hooghe medecine dpe de her senē ende dat herte cōfoert Si maect goede digestie ider maghen ende in alle den leden. Si maect den ghenen blide dpe se vzeert ende es

Distinctie

goet den ouden en die couc van natueren sijn Dies den vrouwen goet ende totter siecten der moeder Reempr Cynamomi Doronigi Sariofolorū Maas Rucis muscate Folij Salange elcx drie dragma Spice Cardamōi. s. maioris ende minoris elcx een dragma. Zinzibris onderhalf dragma Sandalittirini Ligni aloes. Piperis logi elcx twee dragma Ambre onderhalf dragma Musci een half dragma Nē puluerisere dpe te pulueriseren sijn: ende conficeren in sprupo roxato gemaect van rooswater/dats van iulep roxato deser salmen nemen een pont en vier onchen en half Maer men maket gemeynlijck in een herde forme Dit doit als voerscreuen es. Dosis van desen es drie dragma oft viere

Inden voerscreuen ende navolghēden recepten es te mercken datmen alle de specien van deser confectien ende al de specien der medecinen dpe cōfoerteren en die de verstoptheden ontsoppē salmen seer clepne pulueriseren. Ende alder meest eest datse ghegeuen worden om de voorste leden te cōfoerteren Nochtans niet te ouer seer clepne Want als men die te ouer seer clepne pulueriseert dan verliesen si haer aromathijcke cracht Mair mē salse middelbaer pulueriseren.

Eest datmen dces confectien maect met moer seelkens so wercken si te bat ende sijn machtiger/dat meer gesciet vanden electuarien dan vāder confectien berept als de i perster: ende dat bp veel redenen.

Ten eersten ouermidts beter knedpighē diemen doet den aromathijcke specien inden electuarien/die niet ghelcē

Deerſce

en mach inden conſectien.

Ten tweeden want men inden electua-
rien meer doet vanden aromatiſchen
ſtropende dan inden conſectien.

Ten derden want de cracht der electua-
rien bat ende gheringher euaporeert
ende gaet tot den voorſten leden/dā die
cracht doet d conſectien/als in pine der
borſt ende der herſenen En dit es waer
in allen electuarien ende conſectien

Opacozalli magiſtralis..viij.

Dits wonderlike goet om d; her-
te ende die maghe te conſoerte-
ren Ende d; aldermeest als ſi vercract
ſijn van ſiecheden comende wt hetten.
Neempt Specierum oparodon alba-
tis drie dragma Corallozum vtriuſq;
Fragmentorum precioſorum. Maer
garitarum elc een half dragma. De-
ſe ſalmen ſubtilijck pulueriſerē Daer
toe doet ſuycker ſeven onchē en halue
ghesmolten in aqua rosata Maer die
conſectie in cleppen moerſeelkens

Alſmen ſcrijft fragmentorum preci-
oſorum Dat es te verſtane vrplich vā
den viij gheſtepnten voerſcreuen in e-
lectuario de gemmis/ende niet van ee-
nighen anderen

Voerts es te verſtane alſinē ſept ſpe-
cierum oparodon abbatia oft ſpecierū
trialandalarum oft andere ſpeciē Vā
dien ſalmen verſtaen alle die ſpeciē vā
dē gecōponeerden recepte Niet alſo ſo-
mighen ſorten deden/als ſi oparodon ab-
batia beſcreuen vonden/dat namen ſi

Diſtinctie

ſonder muſco/ſegghende dat dat die ſin-
tentie der doctoren was. dwelck ſi ſotte-
lijck deden

Triſalandali nicolai.ij.

Dit wort aldus gheheeten vande
drie ſandelen die in deſer deſcrip-
tien gaen Deſe gheeft men proper iijc
teghen de hette der leueren en der ma-
gen ende priſijcken ende ictericia Neet
Dandalorum alborum rubeorum/ci-
trinozum Succarum album elc twee
ſolidos/dats elc drie dragma ſleuber-
beri Spodij. ſ. de canna Succu liquiri-
te Seminis portulace. ſ. domeſtice elc
ſolidum een half dragma onderhalf
ſcrupel een granen twee en half Ami-
di Summi arabici Draganci Semi-
nis melonis Seminis cucumeris Se-
minis citrulli Semis cucurbitae Semi-
nis ſcariole elc onderhalf dragma Ca-
fore onderhalf ſcrupel Roſarum rube-
arum onderhalf once Dit puluert ſub-
tilijck Spruyt rocati twee pont Fiat e-
lectuarium Maer ghemeinlijc maect
ment in herder formen

Solidus es alſo veele als onderhalf
dragma Dat concluderē doctore. Gra-
gium es oock alſo vele: en wiſſchen be-
de en es gheen onderſceet dan den naē
Alle ſimpele crupden oft ſpecieu daer
alle electuarien/conſectien mede ghe-
componeert worden/die en ſalmen n;e-
ſamen ſtooten Maer mē ſal elcke ſim-
pele medecine alleene oft biſonder ſto-
ten ende pulueriſeren Ende die reden
es wāt ſi en ſijn alle niet vā eēder com-
plexiē ende ſubſtancien. Om dat men
mits der ſtootingen of wriuingē haer
cracht niet verliſen en ſoude En men
ſalſe elck alleene pulueriſeren/dat ope

Deerſte

apothekers niet en doe. welc ſeer quaet
es Daerom en eelt gheen wonder dat
de medecinen die vanden docters ge-
componeert ſijn gheen cracht en heb-
ben En dat ſelue is doch te verſcane in
decoctien So ick u beſcriuen ſal in dat
tractaet der ſpropen

Electurium meſue dat galiennus be-
ſcrijft. r.

O It is expert tot ſiecheden der ma-
ghen ende der leueren/ ende ten
ſiecheden daer in gecomen van groue
ſlegma ende van winde Het conſoir-
teert de verduwinge ende verdrijft hiſ-
ſinge vā winde ende verdrijft alle ſie-
chedē die daeraf comen Het verſpeecht
grijſheyt van hare ende maect goede
verwe Het doet den mōt ende d; ſweet
wel riecken. Het verwermt de nieren
ende doet wel met vrouwen ſijn Het v-
drijft bitter rupſinghe alle verdriet en
degruwelinghe. Reemt. Signi aloes
achtien dragma Roſis. Gallie muſca-
te Dozonigi Piperis lögi Nucis muſ-
cate. Mente ſicce Spice. Caſſie lignie
Macis Sarioſolorum Maſticis Ci-
namomi. Aſari elcx vper dragma en
half. Calami aromatici ſes dragma.
Croci Cardamomi. ſ. maioris Carda-
momi minoris. i. meligete Triumſan-
dalor; ſeuberberi Cubebe Coſti Zin-
zibis Dickelſaet Seminis aneri Kei-
ſin. i. leuiſtici elcx iij dragma twee ſcu-
pelen/ vijf granen Dupcher ſes onchē
Mine aromaticae. i. citoniorum cū ſpe-
ciebus een pont Mellis cocti et deſpu-
mati een pont ende twee onchen Eerſt
ſalmen pulueren die te pulueriſeren

Diſtinctie.

Sijn Maer wiltmen makē in moerſeel-
kens ſo maectſe als voerſcreuē es Do-
ſis van twee dragma tot aurum drie.
Signum aloes crudum es dat nper
gheroct en is Die ebreeuſche pleghent
te coken eer ſijt tot ons laten bringhen
ende cokent in water Met welker de-
coctien ſi de vochtthept of gommofitept
die daer in es verdrinen ende gaderen
die op dat water Dan ſinden ſi ons d;
ſonder ſiele es/ dwelch gheen cracht en
heeft oft ſeer luttel Daerō ſept de meel-
ter crudi Ende wiltmen weten oft ghe-
roct es oft niet. ſoe ſalment int vier leg-
ghen en gaet daer wat welpeckende
vochtichept wte die dat hout verbedt
te bernē ſo eelt ongheroct Oft worpt
ment int water ſo ſaelt ter ſcont te grō
de gaen pſt ongheroct/ ouermidts ſine
ſwaerhept Ende aldus wort dat behit

Sparodon abbatis Nicolai. r.

O It wort aldus gheheeten ouere-
midts den roſen dier daer meer
in ſijn dan vanden anderen ſpecien Ab-
batis. i. vvn abate de curia getempo-
neert ſijnde Men gheuet ictericis/ epa-
ticis/ priſticis/ ethicis/ cardiatis/ van hit-
ten comende Men gheuet tegen de het-
te der maghen/ der longhen/ ende des
gheheelen lichaems Het helpt den ge-
nen ſere die beghinnē van lange ſiectē
op te ſtain ende van ſcerppen ſiechedē
Reemt Sandalorum rubeorum. Sā-
dalorum alborū elcx twee en half drag-
ma Draganti. Sūmi arabici Spodij
elcx twee ſcupelē Aſari Spice Maſticis
Cardamōi. ſ. maioris et minoris Croci

Deerste

Filaloës. i. lignum alboes **Sariofola**
ri **Salie** muscate. **Aneri**. i. semē **Ma-**
ratri. i. semen feiculi **Cynamoi** **Succi**
liquiritie **Aleuberberi** **Semis basilico**
nis **Gerberis**. **Seminis scariole** **De-**
minis portulace domestice. **Seminis**
papaueris albi **Seminis cptrulli** **De-**
minis melonni **Seminis cucumerū.**
Seminis cucurbite elcx eē scrupel **Os-**
sis de corde serui **Margaritarum** elcx
 een half scrupel **Succarum cadi** **Ror-**
arum. **Crubearum** elcx een onche ende
 drie dragma **Camphore** seuē grānen/
Musci drie en half granen. **Diemen**
 pulueren mach salmen subtielijch pul-
 ueriserē **En** met onderhalf pōc syropē
 ghemaect met aqua rosīs. i. iulep **Ror-**
ato **Fiat confectio** Ende wildijt makē
 in herder formen soe doet als voerscre-
 uen is **Dosis** van drie dragma tot vier
Nicolaus seyt datmen dese confectie
 gheuen sal met rodostomate ofte met
 rouden Ende cum rodostomate dat is
 met decoctien van rosen Ende m; cou-
 den ofte cum frigida dat es mitter de-
 coctien ghemaect van coude crupden.
Maer dese decoctie en es in deser tijt in
 onser ghewoenten niet **Maer** in de sce-
 de gheefment mit syropo **Rorato**
Van spodio es tusschen doctoren eē
 groote veranderinghe **Desomige** seg-
 ghen dat es radix canne ultra marine
 aduste Ende die somighe segghen dat
 es spica van een cleyn boomken wassē
 de in alexandrien **Die somighe** segghē
 dat is soet dat vanden daken valt dair-
 men metalen ghiet oft smilt datter af
 valt heetmen spodium/ende datter aē
 blijft hanghende dat heetmen pūfili-
 go Ende veel lieden segghen dat syn al-
 schen diemen vint ope foerneis der sel

Discinctie.

uer smeden/diemen walscht als ferru-
 go **Welche** opinien men al clamen ge-
 loghen hout **Seggende** dat spodium
 es een been vanden elpphant combus-
 tum **Die** elephant heeft herde beēderē
 als tanden ende die en berntmen niet
Maer men houtse tot diuerse tocual-
 len ende accidencien **Maer** men bernt
 de beēdren die merch in hebben/ende
 dat ghebrande heetmen spodium
Confectio de scorace magistralis **Ma-**
thei **Mesue** ende **Nicolai**. xij.

O **Es** en es niet in onser ghewoen
 ten ouermids opium **Reempe**
 passularum electarum en wonderlihe
 cleyn gheltoore een onche **Liquiritie**
 rale et mundate ses dragma **Ligni a-**
loës **Mucis** muscate **Cynamomi** elec-
 ti elcx onderhalf dragma **Storacis**. scz.
 calamite vijf scrupelen **Soli armenici**
 lotiet pparat. iij. dragma. **Dese** salmē
 alwel pulueriseren Ende mit vijftien
 onchen supchers ghesmolten in betho-
 nie water ende foliorum violarum sal
 men confectie maken in moer seelkēs.
 Ende elck moer seelken twee dragma.
Confectio en es anders niet dan een
 compositie van alderande dinghen
Om te walschen ende preparerē bo-
 lum armenicum **Reemt** daeraf alsoe
 vele als ghi wilt dat scoot subtielijch.
Dan ghieter op also vele aque roxē d;
 doerwept si **Dan** latet drooghen ider
 scadkwen **Dan** wriuet weder alst dro-
 ghe es **Dan** bespraiet weder met roof
 water **Dit** doet driewerf dan bewaere
 Ende dat heetmen sorum ende prepa-
 ratum.
Seit datmen storas simpelich ghe-
 screuē vint dat salmen verstaen van
 storas calamite als van den perfectē.

Deerlce

Confectio de cynamomo mesue. riij.
Dese is expert en ghesont ten hu
 moren der maghen ende t'vupl
 cheyt der maghen. Het verteert flu
 men ende doet wel verduwen. Reemt
 Cynamomi subtilis et electi. i. canela
 fina vijftich dragma Darsem. i. cyna
 momum grossum Cymini Enule. i. ra
 dix elc een half onche Salange seuen
 dragma Sariofolorum Piperis logi
 Cardamomi. i. mai. Zinziber. Heil
 .i. cardamomum minus ende es me
 ligeta Macis Nucis muscate Ligni a
 loes elc drie dragma. Croci een drag
 ma Succarum taberzet. i. album vñ
 oncen Musci een dragma partes twe
 .i. ij scrupelen Dese salmē alle subtilijc
 pulueriseren. Mellis collati een pont
 ende vier onchen Fiat confectio. Ende
 wiltmen hebben in herō formen doet
 als voer gelert es Dosis van een drag
 ma tot vijf dragma

Alen esmen dese confectie niet ghe
 woenlich te maken Nochtans om dat
 de apothecers daer in pleghen te twijf
 felen als men vint in eenigher compositi
 en bescreuen (darsem) dan salmen al
 toes daer voer nemen cynamomum
 electum Ende vintmen darsem et cina
 momi Also mē beyde vint in dese voer
 screuen recepte dan salmē nemen clep
 nen ende grouē caneel Naer en hout
 niet vanden ghenen die legghen dymē
 bi darsem verstaē sal macis Want de
 se opinie es beprueft gheweest van tri
 scoforo de houestis super mesue

Als men vint in eenich recept heil be
 screuen Doe salmen alcht daer by ver
 staen cardamomum maius. Eest dat
 men oock alleen vint bescreuen carda
 momū d; salmen ooc verstaen de ma

Distinctie

iori. Ende eest datmen se daer beyde in
 vint ghelijck in dit voerscreuen So sal
 men nemen maiorem ende minorem
 Ende niet gariofilos also somighe soe
 ten doen

Rosata nouella nicolai. riij.

Dit wert gheheeten rosata vande
 rosen. Ende nouella aengheste
 dat oude recept daer leuende solfer in
 ghedaen wort Dit verdrijs t'uergru
 ghe ende heeringhe der maghen. Het
 verdrijs doest en es wonderlijche goet
 den ghenen die teedre worden sijn van
 langher qualen: ende verdrijs die te se
 re sweeten Reet Rosarum Liquiricie
 Succarum album elc een dragma en
 twee en half scrupelen Cinamoni twe
 dragma en twee scrupelen Sariofilo
 rum Spice nardi Salage Zinziberis
 Nucis muscate. Zedoarce. Storacis
 .i. calamite. Cardamomi maioris et
 minoris Seminis apij elc een scrupel
 ende acht granen. Datmen pulueren
 mach salmen pulueriserē. Mellis coc
 ti et despumati een pont ende acht on
 che Naect de confectie in moerwer for
 men Ende wiltmen maken in herō
 formen So salmen doen als voer ghe
 leert es.

Eest datmen nardi vint ghescreuen
 in eenigher compositien gelijc men doet
 in deser dat salmen verstaen van spica
 nardi Naer niet vander compositien
 van eenighe vugiente die seer costelic
 es.

**Opadragantum frigidum nicolai.
 xv.**

Dit es goet tot alle ghebreken des
 borst ende der longhen die van
 hitten comen ende van droochede Tis
 seer goet tot prijsche/ethica/pleurctica

Deerſce

ende pleuripaumomia Tes goet tegē alle hoeft die van hitten oft van droo- heden comt Tes goet tot alle ſcerpheit der tongen ende der ſcrooten Ende al- ment nut ſalment inden mont houdē tot dat ſmelt Preet Draganti albi twee dragma Summi arabici een onche en twee dragma Amidieen half onche Li- quiritie twee dragma. Penidij drie on- chen Meloen ſaet Concomer ſaet Ci- trullen ſaet Camwoerdē ſaet elcx twee dragma Penidiaruz drie onchē Cam- fore een half ſcrupel Julep violati twe- pont Deſe ſcoot alle ſubtilijck Van mi- ghelſe wel indē moirtier wel al ſuuer- lijck ruerende mingelende dan bewa- ret Dit maect men ghemeynlijck in her- der formen in deſer manieren

¶ Van deſer compoſicien es te verſta- ne alſmen die maken wilt in herder for- men Doen ſalmen dat niet maken ge- lijck voer gheleert te weten dat mē vā der ſperien nemen ſoude een onche en ſupcher een pont. Om dat daer ſo lū- tel ghetee mē de ſpecien in gaen Maer men ſal vanden voerſcreuen ſperpen nemen drie onchen ende een pont ſupe- hers/ende makent in moerſeelkens. Men ſalder ſoe veel ſupchers in doen ende niet meer dat dve ſpecien recht te ſamen houden mogen Daerom moe- ten de voerſcreuen regel die apothekers houden Maer ich heb hen alrijt de con- trarie ſien doen. Dwelck ich hen ſeere dicwijls verboden hebbe.

¶ Alle de doctoren concluderen d; men- de gōmen ſmelcen ſal in der confectien daerſi in ghedaen worden. Ende men en ſalſe niet ſcrooten noch wriuen Om dat menſe niet ghepulueren en can:en de ſi verliesen hair cracht alſmēſe ſcoot

Diſtinctie.

Maer alſmen die in eenighe confectie doet/dan ſalmenſe ſmelten in watere daer toe dienende In deſe confectie ſal- menſe ſmelten in violet water. Ende in anderen confecten ſalmen die ſmel- ten in ander water na de veranderinge der intencien

¶ Parodon deſcriptione cōmuni me- ſue. xvi.

¶ It es goet teghen de ppneſma- ghen ende der leueren ende tegē de ſceecten die daer binnen comen van hitten/ende teghen ſcerpheit van cole- ra citrina ende doet de ſpiſe wel verdu- wen Endetes vanden ghenen die der maghen openen ende der crancker le- ueren Preemt Horarum rubearūder- tich dragma Trociſcorum parodon. Trociſcorum de ſpodio Liquiritie elcx een half onche Sarioſolorum Salhe muſcate elcx drie dragma Spodij Cro- ci Maſticis. Serberi ligni aloes elcx twee dragma Sandalor albor Sāda- lor ru. Sandalor citrior elcx drie drag- ma Azari Spice Macis Cardamomi .i. maioris ⁊ minoris Demis portula- ce Demis lactuce Demis ſcariole De- mis citrulli Demis melonū. Demis cucumer. Demis cucurbite Marga- ritay albay Allēgemile. i. ozimi Kaſu- re eboris Dragāri. Sumi arabici elcx een dragma Cāphore onder half drag- ma Muſci een half ſcrupel. Men ſal ſubtilijck pulueren dpe te pulueriſerē ſijn. Dit conficeert met drie pont ſupe- hers ende vier onchē ſpropē/ gemaect van roſen ende rooſwater Doſis van twee dragma tot aureos twee Wildijc in herder formen hebben So doet als voer gheleert es.

¶ Pr is ghemact van roſen en aqua

Deerthe

rorata Daerom dese confectie niet con
ficeren sal eest datment in moerwer for
men hebben wylt/maectmen aldus.
Reet greuen rosen twee pont Dye doet
in eenen verloodden pot met eenen in
ghen muple Daer op ghiet heet roos
water vijf pont/ende stopt den pot wel
toe/dan laetse coelen. Dan salmen dye
voerscreuen rosen metten handen wel
wt persen Dan neemt twee pont an
der versce rosen ende hept dat voersce
uen rooswater wel ende gietet daer op
Dan persket wt ende coleret Dan doet
dit derdewerf de rosen vernieuwende
ende dat water weder heet makende.
Dan coleret ende neemt die voerscreuē
colatuere Daer toe doet gheclarificert
supther vier pont. Ende dat wordt sp
rope daermen de voerscreuen confecti
e af maect

¶ Van musco ende opio doet men lue
tel in medicinen. Muscus in clepnder
grootheyt oft veelheyt es van grooter
macht ende van grooten werche:ende
opium desghelijc Daerom salmens
luttel daer in doen op dat niet en scadet
ende dat de wercken vanden anderen
medecynen niet en belette noch en cor
rompere/noch en bedecte Ende also ic
exempel gheue ende kinnessen van opi
o ende musco/also eest oock te verscane
vanden anderen stercken medicinen.

¶ De specien diemen doet in confoirra
tiuen electuarien/ of in electuarien die
openen/ oft in electuarien die verande
ringhe maken/die salmē subtilijc stoo
ten De sake es. want si niet en veran
deren noch en confoerteren/ten si aen
ghetoghen worden Daerom dat si dat
let veranderen souden oft confoertere
souden so behooven si dat die dinghen

Dilinctie

dieft aentrecken souden dat si mochten
doergaen Ende dat si lichtelijc doergaē
dat comt bi veel stootens Naer de cō
trarpe es vanden medecynen solutijf.
Want als die blijfgherustelijc inder
maghen/na die opinie der ghempend
soe euaporeert si de leden. Ende worde
die medecine ghetogen totten leden/dz
soude quaet sijn Daerō salmens se grof
stooten Ende dat aengesien der subtil
der specien dat si niet te gheringhe van
der maghen en schepde: Dit ghemerct
heidi de perfecte leeringhe van stootē
oft van wriuen.

¶ Aromaticum roratum mesue. roff.

Dit confoertert dat herte ende die
maghe Het droocht de vochtichz
der leden ende verweert appetijt Het cō
foertert de verduwinge ende verdrift
ouerghenue ende walghen Item Fo
liorum roratum rubearum oederhalf
dragma Signi aloes Naais Sariofo
lorum Troscorum oparodon Gallie
muscate elcx twee dragma en half Liqui
ricie mūdare een orche Cynamomi sub
tilis et electi vier dragma Salange Zi
zibris Nucis muscate elcx twee dragma
en half Heil. i. cardamomi mai? Spi
ce elcx eē dragma Dit puluere subtilijc
met sprupo rorato ende mꝝ corticibus
citri elcx acht onchen Maect de confecti
e Dit salmen aromatiseren mꝝ eē scri
pel vanden besten musco Ende in moe
wer substantien salment maken alst
voerscreuen es Doef van drie dragma
tot vijf dragma

¶ Eest datmen in eenigher confectien
ghescreuen vint roratum sonder sine
beteekenesse Dat salmen verstaen vā
den rooden/als vanden perfecten ende
vanden besten roosen.

Deerste

Nengaende dese compositie ende dpe voerscreuen ende na ghescreuen sij es te merken dat dpe descriptie vanden troiscen die mē daer in doet/die salmē nemen alleene diemen inde vierde distinctie des boecks vint.

Aromaticum rosatū minus mesue ruij.

Dit confoerteert die maghe ende dat herte ende verdrift de herte die daer binnen is. Reemt rorarium rubearum thien dragma. Ligni aloes Sandali masurnei. citrini elc twee dragma. Cynamomi electi een half onche. Mastice een dragma ende eē scrupel. Ambre twee scrupelen. Musci een scrupel. Dit puluert subtilijck. Dan cōficeret m; thien onchen sprope van rosen. Maect de confectie in weecher formen. Ende in herder formē maectmēt ghelijck dat voer gheleert es.

Aen vint in deser compositien grote versceydenheyt der letteren. De somighe machmen merken inden voerscreuen recepten/ ende die lettere staet wel. Men vint in somighen recepten van mesue ghescreuen. Mastice exagium vnum. Ende dese lettere es ghecorrompeert want men hout de eerste lettere.

Eest datmen inden recepten ghescreuen vint Sandali. so es te verstaen vā sandalis citrinis/ om dat si de beste sijn om dat si dan so deplende sijn van twee natueren. De somige middelbaer/ tusschen root en wit. Ende yst datmen vū bescreuen sandalorum. Dat salmē verstaen van alle den sandelen.

Aromaticum muscatum mesue. rix

Dit es goet tegen sincopim ende beuvinghe der herten. Het cōfoir

Distinctie

teert de herstenen ende dat herte. Tes goet teghen eplentie ende versmachtinghe der moeder ende doet den mont wel riecken. Reet Ligni aloes ses dragma. Darleni. i. cynamomifini vel subtilis thie dragma. Ambre drie dragma. Musci boni twee scrupelē. Dit puluert subtilijck. Ende maect de confectie met een pont sprupi rocati. Ende wiltmen maken in herder substantien so salmē doen als voer gheleert es.

Eest datmen muscus doet in aromatische confectien oft specien. soe verliest dat sijn cracht. Maer eest datmēt hout in sijn hauken oft bladen/ ofste in een glaesken ende dat verre van welreprechende crupden ende datmen daer met doet cleyn stucckēs van loode so behouwt sijn cracht. Men doet alder meest in simpel medccinen om dat hē cracht en macht sijn soude ghemeyne/ diemē in gheen van dpen simplen crupden vinden en mochte.

Aromaticum gariofilatum, mesue. r.

Dit confoerteert die maghe ende dat herte. Het verdrift walghē ende onergheuen. Het es goet teghē de vuplicheit der maghen en ruerwermt de voedende leden. Het verstaet ende ontbint de wintachticheyt. Reemt Sariofolorum seuen dragma. Matis Zedarie. Salage. Adalorum citrini. Troiscorum diarodon. Cynamomi. Ligni aloes. Spice inde Piperis lōgi. Heil. i. cardamomi. maius elc een dragma. Storacū rubearum een half onche. Liquiricie. Sallie muscate elc twee dragma. Polij. Cubebe elc drie deelen van een dragma/ dat s twee scrupelen ende vijf granē. Ambre. eē dragma. Musci

Deerſte.

een half ſcrupel Deſe puluert alle ſubtilijck Ende maect de confectie met een en dertich pont ende twee onchen ſpruſſicirini/dats iulep rorati. Ende wile men in herder formē maken doet als voer gheleert es

Somighe doctoren ſegghen dat folium eenderade cruit is dat in ſuet water waſt ſonder wortelen ſwimt daer op als riet De ſomighe ſegghen dat is een boomkē dat in india waſtiende ſij bladeren heet men folij oft folium Die andere ſegghen ende deſe opinie hout men dat ſijn bladerē van groffels naghelen: ende dat es waer.

De drie deelen van een dragma ſijn twee ſcrupelen ende vijf granen Wāt alſinen een dragma in vieren depl. ſo es elck deel vijftien granen Ende ald? maken de drie deelen tſamen twe ſcrupelen ende vijf granen Want die ſcrupelen weghen nu tertijt twintich granen

Aromaticum nardinum meſue. xxi
Oft conſoerteert de mage/de leuere/dye binnenſte leden/dye blaſe ende maect luſt van vrouwē. Het doet dat ſweet ende dē mont wel rieckē ende conſoerteert den adem Het doet de ſpiſe verduwen ende ontbint de winden. Reemt Drie inde twee dragma Rorarium rubearum een half onche Liquiricie twee dragma en half Salie ſebellie/dats een confectie diemē in trociſcē. Cubebe Tigni aloes Macis Sacirfororum Folij Epnamomi Aneri. Corticis cicri Trociſcorum oparodon elcxē dragma ende een ſcrupel Pinearum purgatarum. Amigduſularum geſuūt ende ghepelt elcx vijf dragma Dragan ti Summi arabici elcx twee dragma.

Discrinctie.

Aulſci een half ſcrupel. Deſe puluert ſubtilijck Ende conficeret met een pōt ende twee onchen ſpruſſi rorati. Ende men maket in moerſeelkens als voer.

Om pineen ende amandelen te purgeren Set een pſeren panne op colen ende maectſe heet Dair in doet pineen oft amandelen die ghepelt ſijn vander ſcorſten Dan ruert die metter hant tot datſe wel heet ſijn Ende met dier hettē wort hen vochticheyt verteert Oft mē ſal metten amandelen ende pineē doē drie oft vier hantvollen ſemelent of na datter veel amandelen ende pineē ſij. Dit ruert wel tſamē op coelvier tot d? wel heet es Ende met de ſemelen wort verdreuen hen rouheyt ende worden ſonder quaden ſmaeck Ende dit is die beſte maniere

Sehellie es eē compoſitie die hier na geſcreuen wort int tractaet vande trociſcē Die vā meſue Salea ſehellie wort ghenoecht

Meſue ſchrijft in de voerſcreuen compoſitie Coſtice cum ſpruſſo rorato die wilt dat menſe componeren ſal mit Julep rorato Wāt ſi perfectter es en meer conſoertatijt Daerom ſal men ſcriuen Confice cum ſpruſſo rorato. Te weren dat ghemaect es van rooſwater Ofte dat es met Julep rorato Ende dit is de intencie der meesters

Electuarium de cicro meſue. xxi.

Oele conſoerteert die maghe verweert appetijt ende doet verduwē Si doet den mont wel riecken Si ver

Deerſte

deſſe groue winden ende conſoorteert dat herte Item Citri rrydragma Sa-
rioſoloz Tigni aloes Cpnamoi. Macs
Salange elcree drag Musci een half
drag Cardamoi maioris i maioris Zi-
zibis elcree dragma Deſe ſalmē pul-
ueren maer niet ſeer clepne oft ſubtilic
Mellis coctiet deſpumiari acht onchen
Ende conficeert de confectie Mair mē
pleghette maken in herder formē Do
ſis een half onche

Johannes franciſce/als ich deſe pro-
uincie aennam haddich in my ghenom-
men den apotekers te declareren alle
de poenten die hen van noode ſijn mo-
ghen Op datſi midts haerder onwete-
hept in die wterſte duſternellen niet
ghelept en ſouden worden Het geualt
dicwils dat lieden tot hen comen die pi-
ne in der maghen liden henlieden om
hulpe daer tegen biddende Ende ſi dā
wt ontfermhertichept geuen hen Aro-
maticum oft Opacimum oft Opa-
nerum/dats dpaniſum Ende en dinc-
ken niet de huere oft den tijt alſmē dat
nutten ſoude Omwelc den ſiecken bi wij-
len brent tot groote perijckelen Daer
om aenhoort my ende aēmerc mi wel
ghi onghelerde in deſer diſtinctien en
onderſceede. ¶ Die confectien diemen
gheeft totten ſiecheden/die gheeft men
om de materie te digeren oft om te ont-
ſtoppen Oft om dat let te conſoerteren
als Trialandali Ende dā ſalmenſe te
minſten vier huere voer den eten ge-
uen Op datſi van der natueren bereic
mogen worden. Ende datſi dan mogē
doer gheſonden ſijn tot der nootelijker
plaetſen Ende eelſd datment gheeft tot
ter maghen oft den ghenen die den ap-
petijt verloren hebben Dan ſalmenſe

Diſtinctie.

een luttel voer den eten gheuen. Eelſt
datmenſe gheeft om quade verduwin-
ghe te benemen So ſalmenſe gheuen
terſcont nader maeltijt Eelſt datmenſe
gheeft om de herſenen te conſoerteren
ende den genen die de natūliche tracht
verlieſen So ſalmenſe gheuen naden
noen maeltijt ende naden auontmale-
ten minſten twee huere Eelſt datmē-
ſe gheeft om dat herte te conſoerteren.
So ſalmenſe gheuen omtrent der mid-
dernacht: ende men ſalc langhe inden
mont houden/op dat al ſuuerlich ſmil-
ten mach. Eelſt d;ment geuen wilt om
wint te verdriuen Dat ſalmen doe als
men de maghe verpdeelt heeft en ghe-
ſuuert vander ſpiſen ende van alle oū-
bloedicheden Ende in deſe ſalmē mer-
ken datmen gheensins deſe gheuen en
ſal om wint te verdriuen Tiriaca noch
gheen confectien die de condupten ont-
ſupren/oft confectien die diuretiſch ſij
dats die urine maken Alſo langhe als
de ſpiſe in d; maghē is Oft ſo lange als
mē met ouerbloedighen humorē ver-
vult es Daerō ſijn de bedriegers ghe-
woelijch te geuē triakel in; gebranden
wijn En die ſnoode lieden vā praliē ge-
uē triakel met maleueſepe De redene
es deſe ¶ Want die onverteerde ſpiſe en
de die ouervloedighe humoren wordē
midts de ſubtilhept der maleueleiden
oft des ghebranden wijns ghelept tot
ter leueren: ende ſtoppen of makē ſtop-
pinghe Ende bynggen den mēſche tot
quade valſche ſiecheden

¶ Deſe ſpecien van de voireſcreuen elec-
tuariē ſalmen grof ghenoech ſcooten.
Om datſi macht heeft de maghe te con-
ſoerteren ende en doergaen de maghe
niet. Maer verdrijft wint ouermidts

De tweede

der saken verclaert int recept van dpa
rimino

Die in eeniger compositionen gebrui-
ken wilt scorsen pomorum citri sal ap-
pelē verkieſen dpe wat ſoerichodē heb-
ben. ende meest binnen. Om dat hen
scorsen oft scellen bat rieckende sijn En
men moet hen de scellen af doen inden
seluen daghe als men se vanden boom
doet. Maer men salse eerst wel droogē
met eenen schonen rouwen witten doec
Dā sal men se scellen mit een scerp mes
al suuerlijck ende lichtelijck dat vādē
vleesche oft merghe niet af en ga met
schellen Ende desghelijcx moet mē doe
van citonis ende van ander appelen.
Dan sal men de scellen laten drooghen
inder scaduwen

Item alle dese suete electuarien hout
men een iaer ende daer ouer Ende alle
ander electuarien sondere die de conin-
gen ende prelaten vseren en mach mē
nyet langhe houden/om dat si vluesch
soir worden. Maer mē houte ten meet
ten vijftijpē dagen of ten alder hoochst
ten een maent Ende van desen confec-
ten hebben wij clare declarien Hier in
der eerste distinctie.

Distinctie

Hier begint de tweede distinctie des
boecks/die leert van bitter electuarien
ende heeft vijfen twintich descriptien
Daer af deerste es *Triaca andromaci*

Eſe medecine gait bo-
uē alle medecine dpe
ghecomponeert sijn.
Ende es dpe beſte bo-
uen alle medecinen.
Oūmidis de menich
fuldicheyt harer hulpen Si es ſonder
linghe goet teghē beten of ſteken vā ve-
nine/van ſerpēten/van ſcorpione/en
van verwoedde honden Si es den ge-
uen goet die dootelijck ſenijn ghedronc
ken heeft Si es goet teghen ſiechet vā
ſleuma ende vā melancolica ende tegē
febres die daer af comē Si es goet tegē
quade windichz/teghē paralifim/apo-
plexia/epplenca/tortura/beuuinghe eſt
die tot hem ſeluen ſpreken. Si es goet
teghen verwoetheyt ende teghen laza-
rie properlick ende teghen albaris Si
conſoorteert dat herte/ſcript den ſin en
conſoorteert dpe maghe ende verlicht
den adem Si verdrift cloppinghe der
herten ende ſcopt bloet ſpuwen. Si es
goet tegen pij der nieren en der blaſen
van wat ſaken d; cōt Si breekt den ſtee
properlijck inder blaſen ende es goet
tot ſweren des inghewans Si is goet
teghen herthept der leueren ende der
miltē Ende alder beſt ſalmē deſe me-
decine toefcriuen en heeten *Descriptio
radicalis andromaci* En is de gene die
men mit rechtie makē ſoude Alſt d; de
apotekers nu etijt makē *Triaca galien*

De tweede

Dese descriptie heb ic vonden in eenen
hepdensten boeck van fenine De welc
hen hi ghecreet/alsoe hi selue gheseyt
heeft dat hi selue dese triacule selue in
ter hant wt trac ende screeft wt eē boec
gheheeten andromici Reemt trocisco-
rum squille een pont Trociscorum vi-
pere Trociscorum andromaci elx ses
onchen. Piperis nigri. Opj thebaici
elx ses onchen Cynamomi Seminis
napi. s. siluestris. Scordeon. i. alleorā
siluestrum Rorarium rubeorum Pre-
os. i. lily celestis. s. radicis Agarici Duc-
ti liquorit. Salsami/dats de liquoer
die wren stock loopt Mirre Croci Zin-
zibis Pēthasilois. i. quiqz folij Aenbbe-
ri Calamēti mōrāi Prassij. i. marubij
Doronici Ende die somige doinder toe
Semen macedonici ende die somighe
Petrocilini Sticados arabici Costi Pi-
peris longi Piperis albi Bulegh Oli-
bani Squināti Trebincine Cassielig-
nee Spice nardi. Polij montani Ras-
turtij elx onderhalf onche. Storacis
liquide Deminis apj Dileleos. i. siler
montanum: ende men sal dat laet ne-
mē Ameos Camedreos. Camepiteos
Ppoquisidos. Spice celtice. Scethee
moatane Folij Gentiane/men neemc
de wortel Demis feniculi Terre sigilla-
te Colrotar adusti. i. vitrioli Amōij A-
chori. s. radix Carpopallami. semē bal-
sami Ppericon. i. pforata vel herba sac-
ti iohannis. Rubee tinctorum Valeri-
ane. s. radix elx twee onchen Summi
arabici Cardumōi Aneri Acacie Dan-
ci. i. pascinate siluestrj en men neēt dat
laet/elck twee onchen Svelly subalbi-
di/dats witachtich Begaurt Aspalti O-
poponacis Centauree minoris Aristo-
logie corunde elx een half onche. Cal-

Distinctie

toei Serapint elx een onche De voer-
screuen gommen salmen smiltē in wit-
ten wijn dats ghenoech si Melis roci
et despumati drie en twintich pont Dz
es voer elck pont honichs drie onchen
vanden voirscreuen specien Dit wilde
de goede andromac. Ende dat salmer
also soedoen/of de voerscreuen trpakel
en soude haer cracht niet hebben van-
den doctours bescreuen Dosis van de-
setpriacate nuttē es diuersch in elcker
siechept. Na dat de siecheden dyuersch
ende groot sijn
Alsoe deen siechept voerscreuen meer
ende ergher es dan die andere

Opium thebaicum wort also gehee-
ten om dat ghemact ende ghegadert
es int lant van thebis. Want dat best
ende perfects/bouen alle ander opiu;
van waer datment brinct Ende es mi-
pericheloos in synder vscancien ende
nemingen.

Calamentum septimen montanum
ende men neemc dat om dat meest het-
ten ende droocheden heeft/dan calamē-
tum fluuiale dat omtrent den watere
wast.

Sticados arabicum heetmen alsoe
om dat in arabien wast. Ende dat es
best. Ende men gadert des vele in dat
lant Naer wij vseren die sticados die
men brinct wren lande van rome En
dat es seer perfect

Esst datmē camepitheos in en heft
Doe machmen daer voer nemen pua
muscata/dat van mesue ghenoeft staet
int capittel vanden jenuen En worde
gheheeten inzen

De tweede

Poquisitodos es clasp verbehircine dat neemt men ende niet dat crupt in deser compositien. Maer in allen medecinen daermen alleen bescreuen vut ppoquisitodos: ende die dat crupt nemē doen quaet/ia valscheijck

Centaurea is te verstante centaurea minor: ende die doet men inder medecinen Want als men alleen vint so eese van dien te verstante Ende men sal die wortel nemen/niet dat crupt Also som mighe rusters ende groue doen

Vitriolum of colcatar brant men aldus. Neemt daer af alsoe vele als men wilt: ende doet in eē pāne te vier Daer onder blaest al tijt tot dat gloepet Dan heeret ende wynder al tijt dat vitrotu; also laughe tot dat sijn verwe verwardet es Dan eest ghebrant

Dese specien van tpriaca sal mē subtilijck scooten of pulueren ende wel teē sen doer eenen dickien teems. Op dat die dinghen te bat ende te gheringher moghen ghekneedt sijn Also mesue en auicenna scrpuen Capitulo de tpriaca

Puluerisabile es dat men vermideren ende clepn makeu mach ende dat men deplen mach in clepn deelen. En es anders dan frangibile oft dat men breecken mach

De oerberlijcheit van puluerisacie es Want het doet doergaen de crachte der medecinen tot den deelen oft leden daer si niet doergaen en sonde

De outheden van tpriaca sijn viere Deerste heet men infantia: ende begint vanden daghe der compositien duere: de tot ses maenden De tweede heet pubertas. ende beghint vanden tijt duere: de tot tien iaren De derde heet ado

Distinctie.

lescencia ende beghint na dien tijt duere: de tot twintich iare De vierde heet men senectus: ende beghint na diē tijt duere: de tot dertich iaren Ende na dien tijt wordetse van haerder cracht berooft

Men sal de trpakel houden in eē silueren oft loden vat Ende als men de triakel in een ander vat doet soe maect si eenderande roest dat men zimar heet: ende daer wort verteert haer vocath; van natueren ende nootelijck in tpriaca wesende. Daerom hout men se wel in loot En dat vat en sal men niet heel vol vullen. Maer ten mynsten sal dat derde deel des vaets pdel sijn Doe dat de medecinen locht moghen hebbē/op dat si in dpe feces niet en versmachten

Epriaca galieni. ij.

Dese maect men ghemepulijc Al is si niet van so groter volmaetheit als dpe voerscreuen andromati. Neemt Trociscorum de squilla drie pōt Piperis longi twee pont ende drie onchen Trociscorum tiri onder half pont Trociscorum opacoralli onder half pōt Filobalsami. i. lignum balsami vper onchen ende thien dragma eu half Opij tebaici. Agarici. Aoratum. Preos. i. radix lily celestis Leuistici Scordiu; dats wilt loock Demis rape siluestris Cynamomōi elc seuen onchē en half Reuberberi Spice nardi Casti Squi

De tweede

hanti Croci Zinziberis Cassie lignee
Storacis calamite Mirre Terebenti-
ne Calamenti montani Thuris Dip-
tami Sticados arōatici Polij mōtani.
Pentafilonis Piperis elc ses onchen
Polij Petrocilij Sūmi arabici Vitrio-
li usci Cerapini. Terre sigillate Succ?
barbe hprine Spice Alchori. l. radicū.
Camedreos Gentiane. l. radix Silstre
.i. valeriane Carpopalsami. i. semē bal-
sami elc vier onchen en half Aneos.
Amomij Semis feniculi Carni Semi-
nis sileris mōtani Rascurij Aneri P-
pericon elc vier onchen en half. Nu-
mpe Castorei Popōacis Aspalti Gal-
bani Centaure minoris. l. radix. Arist-
tologie longe Dauici. i. pastinaca siluest-
ris elc twe onchen ende ses dragma:
ende dat saet salmen nemē Mellis coc-
ci et despumati Sūb en vijf pont Dars
voer elch pont honichs salmē daertoe
doen drie onchen vanden voerscreuen
specien. Maer die apothekers doen nu-
tertijt midts haerder veechept vier pōt
vanden specie voer rub. i. mellis ende
die doen qualijck Ende midts dien en
heeft tprriaca haer cracht niet die haer
vanden doctōers toeghescreuen wort.
Wāt alrijt suldi doen voir een pont hoe-
nich drie onchen der voerscreuen speci-
en Ende dat honich sal wel ghecocct sijn.
Het soffrain/ppoquiscidos ende vitrio-
lum salmen elck alleen pulueren Dye
gommē salmen inden besten wij smel-
ten Die andere alclamen Ende als dē
honich cout es salmen daer in doen p-
poquiscidos: ende daerna alle die ande-
re specien Dat soffraen salmen doe in
een botail vanden besten swertten wi-
ne/ende laten daer in drie dagen staē.
Dan doghet metten voerscreuen wij

Distinctie.

In tprriaca Den vitriolum salmē smel-
ten in wijn ende doet in tprriaca/ende
minghelent dan clamen De somighe
doeder toe subtiyl puluer galeti eē half
ōche/om dat detrpakelste meerō swert
hept hebben soude Maer dat en prijs-
ic niet. Want dat wten ghedachten en
bupten die descriptiengaliēni ende vā
allen meesters nu ter tijt geordereneert
es

Den naem van tprriaca es genomē
wt den effecte tprriaca Want tprriaca es
alsoe veel te segghen/als dieneende tegē-
tfenijn der serpēten ende teghen and
medecinen der feninen Daerom heeft
desen naem twee deelen Te wetee tprri-
ende dat beteekent een serpent Ende a-
ca/dwelck betoekent veninose medeci-
nen. Ende als men den naem clamen
voecht/betekent een dinck dat helpt te-
ghen fenijn der serpēten ende der ve-
nijnegher medecinen En heet tprriaca
vanden vleesche tprri

Algaricus Preos en Radix acori wor-
den gheset indit recep en in anderen re-
cepten Want si hebben cracht de mede-
cinen te bewaren dat si niet gheringhe-
en corromperen ende vermeederen de
cracht Desghelijck bewaret ooc peper
ende ghinghebeer van corruption

Anacardi die corromperen de cracht
der troscitē tiri En de voerscreue troscit-
en sullen clepne sijn ende wel clamen
ghedruckt es dat mensche houden wilt.

De tweede.

Ende men en salse niet droogen inder sonnen Want de sonne heeft cracht te smelten ende te destueren die cracht vā tpro ende van vppera. Tprus es een slanghe ende Vipera een adere dat is een serpent allogheheeten

Dese tpraca en salmen niet gheuen ten ware dat si ware ghedesseemt Dat doetmen als si les maet out es Fermē tatio oft deessemen es Dat als het ghe componeerde dinch heeft een seerc verblidende forme van simpelder composition/beteekent fermenteren ofte deessemen Dat es dat sijn natuere neemt als deech dat ghegaen es

Den wijn doetmen ten eersten in tpraca/op dat bi hem de medecinen sou den bewaert ende gheminghelt wordē Ten tweeden/om dat het herte bi hem gheconfoerteert soude sijn: ende dat es teghen tten sijn

Om tprakel te nutten salmē dese reghelen onderhouden Ten eersten/dz si eerst ghedesseemt si. Ten tweeden datmen die sal gheuen den ghesonden/ende dat selben ende lurtel te male. Ten derden/datmen se niet gheuen en sal in heete tiden **M**air in ghetemperde tide ende in coude tiden Ten vierdē datmē se den kinderen niet gheuen en sal si en sijn veerthien iaer out Ten vjffsten/dz men se gheen menschen gheuen en sal die heet van complexien sijn: noch die bereet sijn om hette te crighen ofte om te ontfleken Ten selsten datmen se niet gheuen en sal als de mage vervult es van spise. Dese voerscreuen condicien moetmen aenmercken om tprakel te gheue oft te nutten.

Distinctie

Dees twee voerscreuē tprakel mach mē houdē tot dñich oft tot veertich iaer

Metridatum nicolai. iij.

Dit es de moeder van allen antidooten Ende wort gheheeten na dē coninck metridatus diese gecomponeert heeft Si dient tot alle pinen des hoots die van couden comen. Ende aldermeest den melancoliken en den vresenden tot epplentien ende fantasie tot mania/dats ghemelijche dulheyt **S**p hulpt wonderlijck cephalargicis/emigranicis/ende ter pinen van hili Si is goet ten tranenden ooghe ende trect alle ghebreck des hoots ende der ooren. Si is goit ter pinen der tanden ende tē ghehemelte des mons Si es goet tegē alle ghebreken des mons ende der hirt nebacken **E**se datmen se op dpe plaetse leyt daermē de pine heeft/ende noch een plaester vāden seluen op den slaep vanden hoofde Daer af vergaet de pine Het ontbint squinantie Si es goet teghen apoplexie tegen den hoest/tege dempicheyt ende den ghenen die bloet spuwen Si es goet teghen peripulmonia ende tot alle sterhedē dpe in des menschen lichaem comen moghen. Teghē de pine inden lendenē. Si es goet tegē dissinteria ende linteria/eest datmen se gheeft metter decoctien van balaustia Si es goet teghen den cramp in de scouwen ende cuereer lazare ter scot Si is goit tot diafragma en ipocudis

Derweede

Si ontscopt de nierē/de blase/en breect den steē Si verweert menstrua en verdrift alle ghebreck der matricen Teē goet tot podagra ende men geuet tegē alle fensj Het verdrift beten van fensj ne/van verwoedde honden/of vā wadieren dat sijn Ost die fensjn ghedroncken hebben betert si wonderlyc Ende helpt den ghenen wonderlych die dpe quaerceptne ende certiane hebben/als mense gheeft voer den accres sleet Sariofolozum Storacis calamite. Spice nardi Signi balsami Orobi Tenuissi. i. lacte Een and boeck sept Teuiscici Dragaganti Masticeis Galbani Summi cedi Ende om dat mense niet en heeft neemt men daer vore gummī iuniperi. Aspalci. Castorei. Offei. i. gummī edere Sdellij Terre sigillate. Mellis loti Laudani Opoponatis Armoniati. Oph Tiquiricie Sulphuris viui Nitri. i. sal nitrium Ppoquiscidos. Accacie. Storacum Camedreos Pperico Abrotani Deonie. Glenj. i. enule Origani. Plopi Rami cedi Ende om dat mense niet en vint neemt men daer vore die bladeren ende die bloemē lauienti. En somighe nemen de tarchens van iuniperi Maer lauienti es beter. Lauri Aristologie longe Epphimi Pacedani. Centaure minoris. Rosimarini Radicis pringorum Galaulsiarū Squille Cimarum mirci Julquiani Cornicum granatorum Anxi Raphani Deminis balsami. Cumini Cardamomi maius Semis silerismontani Seminis apij Aineos Petrocilien crupt Demis papaueris nigri/in andere recepten vint men albi Danci Clessen saet. Deminis repe Sinapis albi In anderen receptē saet Sinapis blualis Pipe

Distincte

ris longi Otimi Amomij elc drie dragma Radicis athori Rappheos. i. bardana Panis porcini. i. ciclamen Phillis. i. caparis Floris agni casti Cornu cerui elc vier scrupelen Balsami dats de liquoer wten balsamboom drupt Epnamomi Croci Ziziberis Costi Squinantia Terebentine Mirre Olibani Cassie lignee Agarici Spice rectice Preos. Steupontici Mastari Drassij. Opyptani. Colloquintide. Sillei. i. consolida maior Scicados Arthimelie Calamēti. i. mōtani Scordium. i. alleum Aluestre Leucopiperis. i. piper album. Camepitheos Melao piperis. i. piper niger Penchafilon Petrocilini. i. semē petrocilij. Seminis anagadan. i. sumach. Malabatri. i. folij indi. Cardamomi minoris. i. meligeta elc vier scrupelē. Saccarum lauri een scrupel ende seue granen Den alder outste wijn dpeine crpghen mach twee onchen. Men sal alle dese subtyllych pulueriseren Degō men salmen smelten in goeden witten wijn als ghesep es in triaca Mellis cocti et despumati acht pont ende twee onchen. Dit salmen maken in goeder formen

Laudanum en es n̄ vreeselijc Maer eest dat ment seer scoot of wylst lo saelt eer corromperen dā ment daer mit soude bringen om te kneden. Daerom sal ment smelten in wijn ghelijck den gōmen Laudanum es drooghe indē eersten graet

Men sal weten dat alle gommen ende alle subtile medecpnen seer luttel gestooten moghen sijn/ghelijck scamonea aloes. Ende alle andere medecpnen

De tweede.

die ontsteekende sijn/ghelijck de gommen/ēn alsoe es bdellium ende serapinum Want bi veel scootes wordt de inflammatie vercreghē Welcke inflammacie comt vander beruerten. Welck beruerte verhit/ō deswille dat dese medicinen nut sijn ter inflammacion oūmides der substantien ende der subthilheyt Ende wt deser onstekenheit ende beruerten procederen twee dinghen. Deen dat de subthil deelen wech vliegē Vanderidat de seer scootinghe hen substantie corrompeert.

Alle die specien van die aristologien verdraghen wel volle scootinghe ende decoqueringhe

Die wortel van prios salmen inder scadumen drooghen ende snijden se al in cleppen stucken ende hangen die aē eenen draet Ende die stucken selen vā een hanghen/dat deen den anderen nzen rake.

Wancedam salmen gaderen in der maent nouembris/ Ende spica celtica salmen gaderen inder manet iulij

Inden ghecomponeerden medicinē worden menigher ande woerden gheset. Want somtijts wort ghenoecht dz fondement der medicinen Als opacitoniten vanden merghe van citoniē Somtijts vander quantptept al en eest dat fondement niet/als opafenicon van fenichs Somtijts vanden componeerder/als philomum vanden medecijn philon/ende metridatmen/vanden coninck metridato. Somtijts van ghemepnder effectien/als benedicta. Wat si wort ghebenedijt van a:le den genē diese nutten Somtijts van hen eighē effectie/als blanca. Want si purgeert blanche oft witte humoren Somtijts

Distinctie.

van ghelijkenessen/als opacurcuma si ghelijct der wortelen van curcuma Somtijts na der plaitfen/als sprus de bilantys/dats een plaetse in macedonien Somtijts vanden quantitepten der medicinē/ende na de meesters dpe se componeert/oparodō abbatis Diarodon es ghenaeemt vā rosīs abbatis/Want een abt was diet componeerde Somtijts na der effectien ende na den meester/als pgia greca/dats igia de behoutster van grieken want se de grieken vonden hebben. Somtijts na der medicinen ende na der ghelijkenesse/als opira dats een sap ghelijckende dē viere Somtijts vāden ghetale der medicinē/als tpriaca/diatesteron vā vier dinghen. Somtijts vander plaetsen daer enich vanden medicinen ghegaderd sijn/als medecina asuledatio/dpe voerscreuen scaet indē capittelen lepra Asuledati es eenen berch/op die steenē pisen de steenboecken die dair op wonen/ende daer gadert men dat. Ende al psc dat men hier maer twelef manieren en scrjft Nochtans esser daer noch meer die wij wel kinnen ende onbekit met ons Ende die ghenoech sijn nadent wille der menschen Daerom en mach men se niet al bescriuen

Dese specien salmen oock subthijlich pulueriseren ende teemsen Want dpe subtile pulueriseringhe ende teemsinghe doet tweedinghen Tē eersten gae si mits diē tot den alder voortsē ledē. Ten tweeden worden si verandert ende geprepareert van onser hetten

Eest dat metridatum constelijck ghe maect wort soe dueret veertpich iaer in sijn der cracht ende goetheyt.

De tweede

Aurea alexandrina nicolai. iij.

Dese heetmen aurea na den goud
de/om dat inder descriptie gaet.
Oft na dat goud om sijnder hoocheyt
ende weerdicheyt. Want ghelijck dat
goud alle metalen te bouen gaet alsoe
gaerde se te bouen alle andere meder-
nen in veel siechede. Alexandrina van
den alder wijssten medetijn ende phy-
losoeph alexandro diese geuonde heeft
Dies goet tot allen coliden siecheyden
des hoots ende tot alle reumaticke pas-
sien die vanden hoofde desken derē tot-
ten oogen totten doeten/ende totten tāt-
vleessche Ende tot swaerheyt van alde
leden die vanden seluen humoren com-
men preemt Alari Jusquiami Carpo-
ballami elcx twee dragma en half Sa-
riofolorum. Oph. Mirre. Ciperi elcx
twee dragma Deliquoer die wten bal-
sem boō vloepet Cynamomi Folij Ze-
doarie Zinziberis Costi Corallorum.
Castellignee Euforbi Draganti Thu-
ris Storacis calamite Spice celtice/dz
wi setten voir sallunta Nieu. i. semen
aneti sinelcris oft sistra Cardamomi
maioris et minoris Sileris montani
i. semen Sinapis Sasifragie Semi-
nis aneti Seminis aneti elcx eē drag-
ma Signi aloes Scubberi Alipte mu-
scate Castorei Spice nardi. Salange
Opoponacis Anacardi Masticis Sul-
phuris viui Peonie Pringorum Stor-
arum rubearum. Thimi Achori. s. ra-
dix Pulegij Aristologie rotunde/die an-
der hebben longe. Gentiane Corticis
mandragore. Camedreos. Valeriane
s. radix Saccarum lauri Ameos Dau-
ci Piperis logi Piperis albi Signi bal-
sami Carui Amomij Seminis petroci-
lij Seminis ruche Ieuiscici Seminis

Distinctie

Iconi. i. petrocili agrestis elcx een half
dragma Auricoci Argenti meri Alba-
rum margaritarum Glacce bpsantie
Ollis de corde cerni elcx een scrupel en
derthien granen Limatura eboris Ca-
lami aromantij Direti elcx acht granen
Puluert die te pulueriseren sijn Daer-
toe doet Mellis cocci et delpumati twe-
pont/ende maect de confectie in goeder
formen Dosis de grootheyt van eē ha-
senot/alsmen slapen is met heeten wij-
ne die de febres niet en heeft Mer ope
febres heeft met werm water

Opium datmen maect in onsen lan-
den salmen maken vanden hoofde vā
swerten oel/inden mep oft inde apipl.
Ende in dien tiden salmen maken opi-
um thebaicum

Van men es groot onderscheet on-
de doctoren. Die somighe segghen dat
es pancedanum. mer die opinie es vā
alle doctoren wederlept. Somighe seg-
ghen dat een wortel es van eē cruid dat
in dien lāde wast/dwelck gheloghien is
Maer men es laet van wilde dille En
en heeftmen dat niet so salmen dair vo-
ze doen slaet van tamme dille Dic wilt
cristoforus de honestis

Voer balsame salmen nemen subti-
len termientijn/oft oleum laurinum/
oft oleum ballaminum/oft gummi e-
dere oft eenighe compositie van olpen
diemen noch scriuen sal inden recepte
van opacurcume.

Van aristologia alleene ghescreuen
es groote tweedracht tusschen de docto-
ren De somighe segghen datmen ver-
staen sal rotunda ende die somighe lo-
ga Segghende dat die eene perfectere
es/ende die ander segghen dat dander
prfctter es Die segghen dat longa p-

De tweede

fetter es dat verstaet si int verwerpen
ende si es wilder dan rotunda. Die an
der segghen dat rotunda perfectere es
Want si subtilder is en bequamer om
verstopchede te openen dan die longa
Daerom als men alleene ghescreuen vit
aristologia. so salmen verstaen van ro
tunda Want die es nutter ende bequa
mer tot alle werken dan longa

Men sal alle wortelen gaderen inde
herfende ciperi in octobre. Ende eest
datmen wortelen gadert van eenigen
cruden oft van eenighen doomen ope
salmen gaderen als de crupden oft bo
men gheen bloemen en hebben Ende
wiltmen bladeren gaderen die salme
gaderen als si bloemen hebben

Justinum nicolai. v.

Dit noemen aldus om dz van
den keiser iustino alder eerst vā
den was Dit gheeftmen meest reghen
den steen ende den ghenen die pine in
den lanchen hebben Men gheuet ooc
teghen stranguria/dats die gheen ori
ne maken connen/ende den genen die
bescimmelde pisce pilsen Heemt cyna
momi Costi Folij Spice narde Cassie
lignee Aristologie longe Aristologie ro
tunde Enule. i. radix Plopi Dulegh Ar
thimelle Penchafilonis Leucopiperis
.i. piper longum album Orobi. i. arbi
lia. Deminis petrocili Teniscici. Ma
cedonici. Deminis urticae. Nili solis
.i. millium suellere Safifragie Semi
nis iuniperi Demis sparagi Sileris
mōtani Deminis apij Deminis ane
ti Deminis ruthe agrestis/ende i haire

Distinctie.

stade machmen doin domestica Semi
nis citri Deminis feniculi Aneri Sac
carum lauri elc onder half dragma.
Dese salmen al subtilich pulveriserē.
Ende dit electuariū en machmē maer
een iaer houden

Als men costus ghescreuen vint allee
ne dan salmen verstaet van costo ama
ro Ende en aenmerct niet als ghi vint
costi dulcis. want die blameert Dymō
ianuensis gheheelich segghende Mē
vint in veel confectien Costi dulcis ge
screuen. Maer ick en hoorde noch en
sach nopt iemāde daer af spreke Maer
sommighe ongeleerde ende onwisse seg
ghen costum dulce. Dat es de worttele
van. Enula constelich berept. Maer
vintmen in recepten Costum dulce ge
screuen Daer voir salmen nemen Cos
tum amarum Want gheen dulce in e
nighen dpinghen der natueren en es.
Nochtan vintmen tweederande costū
Die eene es Jous/ende die es rootach
tich ten swerten treckende Die ander
es arabicus Dese es wit ende ghetem
perder:ende wij vseren dese. Daerom
merct:ende dit segghen alle doctours.
Men en sal van geenē doctours costū
dulce ghescreuen vinden inder medeci
nen Daerom selen dese onwetēde mā
nen swypghen van alselken leeringhe
dat si soudē willen vinden costū dulce
Veel apothekers ope safifragia upet
en kinnen nemen daer voer een cruit
dat bladeren heeft byna als celidonie
oft als pimpinelle Maer wat minder
inder brepden/ met een groote wortte
le. Ende si dolen. Want dz es Pastina
ca siluestris. Maer ope ghewarpghe
Safifragia is eenderande crupt dz op
berghen walt ende hāc aende steen en

De tweede

Dit cruyt maect een plante niet veel bladeren/seere subtyl/bina als capill? veneris/also lanck als eenen vingher. ende dat es ghewarighe safifragia/die men inder medecinen doen sal en gheē andere En hier aen kintmen de brooshept der apothekers biden welken dpe medecinen haer cracht niet en hebben die hen vanden doctuers toeghescreuē es.

Electuarium de baccis lauri. vi.

Ralis nono almafforis Capittu. Rode colica/sept dat diceen confectie es ende geen electuarium Ende es wonderlijcke goet inder pinen der maghen ende des inghewās van wynde comende Men geefte tot colicam pafionem comende vā winde. Men nutter mīten monde ende men gheuet in elsterien Reempt Foliorum rute siccorum tien dragh Ameos. Cimini Rigel le Repsijn. i. semē leuistici Origāi Carui Amigdularum amarum. Piperis nigri. Piperis longi. Mentastri. Dauci Achori Saccarum lauri Castorei elc twee dragma Serapini eē half onche Opopoacis drie dragma D; te pulueren es salmen pulueren Maer niet seer subtyl als voerscreuen es vā opatimino. Mellis cocti et despumati also veel als alle voerscreuē/dats vñf onchen ende vñf dragma Degommē salmen in rupt waesmilten Dit maect in goeder formen Ralis sept datmē dī ghelijcke niet en vint om wynt te verdrinen

De ruthe diemen in deser compositi en ende in alle anderen doet salmen bi maten drooghen Want eest darmense crachtelijckē droocht. so esse vander ald heetster complexien/ende hair verwer

Distinctie.

minghe gaet bouen maten Ende eest darmense niet behoorlijck en drocht so blijft in haer ouerbloedighe vochttheit die sijn verduwige beneemt en maect wint Daerom en salmēse inder sonen niet drooghen. maer inder scaduwen **R**igella es eenderhande swert claer saet/seer veel ende wel aromatijst ende heeft bladeren bina gheijst fumus terre/ende dat salmen inder medecine doe Maer veel menschen dolen inden recepte doende eenderande saet datmen pulueren mach/dat welriekende es ende driekantich ghenoech. Dwelck sordelic ghedaen es.

Organum salmen gaderen en plucken in iulio/als de sonne beghint te dalen/dats omtrent vespertijt. Maer n; des morghens voerder sonne opganc als somighe sorten doen

Mel ende alle medecynē worden gecocht om drie saken. Ten eersten om d; si suueren souden/ghelijck honich doet Want men cohet om datmen sijn onsuuerhept wech doen soude. Ten tweedē om datmen wech doen soude eenpghesubstancie die teghen ons propoelt soude moghen vechten/ghelijck quoolen die lange gesoden sijn. dwelck de quoolen stoppende maect Ten derden om d; hen cracht soude gaen inder olpen ott int water

Opacalamentum nicolai. vij.

It es goet tot alle siecheden der borst van coudē/ ende ald meest den ouden personen Ende tes den ghenen goet die van couden hoesten Reet Calamenti siluestris. Pulegh. Plopi. Piperis nigri Semis silerismontani

De tweede

Deminis petrociliij elcx een half onche ende twee scrupelen **L**euistici een dragma ende twee scrupelen **D**eminis apij een scrupel. **A**meos **T**himi **D**emis **a**neri **C**ynamomi **Z**inziberis elcx twee scrupelen **D**ese salmen al subtilijc pulueren **M**ellis cotti et despuati een pot ende vier onchen **M**aect de electuarie **D**it gheeft nader noenen ende na den auontmale.

Calamentum diemen in deser composition doet salmen nemen siluestre. **O**m dat si meer cōfoirteert en afdrocht dan calamentum domesticum.

In iulio ende in augusto salmen gaderen **P**etercilisaet **L**aureole **A**ute **F**eniculi **C**aulis **M**ilij **S**olis **L**actuce **P**al tinace **K**ape ende desghelijcx.

Als men **A**netum alleen ghescreuen vint/dan salmen alijt verstein/dillen saet/ende niet dat crupt. dwelck es een ghemeyn verderffenesse.

Opacalamentum mesue de mente. vij.

Dit es goet tot alle siecheden der voedender leden ende tot quade verduwinge **H**et doet de spise doergaen totter leueren die n; doergaen en mach/ en tot alle den anderen leden **T**es goit reghen stranghe febres/ gheplaestert ende gestreke op spina doir dupnnet seer wonderlijcken groue ende limige vochticheden **E**nde es alderbeste wi digheden te verdriven en tot conde wi dighe cloppinghe ende suchtinghe die men qualijck verdriven mach. **T**ver weert orine ende menstrua **N**eemt **C**a

Distinatie.

lamenti montani ende flunialis. **D**eminis silermontani **D**eminis petrociliij elcx ses drag **Z**inziberis drie dragma **D**eminis apij **D**e croppen alafce .i. **t**himus elcx twee dragwa. **K**epshij .i. **l**ekistici ses dragma. **P**iperis nigri onderhalf onche **D**ese salmen al subtilijck pulueriseren **M**ellis cotti et despuati twee pont **H**ier af maect electuarium **D**osis een dragma.

Calamentū alsowel montanū als fluniale salmen in iulio plucken **E**nde mē saelt inder scaduwen drooghen **W**ant als men se inder sonnen drocht vcrant sijn cracht. **I**nden seluen tijde salmen **p**ulegium plucken ende drooghen

Om vijf sakeen worden de medecine clamen gheminghelt **T**en eersten om dat hen cracht ghesceert sijn soude **E**n daerom wort scamonea met medecine daer aloē in es **E**nde **Z**inziber met tuc bich **T**en tweden om dat se dander medeynen souden doen doergaen totter behoorlijcker plaetsen. **D**aerom wort soffraen gheminghelt met gout en m; siluer. **G**out ende siluer descenderen midts hen swaerheyt tocten ingewan ende en moghen ten aderen niet comen **E**nde dat soffraen doeghet doergaen ter herten **T**en derden worden se clamen gheminghelt om dat de medecine niet gheringhe doergaen en soude ten aderen **G**helijck als wi de leuere onstoppē willen met diuretica. want die sijn gheringhe doerghaen tot den aderen. **D**an mingelt men daer toe ander medecine/ als raphanum **R**aphan? heeft een proprietē de humoren totter maghen te trecken. **T**en vierden om dat men deen metten anderen vercranchē soude. **D**aer om mpinghelt men met

De tweede

Viola oft met cassie fistula mirabolane
Ten vijftien om dat deen verdriue sout
de die quaetheyt der ander medecinen
oft om dat te belette Daerom mingelt
men ghingebeer met scamonea. Wac
scamonea tracte de maghe ende gighē
beer verstercke.

Opaneri mesue. viij.

Dies goet tot grouewint der ma-
ghen ende ter couder magen en
tot ouer vloedighe fleuma die rou sijn
daer binnen seet Aneri twintich drag-
ma liquoricie Mastice elcx een onche
Carui Macis. Galange Zingiberis
Seminis feniculi Cinamomi elcx viij
dragma. Triumpiperu. .s. piper albu
nigrum et longum Calameti monta-
ni Directri Cassie lignee elcx twee drag-
ma Cardamomi maioris Sariofola-
rum Cubebarum Croci Spice elcx onch
half dragma Succarum twee onchen
Dese salmen subtilijck ghenoech pul-
uerfieren. Mellis cotri et despumati
drie pont Hieraf maect electuarium in
goeder formen.

Inden electuarien van honich oft van
suycker salme alcht de aromatische spe-
cien doen na dat wat ghecoelt is Want
waert datmen den honich en suycker
daer in dade ouer tuier alsoe somighe
dwalen doen. so soude die cracht vande
aromatichen dingen verloten wordē

Als men simpelich ghescreuen vint
Feniculi en Aneri in confectien oft elec-
tuarien. so salmen verlaen vande sa-
den Want si orberlijcher en nutter tot
ter medecinen sijn

Opatrium pipereon mesue. ix.

Dit verwermt de maghe ende de
bupck. ende verdriest ope pinen
haerder ouer vloedicheyt van rouwe

Distinctie.

flumen Het suuert de maghe ende es
goet tot soer ruplinge Het verweert ver-
duwinghe ende appetijt seemt Triu-
pipereon. .s. album nigrum et longum
elcx viij dragwa. Zinziberis. Galce. .i.
thimus Aneri elcx twee dragma Spice
Amos. Anomh. Cynamomi elcx een
dragma Cassie lignee Seminis apij.
Seminis sileris montani Alari Dro-
ghe worttelen van enula elcx een half
dragma Dese puluert alle subtilijck ge-
noech Mellis collati cotri et despuma-
ti acht onchen Daer af maect electuari-
um Dosis van een dragma tot twee
dragma

Piper album en es niet dat cleyn ver-
trompen es met eender grouer scorle
Naer tghen edat groot es ende swaer
niet ghetrompen met seer dupnd scor-
len Ende dit confoerteert meer de ma-
ghed dan dander twee specien.

Enula sal drooghe sijn Want si dan
meer drooght dan als si versches

Als men Cassia alleene ghescreuen
vint in eenigen boecken der meesters
So salmen mercken oft de compositie
daerle in gaet larath oft saechtende is
dan salmen daer bi verstaen cassie lig-
nee Ende en es si n; larath noch saech-
tende Naer verwermente/confoerte-
rende/oft onstoppende verstopth; da
salmen daer in doen cassia lignea Dit
es een ghemeyn reghele ende leeringe

Opacurcuma magna mesue. xi

Dese is goet tot oude siecheden en
de pdropesim ende daer reghen
een openbaerlijche hulpe. Sy wtroet
ope cronijche specheden der leueren en
de der mpten ope verherc sijn ende es
goet tot quade verwe. Sy es goet tot
corruptien der maghen ende tot coude

De tweede

vochticheyt Si es goet tot groue wynd
den inder leueren ende inder miltten.
Sy es goet tot ppne der nperen en der
blasen ende verweert orine sseemt Cro
ci Alari Seminis petrocilij. Dauri A
neri. Seminis apij ee half onche sseu
berberi. Seminis aneti siluestris: en
sornighe segghen dat de worttel betere
es Spice nardi elcx ses dragma Costi
Mirre Cassie lignee. Squinatai Seis
balsami Rubee tinctorum Succu absin
cij Succu eupatorij Deliquoer die wtē
balsam boom vloepet elcx twee drag
ma Calai aromatici Cynamomi elcx
onderhalf dragma Wilt loot Scolopē
drie Succu liquiricie elcx twee dragma
en half Draganti ee dragma Dese sal
men alle subtilijch pulueriseren Mel
lis corti et despumati drie pont Maic
dat electuarium in goeder formen Do
sis van een dragma tot drie dragma

Men heet dit opacurcuma Wāt het
ghelijct der verwen curcume Ofte het
wortt genoemt van crocodwēle de griec
ken crocon noemen Vanden welken
daer een goet deel in gedaen is En om
dat dit vocabel gecorrompeert es wor
det opacurcuma gheheeten Maer mē
sout heeten opacrocon.

Alle medecinen dpe de leuer confoer
teren ende die ter leueren openē sal mē
wel scooten ende subtilijch teemsen

Sallamus is een liquoer die vande
stocke dis booms vloepet: ende mē hee
tet Opobalsamum. Oleum balsami.
Ofte balsamum allcene Maer wāt mē
de perfecte ende die ghewarighe balsa
me niet hebben en can dan m; groote
swaericheyt/arbejt/ende cost Dairom
neemmen dese navolghende olpe in
die stadt Die bescreuen wort van guil

Distinctie.

helmo placentino/seggende dat si heft
de cracht der balsamen Ende mē doet
se in allen composicien daer men balla
me in doen soude/inder stadt van bal
seme Ende aldus wort se gemaect sseet
Terebintine twee pont Olei comunis
drie pont Olei laurini sestiē onchen.
Cynamomi drie onchen Euforbi Sa
riofolorum Saccarum lauri Sumie
dere Serapini Galbani aromatici O
poponatis elcx ee onche Thuris Mal
ticis elcx twee onche Dat te scooten es
salmen scooten Dan salment distelerē
met saechten viere doer eenē alembich
ende bewarent

Opalacca magna mesue. xij.

Dits goet tot crynchheyt der ma
ghen/der leueren/ende totte siec
heden die daer in comen sijn. Het ont
scopt de verstoptheit der leueren ende
ontvint alle haer hertheden Het breet
den steen inder nierē ende inder blasen
Het verweert orine ende tes die opper
te medecine tot pdropesim ende pteri
cia sseemt Lacte ablute sseu sberi elcx
drie drag. Spice nardi Mastice. Se
minis apij De sloppen van squinato.
Absincij. Succu eupatorij Ameos Dai
ne Amigdularum amarū. Costi ama
ri Mirre Rubee tinctorū Seminis se
niculi Semin' anisi Alari Aristologi
eronde Radicis gēiane Croci Cina
momi Plopi sicce Cassielignee Sdellij
elcx onderhalf dragma Piperis nigri
Ziniberis elcx een dragma Wept de
mirre ende bdellium in wijn. Van
scoote subtilijch Mellis collati corti

De tweede

despumati een pont ende acht onthen
Dit conficeert. Dosis van aurum een
tot aurum twee.

De maniere om laccate wassen wort
beschreuen vā pandecta Capitulo pro-
prio de lacca in deser manieren Stoot
de gomme lacca in eenē moertier Dā
waschtesse dicwyls inden moertier m
fonteyn water/daer in gheloden heeft
aristologia longa ende squinantū elc
euen vele Daer met wasschet so lange
dat claer worde/altijt roerende metten
stooter Dan latet sincken Dan coleert
dat water af ende latet inder scaduwe
drooghen ende dan bewaret Dan dese
waschinghe crijcht lacca meerder sub-
tilheyt om de verstoptheden te oestop-
pen

De waschinghe der medecinen doet
men om vijf saken Ten eersten om d
men deserpheyt wter medecinen trec-
ken soude/als calck. Ten tweeden om
dat men de vochttheyt wech doen soude
ende wt worpen/ende daerom wascht
men olve ende was Ten derden om d
mens te bat scooten oft wriuen soude/
ende daerom wascht men tuchia. Ten
vierden om dat men sijn quaeth
verdriven soude/also men doet lapis lazuli
om dat men sijn cracht verdrinē sou-
de die walgen doet:ende om dat behou-
den sonde die cracht om de humoren te
hoop te dringhen Ten vijfsten om dat
se subtilheyt ghecrighen souden/ende
daerom wort lacca ghewasschen/die te
behindeghet wort om de verstoptheden
te openen.

Confectio anacardina mesue.rij.

Discinctie.

Ita eē confectie der wijsen ende
der gheenre diese begeren te we-
ten Discerpt dat verstant de sinne en
de berept de memorie Dies goet tot pi-
ne der maghen ende des buyc vā cou-
den comende. Si claert dat bloet ende
maect goede verwe seet Piperis Pi-
peris longi Mirabolanorum hebulo-
rum Emblicorum. Belliricorum In-
dorum Castorei elc twee drag Costi A-
nacardi Zuccarum album Burungi
.i. nigelle. Saccarū lauri elc ses drag.
Cyperus een half onche Stoot de anaca-
rds alleene Daerna de andere mede-
cinen Dan conficeertse met coepen bo-
tre ende honich elc een pont Erst die
boter daer in doende dā honich Daer-
na de ander medecinen also subtilijck
ghepulueriseert sijn Dit gheeft men te
nutten alst ses maent oudres. Dosis
twee dragma met aqua feniculi ende
apij Ende die dit nut sal hem wachten
van arbeide van gramscap/van ven-
spelende van dronckenschap

Men doet in deser confectien alle de
merabolanē om te verdrinē de quaet-
heyt anacardi Ende waert dat men se
daer niet in en dade/anacarden soude
alle dander medecinē verderuē Daer-
om selen de apothekers in deser confec-
tien wel coesien

Anacardi sijn vruchten vā eenē boō
ende ghelijcken den herttekens vā clei-
nen vogelkens/binnen root sijnde als
bloet. Ende wassen in cicillia in vierp-
ghe berghen altijt berrende Ende na-
hen wordt dese confectie gheheeten Co-
fectio anacardina. Als dese vruch-
ten versch sijn sal men honich smelten
ende legghense daer in:endr men laet
se dair also eenē langhe tijt in ligghen

De tweede

Ende dien honich heetmē mel anacardinum; ende men ghearupchet sonder den anacarden Ende somtijts doetmēt in electuarien/also men noch wel horen sal Ende dien honich es heeter ende droogher dā den honich allene Wāt de anacarden sijn heet en drooghe indē vierden graet Ende ten sijn gheen lusen vande elephant ghelijck de valsche segghen

¶ Van burungi es grooten twist ondē doctours. Cristofforus de honestis seyt dat nigella es. Ende nigella es eē welriekende swert saet Ende gentilis seyt dat burungi granen sijn ghelijck peper/die wi niet en hebbē Maer dair voer doen wi cathapucia De and segghen dat crup es ghelijckende der ruten ende heeft saet in hauwen ghelijck nascitium. welck saet op dpe tonghe bijt Maer deerste opinie es best na de leeringhe der meesters. Want nigella es den hersenen goet ende droocht die ouervloedigheden der hersenen en die ouervloedighe vochtcheyt ghelijck dpe cracht es van deser confectien. Daerō doetmē daer innigela voer burungis.

¶ Confectio de scoræ ferri. xliij.

Ris nono almassoris seyt dat de sie cōfectie seer goet es om te stoppen onghemanperde vloeden vande spenen en onmatelike bloet menstrua der vrouwen te stoppē ende om fluxum cronicum des buyce te stoppē Ende mē gheuet alle morghen also groot als een castanie Preemt Mirabolano rum emblicorum Indorum Belliricorum elcx eē half dragma Spice Squinanti Cypperi Zinziberis Piperis nigri Almeos Olybani elcx twe dragma Scoræ ferri preparate onder half drag

Distinctie.

ma Dese salmen alle subtil pulueriseren ende conficeren mit ghescupmt honich/dat gheroct si met apozimate emblicorum tien onchen Dit maect i goeder formen

¶ Men prepareert scoræ ferri albus: Preemt scoriam ferri also vele als ghy wilt Dit legt acht daghen in azijn/alle dage den azijn vernuwende Van droghet op een gloepende lemmele ende pulueriseret seer subtilijck

¶ Melcum apozimate emblicorum maect men albus. Preemt mirabolano rum kebulorum ende emblicorum elcx. xx. dragma Dese scoot Van sietse in dpe pont waters tot dat comt op een pont. Van coleret ende inder colatuere doet een pont goet honichs Dat siet tot dat dwater vanden honich verschepden si ende verteert Ende dit ghedaen sijnde heeftmen melcum apozimate emblicorum/datmen in dese confectie doet.

¶ Electuarium de cineribus. xv

Avicenna seyt dat dit een stercke medecine is bi hem expert o den steen te breken inder nieren ende ooch den steē der blasen wt ende na hen trekkende Preemt. Cineris vitri Cineris scorpionum Cineris caulium nabati dat sijn astchen van quoolē die n; herplāt geweest sijn Cineris leporis Lapidis spōgie Sanguinis hprici extracti preparati Cineris cortici oui a quo pullus egressus fuit Lapidis iudaici Sūmi nucis vlnalis Acori. s. radices eē dag Seminis petrocili Dauri. i. seminis pastinacis siluestris Pulegij Sūmi arabici Seminis althee Piperis nigri elcx ondē half drag Dese salmē alle seer subtilijc pulueriserē Dit cōficert met thie onchē honich geroct en ghescupmt

De tweede

Aken sal dit wel stoppen ende dirwyls onderrueren ende minghelen. Dosis tot aureum twee met distel water ghecoct met swertte ciceren

Vitrum dats ghelas / berrent men aldus Strootet wel cleine / dan doeghet in een cleyn croosken oft in eenen yserē lepel. Dan settet op colen alcht blasēde tot dat root wort Dan doeghet vande viere Ende als wel ontfleken is so eest goet Ofte legghet op colen ende blasē so langhe tot dat aschenmout: en daer af neemt.

Scorpionen salmen aldus bernen. Reemt leuende scorpionen also veele als ghi wilt Die doet in eenen nieuwen eerden pot ende luteert den pot toe met deeghe oft met eerde Dan setten in eenen heeten houene ende laetten alsoe staen eenen dach ende eenē nacht Dan doeten wt ende ghi sult die aschen hebben

Caules nabati / dat sijn quoolen dpe niet herplant en sijn / die bernt men aldus. Treck de wortelen wter eerde en suuertse van alle onreynichept. Dan snijte al ontwe ende doetse in eenē pot met een gegaet deersel dat den root wtgaen mach Dan set in eenen heten houē eenen dach lanch ende doetse des auons wte / ende ghi sult inden pot colen vinden Die colen stoot wel ende doetse in eenen cleynen pot Dan decten ende luteerten ende setten in den heeten houē eenen dach ende eenen nacht Dpe doet also langhe tot dat de aschen wpt worden

Asschen vanden hase maectmen aldus Slaet eenen leuendē hase dē hals af ende doeten in enen nieuwen pot met al den bloede en metten velle Dā stop

Distinctie.

den pot wel vaste ende setten in eenen heeten houē tot dat aschen wort Dā desen aschen salmen in de voerscreuē electuarien doen

Eperstalen salmē aldus bernen Reet eperstalen dair de kiecken wt gegat sijn ende stootse wel Dan doetse in enē nieuwen pot wel ghestopt ende set den pot in eenen heeten houē eenen nacht Sijn si dan des morghens aschen worden so eest goet Ende en es dat niet soe setse weder om inden houē tot si wel aschen sijn Ende hoest meer branden hoe si witter worden.

Serapio ende die meester pandectarū willen datter ondersceet si tusschen banica ende daucus Deggheende dat dauc? es wilde paltenake ende banica tame paltenake Ruicenna ende Mesue die en maken daer tusschen gheen onderscheet Nochtan houtmen de opinie van pandectarum ende van serapio

Sanguis hyrci datmen in deser electuarien doet / prepareertmen ald? Reet eenen bock van vier iaren in die hongdaghen Ende welck dpe hongdaghen sijn salick noch hier na leeren in rob de nukum Ende den bock salmen voeden met Datifragia Feniculo Apio Petrocino Pulegio Squinanto Edera Senestra Capillis veneris Politrice ofte lupulis Aken sal hem drincken gheue goeden wijn / ende waer den wijn wat soerachtich so waer hi te beter Nē sallen alcht inder sonnen houden / en voeden hem ten minsten in deser maniere veertich daghen Ende daerna als sijn orine begint swert te worden / doet water in eenen nieuwen pot. Dat watere maect heet datmē de eertachticheit wt wasscedpe daer in es en walscht dē pot

De tweede

Dan onthoof den bock ende neemt dz middel bloet. maer niet dat preste noch dat leste. Dit bloet doet inden pot/erde en roeret niet voer dat rent. Dan snijt dat in twee deelen ende decket met eē netteken oft met duppne pdel linen laken. Dit set in de locht tot dat ontfait de rapen vander sonnen ende latet alsoe staen tot wel drooghe es. Ende wacht dat niet vocht en worde vande dauwen en sal den bock oock niet onthoof den hi en ware ghesont. Ende van dese bloede salmen doen in allen medecine en in allen dinghen daermen gescreue vint Sanguis hirci

In de vergaderinghen salmen dype dinghen aenmercken. Ten eersten salmen de minen verkiezen diemen kint ende die inder ghemeynder samē sijn. Ten tweden datter niet in en si dvt sijn kinneffe beneemt. Ten derden dat geē doer verwandelde substancie en hefte

Op asacron mesue oft confectio testicularum vulpis. xvi.

De tweede descriptie es best inder vlancien. Dese doet de roede schijf staen ende multiplieert sperma ende lust tot venus werche. Heemt Detacul wit ende schoone een pont ghesoden in ticeren water/daer dat eerste wat daer de ticeren in ghesoden sijn wech gegoten si. Sacprionum .i. testiculi vulpis acht onchen/die af ghesneden sijn van haren vader/dats vanden stocke. Die

Distinctie.

oock gesoden als vore. Radix Raphani siluestris drie onche. Luf plani/dats serpentarie ofte dragontee twee onche. Dese scoot alle clepne ende ghietter op roepen melck oft scapen melck so veele dat de wortelen twee vingheren bedett sijn. Olei sizanini. Versche roepen botere elck drie onchen. Dese siedt altsamē met laechten viere tot dat dicke worde. Ende eest dat dpe wortelen noch npet wel ghetort en sijn. So doeter wedre op vanden melcke en botere als voerscreue es de selue quantitept ende olpe tot si wel ghesoden sijn. Daerna doet daer op goet gescupmt houich ses pōt. Sap van verschen aiupne onder half pont. Dit coct altsamē tot dat wel perfect es. Dan neemt Caudarum stinci cum renibus et sumine/dat es vanden nauel nederweerts een onche. Seminis eructe. Witten suueren ghinghebeer. Behē albi et rubei. Lingue auis/dats laet vā effchen. Seminis nascutij. Cynamomi. Piperis longi. Seminis pastinacete domestice. Mostaert laet Seminis napi. Seminis sparagi. Dese salmen subtielijck pulueriseren: ende conficerēt metten anderen. Ende ten leste salmē dese navolghende dinghen in de voerscreuen medecine doin. Te weten Pinearum mundarum onder half pōt. Phisticorum mundorum thyen onchen. Herstenen van musschen twe onchen. Dees drie salmen elck bisondere subtielijck scooten. Dan salmen se weltsamē minghelen. En ten inde salmen se wel aromatizeren met een dragma musci boni. Dosis van desen van een half onche tot een onche/met een luttel goeden wijn. Ende men salt nutten als men slapen gaet.

De tweede

De meesters pandectarum ende me sue dat secacutules pringus/ende iringus es secacul. Ende symon panuensis serapio in libro de simplici medecina in septimo libro sui breniarij ende anicenna die segghen dat secacule wortel es ghelijck gingebeer. Welcke wortel men wt indien brinct: endedie es inder vscanden. Maer men neemt pringus voer secacul. want wij des derue ende niet en hebben. Ende die sompge segghen dat secacul es sigillum sancte marie.

De eerste water vanden ciceren wort afghegoten: ende int tweede wort saprion ende secacul ghewasschen. Want dat eerste es drooghende ende verbiet de opblasinghe ende den wint te genereren. Ende dat tweede es seer wintachtich ende opblasende dragende die medecinen totter scamelheyt.

Strincus es een dier gelijc der haectissen/crupende inden oeueren vande wateren/ omtrent een water dat men heet nplus.

Men sal in deser confection doen tot elck pont gheloden ende ghescup inde honich drie onchen van die voirscreue specien gheteempts. Op datmen haer de cracht wilt laten hebbē die haer vā mesue toe ghescreuē es.

Iringus Talsus ende Garbasus salmen gaderen inder maēt van octobre.

Dit electuarium gheeftmen dē menschen om twee saken. Ten eersten geeftment den lieden die drooghen om dpe te veruerschen. Ende dien salmēs geuen een half onche des morgens voer der noenen ten minsten twee oft vper hueren. Ten tweeden gheeftment om venus werck te vermeerderen en om

Distinctie.

de roede dēs mans te doen stane. Ende dan salment geuen nader noenē voer dat auontmael twee hueren met een luttel welriechende wijn. De commixtie van de voirscreuen electuarie es getempert tusschen heet en cout. Nochtā es si vocht inden tweeden graet.

Opapris nicolai. xvij

Dese wordt aldus geheeten na ē wortel diemen preos heet. Si is goet tot dempicheyt totter hoesten en tot groue flumen. Ende si brenct de verloren stemme weder pft dat van coudē comt. Reemt Radicis preos een onche. Pulegij Plopi Liquiricie elcx ses drag. Amigdalorum amarū Draganti Pinearum Cynamomi Zinziberis Piperis elcx drie dragma. Carucarū Carnium dactilorum Passularum enucleatarum elcx drie dragma en half. Storacis rubei twee dragma ende een scrupel. Dese salmen alle subtilijc pulueriseren ende cōficieren met onder half pōt ghecort ende ghescup mit honich.

Alsmen simpelich ghescreuē vint Plopi dat salmen verstaen van de droghe plope. Men salse inder scaduwē drooghen ende alle aromatische crupden. Want de sonne verdrijft hare ruc ende aromatische ende verdrijft hare crachten.

Geset dat de pineen ende die amandelen niet versch en sijn diemen inden electuarien totter borst doet. So salmen die althit purgeren ghelijc voirscreuē es. Want anders soude hen rouhept d borst scaden ende den hoest verwerken. Daerom selen de apothekers wel toelien in desen.

Der tweede

Opapendion nicolai. r. vij.

Dit wort aldus gheheten van penidien diemē daer in doet meer dan in anderen confecten. Tes goet tot alle ghebreck der longhē ende ter hoel- ten Tes goet tot heelschept van drooch- ten ende tot prijsijche sjeemt. Penidia- rum ses dragma en half. Pinearum Suuere amandelen Seminis papa- ueris albi elc drie dragma ende ēē scrupel Sariofolorum Cynamomi Zin- ziberis Succiliquiricie Dragagati Sū mi arabici. Amidi. Seminis citrulli. Seminis melonum Seminis cucume- ris. Seminis cucurbite mundate elc onderhalf dragma. Camphore seuē granen. Sprupi violarum dats ghe- noech si. Ope te pulueren sijn salmen subtilijck pulueriseren/ende die te wip- uen sijn salmen wriuen Dan conficert in een pont aque violarum drie onchē dit siedt al tamen tot dat dwater otrei- nicht si Dan coleret ende doet totter co- laturren een pont supckers. Dit siedt tot dat beghint dick te worden Dā doit dair in de pineen ende die voerscreuen laden/elck bi hem seluen wel ghesctotē althijt roerende metter spatulen. Dan doeter toe de penidien subtilijck gepul- uert Ende als si ghesmolten sijn salmē dat groue dat bouen swemt afscuimē Dan doet weder inden moertier/wel stootende ende onderuerende Dā mic- ter toet amphoram. Ende ten lesten dz puluer vande voersceden specien met ten voerscreuen syropen inden moer- tier althijt roerende tot dat incorporeert Dan bewaret in eenen gbloodde pot. **De gommen diemē in deser compo- sitien doet machmen smelten in aqua- florum violarum** Oft inder decoctien

Distinctie

voerscreuen van nicolao. De pineē ēē die amandelen machmen ooc veruers- schen metten anderen hier voer gescre- uen/op dat mensete bat scooten mach **Opadragantum calidum nicolai. r. ix.**

Dit wort also gheheten van dra- ganto dat daer in gaet En men heetet calidum/teenen ondersceede vā opadragadto frigido van die ander de scriptie Dit geestmen tot verstopchept der boelc die van coude groue limighe materiē comt sjeemt Dragati die drie daghen ghewepct ende ghetempert is gheweest een pont. Plopi Pinearum. Amandelen ghesuert ende gepelt lē saet ghebrant elc drie onchen. Semi- nis fenigreti Cynamomi elc twee on- chē Zinziberis Radicis liquiricie Suc- ci liquiricie elc een onche. Pulueriseert clepne die te pulueren sijn. Ende scoot die te scooten sijn. Die conficeert aldus Dragaganti in water ghewepct/per se oft wrinct doer eenen doech. Dat siedt met twee pont ende acht onchen gheso- den honich tot dat dit wort/op ēē saecht vier minghelende ende ruerrnde althijt metter spatulen Dā doeter toe de pineē Amandelen lēnsaet ende Fenigriech Dan doeghet vanden viere Ende doe- ter toe de voerscreuen pulueren vā die voerscreuen specien ende bewaret **Olēnsaet datmen hier in doet brant men aldus Maict een panne wel heet op tuper/ende als si wel heet es doetse af Daer in doet lēnsaet althijt ruerrnde tot dat wel ghebaken is/dan bewaret Aldus droochtmē ende bactmen alle laden. Ende men bact dat lēnsaet om datmen die ouer bloedighe vochtchēde ende limicheden verdrinen soude. En**

De tweede

men moet meer backen dan ander sa-
den. Men moet oock alle saden bi hen
seluen backen. Want de saet bact mē
om sijn groote lijnlicheit/als semen li-
ni ende semen pūllij. Vnder bact mē
midre luttelheit van hender vocht;
als semen anisi/ semen cimini ende des
gelijcx. Daerom selen dit de apothekers
wel merken.

Deze bitter confectien mach mē drie
iaer houden. Maer triaka magna
mach men langhet houden ghelijc mē
daer af bescreuen vint.

Trifera magna nicolai cum opio et
sine opio. rr.

Off deswille dat dese den vrouwe
veel orberlijcheden en vruchten
toe brict. Di es goet tot pine der magē
ghegeuen met water daer vinckelsaet
anisi ende malicis in gesoden sij. Tes
goet reghen de ghebreken der moeder
die van couden comē/ eest dat mē drict
met wine ghetempert daer arthimēsi-
a in ghelodenes. Overwert menscrua
eest darmen daer af maect een pestari-
um met arthimēsia wel ghewonen en
met oleo muscellino gheminghelt in
catuene/ hier in genet ende int currekē
gesteken. Overwert menscrua d vrou-
wen die niet ontfanghen en can/plē d
ment geeft met wine daer mandrago-
ra oft sambucus in ghelodenes. Het
hulpt wonderlijck den kinder endie nē
en moghen slapen ende die veel hake-
len oft clappen/ ghetempert met vrou-
wen melck de grootte van eender cice-
ren ende dat ghedroncken. Reemt Cy-
namomi Galange Sariofolonij Spī-
te nardi Zedoarie Zinziberis. Costi.
Storacis calamite Calami aromatici
Ciperi Radicis ireos Pantedam Cor

Distinctie.

ticum mandragore Spīce celtice Koe-
i Corarum rubeorum Piperis nigri
Aneri Seminis apij Seminis petro-
culij. Seminis feniculi Apij montani.
Dauri Quini Jusquiamii Cimini Dip-
rani elcx een dragma Dese salmen alle
subtilijck pulueriseren Mellis cocti et
despumati een pont ende twee onchen
En albus doende niet daer toe oft dair
af doende saelt sij trifera sine opio. En-
de wilment hebben mit opio. So doet
tot alle dē voerscreuē opij tebaicitwee
dragma/ ende dan salt sij Trifera cum
opio. Maer in dese lāde willent de vrou-
wen gemaect hebben met supcher. Dā
suldi nemen vanden voerscreuen spe-
rien een onche/ ende supcher een pōt en
maket also. Dosis als een castanie
Deze confectie salmen nutten met p-
delder maghen/ dair op valsende tot dē
verteert si. Ende die voerscreuen speci-
en salmen subtilijck pulueriseren
Al eest darmen vint in veel confectie
mellis cocti/ nochtan moghen de confec-
tien wel ghemaect sijn met routwē ho-
nich. Ende die heeft minst digheden en
de meest van doerghanghe. Daerom
salmen dicwils vandē meester viden
mellis cocti. Ende somtijt mellis crudi.
Daer by mē verstaē mach darmen vā
elcx eenen vele daer in doen sal.

Opalibani nicolai. rri.

It wort also ghenoeemt na oliba-
num diemen inder descriptien
doet. Di is goet tot alle hoortweer ende
stopt seerthelijck de tranen. Si geneesc
emigraneam/ ppne der dochscelen en
der oxelen/ ende cuereert squinancie.
Reemt Calcoei Opij tebaici Jusquia-
mi elcx twee dragma Cassie lignee een
dragma ende een scrupel. Polij Croci.

De tweede.

Thuris elcx een dragma Aenponti. Amomij elcx twee scrupelen en half Radicis peonie Piperis longi. Storacis calamite. elcx een half dragma. Mirre twee scrupelen ende vijf greinen Spi ce Piretri Euforbi. Piperis albi een scrupel ende vijftien granen Dese pul uert alle subtilijck en conficeert in goe der formē m; gesodē en gesuut honich

Als men gescreuen vint Jusquiami/ so salmen alcht dat saet nemen en niet dat crupt. want het crupt es senineger dant saet

Als men peonia allene vint gescreuē

staende/so salmē alcht de wortel nemē. want die es oerberlijcker inder medeci nen dā de bladeren oft de saden

Aequies nicolai. xxiij

Dit wort aldus gheheeten om dz den patienten raste verleent en doet slapen. Sifondere den ghenen die in febres ligghen en scerppe cotidiana tertiaana/oft quartana. Reemt roparū rubearum. Violarum elcx drie drag. Oph Jusquiami. Papauerum albo rum Corticis mandragore. Dracole. Seminis lactuce Seminis portulace. Seminis piliij Nucis muscate Cyna momi Succarum elcx onderhalf drag. Sandalorum alborum. Sandalorū citrinorū Spodei. s. de canna Dragan ti elcx twee dragma ende vijf granen. Pulueriseert clepne die te pulueren s; en conficeert met ēē pont en vier on chen honichs ghecoct ende ghescupmt

Dese compositie wort van veel liede qualijck ende vuplijck ghecomponert Want de somighe doen daer toe Nico nis/segghende dat es papauer nigrum dwelck valsche es. Want het es papau album/ghelijck dat Gencilis sept sup

distinctie.

quintū canonis. Maer men saelt ma ken ghelijck voerscreuen es

Dese opiatem en salmen niet vserē dan als si ses maent out sijn Ende dese electuarien sijn wter cracht als si ouer ses iaer out sijn/ende declineren wond lijck van haerder cracht

Egeta mesue experta. xxiij.

Oes es goet tegē de pine der ma gen van couden comēde ende teg ghen alle pinen van ghelijcker sake co mēde en van grouē winde. Si es goet tegen de pine van colica en tot gebreck van orine te makē. Si es goet teghen den tantsweer ende teghen wint inder moeder. Si es seere goet ghedroncken ende ghesupponeert. teghen onvruchte baerheyt. Reemt castorei Mirre Oph Piperis longi Galbani. Costi Cyna momi Valeriane. Daet van wilde dil le/de somighe segghen datmen de wor tel nemen sal ende niet dat saet. Danc Alari Croci elcx een dragma. Dese pul uert alle subtilijck. Ende conficeret m; een half pont honichs ghesoden ende ghescupmt. Dosis aurum een

Honich doertmen in alle medecinen om drie redenen. Ten eersten om dz de vreeselijck; der medecinen verdriven soude. Ten tweedē om dat suert ende ontbit. Ten derden om dat met sijnder limicheyt de specien bewaert

Acanasia mesue. xxiij.

Dit wort aldus gheheeten om dz den mensche bescermt vand door ende dient tot pine der leueren/der mil tē ende tot haerd verstopthz. Tes goet teghē de pine der magen/tegen astima teghen oude hoest en sijn de borst. Tis goet tegē den oude bloet des buir/teggē dissinteriā/en tegē de vlgēt des bloets.

De tweede

Het verdrift alle pinen also philomū doet ende es goet teghen pine der nieren ende spenen. Reempt Croci Opij. Mirre Castorei Jussquami Costi Carui. Seminis papaveris nigri. Spice Eupatorei Epar adip. i. lupi. De rechte hooren van een ghepte oft van eenen hert elc een dragma. Dese pulueriseert alle subtilijck Mellis corti et de spumati een half pont. Ende maect dz electuarium in goeder formen.

Epar adip/dats de leuer vā een wolf. Die bereptmen ende bewaertmen al d? Men salse eerst wasschen met wittē wijn vanden alderbesten ende suuerē se wel van alder onsuuerhept. Dan sal men se soucen oft besprapen mit sandalici citrini dat wel ende subtilijck ghepulvert si. Dan sal men se laten drooghen. Dan sal men se in een scotel met assene legghen ende settense also in een droge plaetse ende vernieuwen dpe assene alle acht daghen.

De pensen vanden wolf bereptmen aldus. Men salse wassen met scherckē witten wijn. Dan sal men se laten drooghen. maer men moeste wachten van rooche ende van puluere. Dan sal men se in assene winden ende alsoe houden. Ende dese sijn wonderlijcke goet in colica.

Philomum persicum. xxv.

Mesue in sijnder practijckē Capitulo de spuro sanguinis pnt inde vanden capitele septe dat dit groote tracht heeft inden ghenen die vloeden van bloede van wanen dat oock comt. Tes goet den ghenen die bloet spuwē met hoesten of sonder hoestē. Tes goet teghen pine van menstua ende van spenen ende die bloet racken. Tes den

distinctie

vrouwen goet die groot gaen dien mēstrua vloepē en het bewaert de vruchte inder matricen. Reempt Seminis papaveris albi Jussquami elc twintich dragma. Terre sigillate. Opij elc thie dragma. Stehedensi. i. semen canapis. Croci elc vijf dragma. Castorei Spice Euforbei. Piretri Margaritarū non perforatarum/dats dpe npet ghegaet en sijn. Karabe Zedoarie. Doronigi. Camich/dats eē compositie hier na belcreuen/elc een dragma. Camphore een scrupel. Dese salmen al subtilijck pulueriserē. Mellis roxati collati twee pōt. Ende maect electuarium in goeder formen. Dosis van een half dragma tot een gheheel dragm met succo arnoglosse oft met rooswater oft met een luttel claren puerijn wijn.

Scedenagies een steen diemen ematidis heet. Ende scchedensi es hemsplait. Dairom salmen de letteren wel aenlic in allen compositien.

Castorium doetmen in deser compositien om dz verbieden soude die clame rinninghe oft scollinghe van opiu. Ende die margariten om de princepaelle den te confoetteren/ouer midts d quetsinghen van opium.

De margariten sijn van natueren beter die ghegaet sijn dan die niet ghegaeten sijn. Want wtengaten sijn hen ouer vloedpcheden ghepurgeertende verteert.

Philomū mesue descriptio propria. xvi.

Dese es inder vlancen en es erpē ind hulpen om te vdrpuen alle pinen die comen ende versceyden sijn vāden geualle der doot. Doderlige vā pinen d magen comende vā coudē oft van rouwē humore/of vā grouē widē

De tweede

Het verdrift colica inden binnenstren
ende tes goet teghen de pine der nierē
der siden/ende der matricen Tes goet
teggē versmachtenge des adems en
den ghenen die qualijck orine maken
Tes den ghenen goet die beruerte oft
nochinghe bichinghe inder magē heb
ben *Reeme Piperis albi Seminis iul
quiami elcx twitich dragma Oph thie
dragma Croci vñf dragma Spice Pi
rretti Calcorei elcx eē dragma Dese pul
uert alle subtilijck Ende conficeert mē
twe pont melli corti colaci en des puma
ti in goeder formen*

Hoe alle medecinen verscrickē. *Mē*
sal weten dat elck gheuoelijck let heeft
een deel van coucheden mit sijnder hic
ten in hem In welker couchet eest dz
men dair noch toe doet een selcken deel
so verscrict dat let Ende also doen alle
medecinen van opiaten verscricken

De scootinghe oft pulueriseringhe
der opiaten medecinen salmen doe w
ter maken subtilijck Om dat si souden
moghen doer de clepne inghe aderhē
trecken totten oppersten leden. Want
anders en souden die niet mogen ver
scrict worden noch de sinnē bewaert

Alle medecijns selen mercken inder
practijckē Niet alleen in deser practijc
ken ende compositiē Maer in alle ver
scrickende medecinen/also wel indē ge
componeerde als inden simplen Eest
dat die intentie des meesters es om te
doen slapen. so sal mē de medecine des
auons naden auontmael gheuen En
wiltmen verdriven pine oft vloet des
bloets verbieden te loopen Doe en sal
men de medecine nē geuen dan inder i
delder magen/verpdekt sijnde van ald
spisen ende ouvloedicheden Noch mē

Distinctie.

en sal daerna in vñf hueren gheen spi
se nutten Desghelijck salmen oock ver
scaen van *griata noua* Ende hier mē
indet de tweede distinctie.

De derde.

Hier beghint de derde distinctie/leerende van solutiuen medicinen Ende heeft een en vijftich descriptien. Daer af deerste es *Pera pigra*

Pera es so veelte segghen als heyllich/ende pigra is so veel als bittere Dit heeft eenen naem der bitterheit ende es die opperste medecine daer in ghegadert worden edel crachten ende wercken Want si maect die materien subtyl ende verscepdelych van hender limicheyt ende van hender quaetheit Het droocht de materien die ghedroncken sijn inden poren oft sweetgaethen ende die ghesloten sijn in die ingheweghen ghelyck oft si in een spongie ghedroncken laghen Dit maect dan daer in een goede wel bequame solutie Het es verwerrende ende onstoppende die verstoptheden ende afwaschende Dese medecine es een groot behulp te hooft/ter maghen/ter leueren/ten iucrueren/ten nperen/ter matricen ende ten vercouden leden Neemt *Epnamomi Mastice Mastice Spise Carpopalsami Croci Balsami Castilignee* elc een dragma Aloes succotrini twee onchen. Mellis collari et despumati drie ouchen Hier af maect dat electuarium in goeder formen.

In deser compositien salmen des hounichs ende des crupts elc eenē vele doe Om dat den hounich de cracht van aloes verdrift Ende men en sal dat n̄ alleen verstaen in deser compositie Maer oock in allen anderen daer aloes basis es.

Basis inder medicinen es/welches cracht vanden specien men princepalijck meest begheert inder medecinen die van meer specien ghecomponceert

Distinctie.

sijn/ende alsoe de ander medicinen niet nen hen werck te volbringen alsoe doet dese die basis ten wtersten toe/ende es de princepale int werck Alsoe es de menninghe van basis te volbringhen dat vterste werck dat men voer ghenome heeft Oft men heet dat basis inder medicinen dwelc men den meesten lof geeft inder medicinen Daerom salmen dat wel aenmercken.

Pera en salmen niet terfront gheue alst ghemaect es Ende hier in mesdoe de onghelerde medecyns ende die onwetende apothekers *Albucasis* wilt dat ment ses maent grauen sal in gherste alst ghemaect es/om dat backen soude Ende men saelt maken in iulio oft in iunio Maer men en saels in geen terwe grauen. want het soude bederuen doer de hitte des somers ede der terwe Waer af de apothekers in onsen lande de contrarte doen

Alucenna Mesue ende somighe andere louen aloes succotrinum/ende *Aliebas* aloes epaticum Daerom salmen weten dat aloes epaticum meer laxyctij es Ende dat es ighene dat *Aliebas* seggen wilde. Maer in anderen dingē gaet succotrinum dz epaticum te bouē inder duecht Daerom almen aloes alleen ghescreuen vint. so salmen altyc nemen aloes succotrinum als voer dat perfectste

Pera simplex gallieni.

Dese es meest ind̄ vancien ende daer de doctours af verstaen Wat si dese alsoe louē als inde voerscreuē *pera* gestreuē staet En seggē dz deser dof es een dragma/darmen vā de voerscreuen n̄ verstaen en sal dat genoich blijce
e in

De derde.

Want ick daer af ghegheuen hebbe en de heb sien geuen van vermaerde docters een onche ende bi wijlen rhyen dragma ende nochtrās was sijn werck clepne. Reemt Cynamomi Mastice Mastari Spice nardi Croci ligni balsami elcx eē dragma Aloes succorini hō dē dragma. Mellis colati et despumati hondert dragma ende sesse als datē also veel honichs si als specien. Ende dits de descriptie der peren die mē maken sal ende gheen andere.

¶ Eest dat mē gescreuen vint pera simplex/oft pera pigra galieni oft pera ex octo reb/oft pera pigra/oft pera Althe salmen van die voerscreuē pera nemē ende gheen andere.

¶ Alle de pera mach mē vier saer goet houden van dat si ses maent out sijn. Ende als dien tijt ouerleden es/dā vergaet hen cracht

¶ Pera composita galieni. iij.

Dese doet men in clisterien en mē nutte metten monde. Si es goet tot alderande hoofstweer/tot ongetempertheit der ooren ende der ooghen. Si purgeert wonderlijck de maghe ende es goet tot den ghebreken der leuerē. Si verdrijft dpe hertheit der milken/saechte ende dupntse. Dpes goet der nieren ende der blasen ende betert die onghetempertheit der matricen. Reet Cynamomi Spice Croci Squinantia Mastari Cassie lignee. ligni balsami. Seminis balsami Violarum Absinthij. Epithimi Agarici Scorarum Turbith Colloquintide Mastice elcx twee dragma Aloes electi vier onchen Dese salmen alle subtilijck pulueriseren Mellis collati et despumati acht oche/dats also veel honich als der specien sij. Dit

discinctie.

conficeert clamen

¶ Squinantum salmen op hem seluē ende alleene pulueren om dat qualijc breken wilt. Want waert dat men dat de metten anderen mederpenen om te pulueriserē. so soude die cracht vande anderen specie vergaen ende men sou hen duecht verliesen eer squinantum ghepuluert sijn soude

¶ De specien van pera moet men alle seere subtilijc pulueriseren. op dz mits sijnder subtilijheit mach doer de inghe weggen comen. Ende dit wilt Albuca sis/Particula quinta. Capitulo pere antique daer hi seyt. Dat men elck deel stooten sal ende doer een siden cleet slaē. Ende dat puluer salmen houden in eē ghelas.

¶ Honich indē solupuen dats indē laratiuen electuarien salmen seere luttel of niet coke. Wāt hoe honich minge tot es/hi meer laxert. Wāt hoe hi meer getott wort hoe hi limiger wort. En honich gecott voet meest. mer laxert milt.

¶ Benedicta nicolai. iij.

Aldus wort dese geheetē wāt vā wien die gheent wort/wort dair af ghebenedijt. Tes goet tot gutta/tot arthickē/tot podagra en tot vcroutheyt. Si purgeert denierē en de blase. Reet Esule Turbith Succarum elcx thie drag. Diagrith Vermodactilorū Scorarū elcx vijf drag. Sariofilorū Spicenardi Croci Apij Sariofragie. Piperis lōgi Cardamōi Amōij. Sal gēme Zibiberis Galage Mac Carui Seminis feniculi Agarici Seminis speragi Polipodij Miltij sol. Brusci elcx eē drag. Dese sal mē alle subtilijck pulueriserē. Mellis colati et despumati drie pont. Dit conficeert clamen. Die somighe doen tot

De derde.

deser compositie *Masticis Amecis lapidis lincis* elcx een dragma

Alsmen simpelich ghescreuen vint *Feniculi* soe salmen aicht nemen slaet ende niet de worttelen noch crupt.

De sectarien sijn menigher ande en worden verandert nade veranderinge der dinghen Want eest datmē septe een *sextarium aque* dan eest also vele als twee pont en een half *Septimen sextarium vni* dat es twee pont en de acht onchen. *Septimen* een *sextariū olii* dan eest een pont *Septimen* een *sextarium honichs* dan eest drie pont Daerom merct wel dese differencpen. Want ick heb daer af dicwils verdoelt hept ghesien inden componeringhen vā de medecinen; ende dat gemepulch onder de apothekers

Electuariū indum maius mesue. v
Dit laert meer de ouervloediche den der humoren ende properlich van fluma ende vuplichept wter maghen coemende ende wten voeden leden Ende verdrijft daer wt de groue winden en die siecheden daer af comēde/ghelijck pine der maghen/pine des ingewans/colica/ende verdrijft de materien wt die inden iunctueren sijn *Pec Cynamomi Sariofoliū Spice Aorariū Cassie Maci Cypri* elcx een half onche *Sandalorum citrinorum* twee dragma en half *igni aloes Nucis mustrate* elcx twe dragma *Turbich albi* et *boni* een dragma *Succarum album* *Penidiarum* elcx twintich dragma *Sa lange Cardamomum maius Cardamomum minus* dats meligeta *Alfari Masticis* elcx oeder half dragma *Opagridij* twelef dragma Dese salmen alle wriuen met olpe van suete amandelen Dan neemt. *Succi granatorum.*

distinctie

Succi apij Succi feniculi elcx een half pont Die te pulueren sijn salmen pulueriseren/grof ghenoech *Mellis colati* et *despumati* drie pont en half Dese mingelt al clamen ende maect dat *electuarium* in goeder formen

Inden *electuarien* salmen doen cassie fistule na de leeringhe voer gheleert. Om deswille dat es *electuariū solutijf* Noch men en sal in desen *electuarpen* gheen cassialigneā doen Dat nochtan de somighe niet en houden Naer ick doe daer in doen cassia fistula Om dat gheen laratijf sijn en sal sonder verlichtende medecinen. Also de doctore wille

De doctoren en doen gheen penidie in eenighe *electuarien* die de humoren van verre treckende sijn Naer allene inden medecinen die na hem treckende sijn wter maghen/wt dat inghewā ende wten grooten aderen Als indyā fenicone/eudein allecken *electuarien* Alsmen in medecinen bescreuen vint al sarū So salmen nemē de worttel wāt de wortteles beter dan de plante

Al eest dat *mesue* scrijft d; deser *electuarien* do es tot aureos due Dats te vskane als mē i een pōt honichs doet drie onchen specie Dwelc gemeelijc o se aptekers nu doe En mē mach oech qualick meer ghenen

Electuarium minus mesue. vi.

Dese doet d; self o; de voercreuen doet *Pec Turbich albi* et genero si hondt drag *Succari* hondt drag *Maci Sariofoliū Piperi Zizibis Cynamomi Cardamoi maioris Nucis mustrate* elcx seuē drag *Dramōea* twelef drag Dese salmen alle stooten grof ghenoech *Mellis colati* et *despumati* twe pōt en twe onche Dit mingeltende maect d; *electuariū* d; supkeet salmē smiltē in; hoich

De derde.

Men scrpēt met scamonea alle compositien Ende dese medecine maect mē somtijts int beginsel vanden linteren/ de men scrpētse met scamonea om dat men se alle diaer doer soude mogē houden ende besighen als men wilde Dan salmen se scrppen met ongherotte scamonea. om dat haer cracht bi lancheden van rīde n; vergaē en soude noch men en derf haer quaeth; nper ontsiē noch vreesen/om d; si bi lancheden distijts verdreuen wordē. Ende somtijts wort de medecine ghescrpēt niet om d; men se lange houden soude. maer om dat men se binnen drie oft vier daghen orberen soude: ende dan sal mē se scrppen met scamonea cotta/ om dat haer quaetheyt midts der cokinghen vbreuen soude wordē. Dit selue verstaet also wel in electuarien als in pillen ende desghelijc in confectien

Als men simpelich ghescreuen vint electuarium indum/ dan sal mē nemē electuarium indi minoris Als vander bester ende perfecters Ende en eest vā der perfecter niet. so salmen nemen vā der gheender diemen meest vfeert

Noch merct dat mesue dit electuariū scrpēt met scamonea ende niet met opagridio/ om dat sijn meyninghe is dat langhe te bewaren Ende eest dat mē se meynt alledaghe te gheuen. so salmen se scrppen met opagridio ende niet m; scamonea/ ouermids de voerscreuen sake

Confectio amech. vij.

Dese es goet tot alle passien die comen van fleuma falso ende colera Ende bisonder als es in petigo ende scorf thept/ lazarpe ende canchere/ ende desghelijc Neemt Mirabolanorum

Distinctie.

citrinorum vier onchen. Nebulorum nigrorum et indorum Heuberberi boni elc twee onchen Agarici Colloquintide Polipodij elc achtē dragma. Absinij Thymus Sene elc een onche ende in ēe ander recept staet elc ses dragma Violarum vijschien onchen Eppithimi twee onchen Aneri Seminis feniculi Horarum/ dats rosarū ses dragma. Succisumiterre een pont. Prunorum in ghetale tselich. Passularum mundatarum ab arillis ses dragma Dit wept altsamen in heeswept/ dats ghenoech si. Naer men salt preestooten Dan salment doen in een verloodt vat met eenen inghen muyl/ dat stoppt wel toe ende latent also vijf dagē staen Dan salmen hem eenen wal geuen. Daerna salment metten handen wriuen ende coleren Dan sal mē inde colatuere doen Cassie fistile ghesuuet vier onchen. Tamarindorum vij onchen Teremabin twee dragma Teremabinen hebben wy niet. maer daer voer neemt men manna Dese salment metten handen wriuen ende smelten inde voerscreuen decoctie Dan sal mē coleren Dan salmen wirsupcher ondhalf pont ende scamonea breken ofcē grof stoten/ ende siedent altsamen tot dat dick si als honich Dan salmen oyt poeder dat hier volcht daer op doe Mirabolanorum citrinorum. Nebulorum indorum elc een half onche Belliricorum Emblicorum Heuberberi Fumiterre elc drie dragma/ men sal sijn sap of crupt nemen Seminis anisi Spicnardi elc twee dragma Dit sal mē houden in een glazen vat

Teremabin es een maniere vā manna diemen bi ons niet en vint. ende es

De derde.

die des nachts valt in somighen lande
van egypten op der hseren van somi
ghen boomen Maer daer voer nemē
wij manna

In deser confectien salmen weten dz
de meest scamonea coct om hair quaet
hept te verdrinen/als die niet bereit en
es Ende waerse berept so en salmen se
niet cohen. maer camelijc pulueriserē
ende doen se dan tot den anderē gepul
ueriseerden specien En waert datmē
se coctē so sou se hair laxatiue cracht ver
liesen

Het wep datmen vseert es van gep
ten melch ghemaect Ende men salt la
ten claren om sijn scerpheit te verdrinē
ende men moet couc nutten.

Electuarium elescof. viij.

It leyt alle ouer vloedicheden w
ten lychaem ende verdrift alle
wintachticheden Tes goet tot pine der
iunctueren/tot pine der siden ende tot
colicam Het suuert de niere en die bla
se/ende doet bi vrouwen sijn. Reempe
Scamonee anthiochie. Turbich albū
elc ses dragma Sariofilorum Epna
momi Zinziberis Mirabolanozum
emblicorum Rucis muscate Polipodij
elc twee dragma en half Wit supcher
ses dragma. Dit puluert al grof ghe
noech Honich ghecoct eē pont Dit mi
ghelt al clamen ende maectter electua
rium af

Ne septe scamonea anthiochia/dats
van dien lande/om dat si beter ende p
fetter es

Als men inder medicinen gescreuen
vint scamonee/dan salmen nemen ge
prepareerde scamonea Ten waer dat
men se coctē inden voerscreuen electua
rien/als in confectiōe amech. Ofte in

distinctie

confectiōe rosata/dats rosarum. wāt
al cokende wort se berept. Ofte eest dat
men de compositiē langhe houdē wilt/
dan en bereptmē se niet En eest datmē
inden anderē compositien van melue
vint scamonee/dats ghecoct

Opacatholicon nicolai. ix.

It geeft men in scerppe siechedē
Want het morwet digereert en
confoertert Tes goet tot siecheden der
leueren ende der milten Reemt Foliat
lori sene Cassieisule Thamarindoru
elc twee onchen Reuberberi Violarij
Polipodij Deminis anisi elc eē onche
Liquiricie Deminis communium fri
gidorum Denidiarum elc twee drag
ma Die te puluern sijn salmen pulue
riseren

Ne salt amari di en cassieisule smel
ten inder decoctien hier na ghescreuen
Polipodij Liquiricie Prunoru Demi
nis anisi Deminis feniculi elc een luc
tel Succarum album twee pont Opt
conficeert daeraf makende electuariū
in goeder formen

De specien vanden laxatiuen mede
cinen salmen grof scooten ende doer ee
nen wijden trems slaen Ende niet alle
ne de laxatiue medicinen Maer oock
de laxatiue confectien/als oparob ende
opacartamum Ende dese puluert mē
grof om twee saken Ten eersten om dz
se langhe in de maghe bliuen souden.
Ten tweden om dat hen cracht niet ge
ringhe vergaen en soude/ende dz se mē
hender subtylheit niet gain en souden
tot den leden Want si groot quaet dair
in doen souden.

Men heet de solutiue medicinen so
lutijs om dat se macht hebbē de verrot
te humoren te soluerē/dats wt te leyde

De derde.

endete verpdelen

Electuarium rorarum mesue. r.

Dese solveert ende leyt wt colera
sonder moepnesse ende tes goet
tot siecheden die daer wt coemen. Tes
goet tot heete siecheden der iunctueren
tot soda ende tot verrigo van hette. Tis
goet tot pine der ooghen ende tot icteri
cia citrina. Reemt Sap van roode roo
sen die wel open oft rhyt sijn vier pont
Succarum taberzet dats van dien lā
de onder half pont Teremabin dat suū
ende versch si/maer daer voer neem
men manna ses onche Scamonea an
thioie onder half onche Dit scoot grof
ende settet altsamen op colen tot dat de
dicke hebbe van honich. Dā doet daer
in Troiscorum de spodio een ōche Sa
lie muscate Croci elc twee dragt Troi
scorum de berberis een half onche Dit
doet in een glazen vat en bewaret wel
Om dz sap vande rhyt rosen soluti
uer is dan sap vanden onrhyppen roo
sen Daerō seyt hi vande rhyppen rose.
Maer niet veel apothekers en slaē des
gade

Van deser electuarien maectmē pil
lule aggregatiue mesue die wij onder
socht hebben: ende Pillule de hermo
dactilis minores. Ende pillule de her
modactilis die wi onder vonden hebbe
van des selfs mesue. Niet mē electuari
o de succorolarum/die somighe beeste
maken

Electuarium de succo rosarum nico
lat. xi.

Dit es goet tegen gutta rubea en
purgeert root colera Tes de ge
nen goet die van siecheden beghinnen
te ghenelen Tes goet tegen den derde
dach corse ende teghen den dachlycke

Distinctie.

corse Het purgeert sonder moepnes
se ende verdijft die ouerbluuinge der
quader humoren Reemt Wit supcher
Sap van rosen elc een pont ende drie
onchen Dandalorum alborum Citri
norū Rubeor elc ses dragma Spodij
de canna drie dragma Diagridij onder
half onche Camphore een scrupel Dit
minghelt altsamen ende maect dat
lectuarium in goeder formen. Maer
men sal eerst pulueren diete pulueren
sijn

Sap van rose maectmē ald. Pluct
rosen die wel rhyt sijn en laetse eenē dach
staen Dan scootse in eenē steenē moer
tier met eenen houten scoter Dan wit
se in een cleet en perst dat sap wte Dat
sap salmen doe in een verglaest vat en
de latent een luttel inder sonne staē
Salment ghieten van sinen sefen in es
ander vat Daer op salmen doen een luf
tel olpe van oliuen Dit bewaert: ende
men hout dat twee iaer in sijn cracht
Electuarium es een dinct dat verho
sen es wt diuerschen dinghen Wā wt
veelende menigherande dinghen die
electuarien ghecomponeert sijn Ende
men heet electuarium alle compositie
die niet morwe oft soludactij en sijn oft si
niet honpch oft niet supcher ghemaect
sijn Eē confectie heetmen confectie/als
si hert en es ofte in herder formen ghe
maect es

Opasene nicolat. xij.

Dit heetmen albus om datē meet
vander senen in gaet dan vā an
deren specien Ende es goet melancoli
tis/cardiatis ende ter quaerteinen Di

De derde.

es goet tot siecheit der milten ende den gheenen die alcht droeue sijn. Reemt foli-
culorum sene drie onchen. Gebache
hasenoten ten getale vijftich. Serici co-
bulsticwe dragma. Lapidis armeni lo-
ti een dragma. Lapidis lazuli loci dype
dragma. Succarum ses onchen. Cyna-
momi een onche. Sariofolorum Sa-
lange Piperis Spice Seminis basil-
conis Zizibris Folij Cardamomi ma-
ioris et minoris Croci Zedoarie Flori
roris marini Piperis lögi electwee drag-
ma. Dit salmen subtilijck pulueriseren.
Mellis colati et deipumati twee pont.
Hier af maect dat electuarium in goe-
der formen aldus. De hasenoten salmen
subtilijck/dats clepne scooten. Dan sal
men se metten honich doen sieden/den
honich alcht wel scupmende. Ende alst
wat ghesoden heeft doeghet af. Dā doe-
ter de crupden in.

Lapis lazuli en lap armeni wascht-
men aldus. Men sal se elck alleene seer
clepne scooten. Dan salmen die scamen
in eenen steenen moertier doen ende
ghieten daer op claer water/alcht wel
ruerende metten scooter. Dan laet se
luttel tijts sincken ende alst gesonckē
es doet dat water af. Dan giet daer an-
der water op tot vier repfen. Ende ter
vierder repf doeter rooswater op. Die
doet oock als vanden claren warre ge-
sept es. soe langhe tot dat dwater claer
blijft. Maer men sal se elck alleene scoo-
ten ende elck alleene wasschen.

Sericum datmen in cordiale mede-
cinen doet en salmen gheen sijn berne
maer men saelt seer clepne sniden ende
dan scooten. Ende datmen doet in me-
decinen om die quade materien te ver-
seren/ghelijck men doet in deser mede-

distinctie

einen dat salmen bernen. Ende hoemē
dat doet dat scaet vore int beginsel des
boecks.

Confectio de manna. rij.

It ontbint lichtelijck en leyt wt
colera citrina sonder in de penes-
se. Ende es goet tot alle ghebreken dpe
daer wt comen moghen. Reemt Man-
ne pure et retete een pont. Scamonee
anthiochie een onche. Succu rocarum
een pont. Men sal manna smelten in
sap van rosen. Dan salment scamen co-
ken tamelijck tot der dicken van honich.
Dan doet vandē viere ende doeter op
drie onchen ghepulueriscerde mastic
ende bewaret.

Theremabin spracost ende manna
die verselden. Want gheen manna en
es als somighe segghen. Maer si scelde
naden lantscape ende der plaetse daer
si vallen/ende nader cracht ende der co-
plexien es theremabin heeter dan man-
na.

Doemighe doctoers willen datmen
hier in doen sal op agridiū ende gheen
scamonea. Maer behoudelijck haers
woerts. waert datmēt daer in dade so
foude die cracht van op agridium bina-
lijck al verderuen. Ende die derocchie vā
scamonea es haer bereydinghe. Daer-
om en salmen daer gheen op agridiū
in doen.

De derde.

Electuarium de pillio mesue. riiij
Of ontbindende leyt wt colera ci
 trina ende es goet tot ghebricke
 lijche febres **T**es goet tot sola ende ver
 tiginem die comen sijn vanden rooche
 van colera sleet. **S**ap van tamme en
 wilde buglosse. **S**ap van endinie. **S**ap
 van eppe/dese moten alle ghesoden sijn
 elcx twee pont **D**aer op doet **C**uscute **A**
 neri **F**oliculorum sene elcx een half on
 che **C**apillorum veneris een hantvol.
Succi sumi terre drie onche **A**lari vie
 re onchen **S**pice twee dragma **D**it sal
 men al te wepche legghen in die voer
 screuen sapen eenen dach ende eenen
 nacht **D**an salmen se eenen wal sieden
Dan salmen daer in doen. **V**iolarum
 drie onchen. **E**pythimi twee onchen.
Dan salmen weder sieden **D**aerna sal
 ment al coleren ende wtperssen **E**nde
 alst ghecoleert es salmen daer in doen
Pillij drie onchen **D**it laet staen eenē
 dach ende eenen nacht/altijt ruerende
 met eender spatulen **D**an salmen de li
 michept al wt perssen **E**nde neet daer
 af vier pont **D**aer toe doet **W**it supche
 re twee ponten half **O**pagridij drie on
 chen en half **D**it moet men saechtelyck
 sieden. **E**nde nader decottien salmen
 daer toe doen **T**rociscorum oparodon
Trociscorū de spodio. **R**euberbari elcx
 een onche **T**rociscorum de berberis ee
 half ouche **D**ese salmen alle subtilijck
 pulueriseren ende mingen **D**it salme
 houden in eenen verloadden pot **D**of
 van drie dragma tot aureos drie.

Als men in eenigher compositien be
 screuen vint viole **D**an salmen nemē
 vanden drooghen violetten die inden
 merte ghepluct sijn ende inder scadu
 wen ghedroocht sijn **E**n men salte hou

Distinctie.

den in drooghe plaetsen. want de vocht
 tichept maecte verrot

Somighe texten legghen scamonee
 non cocte/dats onghecotte scamonea/
 en dese lettere luyt bat. **W**ant als men
 daer in doet scamonea ghecotte ende de
 wederom te koken/dan wort de laxati
 ue cracht al verloren **M**air als men de
 gheprepareerde coct soe es de intentie
 dat het electuarium es saechtende en
 de niet ontbindende **D**aerom als men
 vint in deser electuarien ghescreuen di
 agridium ende beueelt datment noch
 eens coken sal/dan salmen daer in doe
 scamonea ende coken die **O**ft opagri
 dium grof ghepuluert ende dat int in
 de der cokinghen metten anderen spe
 cien doen sonder coken **E**nde albus sal
 men eenich van beyden doen.

Anceta nicolai. xv.

Dese es goit totten spenen/tot tot
 tion des buypx ende rommelin
 ghe van spenteria ende dissenteria **E**n
 es alder best tot limichz des buypx sleet
Mirabulanorum citrinorum **I**ndorū
Rebulorum ghesuuert ende gebackē
 elcx twee dragma en half **C**imini **A**ner
 i **S**eminis feniculi elcx oeder half drag
 ma **S**elliricorū **E**mblicorum assatorū
 elcx twee dragma **P**ascurch twee drag
 ma en half **A**meos. **C**arki elcx ondere
 half dragma **D**ese salmen alle wepche
 in seere stercken azijn eenen dach ende
 nacht. **D**an salment wte doen ende la
 tent drooghen. **D**an salment puluerē
Spodij **S**alaustiaiū. **M**asticū **D**uach
Sumpi arabici elcx ee dragma ende
 vijftien granen **D**ese salmen met der
 hant wriuen met olpe van rosen **D**an
 salmen se subtilijck pulueriseren/ende
 maken dat electuarium met sprup

De derde

mirtino

Alle de mirabolanen diemen backē wilt salmen wepcken in succo citonio. tū ofe granatorum Dan salmense droghen met eenen doeck Dan salmense netten in olpe van rosen oft in olpe vā mastic Dan salmense in een heere sieren panne roosten/altijt rueren En de eerst beghinnen swert te worden vā der heeter pannen salmense af doe dz si niet en verberren Dan sijnse gebaken oft gheroost ende aldus salmense vseren

Nota datter sijn ses manperen om medecinen te bereyden Deerste/es cohinghe De tweede/wringhe oft scootinghe De derde/berringhe Die vperde/wasschinghe De vyfte/samen rininghe Ende de seste minghelin ghe

Opafenicon mesue. rvi.

O Ele confectie es van dactilen die bescreuen heft de sone van zezar ende es goet teghen gheromponeerde febres ende tegen febres cronicas Tes een bestermende medecine ende dient tot colica Tes goet tegē pine des buict teghen rouwe humoren ende coude. Neemt Dactilorum hepron in azij geleit drie daghen ende drie nachten hondert dragma Penidiarum siliari dat is penidie ghemaect van wit supcher vifich dragma gheweyt in water daer gherste in ghesoden es. Amigdularū mundatarum dertich drag. Turbith vijfen dertich dragma Dramonee pre

Distinctie

parate twelef dragma Zinziberis Piperis longi Drooge bladeren van ruyte Cinamomi Macis Signi aloes Seminis anisi Seminis feniculi Dauici Salange elcx twe dragma en half De dactelen/penidien ende die amandelē salmen subtilijck scooten Ende die andere salmen pulueren/niet seer cleine Mellis colatiet despumat eē pont en onder half onche Hier a fmaict dat electuarium

Dactili hepron septmen na dat lant scap daer si seer ouer vloedelijck wassē Ende die daer wassen sijn de beste vā alle den anderen landen. Ander seggē dat een maniere van dadē sijn die best sijn/ghelijck die prumen van damasc beter sijn dan dander Ende welck dat es van bepden/res goet

De penidien ende dactelen worden in deser compositien ghedaen om dat se de solutiue medecine limich en gros maken soudent om dat se ten wterken leden niet gaen en soude Daerom worden se van mesue in deser medecine ge daen ende in allen anderen medecinen die ontbindende sijn. daer si in ghedaē worden

In deser compositien sijn vreemde letteren. Ende seer luttel apothekers componeren dese compositie oprecht mits vreemtheit der letteren Ich heb beuonden in somighen compositien van mesue siari In anderen sian In anderen salhpri In anderen spchari ende spari Die alle corrupt sijn. Sondere die hē sept penidiarum siliari. Ende men exponeert dat men pgherande.

De derde.

Desomighe segghē dat penidie sihari
sij penidien ghemaect van supcher vā
dier prouincien/ende segghen dat siha
ri een prouincie es, dwelc vallsch es Dā
der segghen dat sijn penidien eerst ghe
wepet in gerse water. Want sier anders
niet en es dan gherse Ende als si also
ghemaect sijn/dan salmen se alsoe noe
men Ende sij sijn te meer versaechten
de/ende drooghende/te min limich en
verstoppende Dander segghen dat si
hari anders niet en es dan hert wit en
licht Ende die maectmen van goeden
supchere: ende beyde dees leste opiniē
sijn goet Maer deerste vanden twee o
pinien es best na de meininge des doc
toers: ende tes oock de mine Daerom
als ghi dese cōpositie maken wilt Reet
wit supcher ende dat wepet in watere
daer gherse in ghesoden si ses hueren
Dan coct dat supcher in dat water/en
de maect de penidien So moechdi heb
ben ghewarpghe perfecte opafenicon
na de meyninghe der meesters

Opafenicon wort ghenoeit vā seni
cis dat sij dactili Om datter dair meer
in gaet dan van anderen medecinen.
Rostrā en sijn si niet basis in deser me
decinen, maer turbich en scamonea sij
basis

Opaprunus non solutium nicolai
vij.

Dit geestmen in seer scerppe coct
sen/ende aldermeest tot caulson/
ende tot sinocha/nt beginsel/in de ver
meerderinghe/ende inden stait der siec
heden Ende men maecht gheuen son
der opagridio alle hueren van den da
ghe Ende met opagridio des morgē
vroechende met sorgghen, want seer sol
ueert Reemt Drumen van damast al

distinctie.

so vele als men wilt Fonteyn water al
so vele als dat betaimpt/dat de prumē
ouerdeckt sijn Dees twee doet in eenen
eerden pot ouer twee ende dat siedt soe
langhe tot dat de prumen ghesmolten
sijn Dan doet se af ende doet se doer een
ver seer becken. Daer doutsē dore met
der hant dat dmerch al doer ga ende dz
die scorssen ende die steenen daer in bli
uen Dan neemt Vanden watere daer
de prumen in ghesoden sijn ses pōt Vi
oletten een half onche Dit salmen lich
telijck sieden int voerscreuen wat Dā
coleret/ende in de colatiere salmen doe
een pont vanden merghe der prumen
ender twee pont supchers Dat salmen
also langhe laten sieden tot dat also di
si als honich/altijt ruerende Dan doet
toe Cassie fistule Tamarindorum elc
een onche Dese twee salmen smelten in
dwatē der prumen daer violetten in
ghesoden sijn Dan salment so langhe
clamen sieden tot dat compt tot perfec
ter decoctien ende dat hebbe een forme
van electuarien. Dan salment vande
viere laten cuelē Dan salmen dese na
volghende daer in doen Sandalorum
alborum Sandalorum rubeorū Dyo
dij Heuberberi. Cynamomi elc dize
drag Violay Roay Feminis portula
ce Scariole Berberorum Succu liqui
ricie Draganti elc twee dragma De
minis citrulli Feminis melonum De
minis cucurbite gesuuet elc ee drag
ma. Dese salmen alle wel puluerise
ren ende dan alsamen wel onder een
minghelen So heeftmen opaprunus
non solutium

De derde

Dypaprunus solutium. xvij.

Nemt diaprunus nou solutium also dat bouen ghecomponeert es twee pont. Opagridij twee onchen Dat mingelcslamen onder een so heb di dyaprunus solutium Ende somp ghe boecken segghen eest dat men elc atijf maken wilt So salmen in elc pōc doen seuen dragma diagridij allment vanden viere set

De prumen ende alle vruchtē salmē gaderen als si ryp sijn ende eer si vanden boome vallen Ende bewaren die.

De prumen daer die voerscreuen cōposicie af ghemaeft wort selen middel haer ryp sijn niet seer ryppe oft misa Dats als den smaech es gecōpontert van soete ende soeren smaechcslamen.

Dypacassie. xix.

En inuentione nostra/dats dat wi gheuonden hebben Hic verlicht den buych ende licht. Tes een medecine voer de leckere lpeden ende en es n: scerp/noch bitende/noch niet quetselijc noch scadelic Neemt. Cassie mundate et electe twee pont Tamarindorum eē onche Prumen bi ghetale tweleue Violarum; Sherste Aneri Polipodij Carami Liquiricie Capillorum veneris. Thimi Eppthimi elc een half hārvol Passularum een half onche Deminis feniculi twee dragma. Deminis portulace Deminis maluarum elc d:pe dragma. Cynamomi een half onche. Dese breect alle grof ende minghelcslamen Dan siedet in twelef pont fonteynen na der const Dan coleret met hant wperffēde Ende metter colatueren salmen wt treckē ende smilten cassie ende tamarindi Dan doet daer toe een pont supchers Dan cohet coter for

Distinctie

men van electuarien met saichten v: re/altijc metter spatulen ruerende

Cassia fistula om clisterien. x.

Nemt Florenni violarum Folio rum violarum Maluarum Sher curialis Sletarum Paritorie elc een hantvol Absincij romani een half hāc vol/van alle dese neemt die gruene en siedse in water so dat behoort Dan coleret/metter hant wperffēde. Ende met deser colatueren salmen wt treckē cassia Tor elch pont cassie doet Mellis electi een half pont Dic coter tot dat dicht si ende bewaret

Als de voerscreuen cruyden diemē rohe sal selen gruē sijn/ō dat dpe meest saechtende ende verlichtende sijn Maiz eest dat mēse niet gruē hebbē en mach so salmen de drooghe nemen

Absincij; verandert men na de veranderinghe der plaetsen ende des lāts daert walt Daerom allmen in receptē viur absincium romanum/dats om dat het beste es/nochtans eest eenderā de cruyt Maer om datmen dat n: hebben en mach so salmen uemen dat op bergen ende op steenroeten walt. wāt dat beter es dan dat op' vochte plaetse walt ende in doncherē plaetsen Ende men saelt plucken in iulio ende inder scaduwen drooghen

Tusschen clisterie ende enema is distferentie. Clisterie es dat instrument daermen die decoctien met in den darmen doet. Ende enema es die decoctie diedaer in gaet.

De derde.

Oparob cum turbitz & reuberbero .xxi.

Dit es een minlijcke confectie in
eender herder formen Si verp-
delt colera fleuma ende limige humo-
ren ende die vuyl sijn vter magen/wt
verre plaetsen ende wten iunctueren
Reemt Zinzibrisce half dragma Sa-
lange Piperis longi Cardamomina-
ioris et minoris Croci elcx een scrupel
Macis een half scrupel Turbitz albi
et gummosi thien scrupelē Reuberbe-
ri boni et electi een half onche Opagri-
dij eenen dach in rooswater ghewepet
een half dragma Soet supcher seften
onchen Dese conficeert elamē in moer-
seelkēs Elck moerseelken vā ses drag-
ma/ende dat es sijn dosis

Oparob sine reuberbero. xxij.

Dese heeft de cracht van de voer-
scruen/nochtans meer verpde-
lende fleuma ende colera Reemt Tur-
bitz albi & gummosi een onche Zinzi-
beris een half onche Cynamomi Sa-
riofolozum elcx twee dragma Salan-
ge Piperis longi Macis elcx een dag-
ma Opagridij eē half onche Wit sup-
cher een pont gesmolten in vino citoni-
orum ende in ghemein water Dese cō-
fectie maect in moerseelkēs/elck moer-
seelken vā een half onche Dese pulue-
riserende alsomen solutiue medicinen
doet.

Een medecijns pont weecht twelef
onche Een onche weecht acht dragma
Een dragma weecht drie scrupelē En
een scrupel weecht twintich granen.
Ende aldus worden de medicinen nu-
tertijt gheweghen vanden apothekers
ende vanden medecijns

Opacartamum magistrale. xxij.

distinctie.

Des goet tot colera ende fleuma.
Reemt Merck van cartamo eē
dragma ende een scrupel. Der specien
van opadagatum frigidū twee scrupe-
len Merck van citonien twee dragma
en half Witten ghinghebeer een scru-
pel Turbitz electi twee scrupelen Dia-
gridij een dragma ende twee scrupelen
Manne granate. Honich van rosen
elcx een onche Wit supcher ses onchen
Dit maect in moerseelkens oft als ma-
nus cristi/elck van eē half onche Ende
also veel es sijn dosis

Dosis es de veelheyt der simpel dere
oft ghecomponeerder medicinen/solu-
tijt oft niet solutijf/die daer toe gheoor-
deneert es om dat werck ghenoech te
volbringhen/ende nper te seere o te te
nauwe

Carnes citoniorū dat is dmerck vā
dien appelen/dat salmen subrijl ende
cleyn scooten met cartamo daer die oit-
ste scorste af ghedaen sijn sal. Dan sal
men se beyde minghle m; honich van
rosen/met manna/ende met supcher
bina ghesoden Ende maichen die con-
fectie

Alle solutiue medicinen houtmē twee
iaer goet ende solutijf Maer na open-
tijt verliesen si hen solutiue crachten.

Pillule elefantine mesue. Diemen
heet pillule de aromatibus. xxij.

Dese sijn goet tot pine der maghe
van fleuma Si suueren gherin-
ghe de maghe ende die herstenen ende
die instrumenten der sinnen van gro-
uen ende vuulen humoren Reempt.
Cynamomi Cubebe ligni aloes Cala-
mi aromatici Macis Nucis muscate
Cardamomi maioris et minoris Sa-
riofolozum Asari Mastici Squinā

De derde.

Spice. Carpopallami elcx een onche
Abfincij fucci dats droghe abfincie Kor
arum elcx vijf dragma Dit falmen al
grof fcooten ende token tot dat de twee
deelen verfoden fijn Dan wipuet met
ter hant ende toleret de water achtich;
wt duwende. Dan neemt aldus fucco
trinum een pont Dat wafchrin ee fce
nen ouerloodde fctel dicwyls met re
ghewater Daerna doet dat reghewa
ter af ende doeter op van die voerfcre
uen decoctie twee pont. Dat fet ter fon
nen ende later fcaen drooghen/alle da
geruerende mitter fpatulen Ende alft
drooch es/dan fcootet oft pulueret leet
clepne Dan neemt Mirie Aloes Mal
tic elcx vijf drag Croci drie drag. Dese
migel mette ghewafte aloes en fctet
wel. Dan doet daer toe datter bleuen
es van de voerfcreuen decoctie ende fet
ter ter fonnen alle daghe ruierende m;
eender fpatulen Ende later foe langhe
fcaen tot dat drooghe es dan bewaret.

Dese pillen en machmen maer ees
des iaers maken/ende dat in iulio ofte
in iunio Ende alo? en worden dese fpe
tien maer een iaer goet ghehouden in
hender cracht ende niet meer.

Men vint groot onderscheet in me
fue van Dofis Alois en abfincij. Wat
de fomighe fetten elcx vijf onchen En
de die fomighe fetten elcx vijf dragma:
Ende dese lettere es beter ende ghewa
riger Want men doet de rofen daer in
om dat fi de hette van aloes verdrinen
fouden vter maghen/vter leuere/en
wt en hooft Ende die alsene doet men
daer in om dat fi vergaderen foud m;
haerder ftoppelijcheit die vermoeyde
deelen van aloes Daerom es den dofis

discrinctie

vijs dragma diemen in de daghelijcke
recepten doet

Den aloes wafchtmen met regewac
om dat fubtylder es dan ghemeyn wa
ter ende aldus gaet bat doer alle deele/
dan dat in ghemeyn water ghewafte
es Ende men wafchet aldus fceempt
vanden fumerken aloes fuccotrino dat
gheringhe breekt ende dat wel riet al
fo vele als men wilt. Dat fcoot ende tee
fet wel Dan befprapet met reghewac
tot dat al ouerwater fi. Dan fetter ter
fonnen ende later drooghen van open
matre Dan wipuet weder alft drooge
es ende befprapet anderwerf m; rege
water ende later droogen als voer Da
doeghet derdewerf also tot al doir droe
ken fi Aldus falmen wafchen en droe
ghen

Pillule masticine. xxv.

Oefe bewaren die mage van alle
quetfueren van binnen Nocht fi
en laten de humoren daer binnen niet
verrotten. Ende men fchijfchen noch
veel ander diethden toe fceemt Mal
tic boni een half onche. Aloes electi tie
dragma Agarici boi drie dragma. Dit
conficeert met fucco altille/dats met ge
foden wijn oft fapa oft rob Ende es al
leleens naem Maer alder eerlt falmē
de fpecien pulueriferen

Rob es wijn seere langhe ghesoden.
Robus es fap dat dick gemaect es met
ten viere oft metter fonnen Sprupus
dat es een decoctie dick gemaect m; vie
re metten welken men doet Dupcher
Zeen oft fapa

Pillule auree nicolai. xxvi.

Auree gheheeten ouermidts hen
hooch; Si purgeren thoot ende
fcerpen dlicht der ooghen Si verdrine

De derde.

den wint vter maghen ende wten der men ende purgeren sonder vermoep- enesse. Reemt Aloes electi. Opagridij elc viij dragma Rorarium. Seminis apij twee dragma en half. Seminis anisi. Seminis feniculi elc onderhalf dragma Croci Dat binnenste van colo- quintida Masticijs elc een dragma De- se puluert grof ende maect pillen af met aqua infusionis draganti

De somighe als si vinden dat binne- ste van coloquintida ghescreuen nemē si dat merch metten keernen oft saden ende doen seer qualijck. Die ander ne- men dat merch sonder saet/ghelijck al- le ander doctours doe/ende die doe best- Alsoe mesue dat seyt inder descriptien vanden troiscen alandal/gebiedende dat men se suueren sal vanden granen Pillule turbidate ende heeten auree mesue. xxviij.

Sonder moepenesse purgeren de- se colera ende fleuma Si confoer- teren de maghe ende die leuere en ver- wecken digestie Ende sijn die eerste in- der ghewoenten Reemt. Turbith boni- sectien dragma Aloes onderhalf onche Masticijs/ Rorarij elc seuen dragma. Mirabalanorum citrinorum tie drag- ma Crocidie dragma Dese puluert e- de cōficeert met succo absinthij/dats mē- ten sape van alsene

In dese pillen en doet men geenen gi- ghebeer/om dat si te crancher sijn ende van verre trecken Want ghingheber- gheminghelt met turbith sterct si solu- tie en doet van verre trecken.

Pillule aggregatiue vander intētiē van mesue. xxviij

Ot ouden febres sijn dese expert- Ende tot diuerschen febres Si sijn

Distinctie.

goet teghen die siecheden der magen d- leueren ende des hoots Si leyden dpe- vuplichkeiten wt van beyde die colera- ende fleuma ende suuren de instrumē- ten der sinnen Reemt. Mirabalanor- citrinorum flauedsem elc een half on- che Succo eupatoriij Succo absinthij elc- twee dragma Opagridij les dragma. Nebulorum indorum. Agarici. Collo- quintida Polipodij elc twee dragma. Turbith boni Aloes les dragma Mal- ticijs Rorarium. Galisgemme. Eppithi- mi Anisi. Zinziberis elc een dragma. Dese salmen alle pulueren Dā sal mēt- minghelen met olio rorato/ende maec- ken pillen

Succo/dats de sapen die in desen oft- in anderen pillen gaē/maect men ald- Stoot absinthium ende doet se in eenen- ydelen doet oft cleet ende perste wt mē- eend persten sond' ander colatuere Dā- doet se in een blase ende hantse inder- sonnen te drooghen Waert dat men d- groue wt coleerde so en soude inder bla- sen niet bliuen om dat de waterachtig- heyt vander sonnen verteert worden- soude Ende also ick segghe van die alle- ne. so salmen doen van alle ander crup- den Ende men houdt een iaer goet.

Dese pillen ende pillen de hermodac- tilis descriptiue nostra mesue ende de- hermodactilis minores worden gefor- meert met electuario rosato Also de on- wijse apothekers doen mē electuario de- succo rosarum. Swelch si doen midts- hen vrechheyt/ende dolen seere

Als men si mpelijck ghescreuen vint- pillarum aggregatiuarum/dan sal- men nemen vanden voerscreuen pillē- als perfectter ende correcter dan dpe an- dere

De derde

Pillule de fumo terre. xxx.

Hicena libro quarto se. septima
Capitulo de scabiei cura Depe
dat dese goet sijn teghen scorfhepten
rudichept ende teghen siecheden van
verberder materien sseemt Mirabo
lanorum citrinorum Hebulorum Pi
gorum Indorum elc. vijf dragma. A
loes succorini seuen dragma. Scamo
nee vijf dragma. Men sal dit al grof pul
ueren. Dan conficeertse met aqua sūi
terre daer met besprapende/ende laet
se dan tot datse drooghe worden. Dan
bespraptse weder ende laetse droogen.
Dit doet driewerf. Dan laetse drooghē
Dan maectter afeē rolle ende maectter
pillen af.

Hier es te verstanzen in allen plait
sen daer men mirabolaren scrift dat
men alleene nemen sal de scorsen dair
af als de sceenen wt ghedaen sijn.

Pillule de mesereon. xxx.

Dese sijn wonderlijck teghen die
waterlucht ende dyruen wte dz
gheel water. Ende si sijn erpert ende wel
bepruueft sseemt. Foliorum mesereon
preparatorum vijf dragma. Mirabo
lanorum citrinorum vier dragma. He
bulorum drie dragma. Puluer seert de
se al grof. Ringhelte ende conficeert
se mē endiui water daer tamarindi in
ghesmolten sijn ende manna elc. een
dragma/ende maect dat verlaemde.

Om mezereon te bereyden. Weet dz
in seer stercken azijn eenen dach lanc
Dan latet drooghen ende scootet iubi
lijck. Dit bereyptmen aldus om dat die
strangichept ende die hette die daer in
es vergaen soude. Men mach seere
luttel sieden/ende ghestooten verderft
haer cracht.

Discunctie

Pillule de pera simplici nicolai. xxxi.

Dese sijn alderhoocht ende haren
lofes gheseyt inden capitele de
pera sseemt. Specierum pere simplici
galieni een half onche. Dese conficeert
met honich van roosen/ende maect de
verghaderpnghe. Daer en es af noch
toete doene dan ghelijck de manier be
scriften de voerscreuen plaetse.

Die noot om pillen te maken was.
Want als de medechins wilden geuen
enighe substantie in der formen die lā
ghe inder maghe bliuē mochte/ moest
men dat gheuen in formen van pillen
want si stercker in der maghen staen
dan eenighe andere.

Pillule de pera composita of de pera
cum agarico magistrales. xxxij.

Olera ende fleuma worden seer
weghelept van dese pillen. Si lep
den oock seer wte die linnighe ende die
verrotte humoren. Men proprietept es
de herlenen ende die leden der sinnen
te suuerē sseemt. Specierum pere sim
plici galieni. Agarici trociscati elc. eē
half onche. Aloes bonidepen ghestootē
een onche. Dese minghelt mē melle ro
ato. En maect daer pillē af of eē masse.

Pillule fetide maiores melue. xxxij.

Dese verdriven groue humoren.
Si sijn goet tot pine der iunctue
ren tot podegra ende tot alle pinen die
van rouwe hūoren comē. Si sijn goet
tot pine der maghen tot colicam tot al
baras morpheam ende lazare. Remē
Serapini. Armoniaci. Opoponacis.
Bdelli Colloquiti. Harmel. i. semē
cicut. Aloes Epythi elc. vijf drag. Aze
bra. i. esula/ dese salinē pluckē i octobie
Hermodactilorum elc. twee dragma.
Euforbe twee scrupelen. Scamones

De derde.

preparate drie dragma. Cynamomi. Spice Croci Castorei elcxen dragma Turbith een half onche Zinzibris onder half dragma Dese salmen grofstoten ende die gommen salmen smelten in parep water Hier af maect een masse

Ter meynninghen vanden meestere pandecta betekent harmel saet van citra alst met eender h ghescreuen staet Maer armel sonder h ghescreuen betekent saet van rute

Pillule fetide minores mesue. xxxiij. Ade sijn vander seluer cracht dat maiores sijn Neempt Derapini Almoniaci Opoponaci Bdellij Mirre elcx viij dragma Turbith chien drag. Colloquintide ses dragma. De gommen salmen smelten in parep watere ende dandze salmen grofstootē

Hier merct een ghemeyn reghel Al le tghenedat van natueren es wel riech hende/hoe dat bat riect so dat beter es. Ende hoe dat scinckēde meer scinct hoe dat beter es/sonder aloē Ende hoe een bitter dinc meer smaect hoe beter son der aloē. Want van ijnder natueren bitter es;ende hoe dat mī bitter es/hoe dat beter es

De gommen salmen aldus smelten in parep wat oft in azijn oft in enich liquoer Men sal die in water of in azijn legghē eenē nacht. En der nathept sal so veel sij dat de gōme bedect si Eelt dā dat si de vochtichept al in ghedroncken heeft ende hert es so salmen se wriuen metten handen/dan sal de vuplichept ende die paellen wt bliuen

Pillule de sarcocolla mesue. xxxv.

Dese driuen wt flumen ende alle siecheden die vanden flumen co

Distinctie.

men Neemt Sarcocolle preparate drie dragma Turbith een half onche. Dat binnenste van colloquintida Shinge beer elcx onder half drag. Dals gēme een drag. De sarcocollē salmen smeltē in rooswater Die ander salmen stootē ende maken daer af een masse

Des sarcocolle prepareert men aldus Men salse viij dagen te wepche leggē in esels melc/alle dage d; melc vernieu wēde en dat eerst salmen dan af ghietē Dan salmen smelten in rooswater ge lijk voerscreuen es

Pillule de bdellio maiores mesue. .xxvi.

Oese sijn expert reghen dpe vloet Oer spenē en tegē de sweren datz binnen Ende reghen de vloet van mē strua Nēt Bdellij ond half onche Amos drie dragma Nebulorū Indoy Beliricorum Emblicorum Veneriarum adustarum. i. radix acori. Karabe elcx twee dragma en half Men sal bdellij legghen in sap van parepen De ander salmen grofstooten en maken dat teeder massen Somige parepe es gebolt; es die geplāt is en die eetmē En dander die n; geplant is die dient in der medecinen Van deser neemtmē d; sap daer dese pillen met ghemaect sijn Ende van deser parepen maectmē water met sublimacien oft met decoctien. Ende met dat water smeltmen dpe gōmen om de pillen te formen

In desen pillen es groot onderscept. Want si legghen bina alle venarum adustarū En dit bepruēft mathens in sinen sinonima legghende d; es dolin ghed es scriuers/ende darmen legghē sal auelanorum adustarū; d; sij gebrāde hāsenotē Mer behoudē sijn woirts

De derde

Hi soude segghen *veneriarum adustarum* also ic in eenen seer ouden mesue bescreuen vonden hebbe Ende dat aldus sijn soude dat blijct Want *venerie*. i. *acorus* te weten de worttele. En die dese wortel ouer hem draecht si bewaerten van die vloet des bloets Also de selue *matheus* seyt *Capitulo*. CC. lxxi. En daerom sal hi hem corrigeren Die worttele van *acorus* vernemen aldus Als drooghe es salmen se inden in grouen stucckens Da salmen se keeren ende winden op een gloepede hser alcht sonder rusten tot dat se haer verwe al vermandelt heeft Dan doet se af ende es ghenoech.

Pillule lucis mesue maiores. xxxviij
 Dese serpen tghesichte ende droghen de instrumenten der sinne Di verdruen de ouervloedicheden en bewaren de gesonde des lichaens. Reet *Rosarum* *Violarum* *Abstinij* *Colloquintide* *Turbich* *Cubebe* *Calami aromatici* *Rutis* *muscate* *Spice* *Eppthimi*. *Carpobalsami*. *Vigni balsami* *Diler montani* *Deminis ruthe* *Squinanti* *Alfari* *Masticis* *Sariokolorum* *Cinamomi* *Anisi*. *Deminis feniculi* *Deminis apij* *Castieligne* *Eroci* *Rutis* elc twee dragma *Mirabolanoorum citrinorum* *Rebulorum* *Indoerum* *Sellitiorum* *Emblitorum*. *Heuberberi* elc een half onche. *Agarici*. *Dene* elc viij dragma *Eufragie* les dragma. *Aloes* *cicotrini* also vele als alle daer weecht Dit salmen al grof scoote ende conficeren met sap van vinckel. Dan maket teender massen

Die *colloquintida* nemen esser luttel die hen sonderen int ghene dat mesue seyt in *descriptione trociscorum aladal*

Distinctie

die seyt *Trocisci alandal* in *hypera hermetis* ende in ander confectpen inderstadt van *colloquintida* Ende segghen dat si niet en souden dorren *colloquintida* doen in den recepten ouermidre sijn feninicheyt De ander doender in *colloquintida* ende niet *trociscum alandal* ende segghen dat meer solueert. Ende dat vanden docters inden compositie ghedaen wort als een spore also si oock doen *Opagridium* Ende wt dese maken si dese compositien menigerande. Ende ich pleghe dit te doene als ic binde vanden docters so ouersie ich of inder compositien eenighe dpinghen sijn die haer quaetheit breken mochten of niet Ende eest also so doe ic se scoutelich daer in/als inden voerscreuen recepte sijn Maer en es dat niet so doe ich voit dat daer in *Trociscos alandal* ende dz es tghene dat de goede mesue seyt. En daerom heeft hile gedaen in *hypera hermetis* om datter *veninose* medecinen in sijn/ende datter luttel in sijn die hen *veninosicheyt* corrigeren Daerom salmen dit wel merken.

Pillule de hermodactil maiores mesue. xxxviij.

Dese sijn erpert tot pine diuncturen ende *podegra frigida*. Reet *hermodactilorum* *Aloes* *Mirabolanoorum citrinorum*. *Turbich* *Colloquintide* *Sdelli* *Derapini* elc ses dragm *Castorei* *Sarcocolle* *Euforbi* *Opoponac* *Demin* *cicute* *Demin* *apij* elc drie dragm *Eroci* onder half dragma Dese salmen alle cleyn scooten ende maken dat teender massen met sap van quoolē Serme *colloquintida* in deser compositie doet salmen seer cleyn scoote En mesue seyt dat men wondlijche cleyn moet scooten

De derde.

Een stootinghe es seer veel die ander luttel ende dat ment veele stoot es om twee saken Ten eersten om dat mizer stootingen vergaen soude die quait heyt der medecinen die si hebbē soude waerle grof ghestooten Daerom stoot men colloquintida seere vele ende lage Ten anderen als dat let dat wi tueren willen seer verre es/daerom moet men se wel stooten/ghelijck de medecinen der uieren en der leueren De groe stootinghe es om twee saken Te eersten om dat de cracht der specien niet stootinghen niet verderuen en soude/ghelijck als scamonea seer ghestooten wort. so verliest si haer solutiue cracht. Ten tweeden om dat se langhe ind ma ghen bliuen soude ende der verduwinghen hulpen oft te bat aentrecken soude Ende aldus stoot men de medecine der magē en de solutiue medecine grof

Pillule de reuberbero mesue. xxxix.

Oese sijn seer goet tot oude febres die van diuerschen humoren coemen sijn/die limph verrot ende seere vupl sijn Si sijn goet tot pine der leueren ende tot beghin sel der waterlucht Reemt Reuberberi drie dragma Succiliquiritie. Succi absinth. Masticis elx eē dragma Mirabolanozum citri norū drie dragma. Deminis apij. Deminis feniculi elx een half drag Trociscorum dparodon drie dragma en half Specierum hperre pigre simplicis thie dragma Die te stooten sijn salmen stooten ende maken magdalionen met vichel water

Als men pillen maect so en soudē die nypet te samen houden ten ware dat mē se vergaderde met eenighen limighen dinghen Maer dat doen dese pillen co

Distinctie.

thie diemen formeert met witten wijn Daerom waren dese gheformeert mit sprupo acetoso oft met oximelle simpli ci/dat en soude niet oerberlyck sijn. ende pillule cochie mizer melle roxato Daerom also ick van desen segghe. soe suldi oock verstaen vanden anderen diene reformeert met water oft met wijn.

Pillule de hermodactilis minores mesue. xl.

Oese sijn goet teghen pine diunc tueren ende tegen podagra calida Reemt Hermodactilozum vñ drag Scamonee preparate twe dragma en half Mirabolanozum citriozum drie dragma Rosarum twee dragma Aloes thien dragma. Dese conficeert met tartartico roxato/dats cum melle rosarū En eerst salmen stootē die te stotē sijn Catarricum/dats purgatijs/also die doctoren exponeren. Daerom catarticum rosarum es eē purgatijs gemaeckt vanden sape van rosen En ald? machment noemen electuarium de succo rosarum en electuarium rosarū. Maer ick pijs meer dat men se reforme sal met electuario rosarum. Want dat es veel goedertierender ende minlijcker ende maect min wins inden lichaem.

Pillule inde mesue. lxi

Dits alderbest teghen de siechedē van melaucolien Teghen cranc her lazare/en morfea nigra/die quaet teghen esen sijn Si sijn goet ter melancolie en den genen die vreesde sijn Si sijn goet tegen pine der miltē ende tot terciāna de vter miltē tot en tegē de quat tepne Reempt Mirabolanozum Elle bozi nigri Polipodij elx vñ dragma. Epprhumi Scicados elx ses dragma. Agarici Lapidis lazuli loti/hoc men de

De derde

sen sceē wascht es vore bescreuē Collo
quintide Salis indi elc een half onche
Ducci eupatori Spice elc twee drag
ma Sariofolorum een dragma Spe
cierum hperre pigre simplicis ondere
half onche Dese stoot en maect dat teē
der massen met sap van eppe.

Pota Ntē hout de pillē in hen cracht
ende in hen werck tot ses maendē En
men salse houden in magdaleoenē en
niet in pulnere. want si werken seere
luttel oft niet als men se in puluere ver
waert In geen seer heete plaetse en sal
men se houden/noch bpden viere/noch
ter sonnen Want si souden seer hert en
steenachtich worden Dan en souden se
de apothekers gheensins mogen oerbo
ren Want waert dat men se also ghaue
si souden den lichaem pinighen/en en
souden nauwelijck niet werken

Pillule sine quibus esse nolo nicolai
elij.

O Vermidts hen grote cracht wor
den dese aldus gheheetē Si pur
geren rhoofst van colera fleuma en vā
melancolica Si dienen properlijck tot
ten catarren ende donckerheyt der oo
ghen bewarende dat gelichte Si gene
sen de pine der ooren ende sijn wonder
lijcke goet teghen de pine der lanchen.
Neemt Aloes wtghelocht ende gewas
schen met fonteynwater/veertien drag
ma Irabolanzorum cirrinorum Hebulo
rum Seliricorum Emblicorum Indo
rum Aenberberi Rosarum Mastice
Abincij Violarum. Foliorum sene A
garici. Cuscute elc drie dragma. Dese
stoot Dan neemt Scamonee geprepa
reert ende subtilijcke ghepulueri seert
ses dragma en half Dese scamonea sal
men in een doercken binden Dā sal mē

Distinctie

se legghen in so veel saps van vinctel
darmē de pillē daer met formere mach
Dan perst de scamonea wt metten hā
den/als dat wt en doercken ga ghelijck
oft melck ware Naer men sal de han
den eerst bestrijcken met olpe van fio
letten oft mēt ghemeyn olpe/daer mē
sal men de pillen formieren Ende d; in
den deech blijft vander scamoneen sal
men wech worpen

Als men simpelijck scrijft aloes so sal
men nemen aloes succocitrinum/ghel
ijck matheus scrijft.

De pillen gheeft men ront/om d; die
rontheyt iut plepne ofte int platte niet
en raect/dan inden hoerckens Naer si
raken alle thole Als men dan de pillen
inder maghen geeft. so raken si de ma
ghe in alle siden. want si holes. Ende
want si in alle siden der maghen wer
ken. so trecken si na hen van allen lede
Daerom gheeft men se ront

Pillule cocie nicolai. elij.

Dese sijn wel beproeft tot emigra
neum dolorende ende tegen pine
der lanchen ende der maghen Ntē Alo
es Scamonee preparate Abincij Masti
cis Colloquintide elc een half ōche De
se sal men grof stooten ende conficeren
met sap van alsene Waer om men
de pillen ongelijc geeft Ditagoras heft
veel crachtē gheset in onghelijck; van
ghetale/leggēde dat dongelijck ghetal
nauelijc perfectis is Daerō mēpnet volc
als men se geeft in ongelijken getale d;
si dā perfectē sijn ende de menighe dolen
Want het ghetal en es dat beginsel n;
des werck noch oec der passie Gelijckē
vū quito methafisice commēto secun
do Daerō als eē doctamelijc gemaect
es so mach mē d; geuē ghelijc of ōgelijc

De derde.

Pillule rotie almanforis. xliij.

Ese suueren dat hoot wonderlic
Ende aldermeest van grouen en
couden humoren Ende dienē emigra-
nee ende chephalee neemt. Specierū
pere simplicis tien dragma. Colloqui-
ride drie dragma ende een scrupel Scamonee preparate twe dragma en half
Turbit. Scitadōs elc viij drag. De-
se salmen grof stooten ende conficeren
met witten wijn.

De pillen worden eerste gheuonden
ouer midts haren bitteren smaet. wāt
men se ghemepnlich componeert van
bitteren dinghen. Ten tweeden om dz
si van verre na hen trecken soude Wāt
hoe de medecinen langer inder magē
bliuē hoe si meer vā dē na hē treckē.

Pillule arabice nicolai. xlv.

Dese purgeren wonderlijc alle pi-
ne des hoots ende alle humoren
des hoots Si makē blylichap en scerpē
tghelichte/hooren/ende bringē voert
de memorie ende sijn goet teghen scots-
miam vertiginein Si sijn goet ten oog-
gen/ten tanden/ten tantvlesse/ter ma-
ghen ende ter milten neemt Aloes elec-
ti vier onchen Radicis cucurbitae silua-
rice Vā alle vine de mirabolane Mal-
ticis Opagridij Alari Rosarū elc een
onche Croci een dragma Castorei drie
dragma. Dese stoot grof en conficeert-
se metten sape vā vinchel of van alefen
Alimen vint inder descriptien vā den
pillen scamonea/ dan salmen nemē al-
tijt de gheprepareerde/ Ende geen sijn
in doen si en ware geprepareert Maie-
men salder althit in doen opagridium.
Wāt de cracht der pillen en ouert maie-
ses maent.

Pillule assaieret auienne. xlvj.

distinctie.

Dies een vanden ghemeynen pil-
len om dat hoot te ghenesen Si
suueren lichtelijck ende sondere moey-
nessē dat hoot. neemt Specierū per-
simplicis twee dragma Mirabolano-
rum citrinorum Malicis elc eē drag
Aloes boni eē half onche Dese stoot grof
ende maect de masse met stercken wijn
Somtijts vintmen inden recepte ge-
screuen mirabolanzum sonder meer
bestreets/ dan salmen althit nemen van
den viij mirabolanen Ende vintmen
alleen mirabolani. so salmen van den
citrinen nemen. als vanden perfecten.

Pillule stomatice mesue. xlvij.

Men mach dese in alle tiden ge-
ren thoot wonderlijck ende die maghe
neemt Turbit thien dragma Mal-
ticis een half onche Rosē drie dragma
Aloes boni seuentien dragma dat is al-
so vele als alle dandere. Dese stot end
conficeert metten sape van alkene.

Eest datmen gingebeer met turbit
doet so wort sijn werck ghestert. Wāt
turbit treck bi hē seluē na hē fleuma
Ende doertmē dan gingebeer daer toe
so trecket groue flumen na hem

Pillule iperiales magistrales. xlvij.

Ese sijn inder gewoentē. Si doen
wel verduwen ende suueren de
mage vā allen quade en vuplē humo-
re Mē heetse iperiales/ o dat se eerste ge-
uoden sijn vā enē kepler Oft om dat
de coningē en princen dicwils vseren
Rēt. Ruc/ mustate Spice Croci Ligni
aloes Cardamōi maioris et minoris.
Sariofilor Almonij Cynamomi Zin-
ber/ Galage Zedoarie Cubebay Ma-
ticis Anisi Malicis. Seminis feniculi
Carpobassami De viij mirabolenen.
Turbit boni electi Manne granate.

De derde

Agarici Foliorū sene elc een half dragma Reuberberi also vele als van alle den anderen/dats seuen en twyntich dragma. Dese scoot alle grof/ende aloes salmen alleene scooten. Dan confiteret met stercken witten wijne. Dan scrijft v hant m; oleo laurino ende formeert de pillen

Alsmen sene ghescreuen vint in solutiue medecinen/dats in onchidede medecinen Oft oock in verlichtende ende saechtende medecinen. Doe salmen al tijt nemen senie bladeren. wāt die best sijn

Pillule communes auicenne. rlij.

O Else bewaren den mensche vande pestilencien. Ende ralis heeft eē ghelijche descriptie gheset in quarto capitulo almanzoriz/inden capittel vā der pestilencien Reet Aloes electi twee dragma Mirre Croci elc een dragma Dese scoot eñ maect de pillen me. stercken wijne

Seen vanden voerscreuen noch na ghescreuen pillen en salmē orberē terstont als die ghemaect sijn Naer moeten vijftien daghen out sijn/om dat si moghen minghelen Ende dan selen si hen werck doen. Naer diese voer den voerscreuen tijt nutten die doe qualijc

Pillule de agarico mesue. l.

O Else suueren de borst van grouē Ende van verrotten humorē Si sijn goet tot asma ende tot onde hoestē Remt agarici electi Mastice elc drie dragma Radicis lilij celesticis/dats ireos Drassij elc eē dragma Turbith vijf dragma. Specierū pere pigre simplicis vier dragma Colloquintide Darco colle elc twee dragma Mirre eē drag. Dese scoot alle ende conficeertse m; ge

Distinctie

roeten wijn/dats met sapa oft rob ofte tila/dwelch al eene beteeckenisse es

In dese pillen pleech ic te doene voer agarico Agarici trociscati/ende voir colloquintida Trociscos alandal Om daer veel feninighe medecinen in sijn Eñ daer en sijn nauwelijch gheen medecinen in die de feninicheyt souden mogē weerstaen oft breken Daerom de medecinen diemen dairin doet selen weet laghen ofte ghebroken sijn. Ghelijck sijn trocisci alandal ende agaricus trociscatus Daerom merct dir wel

Pillule buchichie mesue. l.

O Else salmen maken als lupinen Ende men salse onder die tonge houden teghen de heerscheyt der stēmē ende sterpheyt ende teghen heete drooge hoestē Reet Ducci liquiricie Wit suker elc twee dragmā Amidi Dragari Due teghepelde amandelen elc drie dragmā en half Dese salmen scooten ende maken de masse met mu. cillagine seminis citoniorum Alle de specien vande pillen salmen grof scoote Eñ mē salse doer eenē grouen tees budelē of teelen Want also sijn si best eñ trecken te voer der van verre. Nota De pillen die mē gheeft om eenighe materie te verpdelē wē magē die salmē terstōt voer dē auōmale gheuen Eñ om te verpdelē eenighe vochticheyt wē heisenē salmē se geuē twee huerē nader maelht Die salmē verstaē van pillen daer geen scamonea in en es eñ licht sijn/gelijc pillule masticine/elephantine/en pera rē Eñ diemē geeft indē scar vā medecinē o humorē te purgerē die salmē geuē als de spise gedigeret is indē magē Dā salmē daer op ses huerē valstē. Dwelc de doctorē alio beuelē Ende hier m; indet de derde distinctie.

De vierde.

De vierde distinctie leert vanden trociscen Ende heeft een en dertich descripcien Daeraf deerste leert maken Trocisci parodon mesue

Ele hulpen seer tegē oude febres / teghen ghemingelde febres / teghē febres fleuma / ticas / ende teghen febres dair af de forme ghecorropeert wort seet siop roosbladeren negen dragma Spice drie drag. Liquiricie vier dragma en half. Ligni aloes drie dragma Spodij de canna onder half dragma Troci twee scrupelen ende viij granen. Mastice twee drag. Dese salme al cleyn scooten ende confiterē met witten wijn / ghelijck pillen en in midden printen Trocisci es een cōpositie van diuersen specien ende pulueren met eenigher ande liquore gegaert. En heet trociscus om dat een rat van eenen waghen ghelijc.

Trocisci de rosis minores mesue solutiue. ij.

Q Ele confoerteren de mage ende die leuere Si sijn goet teghen febres / ende fleuma / verpoelende en droghende die vochticheden der maghen seet siop roosbladeren tien dragma Liquiricie viij dragma Spice twee dragma en half Scamonee pparate drie drag. Dese salmen cleyn scooten ende confiteren met stercken witten wijn

De trociscen maectmen om datmen de medecinen te bachouden soude. En om dat si met hender munghepinghen crigen souden cracht te confoertere die si van natuerē eerst niet en hadden

Trocisci de rosis maiores mesue non solutiue. iij

distinctie.

D Elediemē best tot pine der maghen ende tot quade verduwinghe Si sijn sonderlinghe goet den ghenen dien hen forme gecorropeert wort Si sijn goet teghē dat beginsel der waterlucht ende teghen oude febres seet siop roosbladeren eē half onche Ligni aloes twee dragma Mastice onder half dragma Absintij Spice Cynamomi. Cassielignee Florum squinanti elcx eē dragma. Dese scoot cleyn ende maect de trociscen met witten wijn

De bloemen squinanti en hebbē wijn. Maer daer voer nemē winder helerē

Trocisci de eupatorio rof mesue iij

O Ele sijn expert tegē oude febres ende teghen febres cōpositas Si sijn goet teghen pine der leueren / teghē ictericia / ende teghen de verstopcheit der leueren seemt siop roosbladeren een onche Spice drie dragma Reuberberi eē half onche Spodij onder half dragma Liquiricie drie dragma en half. Ducci eupatorio thien dragma Manna twee drag int voerscreuē sap gesmolte. Dā scoot die te scooten sijn en maect trociscē salmen simpelich ghescreuen vnt liquiricie so salmen alcht nemē de drooghe wortel daeraf dat de worttel en suc liquiricie alleene ter medecinē dient.

Trocisci de reuberbero mesue. v

D Ele sijn goet tot pine der leueren ende tot haerder verstopcheit. Si sijn goet tot oude apostemacien der leueren ende tot oude siecheden der leueren Si sijn goet teghen de waterlucht teghen de ghecorrompeerde forme en teghen ictericam seemt Reuberberi thien dragma Ducci eupatorio eē half onche siop drie dragma Spice Seminis anisi Reuber tinctory Semin ap

De vierde

Alsindij **A**lsari elcx een dragma **S**itte-
re amandelen een half onche **D**ese sal-
men clein stooten ende maken elch tro-
cisc een aureum swaer **N**air om dat
men dese trociscen niet wel vergaderē
en can met de voerscreuen vochticheit
Daerom salmen daer toe doen also vē
le saps van cupatorio dats ghenoch si
om te formen **E**nde also ick van de-
sen segghe salmen ooch doe vandē na
volghenden trociscen.

Trocisci de camphora mesu. vi.

Dese sijn goet teghen febres dpe
seer ontsceken sijn ende den ghe-
nen die groten dorst liden. **S**i sijn goet
teghen de berringhe van colera rubea
ende wtsciedinghe des bloets **T**eghen
de heete maghe ende leuere ende tegē
ictericia **S**i sijn goet teghen ethiche en
de pilsijche **P**reemt. **S**coosbladeren een
half onche **S**podij de canna twee drag-
ma **S**andalorum citrinorū twee drag-
ma en half **E**roci een dragma **L**iquiri-
cie twee dragma **S**eminis citrulli **S**e-
minis cucumeris **S**eminis melonis
Seminis cucurbite **D**ragaganti **S**ū-
mi arabici **S**pice elcx een dragma **L**ig-
ni aloes **C**ardamomi maioris & mino-
ris **A**midī **C**amfore elcx twee scrupelē
Wit supcher. **M**āna elcx drie dragma
Dese stoot clepne ende maect de trociscē
met muscillagine pūllij dz met rooswa-
ter ghemaectes

Om te makē muscillaginē pūllij.
Preemt een onche des saets ende vper-
onchen des waters. **E**nds en verstaet
niet alleene van desen sade. maer van
allen anderen saden daermen muscill-
aginē af maken wilt **P**ota **N**ien
vint somighe onwetende aptekers die
dic saet breken om muscillaginē te ma-

Distinctie

hen **E**nde die doen valscheijch. **W**anē
dat binnenste merch es heet ende dat
buprenste deels wōderlijche cout **E**n
wi soecken in deser plaetsen vercoelpn-
ghe/ende wij soudē dan hebben wō-
derlijche verhittinghe **D**aerom en sal
ment niet breken/ noch desghelijcx ooc
niet te langhe int water laten ligghen
Nichts der saken voerscreuen

Trocisci de spodio mesue. viij.

Oese sijn de beste teghen scerppe
febres ende tegen ontsceken ma-
ghe ende leuere en teghen groote dorst
Preemt **S**podij een half onche. **S**coode
roosen seuen dragma **S**eminis portu-
lace **S**ucci liquiricie elcx twee dragma
De vier groote coude saden **S**ummi
arabici **D**ragaganti **E**roci elcx andere
half dragma **D**ese stoot clepne **C**onfice
cum muscillagine pūllij

De vier groote coude saden sijn **S**e-
minia melonum. **C**ucumeris. **C**ucur-
bite **C**itrulli

Cōfice tū muscillagine pūllij oft citro-
norum oft ander welc ghi wilt **D**ats
te segghen datment maken sal met ge-
mēpn waterē behoudelijch als dat li-
qnoer ghenoeit staet daermen m; cō-
ficeren soude

De somighe en doen in deser compo-
sicien maer vier dinghē in succo liqui-
ricie voerscreuen. **N**aer die en sijn n;
so crachtich als dese **D**airō sal mēt ma-
hē als voerscreuē is en sal bat werckē
Trociscorum de spodio cum semine
acetose. viij.

Oese sijn goet tegē febres van coli-
caden ghenen die den lichaē heb-
ben **T**eghen dpe hette der leuere/der
maghē/ende den genen die alrijt dorst
hebbē **P**reēt **S**coode rosē ondhalf onche

De vierde

Spody thien dragma *Seminis aceto*
leses dragma Seminis portulace *Se*
minis coriandrorum preparatorum
et torrefactorum. Sumach elc twee
 dragma en half *Summi arabici* aff
 onder half drag Dese salmen cleyn scoo
 ten ende conficeren met den sappe van
 onrijppe wijnbesien.

Alle gommen diemen backe wilt sal
 men in stukken breken als citere Dan
 hept een hseren panne seer heet. Dan
 doetse vanden viere ende legger de gō
 me inne alcht ruerende ende iningele
 de so langhe tott wit wort Ende plet dz
 niet ghendich en is so salmen de panne
 noch hepten tot dat de gōme wit worde
 Naer men moet de gomme wter pā
 nen doen als men die hept

Dat saet van coriandrien berept mē
 aldus Men saelt wel wasschen met ge
 meyn water om dat suueren soude vā
 den pulueren Dan doeghet wten wa
 tere Ende legghet in stercken azijn ne
 ghen daghe/alle daghe welruerende.
 Dan doeghet wten azijn ende settet in
 de sonne te drooghen Ende alst drooge
 es so eest geprepareert Naer mē moet
 wel laten drooghen oft het soude eenen
 quaden smatch ontfanghen Ende mē
 prepareret om dat de fenicheit die dair
 in es verdreuen soude worden en men
 roostse om datse te meer stoppen soude

Dat saet van coriandrien roostmen
 aldus Men sal een panne middelbair
 heet maken ouer vier Dan sal mē die
 saden dair in doen tot datse doer werm
 sijn Dan doetse wech Ende aldus rost
 men alle saden

Men bact amidum alsoemen de gō
 men bact in een wel heete panne. En
 als sijn natuerlycke coluee beghint te

discincte.

vergane so eest genoegh ghebacten oft
 gheroost.

Trocisci de berberis mesue. ix

Dese sijn eerst inder viancie tegē
 heete febres Si blusschen de he
 te ende den grooten dorst Neemt Ber
 berorum of sijn sap Spody Nutriliqui
 ricie *Seminis portulace* elc drie drag
 ma *Rosarum* les dragma *Spice Tro*
ci Amidi Dragaganti elc een dragma
Seminis citruli drie dragma en half.
Camphore een half dragma Dese stō
 clepue ende conficeertse met twee drag
 ma manne ghesmolten in succo berbe
 rorum Ende en heeft men dat sap niet
 so salment smelten inder detorrien van
 berberis ende maken trociscen.

Als men simpelich ghescreuen vint
 gummi so salmen alcht nemen gummi
 arabica/dats gomme van arabien

Trociscen sijn verstepden vande pil
 len in drie maniere/te weten In de groot
 heit/om dat si meerder gheformert sijn
 dan de pillen Want mē sal de trociscen
 alcht formen van een dragma wigt
 nomen de trociscen van tiro Ten and
 ren in hen werck. Want die pillen tre
 ken van verre na hem de humore. En
 die trociscen en trecken niet Ten derde
 int nutten oft int nemen Want de tro
 ciscen moet men nemen met eenighen
 liquore oft vochticheit Welcke liquor
 moet proprieteyt hebben metten troc
 iscen Ende die pillen nutmen alleene.

Trocisci de absincio. x.

Dese sijn goet ten oude febres en
 ontsoppē de verstoptheit der le
 ueren ende der maghen Si consoerte
 ren de maghe/de voedende leden ende
 den appetijt Neemt. Drooghe alsene.
Rosarium Anisi elc twee dragma Neemt

De vierde

Succi eupatorii **Mari** **Apij** **Sit**
ter amandelen **Spice** **Masticis** **Folij**
elc een dragma **Dese** scoot ende maict
de troiscen met endiuwater

Die noot ende sake der troiscen es
om datmen een dinck langhe houden
soude ende datment soude mogē tame
lyck draghen **Ten** anden o dz de mede
cyns somtys somighe dinghen wildē
gheuen in al haerder substantiē daer
om beuolē si de troiscen aldus te ma
ken. **Die** andere segghen datmen se al
dus maecte om datmen de medecinen
te bat soude moghen houden. **Ende** si
trighen oock bider consteenighe cōfoir
terende cracht ope si eerste bi natueren
niet en hadden

Troisci de alkekengis mesue. xi.

O se sijn wonderlyke goet te swe
ren inder blasen ende in den nierē
ende almen met pinen pilt **Reet** **Gra**
norum alkekengi drie dragma **Semi**
nis citrullorum. **Seminis** albateche.
Seminis cucurbite elc dype dragma
en half **Solia** armenici **Summi** arabi
ci **Thuris** **Sanguin** draconis **Semi**
nis papaueris albi **Sitter** amandelē.
Succi liquiritie. **Dragaganti** **Amidi**.
Granorum pinij elc ses dragma **De**
minis apij **Karabe** **Terre** sigillate **Jul**
quiami. **Apij** elc twee dragma. **Dese**
scoot clepne ende confreteret met aqua
mellis oft met iulep violarium

Semen albateche es saet van melo
nen van indien/ende es groene ghelyc
cucumeren de wel ryp sijn da. men an
ders noemt anguria **Maer** ist dat mē
dat niet en vint soe salmen nemen saet
van onsen melonen

Sitter amandelē ende die vier sadē
doetwen in deser medecinen om dz **Ter**

Distinctie

ra sigiliata. **Bolus** armenicus. **Ende**
sanguis draconis/bluen stainde ende
merrende in den eersten aderen. ende
bi haerder cracht en mogē si daer doer
niet liden **Maer** om dat wi dinghen be
hoenen dpe dat vestrighen souden met
haerder stoppinghen datmen se alsoe
soude doen gaen totter blasen **Want** si
by hen seluen daer niet gaen en mogē
so heeft de meester daer toe ghenomen
amandelen ende dpe coude saden/ont
dat si doerganch maken souden.

Troisci de capparibus mesue. xij

O se ontbinden de herthept ende
den wint inder milten. **Reeme**
De scoffe vanden wortelen **cappara**
rum **Seminis** agni casti elc ses drag
ma **Rigelle** **Calamenti** **Succi** eupato
rei **Radicis** achori **Amigdularū** ama
rarum **Rasturch** **Foliorum** ruthe **Ari**
stologie rotunde elc twee dragma **Es**
peri **Scolopendrie** elc een dragma **Me**
moniaci een half onche **Ne** sal armo
niacum smelten in stercken azijn. **En**
met dien azijn salmen dpe troiscen fo
meren/ende alle de andere salmen clei
scooten

De wortel van capparibus ende die
bloemen van genestra salmen pluckē
in decembree

Ope troiscen machmen ses maent
houden ende men salseront maken en
in midden duwen **Maer** als si ouer de
ses maent gaen so verliesē si hē cracht
Ende dits te verstante van allen trois
cen/wegenomē troisci scelle/dpe mach
men twee iaer houden

Troisci de eupatorio mesue. xij.

O se sijn goet tot oude febries tot
verstopthept der leueren ende
der milten **Si** sijn goet teghen apolste
h

De vierde.

men der leueren ende der milten. Si
sijn goet teghen ictericia ende den ghe-
nen die dwater beginnen te laden. Met
Manne Succi eupatozei elcx een oche
Rosari een half onche Spice drie drag-
maen half. Spodij drie drag en half.
Dese scoot clepne ende maect de trociscē
met succo herbarum.

Succi herbarum dat sijn dpe sapen
daermē sprup? de bisancijs m; maect
Ende daer esser viere te weten. Succ?
endiule Succus apij Succus lupulor
Succus boraginis oft buglosse. Hier
met maectmen dese voerscreuen trociscē
Ende en heeftmen de sapen niet so
salmen dair voer nemen sprupum de
bisancijs

Trociscē de karabe mesue. riiij.

Dese stoppen bloet wt wat plaet-
sen dat vloepet. Reemt Karabe
ses dragma Herts horen gebiant. Sū
mi arabici adusti Corallorum Dragā
ti Alacie Ppoqstidos Salustie Alac-
tic? Lactē Papauer? nigri affi elcx twee
dragma Thuris Croci Opj elcx onder
half dragma Dese scoot clepne en maect
de trociscen met muskillagine psillij

Om alle gommen. Herts horen en
Corael te bernen. Men salt scooten en
doent in een erden panne. Dan sal mē
in eenen houen setten eenen nacht lāc/
dan eest ghebrant. En en eest dan noch
niet ghenoech so settet noch eenē nacht
inden houen. Ende aldus brant mē al-
le scalen ende beenen.

Dat vier werct inder medecinē drie
rande dinghe. De somige wordē mits
dien ghedroocht. Ende dat weermē als
de hette doergaen es alle de substantie
der medecinen. Ende daer met vdrjft

Distinctie.

men de vochticheit die inder medecinē
was. Dat tweede werck es roostinghe
Biden welkē men de vochticheit ver-
drjft ende die limicheit wort dupne
ghemaect/ghelijch int ljn saet. Ende d;
weetmen als dat saet sijn verwe ver-
dert. Dat derde es brandinge. Ende d;
es als men de een cracht vermindert en
dat men de ander sterct. Als in reuber-
beroende mirabolanis. Want als men
se brant dan verandert ende vermpy-
dert hen solutiue oft laxatiue cracht en
die eertachtighe cracht wort vermeer-
dert. Ende dat weetmen als alle hē sub-
stancie ende verwe verloren wort ende
een ander aen ueemt/dan eest ghebrant.
Ende dpt behoren de apothekers wel te
merken

Men brant de medecinen om ses
ken. Ten eersten om dat men s; scerp
nemen soude/als in vitriolo. Ten twee-
den om dat men daer met scerpen sou-
de/ghelijch men doet als men vā steent-
calck maect. Tē dōē om d; mē clepne ma-
ken soude dat te grof es; ende dat dat
soude moghen doergaen totten voort-
ten leden als herts horen. Ten vierden
om dat men te bat scooten soude/als
ricum. Tē vijften om dat mē s; qua-
h; verdriuen sonde/en daerom brant
de scorpioenen ende die serpentes. Tē
seften om dat mē de ouervloedige vocht-
icheden verdrjuen soude/ende daer
brantmen die mirabolanen ende alle
medecinen diemen gheeft teghen lo-
ppinghe des bux; om dat men sijn li-
micheit daer bi dat laxert verdriuen
soude

Als men alleene papauer bescreuen
vint so salmen alijt nemen vande
ten oelsade ende n; vander plantē. En

De vierde

men brandet ghelijck die ander saden voerscreuē in op adragato calido/daert verclaert es

Trocisci de mirra. xiiij

Alis nono almanzor s Capittu/ Blo de prouocatione menstruo/ Dese sijn aldmacheichst om menscruate verwecken Reet Mirre drie dragma Lupinorum seer cleyn ghestooten vijf dragma Foliorum ruche Mentastri Dulegh Cimini Kubeetinctorum Alle fetide Derapini Opoponacis elc twee dragma Dese scoot alle cleyn een maecter trociscen af met twe dragma waters daer genuer besien in ghesoeden sijn

Merct ghi apotekers op dat ghi vā uwer dolinghen moecht gherorigeert worden Alsiyen inden recepten gescreuen vint Alsa/dats Alsa fetida Ende als men vint Alsa/dats Thimus.

Als men vint Kubeet oft Kubea/dats Kubea tincto/ daer de verwers met der wortelen root verwen.

Trocisci de terra sigillata. xv.

Dese sijn alderbest den genen die bloet spuwen/ alsmēt neemt m; weechbree wātere/ende op roerhoof ghestreken stelpt bloet vten nuse Op de moeder gestreken stelpt de vloet vā menstrua Somtijts doet men se inder matricen ende inder blasen/ende men strijct daer mede de eeghernessen ende alle die plaetsen der bloedpynghen des bloets Remt Sanguinis dracon; Sō me van arabien ghebrant. Samich/dats een compositie diemen noch scriuen sal Kooftbladeren Daet van rosen Amidi affi. Spodij. Lapidis ematicis Ppoquistidos Salautie Soli armeni ti oft iucum armenum/dat es allelees

Disiunctie

Terre sigillate Sehedengi/dats hem p laet Coralli rubei Karabe elc twee dg ma Margaritarum Dragati Papaneris nigri elc onderhalf dragma Semis portulace alle Hertshorē gebrāt Wierooch Gallarum Troci elc twee dragma Dese scoot cleyn Dan maect de trociscen m; aqua plantaginis En dits sonder opium Maer wilt men se maken met opium. so doeter twe dragma opij thebaicitoe

Daer es onderscheet tusschen Sedonagi ende Sehedengi. want Sedonagi es lapis ematicis/ende Sehedengi is kemp laet Dese contrarie van opint en Sentilis ende crisstoforus de honestis exponerende de meyninghe soempgher meesters/dat sehedengi sijn soude fumus terre ende niet kemp laet Ende ic doe daer toe voerscreuen laet. want dat best dient in deien gheualle der siecheit

Vanden sade der rosen es meniger ande opinie tusschen die lieden. Want de somighe segghen dat sijn de sadekens daer de rosebladeren op staen die ghesloten sijn in dat ronde knoppeken ende sijn haerachtich De somighe segghen dat sijn de gheel dingherkens de midden der rosen scaen/en d; es valsch Want dat heeten dpe doctoeers antera. Deerste es waer. wāt tgene dat vliucht af comen dats een laet ende also es dit Dit laet salmen plucken indē april oft inden mey.

Als men inden recepten ghescreuen vint Coralli. so salmen dpe roode algt nemen ende gheen andere. Ende eesc dat men ghescreuen vint. Corallorum so salmen nemen vanden rooden ende vanden witten.

De vierde.

Poquiscidos/dats sap vanden crui
de Dat salmen daer in doen als voer
screuen es/datmen maken sal inden a
peil oft inden mep

Trocisci de anexo dats dpaniso. xvij.

Dese verdrue oude febres. Si ot
stoppen de verstoptheden en be
teren dat ghebreck der leueren Neemt
Aneti/dats semen anisi Eupatori elc
twee dragma. Semunis aneti Spice.
Masticis Folij Ablinchj Mastari Semi
nis apij. Amigdularum amararum
elc onder half dragma Moes twee drg
Dese stoot clepne Dan maect de trocil
cen met sap van alsene.

Alsmen ghescreuen vint Amigdula
rum alleene Dan salmen nemen bit
amandelen en gheen andere/ te waer
datse ghenoeit stonden Want de sue
te eetmen ende die bittere dieneu e me
decinen

De medecinē dpemen besicht vāden
dieren/die moeten sijn van ghesonden
ende leuende dieren Ende men sal die
crighen inden linthe Als herrshoerue
ende desghelijcke

Trocisci de agarito. xvij.

Extracta dictis mesue capitulo
de agarico Dese sijn sterck En in
deser manieren wort agaricus berept
ende heet agaricus trociscatus/en sijn
macht wort ghesterct Democritus seit
datse belet des lichaems verdrift Het
Agarici electi et mundi onder half drag
ma Salis gemme een half onche Zin
zibris mundi een dragma ende ee scru
pel Dese stoot clepne Dan maect de tro
ciscen met oximelle simplici Ofte men
salse houden in deech.

De soemighe make dese compositie
ende houdense in deech/ende heeten

Distinctie.

dan agarici trociscati Deggghende dat
dan also heeten soude Ende alsmer tro
ciscen af maect die souden heeten trocil
ci de agarico. Maer behouden haers
woerts/in wat formen dat si sijn mach
mense heeten agarici trociscati oft tro
cisci de agarico

Trocisci alandal. xij.

Dese doctmen in pera hermetis
en anderen confectien in de scat
van colloquintida En aldus makent
ghemepulijck de apothekers Neet Col
loquintida albe/ghesnuert vanden bi
nensten granen tien dragma Die sijn
wel clepne Dan strijct v handen mit o
lpe van rosen Daer met wijft de collo
quintida Dan neemt Dragagati Su
mi arabici Sdellij elc ee half dragma
en vijftien granen Aquerosate vier on
chen De gommen salmen wepcken
voerscreuen water/ dat laet scaen vier
daghen Daer met maect trociscen vā
de voerscreuen colloquintida en drocht
se inder scaduwē Dan stootse weder o
wel Dā confiteertse weder mit de voer
screuen muscillagine Dan maect tro
ciscen ende droochtse inder scadnwē
De gommen salmen gaderen eer si
hert worden ende eer si minderē. Wat
en gadert men die dan niet so worden
si te pulueren ende verliessen hē cracht
Datmen de medecinen doet rinnen dz
es o dat de hette die dair in is gebluscht
sijn soude oft al vergaen soude

De vierde

Trocisci dyatoralli nicolai. xx.

MEn doet dese in tpiaca galiēi. Reemt Coralli rubei Cynamoi Myrre Almonij. Papaueris albi elcx ee half dragma Squinanti Troci elcx twee dragma Calami aromatici Kilo balsami Cassie lignee Folij Masticeis. Polij Valeriane Alari Pedis columbini elcx een dragma Dese salmen clei scooren ende maken dpe trociscen met stercken wijn/ elcx van een solidum Nota De ghene die geenen appetijt en heeft en sal nemmermeer sofferaen besighen Ende dat es een venerael reghele Want dat groot verdriet in brict Ghelijck iohannes de sancto amando dat seprint inde sijns werck.

Trocisci de tpro. xxi

MEn doet dese in magna tpiaca galiēi Ende daer af hou si den naem tpiaca Reemt Tpros/ dars een slanghe diemen vint/ een palm lanch/ met rooden ooghen/ met eender tonge ruerende/ ende met hoernen als terwē roren. Dese salmen dat hoot ende den sterck af sniden drie vingheren verre/ ende dat middelste salmen tuel af doe en die pensen wt doen Van salmen d; seer wel wasschen met scoon water tot dat die lemen vanden vleeste scēden ende worpen de lemen wech. Van salme d; vleesch scooren in eenen steenen moer, tier Daer toe salmen doen farina orobi/ dars bloeme oft meel van orobi oft gheherst terwen broot Dat salmen te peren met dat voerscreuen vleesch en maken daer af trociscen.

Dese trociscen en salmen npet groot maken Ende men salse in dpe midde. wel duwen ende inder scaduwē drooghen Dese houtmen een paer in haer

Diskintie

der cracht ende niet meer

Trocisci de squilla. xxij.

Dese doet men oer in tpiaca Reet een gheheel squille ende worpt dat binnenste ende dat buitenste wecht ende neemt tusschen beyden. Dit doet in deech daer heue in es ende doet indē houen Dan doeghet wt alst wel gebac ken is Dan doeghet wt en deeghe ende scootet in enen moertier. Daer toe doit alsoe veel meel oft bloeme van vilsen. Daer af maect trociscen met wijn ofte met suueren honich ende droochse indē scaduwē Ende en hebdi dit niet nemt alsoe veel gheherst kerspec broot de pghemalen.

Suueren honich heeft ses condicien daermen aen kint Ten eersten sal hi sij van inden linchen. want dien es beter dan vanden winter. Ten tweeden dat root es. Ten deren dat swaer es/ ende dat inden gront es dars best Ten vierden dat suetst es want hoe suetere hoe beter Ten vijfste dat dick es. want hoe dicker hoe betere Ten sefte den honich vanden bien es beter dā opemen vint int riet.

De squillen en salmen met gheen gseren noch stalen mes sniden/ noch dat binnenste noch dat buptenste daer m; wt doen. Ende die sauen waer d salme segghen inden tractact van dē spropē ende loch

h ij

De vierde.

Trocisci andromaci. xxiij.

O Else trociscen doetmē in tpiaca magna andromaci Reemt Alse libet. dats mēspelboom ses dragma. Squinanti onderhalf onche Calamēti aromatici Mirre Alstari ligni balsami elcx ses dragma Cynamomi Almonij elcx drie onche Cassie ligne ses dragma Maiozane twintpē dragma. Spice inde seltien dragma Doli ses dragma Alstari vi dragma Troci ondhalfonche Mirre ij. onchen Dese scoot elck alleene Dan maect de trociscen met witten wijn.

Alle de specie van alle trociscen salmē seer cleyn scooten ende teemsen doer eenen dicken teems op dat si te bat doer gaen moghen tot allen leden ende doir de cleynē aderkens

Gentilis seyt dat men nyet en weet wat Alse libet es Maer seyt datmē dair voer nemen sal Filocarates Dats enē dorachtighen boom ende draecht coruellen oft mēspelen Ende dair af mach men de sloppen nemen also ic vanouden doctōers verstaen hebben.

Trocisci de vipera. xxiij.

Ade sijn trociscē de tpro Die doet men in tpiaca Maer ralis ende andromacus segghen best vander for men van vipera dan auicenna doet. Reemt slanghen die nieuwelinge geuanghen sijn ende snijt dat hoot ende den scert vier vingheren af. Dan snijt dat middelste af ende worpt digewan wech ende bisondere de galle Dā waschet seer wel met brine ende siedet seer wel in brine ofte in welghesouten water. Daer toe doet dille ende spedet lichtelijck Dan neemt dat vleesch vanden beene ende scoot wel in eenen steenen moertier Dan doet daer toe alsoe

Distinctie.

veel cortellarum de seni welghescootē Dan maecht de trociscen metten voerscreuē sope En diese maect sal sijn vingheren scrijcken in olio balsami. Dā maect cleyn trociscen wel geperst Die salmen inder scaduwen drooghen dā salmen se besighen

De slangen daermen de voerscreuē trociscen af maken sal selen hebbē een plat breed hoot/biden halse seer cleyn sijn de ende seere subtiyl met eenen corten steerte Die gheloepet oft bolderpnghe maken in haren ganch De snellijck be roeren met een hoouer dich ghesichte/ stout ende blau ende dat een wijckē vā den blauwen Dat wijcken kintmen. want het manneken en heeft ouer alle liden maer eenen tant/ ende dwijcken heefter vele. Ende men salse vaen die in drooghe plaetsen woenen Want die in vochte plaetsen wonen die sijn quaet Men sal de ghene vaen die snel sijn en chooft opweerts streken. Ende ter sonde alsmen se heeft salmen dat hoot ende den steert af snijden alsoe voerscreuen es. Ende die snel sijn/seere bloede/ende traech int steruen die sijn goet

Dese trociscen moeten seer cleyn sijn ende inder scaduwen ghedroocht worden Ende men moet se wachten vander radpen der sonne eerli drooghe sijn en als si drooghe sijn Want de sonne soude hen epgghen cracht benemen

De vierde

Galie muscate. xxv.

Dese confoerteren de hersten en dat herte Men doetse in medicinen ende doen den lichaem ende den adem welriecken seemt Vigni aloes dat roues vijf drag. Ambre drie drag. Musci boni een dragma Summi draganti Dese salmen wepckē in rooswater dat ghenoech si Die te scooten sijn salmen cleyn scooten Ende makē daer af trociscen

Muscus ende ambra en salmen n. scooten noch pulueriseren. maer men salse in water smelten om dat dair m. sijn cracht op slaen soude ende euaporeren/ghelijck voerscreuen es.

Galia sebelia. xvi.

Dit confoerteert de mage/dz herte/de leuere/ende men doeget in groote medicinen seemt roosbladerē dpe verschende wel opē sijn onderhalf onche Dese stoot seer wel in eenen steenē moertier Dan neemt Aloes boni et electi Sariofolorum Summi arabici Spice indi elc. onderhalf dragma Sandalorum citrinorum twe dragma Kamich dats alselckē medecine drie drag Dese stoot seer cleyn ende minghelet metten voerscreuen rosen ende scootet daer met Ende men saelt veruersē met rooswater daer gomme van arabien in ghelmolten es Dan scootet weder ende veruerschet weder Ende scot dit eenen heelen dach Dan aromatiseret met Musci twee scrupelen Ambre ende Camfore elc. twee scrupelen en vijf granen Dan maect trociscen

Alle de galien moet men seer clei scooten ende doer eenen dicken teems teesen/om dat si trecken soudē roeten v. sten leden

Dese compositie doet men in aroma

Distinctie

rico nardio mesue En dair af nemt mē als men bescreuen vint Galia sebelia.

Galia elefangina mesue. xvij.

Ner af spreken veel meesters De se confoerteert de herstenen/ther te de maghe/de leuere ende alle de voerdende leden Men strijcket op de cranche zenuen ende si worden daer met gheconfoerteert en men doet in groet medicinen seemt Mirabolanzorum emblicorum de steenen wech gheworpen vier onchen Dese salmen grof scooten en in een glasen vat doen m. eenē inghē mupl Daer op doet een half pont rooswater o/daer eer steenen dach ende enē nacht ghewepct sijn selen drooghe rose ende corticum citri elc. twee dragma. Dan scot dat glas ende latet also staē drie dagen Dan doeter weder rooswater in gheprepareert als voerscreuen es vier onchen ende latet weder alsoe staen drie dagen/den pot wel ghestopt alrijt Dan coleret Ende neemt Vigni aloes boni een onche Kamich/dats dpe medecine onderhalf dragma. Rosen. Sariofolorum elc. tien dragma Spice inde drie dragma Sandali citrini aromatici een half onche Sumi aromatici ses drag Dese stoot alle wel cleyn ende ghiet daer op rooswater al suijlich dat ghecoleert es vanden mirabolane

De vierde

Ende men saelt soe langhe scooten dat het water voerscreuen wel ghemigelt si mer dat voerscreuen puluere. Ende ten lesten salment aromatiseren met. *Canfora* een dragma *Ambre* twee dragm *Muski* boni een dragma. Dan maect de trociscen ende segheltse.

¶ Eest dat men den *camfora* pulueriseren wilt nader const/op dat hi niet verloren en bliue aenden moertier So sal men eerst inden moertier scooten twee oft drie amandelen daer wat vettiche den wtgaen sal die den moertier omringhen sal ende een sal den camfer niet laten hanghen aenden moertier Dā sal men de amandelen werch doen en dair in scooten den camfer Dit wildich scriuen ter instructien vanden ionghers/inden welken ic de ouders heb sien doen. *Nair* niet sonder lachen/als ic sach dat si haren camfer midts hen onwete hept verloren.

Galie magna oft *regalis* oft *zucaba* lertijf melue. xxvij

Dit confoert teert de maghe/therte de leuere ende alle de voedende ledē Het maect appetijt ende doet wel verduwen. Reemt *Succi albelach* een pont Dit siedt eenen wal. Dan toleret ende doeter inne *galearum recentiu*/dats dpe versche si twee onchen/depne gestooten Dese siet slamen tot dat werde als houich Dan doet daer in Rosen een onche *Cardamomi maioris et minoris* *figue auis*/dats lait vāden esch *Sariofilorum* *Rucis muscate* *Masticis*. *Ligni aloes* elc seuen dragma en half *Cypriamomi electi* drie dragm *Dandalicirini* vijf dragma *Croci* een half dragma *Sūmi arabici* een onche Dese salmen seer cleyn scooten ende teem

discinctie.

sen. Dan salment minghelen metten voerscreuen sape ende ghietent al openen marbersteen die ghestreken si in olve van amandelen Daer op laet bliuen tot dat drooghe es Ende alst droge es soe aromatiseret met een half dragm musco dat gesmoltē sijn sal in rooswater Ende mer dat water salmen de trociscen maken diemen drooghen sal in dē scaduwē/ende bewaren se

¶ Tusschen de doctores es groot onderscheet van albelach De somighe seggē dat es de bloeme vanden palm boom/als *auicenna* seyt Dander segghen dz dactilen sijn Die andere segghen dz sijn onrijp dactilen/ende dese oppnie es waer. Maer om dat men se ons mettē eersten niet also groen en brinct dz mer eenich sap wt soude moghen gherrige Daerom salmen aldus doen. Reempt onrijp dactilen twee pōt. Dese scoot wel oft snijte welcleine Dan doet se op twee met twee pont ghemeyn water ende siedet slamen so langhe dat dwal come op een half pont Dā persse door eenen doech of stramijn ende van dier vochticheyt doet in deser confectie Dit salmen doen als men dat sap vanden dactilen niet hebben en mach.

De viedre

Trocisci oft confectio ramich. *xxix.*

MEn doet dit in andere medecine ende tis een gecomponeerde medecine Het confoert de mage, thert te ende die leuere Tes goet tegē de vuylicheyt des ingewans ende der dermē Het verdrijft die scerppicheyt en stopt fluxum colericum ende ouerghenen. Reempt Succu acetose oft citoniorum seftien onchen Rosarū een onche Granorum mirti twee onchen. Dese siedt clamen eenen wal Dan coleret/en tot colatueren doet versche galnoten seer cleyn ghelstooten drie onchen Dan siedet weder ende doeter op puluer Foliorum rosarū een onche Dandali citrini chien dragma Gummi arabici onder half ōche Dumach Dpodij de canna elc acht dragma Succu agrestis seue dragma Succu granatorum Mirtillorum seer cleyn ghelstooten een half onche Signi aloes Sariosolorum Macis Ancis muscate elc een half onche Dese minghelt clamen in een eerden tepel ende laetse daer in tot si drooghe sijn Dan salmen se seer cleyn pulueriserē Dan maectet af trociscen mit camfora onder half dragma ghel molten in ros water ende maectse een dragma groot De somighe dolen hier in scriuende granorum mirtilloz/ende dats valsch Maer men sal segghen als ic voerscreuen hebbe te weten Succu Granatorū. Mirtillorum tricornum. En aldus staet dit wel ende aldus machmen dat in desen lande maken

Trocisci de seni. *xxx*

Dese doermen inden trociscen de vipera en in emplastro op asconis ende in anderē descriptiē. Het terwen bloeme wel gheluuert vanden

Distinctie

semelen een pont. Dit knedet met water daer mastick in ghel moteln es Doet de in elc onche waters een drag mastick. Daer af maect cleyn platte coetkens ende droochtse inden houen Dan puluertse ende maect daer af trociscen mit dat voerscreuen water

Dan bacte ende bewaertse.

Dese compositie heetmen cortela de sene Want cortela es broot dat sonder heue ghemaect es ende tweewerf ghebaken/de seni/dats van iherusalem. want die van arabien bacte se dair m mastick water.

Hoemk trociscē segelt oft print. *xxxi.*

Nemint twee effen verbekens/enē lanck ende euen breeet van sterck effen hout Dese hoelt na die soeme der trociscen also dieppe als ghy meynt v trociscen te maken in elck berdekē En die putteken salmen scrjcken met olie van suete amandelen Dan vulse mit ter substantien der trociscen ende perse dan de berdekens sterckelijck clamen ende des daer te vele es salmen af doin Aldus heeft mē de trociscen Ende wilt men daer eenich teeken op hebben das salmen maken in de putten der berdekens

De vijfste.

Hier beghint de vijfste diftinctie leere vanden pulueren Ende heeft elck defcriptien Daer af deerstees Puluer tot epphima der herten

Puluer oft poeder tot epphima der herten maectmen aldus Reemt Florū buglole Florum boraginis Florum mellisse elcx een half hantvol Van alle den sandelē Rosarum rubearum elcx twee dragma Dorōigi Sehen albi et rubei Karabe Offis de corde cerui/dats dbeen vā dis herts hertte elcx vier scrupelen Corticū citri Seminis acetose Ligni aloes Sariofolorum elcx onder half dragma Croci een half scrupel Margaritarum eē half dragma Musci drie granē. Camphore les granen Fragmentorum preciosorum omnium een dragma Corallorum albi et rubei Spodij elcx eē half dragm Dese salmen elck alleene clei scooten ende dan clamen minghelen.

Puluer cordiael. ij

Corallorū albi et rubei/dats root corael ende wit corael Terre sigillare elcx een half onche Rasureboris. Herthorē elcx twee dragm Margaritarū een dragm Coriander laet gheprepareert Spodij Rosarū elcx twee scrupelen Seminis acetose Fragmentorum preciosorum omnium. Offis de corde cerui elcx eē half dragm Wit supcher drie onchen. Vijf en twintich geslagē gout bladeren ende siluer bladeren Dese salmen elck alleene wel clein scooten ende dan clamen minghelen.

In dese compositie doet mē supcher om twee redenen. Ten eersten om dat te minlijcher smaken soude. Ende ten

diftinctie.

tweeden om datte gheringher aengetoghen soude worden vā natueren **H**oe dit voerscreuen det hertte confortteert Ofte midts sijn voedsel/ ofte midts sinder ghedaenten ofte heymelijcheit So segghic dat si dat doe mits haerder gedaeten en mits haerder verborghender eyghenhept alder meest

Puluer ten wormen. iij

Herthoren ghebrant. Granelle preparate Opptani Quodlaet Seminis acetose Gheprepareert coriader Seminis portulace Offis de corde cerui elcx een half dragma Fragmentorum preciosorum omnium een dragma Reuberberi electi onder half onche Gheslaghen gout bladeren sesse bi getale Seminis leuistici vier scrupelen. Dese scoot elck alleene clepne ende migheltse clamen

Granella prepareert mē aldus Men salse suieren van al hender onsuerehept Dan doeter op also veel azijns dat si bedect sijn/ende men sal den azijn neghen daghe lanc alle dage vernieuwē. Dan salmen se wt den azijn doen ende legghen se op een bert inder scaduwen te drooghen.

Puluis probocio montagnanie. iij

Afenoten. Spongie combuste. Balee marine. i. bale marine. Carte combuste Offis sepie Seminis plantaginis elcx een half onche. Piperis longi albi et nigri Zinziberis Salis gemme Punitis/dats een steen die doergaetes. Puris muscate. Sallorū Aristologie longe. Cynamoti Ellebori albi Ellebori nigri elcx twee dragma.

De vijfste

Vilinghe van naelden ghepareert Af
schen van eper scalen elc een half drag
ma Dese stoot clepne ende minghelte
clamen Hier af gheeft men alle daghe
uuchteren een dragma met water dā
lauie en men sal een wondlyc werck
De spongien bernt men aldus Ne
salle eerst wel wasschen ende suueren
vanden steenken die daer in sijn Dā
salmense drooghen in eenen welghetē
perden houen. Dan salmense bernē
tot datmense al pulueren mach. so esse
ghenoech ghebrant. Ende ald? bernt
men oock carta Ende datmense bernt
es om datse te meer corisijf en doergaē
de sijn soude

De eper scalen bernt men ghelijck d;
voerscreuē es in der electuariē de cine
ribus Ende men prepareert vilinghe
van naelden ghelijck men scoria ferri
prepareert Ende dat es ghescreuen in
der electuarien de scoria ferri

Puluis nucis magistralis. v.

It es goet ter maghen seempt
Cynamōi subtilis et electi twee
dragma Zinziberis Salange elc een
dragma Sariofolorum Nucis musca
te. Cardamomi maioris et minoris.
Cubebe Piperis longi elc een scrupel
Wit supcher ses onchen Dese stoot elck
alleene clepne ende minghelte dan cla
men Ende om dese compositie goet te
maken salmen tot elc dragma van die
voerscreuē specien een onche supchers
doen. so sal si goet ende perfect sijn

Puluis sene montagnane. vi.

It leyt lichtelijck wt melancolicā
Ende colicā adustā Het suūt
de herstenen ende die leden der sinen
ende ontsuptet die verstoptheden der
binnenster leden seemt Foliculorum

Distinctie

sene onderhalf onche Zinziberis Ma
tis elc drie dragma Cynamomi Tar
tari elc onderhalf drag. Dese salmen
grof ghenoech stooten ende minghelē.
Dosis een dragma.

De bladeren vander senen doet mē
hier in om dat si dat beste vander plā
ten sijn en meest solutijf En hen cracht
es seer clepne

Puluis sene dat meer laxert. viij.

It laxert meer dan dat voirscre
Ende heeft oock die voerscreuen
cracht Maer men sal des min nemen
dan vanden voerscreuen. seemt Foli
culorum sene acht onche Tartari vier
onchen Matris drie dragma Cynamo
mi onderhalf dragma Dosis indi een
half onche Opagridij eē half dragma
Dese stoot grof ende minghelte Dō
een half dragma

Dese tartarum moet sijn van wit
ten wijn om dat hy meer laxert ende
bat doerdrinct dā den tartarum vā ro
den oft swertten wijne.

Puluis voer de ghene die in hen bed
de pissen. viij.

It wertt wonderlijck seemt die
Maghe van hoenderen die ghe
prepareert sijn eē half onche Agrimo
nie een onche Cinis erich dats eē egel
ghebrant drie dragma Dese stoot clep
ne ende men sal den patient gheuen
een dragma met luttel wjs of suppers
als men slapen gaet.

De maghen van hoenderen bereyt
men aldus seemt de maghen vanden
hoendren oft vanden capupnen in he
te looge eē huer lāc. Dā walschte twe
of driewerf en doerte wē loogē Dā dōit
se in roden wj gelijc ghi doet ind loogē

De vierde

Dan doetse weder inder looghen als voerscreuen es Dan weder inden wj Dan doetse in eenen houen daer men terstont broot wt ghedaen heeft en laic se drooghen ende bewaertse.

Ericium dats een egghel brant men al soe men enen hase brant Ende dz staet gestreuen inder electuarien de cinerib? *Puluis restrictius* dats stoppen pul uer. ix.

D Semt boli armēici een pōt *Mir tillozum* een half pont *Sanguinis draconis* drie onche *Thuris* *Masticis* elcx een onche *Rosarium rubearū* *Salustearum* elcx twee onche. Dese scoot seer clepne ende mingheltse.

Alle die voerscreuen specien salmen seer clepne pulueriseren ende doer enē teems oft budel budelen

Puluer om een saccken ten hooft. x
M En mach dit oec op thoofte leggē sonder saccken/op de crupne oft cop des hots lettel te male *Mē* maecht oock veranderen na der dispositien des hoots *Reem* *Camille* bloemen *Strica* dos *Maiozane* elcx een hantvol. *Masticis* *Masticis* *Cubearum* *Mucis* muscate *Corricis citri*. *Rosarū* elcx ee drag *Corallozum* *rubeorum* twee scrupelen *Shebrāt* sout vier scrupelen Dese scoot dan bpntse in eenen doech ende legtse op thoofte

Men sal alcht van den voerscreuen ende vanden na ghescreuen specien in den sack doen een onche ofte onderhalf onche ten meesten Den sack des hoots sal een palm groot sijn viercant Ende den sac ter herten sal hebben de forme vander herten

Puluer om een saccken dienende ter herten. xi.

dist:inctie.

Dit es ghetempert genoegh noch cans machment heeter oft coud maken/na datter herten van noode sijn sal *Reem* *Florum boraginis* *Florum buglosse* *Mellissie* elcx een hantvol *Rosarium rubearum* een hantvol *Florū camomille* *Anthos* elcx een half hantvol *Sandalorum omnium* *Seben albi* *rubei* *Ostis* de corde serui elcx een drag ma *Corallozum* *rubeorum* *Seminis acetose* *Corricum citri* elcx ee half drag ma *Ligni aloes* *Sariofolorū* elcx twee scrupelen Dese salmen grof scooten en clamen minghelen

Dese twee voerscreuen compositionen moetmen grof pulueriseren ende tem sen doer eenen teems der medecinen/op dat si te profitelijcher inden sack ligghen moghen ende om dat hen crachte te langher dueren mach Ende mē sepe dat alle dese voerscreuen pulueren seg maent dueren moghen *Maer* ich seg ghe ende houde maer twee maent.

De selste

Hier begint de selste distinctie die leert van loch/ende hout neghen descriptie Daer af deerste es Loch de pino. i

It es goet teghen oude hoesten teghen de pichheyt teghen limp ghespeexelen ende teghen verstopthz des adems. Reemt Gra-norum pini nienwe ende gesuuert der tich dragma Suete ghepelde amandelen Ghebaken haelenoten Draganti Summi arabici. Radix liquiritie Succu liquiritie Simili Capillorum veneris. Radix lilij celestis/dats prios elc: een half onche Merck vanden dat en van hepron vijf en dertich dragma Bitter ghepelde amandelen drie dragma Mellis passularum Zuccari tabet. Versche botere elc: een half onche. Mel taberzet een pont vijf onchen. en halve Hier af maect loch de honich siende ende purgerende

De haelenoten barmen ghelijck mē de saden barm. Ende men barm. want als si ghebaken sijn/dan rijpē si den snoter. Maer men pelt die kerne ende also wort mitten braden hen ouervloedighe vochticheyt verdreuen

Dragantum darmē in alle loch doet bereyten albus Reemt honich ende water so veel dats genoeg si. Daer in legt dragantum eenen nacht/ende eest dat water des morghens vergaen is so doeter noch water toe. Dan doeget doer eenen scamijn oft doet ende also vseret Alous salmen alle gommen do biemen inden loch doet

Almen Nucleus alleen ghescreuen vint/so salmen nemen nucleum pini. Ende auicenna secundo canonis sepr

Distinctie

dye seenen. Maer de eerste opinie es waerachtigher ende betere

Mel passularum maectmen aldus Men sal rosinen persen tot dat het sap al wtgaet. Dan neemt vanden sappe een deel Te weten een onse van dat rosin sap ende twee onchen honich Dat minghelt clamen ende doeghet sieden tot dat het sap al verteert es/dā psc mel passularum. In deser manieren leert galienus oock maken mel mirtinum darmen maect van twee deelen honich ende met een deel vanden sappe vā mirtillen Ende eest darmen vanden sappe niet hebben en mach soe salment alsoe maken vanden rosinen twee onchen ende water ses onchen Dat siede clamen tot dat het water bina versodē es Dan persde rosinen wt ende nemt noch also veel honichs ende siede/dan eest mel passularum Hier af vintmen diuersheyt van scriuen Te weten inde eerste also voerscreuen es in deser composition/ende dan eest goet Ende men vint oock mel canne/dan eest puluere van supkere om darmen dat puluer treck wt en riet. diwelck men niet hert maken en mach. Die ander seggē mel taberzet/dats supker van dien lande diwelck alder suuerst ende alder wpt es ende wel ghecort Ende om dat men dat onderscheet niet en weet. so neemt men succarum medere

Loch de papauere. ij.

It es goet teghen heete hoesten/teghen sterppicheyt der borst en tegen duppne speexelen de dichheit de hoenen ende rijpicheyt Es goet te gē heete febres/teghen pine der borst ende plerem Reemt Dit oelsaet vijf en twē tich dragma Suete ghepelde amandelen

De selste

Grandorum pini Sūmi arabici Draganti. Succu liquiricie elcx chien dragma Amidi een half onche Semin' potulace Seminis lactuce Seminis cito uiori elcx een half onche Croci eē drag' Pinidiarum albarum vier onche Dyrupi de papauere eē pōt Dairaf maict loch inder formen

De sprope van oel maectmen aldus Remt de hoofden van witten oel ende van swerten oel elcx een half hantvol Seminis lactuce Violarum elcx eē onche Dese siēdt in vier pont waters nad' const Dan coleret ende doeter toe twee pōt supchers Ende dits de sprope dairmen voerscreuen loch af maect

Loch sanum et expertum. iij.

Dit es goet teghen den hoest ende ter heesticher stemmē dpe vā couden comt ende vā groue fleuma die inder borst ende op de longhe liggē Reet Cynamomi Plōpi sicce. Liquiricie elcx een half onche Juiubarum Sebesten elcx in ghetale dertich. Passularum de heernen wt ghedaen. Drooghe vighē Dette dāpen elcx twee onchen fenigre ci vñf dragma Capillorum veneris eē hārvol Seminis anisi Seminis feniculi Radicis preos Calamenti montani Seminis lini elcx een half onche Dese coct in vier pont waters nader const tot op die helft Dan coleret/ ende inder celatueren doet twee pont penidiarū. Dan coket cotter ditten van honich en doeter op Pinearum ghesuert Amādelen ghesuert Liquiricie Draganti Somme van arabien gheprepareert Amidi elcx drie drag'. Preos twee drag' Dat te stooten es salmen clepn stooten ende dan tflamen mynghelen Maect daer af loch in goed er forme alht wel

Distinctie.

minghelende.

Coken nader const es na dat de speci en luttel oft veel ghesoden willen sijn Ende daer af salmen besceet vinden in der lester distinctien

Loch ad asma melue. iij.

Dits oock goet tot verscopen adē ende tot ouden hoesten en duen net groue humoren Reemr Squille assate eē half ōche Radicis preos twee dragma Plōpi Drassij elcx eē dragma Mirre Croci elcx een half dragma Honich ghesoden ende wel gescupmt twe onchen en half Daer af maect loch/ die voerscreuen specien eerst clepn storēde **D**am Squillente backen Remt squillen drie middelbaer groot sijn/ ende doet de wterste storffe ende dat herte binnē wech Ende dat tusscē bepden es salmē doen in ghersten deech eenen vingher groot Dat doet in enen houen/ en latet daer so langhe in tot dat het deech root wort Dan doeghet wt ende latet coelē. Dan doeget open ende eest wel moer so beseghet Maer en eest niet wel ghebacken so doeghet in ander deech ende doeghet inden houē. Wanc waert dat nper wel ghebacken en ware daer soude sterpicheit in bliuē die der maghen hinderen soude ende den buych letten. walghpnghe maken ende doen ouer gheuen

Nota Men moet den honich alht wel coken ende scupmen/ ende alder meeste in loch ende in confectie ter borst. Wāt alst niet wel ghescupmt en es/ dan ma ket hoest ende lareert den buych Daer om selen die apotekers dit wel merckē Want si sijn somtijts de sake van grooten hinderen.

De sesse

Cloch de squilla mesue. v

It es een seer helpelich medecine den ghenen dien groue ende limige medecinen deeren ende die qualijck rhyppen willen. Het doet lichtelijck verasemen ende es goet ter borst ende den ghenen die qualijck verasemē moghen. Tes goettegghen de pine der borst ende der siden. **Reet Ducci squille** **Mel lis collati** et bene despumati elcx ses onchen. Dit minghelt ende cocc clame tot dat comt catter formen van loch.

Om sap van den squillen te hebben. So salmen de squillen van die wterste scorste suueren ende van dat middelste want die seninich sijn. Dan neemt dat rustchen beiden es ende doet dat in rogghen oft in ghersten deech ofte terwen deech. Maer niet in clep eerde als menich sot doet want vuyt worden soude vand eerden en n; vaden deege maer wert daer in crachtigher/te subtilder ende te suuerder. Dan doeghet in eenē hoven die getempert si van hetten/en de latet daer in tot dat het deech gebachten si. Dan neemt de schuven wt den deeghe/ende doetse in eenen steenen moertier/den moertier eerst ghehept. Dan scoortet wel met eenen houten scootere. Dan doeghet in eenen subtilen doecht ende persset clap wel stijf wt/en en laet de squillen niet tout worden want worden si coue so en soudi gheen sap connē crighen/ouer midts die groote limich; diele maken souden. Ende en heeftmē gheen squillen soe machmen raphan? nemen.

Cloch de pulmone vulpis. vi

It es wonderlijcke goet om de lo ghe te confoerteren eude te suuere. **Reet Ducci liquiricie Pulmon** vul

Distinacie

pis preparati dars deloge vande vos gheprepareert. **Deminis feniculi Capillorum veneris** elcx ee oche. Honich wel ghesoden ende ghescupmt een pot. Dese minghelt. maer men sal de andere eerst wel scooten.

De longhe vande vos salmen ald? prepareren ende bewaren. Men sal se seer wel wasse. Dan salmen se wel wascen met leuende water. Dan besprait se met goet wit supcher. Dā laetse droogē in ee stoue of houē de ee lettet werm si. Dā wintse in allene en bewaertse in een drooge plaetse. De allen bewaertse vanden wormen. **M**en mach se ooc aldus prepareren. Neemt ses longhen van vossen en snij die adn en die holic heden open. Dan waschtse in witten suete heet/welriechē de wijn/vier ofte vijf werf telken ee huere lanc. Dā heit se en droochtse in eenē lichten wermen houē. Dan houtse in allene en dz es die beste maniere. **C**loch de althea. vii.

It es wonderlijcke goet tot v vult h; der borst en der longhen. Het maect dz speerel duine. Het droocht en vaicht af de groue materie en bewaert se vā apostremacie. Neemt Radicis altee so vele als men wilt en waschtse scoone. Doet dat hout wt en snijse wel clepne. Dā lietse wel in water. Dan scoortse en doetse doer eenē seer mē met hēder decoctie. En eest dz se vā selfs niet doergaen willē. so doetse metter hant persen de doergaen ende daer af neem pt vier pont. Honich wel ghescupmt twee pot. **Liquiricie** ghesuuert ende gepuluert ses oche. **Rosinen** wel gestotē drie oche. **Pulmon** vulpis. **Demin** cort elcx vier scrupelē. Dese scot seer clei en migeltse. Dan liedet tot dat wort in formen van

De selse

loch ende int inde der cokinghen salmē
daer in doen de voerscreuen specien

Alle specien diemē in loch doet salmē
seer cleyn stooten ende doer eenen ede-
len buidel buidelen/ende ooc alle spe-
tien die in medecinen totter borst gain
Alle loch die lecher sijn machmen twee
iaer houden En die vreeselijck sijn mach-
men drie iaer houden

Mixtura pectoralis. viij.

Mixtuere dienēde ter borst Si mi
gecomponeert seemt Supcher
violaet. Succari buglossati. Succari
boraginati. Manus cristi violati elcx
vier onchen Opapris de succaro Peni-
diarum Opadraganti elcx ses onchen
Opacalamenti loch de altea elcx twee
onchen Dese minghelt onder een met
sprupo violato

Mixtura cordialis. ix.

Mixtuere dienēde ter herte bi mi
ghcomponeert seemt Opabo-
raginati Opabuglossati Supcher vio-
laet elcx drie onchē Supcher rosaet twe
onchen Amare nate ses onchen Sup-
cher candijt twee onchen Nē sal sup-
cher candijt seer cleyn stoten Ende ma-
ken dan de mingheltughe al tnamen
met den sape van acerositate cicri.

Als men simpelich ghescreuen vint
candi oft candidi oft violati oft rosati.
Dat es supcher rosaet oft violaet dat v
hertes/datmen vint inden gront van
den vate daermen iulep rosarum ofte
violatum in gheset heeft Ende daer af
salmien nemen

Distincție.

Dese minghelinghe salmen seer wel
tamen mingelē en allinckē droep daer
in doe tot dz welgheminghelt si. Ende
hier met inder de selse distincție

De seuenste

Hier beghint de seuenste distiunctie/ die leerende es vanden spropen. Ende hou in ses en veertich descriptie Dair af deerste is Syrup? acetosus simplex

It es sterckelijc hochlijckende gemeynlyc werckende in aendeuender heeter en couder/subtylder en grouer limiger materie.

Reet mit Suicker vñf pont Water vier pont Daer met salmen dat supcher claren Ende alst gheclaert es dan sal mēt op saicht vier alcht scupmen Dan doet toe stercken azijn van witten wijne ghemaect twee pont Lichten azijn vier pont Middellbaren azijn drie pōt. Dā coket perfectelijc Naer van ghewoēren en doet mer maer twee pont in

De somigete wijsfelen in dit recept en cōduncen hen wijsfelachrich dat selne dat mesue sept/makent sterck cranchende licht m; azine. Men en sals den azijn niet toe geuen Naer men saelt toe geuen der cracht des sproeps ende aldus es de letter waer

Syrupus de duabus radicibus. ij. Ele es seer bequame om te dige reren ghemingelde materie m; colera ende flemma Nochtā s vserme meest tot fleuma Si ontscopt de leure milte ende niere Reemt radicis petrocilini Radicis feniculi elc een hantvol Dese salmen wel wassren ende vā den binnensten houte pellen Dan sietse in acht pont waters tot op de heist. Dan coleret ende daer toe doet geclarificeert supcher twee pont. Dan ūedet tot der perfectter decoctien ende tot der formen van spropen

De somighe doen hier toe de wortel

Distiunctie

van eppen voer de voer wortel van petrocilien Naer om dat opium epiletie verweert daerom en dunchet m; goet/ende neme daer voer de petrocilie wortel

Syrup? rosar? mesue ex infusione. ij. It bluscht den doest ende die hetē in die sterppe heete coctse Het confoerteert de ghelareerde maghe/de verhetle leuere/de onreynich; der herten ende in tiden van pestilentien weet Naet feninichept Reemt Aque infusionis rosarum vier pont Gheclariceert supcher drie pont Dese minghelt ende maect de sprope

Aldus wepctmen de rosen. Reempt verste roosbiaderen gesuert ses pōt. Dese doet in eenen verlooden pot met eenen iughe muyl Daer op sal mē gieten heet water vñfrien pont ende stop den muyl des pots Dit laet aldus staē acht hueren Dan coleret ende perst de rosen wel wt ende worptse werch Dan neemt noch also veel ander rosen ende ghiet dat self water weder heet daer op ende doet ghelijck voerscreuen es Dat doet dan derde werf. Ende wylment houdē so salment ter sonnē setten veertich daghen in een ghelas met eenē in ghen muyle ende doeter op een luttel olpen van oliuen/dan bewarec. Ende nemt daeraf als ghi sprope makē wilt daer toe doende also veel supchers

Syrupus rosatus ex infusione rosarum siccarum. iij.

It confoerteert wonderlijc ende scoopt Reemt vanden wat dair drooghe roosen in ghewepct sijn ende gheclarificeert supcher elc twee pont. Dese minghelt ende coket camelijch.

De leuente

Men weyt de drooghe roosen ghe-
lijck als men de groene weyt.

Alle stoppende spropen als rosati de
granatis/de mirtis/die salmē wel cohe
Ende den bupck licht maken/als *Spru-*
pus violatus die en salmen niet see-
re cohen.

Sprupus de endiuiā die in onser ge-
woenten es. v.

Dese es goet reghen verhich; der
leueren/der herten/ende der an-
der voedender leden ende ghemepulijc
tot hertter complexien. Reemt Glade-
ren van endiuiā *Epatice Capillorum*
veneris elcx drie hantvullen *Opāthos*
twe hantvol *Radicis endiuiē* *Aque en-*
diuiē elcx een pōt Dese siedt nader cōst
in achthien pont waters tot dat de twe
deelen versoden sijn Dan coleret ende
doetertoe geclarificeert supcher ses pōt
ende maect sprope samelijck cokende

Wildi spropen noch claerder makē
so suldi dat supcher claren metter deco-
ctien Maer dan en es de sprope niet soe
crachtich Daerom claer ict alcht bi hez-
seluen alleene Ende dan doe ick die de-
coctie daer toe

Sprupus de endiuiā dat beter is. vi

Dit vondick ghescreuen vander
hant gentilis de fulgineo. Ende
es heeter ende crachtigher totten voer-
screuen/ende daer en bouē eest wat o-
stoppende ende confoertter ēde die crā-
ke leden van haerder quader complex-
ien. Het verdijfthen hitte mietaelijc
ende digereert de materie van scerppe
colera Reemt *Succi endiuiē* *Succi epa-*
tice elcx drie pont Dese sapen salmē cla-
ren ende purgeren ouere roper alfoot
betaemt *Rosarum* *Violarum* Siet oz
op dwater swemt *Florum nenutaruz*

distinctie.

Polietrich elcx een half onche *Capilloz*
veneris *Gesupuerde gherste* De vier
groote roudē sadē Dese siedt nader cōst
in ses pont waters tot tderde deel ver-
sodē si Dan coleret ende doctertoe vier
pont ghetlarificeert supcher Ende
maect die sprope Dit salmen aromati-
seren metten nagescreuen specien wel
cleyn ghepuluert Te weten *Dandalo-*
rum alborum *Dandalorum rubeorū*
Berberidm *Seminum citoniorum.*
Signi aloes *Cynamomi* *Costicum ci-*
tri elcx een scrupel. Dese pulueriseert
cleyn ende aromatiseret daer met
Aromatisatio es tweederhande. Te
eersten als de sprope perfectelijck ghe-
coct es soe salmen daer in doen i ghene
daermen se met aromatiserē wut. Dā
salmen se eenen wal laten speiden ende
doen se dan vanden viere ende bewarē
se Ten anderen als de sprope perfecte-
lijck ghetcoct es ende vanden viere ghe-
daen so salmē die aromata daer in doe
ende minghelen langhe ruerende De
se sijn bepde loflijck.

Sprupus de succo acetose. viij.

Ole is goet reghen febres van co-
lera ende van verhytte maghe.
Si confoerteert dat heet herte en ma-
ghe ende is goet tot febres pestilentia
Reet *Succi acetose* *purificati* drie pōt
Ghetlarificeert sucker twee pont En
maect de sprope samelijck cokende

De senenſte

Nota een ghemeyn reghel in den ſpropen. **N**ē maect ſpropen met ſuicker honich ende ſap. Die met ſupcker ghemact worden ſal mē bar coken dā dpe met honich ghemaect ſijn. want dē honich es beſt te houden ende minſt verduende. **D**aïrom houtmen dpe ſpropen lanc die met honich ghemaect ſij. **H**oe men de ſprope die met honich gemaect wort min cott hoe ſi meer laxeert ende hoemen die meer cott hoe ſi meer ſtopt. **I**nden ſomer ſalmen dpe ſpropen meer coken dan inden wynter ende in allen tiden. Ende hoe de ſpropē meer gecott ſijn hoe ſi beter ſijn.

Sirupus de agreſta. viij.

Deſe es goet den ghenen die ouer gheuen ende om colera te ontbinden. **D**ies es goet ter verhutter maghen ende teghen grooten doerſt. **D**pes es goet teghen febres die van colera comē. **D**p conſoitteert de maghe den ghenen die kint draghen die gheringhe outſangē die ouervloedicheden ende is goet tegē ſenijn. **R**eemt **S**ucci vne acerbē welc pont die cott met ſaechten viere tot dat het derde deel verſoden ſi. **D**an coleret ende latet ſcaen claren. **V**anden claren neemt ſeven pont ende vijf pont gheclarificeert ſupcker. **D**it cott totter perfecter decoctien.

Dpe ſap ſalmen nemen van ghelen drupuen die ter roothēpt trecken. **N**iet rhyppē in de leſte weke van iulio. Ende alſmen ſe af ghelineden heeft ſalmen ſe drie daghen laten ſcaen. **D**an perſt dat ſap wt eer de weke wt es. **W**ant na die weke wordt de ſterre die canis heet verborghen ende dat ſap en ſoude dan nē goet ſijn.

Nota **D**iemen geeft om de vloet des

Diſtinctie

bupcte ſtoppen die ſalmen geuen geringhe voirden eten. **D**iemen gheeft o dat ouergheuen die ſalmen geuen ter ſcont naden eten.

Sirupus de papauere. ix.

Deſe is goet teghen catarrum en hoerſte die den ſlaep beneemt en om te doen ſlapen. **D**i verduyft dē doerſt ende verlicht de boerſt ende die longhe. **R**eemt **S**eminis papaueris albi. **S**eminis papaueris nigri elc een dragma. **C**apillorum veneris vyftien drag. **L**iquiritie elc tien dragma. **J**uinbarum driich dragma. **S**eminis lactuce veerich dragma. **S**eminis malue. **S**eminis citoniorum elc ſes dragma. **D**eſe cott in vier pōt regewaters op de helfte ende dan coleret. **D**an doet daer toegeclarificeert ſupcker penidiarum acht ochen. **D**aer af maect ſprope ende doet toe ghesoden wijn oft ſapa ſes onchen.

Alle ſaden die muſcillaginē makē en ſijn albus nierte coken oft te ſieden die metten anderen opnghen doende. **M**aer men ſalle in ſtucken doen ende dan ſieden ſo gaet hen cracht in den ſpropen ende hen limichept dieſe limich maect.

Sapa doet men in deſer ſropen om dat de cracht der ander medecinen ſcicken ſoude ter boerſt. **W**ant ſapa es dē boerſt groot vrient.

Sirupus de ſucco endiuie. r.

Deſe es goet principelijck tot alle verhittichept der leuieren ende d ander voedender leden. **R**eemt **S**ucci endiuie purificati vier pont. **G**heclarificeert ſupcker twee pont ende acht onchen. **D**ie ſprope maect tamelijck cokede.

De seuentse

Alle sappen van allen crupden hout men een ia er als men daer een luttel o-
lye van olpuen in doet/ende niet länger
en salmen se houden Si selen wel ghe-
claert sijn also men dat leert in sprupo
de bisantijns ende men doet se in een ge-
las oft ten minsten in eenen verlooden
pot. Ende als si een iaer out sijn soe sal
men se wech worpen.

Orisacra nicolai. xi.

Dit es goet teghen scerppe tertia-
nen ende ongherechtighe quar-
tepuen purgerende colera inder ma-
ghen sseemt Supchere een pont Duc-
ci malorum granatorum acht onchen
Aceti vier onche Dit siedet althijt ruerē-
de met eender spatulen dat scui af doe-
de tot dat sproep wort.

Hier en claert men het supcher niet/
ende wildijt daer met clare so siedet tot
dat dwater verteert si eermen den alij
daer in doet. Ende also verteert es dan
salmen den alijn ende succum grana-
torum daer in doen/dats om dat den a-
zijn sijn cracht niet verliezen en soude.

Sprupus dd pomis simplex. xij.

Dese confoert teert dat cranche her-
te. Sy gheneest sincopim en be-
uinghe der herten sseempt Sap van
soeten appelen Sap van soeten appe-
len elcx vijf pont Dese siedet se men op
de helft Dan doeter in setam gheuet in
hermes/dat es grana een half onche/
ende latet staen twee dagen tot dat cla-
ret Dan toleret ende doet daer toe ghe-
claert supcher drie pont Fiat sprupus.

Hermes met eender r ghelcreuen/
dats granum daermen setam mit ver-
wet Ende helmes met een s ghelcreuē
sijn passule Daerom claet des wel ga-
de inclesen

distincie.

Alle spropen ghemaect van sapē sal-
men althijt dat suicker claren ende alleē
cohen Ende dan salmen de sappen daer
toe doen Want met langhe sieden sou-
de dpe cracht vanden sappen verlooren
worden Ende dat verstaet vanden sa-
pen van vruchten ende van welriechē
den wijne Want die en verdragen geē
langhe siedinghe Ende hoe dpe sappen
vanden wortelen meer gheloden wor-
den hoest suuerder wordē Ende sappen
van crupden verdraghen middelbaer
siedpughe/ende worden middelbaer
ghesuert.

Als men simpelich ghelcreuen pnt
pomum oft appelen So salmen althijt
nemē een granaet appel/also mathe?
siluaticus scrjft

Sprupus de pomis composi. xij.

Desue i sua practica Capitulo de
soda frigidā sept Dat dit goet es
tot soda quarta na ende verstoppe mil-
te ende teghen alle siecheden van melā-
colien comende sseemt Capillosum ve-
neris De wortele van tamme buglos-
se De wortel van wilde buglosse ende
beyde die bloemen Polipodij Eppthi-
mi elcx ee onche Foliorum sene Came-
pitheos Camomille Dricados elcx seue
dragma Camedreos Squinanti Elle-
bori nigri elcx drie dragma Fumi terre
een onche Eupatoriū ee half ōche Duc-
ci pomorum dulcis acht onche Alle die
voerscreuen specien sonder eppthimū
ende capillus veneris salmen sieden
in vier pont waters op de helft. Dan
salmen eppthimum ende capillus ve-
neris daer met eenen wal sieden Dan
salmen coleren en maken sproep met
succo pomorum ende geclaert supcher
twee pont samelijch cokende

al
ēē
er
u
nt
a
ēē
ēē
nt
g
nt
er
er

ne
ht
e?

ij.
de
as
il
lā
ne
of
de
gi
e
uē
lle
re
ic
nie
nū
en
an
ne
an
net
er

¶ Sprinpus de mirtis. cūij.

Spruy? de mirus meue en maect
men aldus nper. Want men en mach
dat sap van mircillen niet hebben by

ons Maer tofmen dat hebben fo soue
beter fijn dan dit.

Del violarum es goet tot lauwen
febres ende veruersicht den lich-
aem Het lareert ende es goet tegē drooc-
hepder borst Reet gheskup mit honich
thien pont Violarum vijf pont. Dese
twee siet lichtelijck ende coleret. Dan
coctse tamelijck

Dit consoerteert en suert de ma
ghe ende digereert dpe materie
van fleuma inder magē Reemt Ghe
scupmt honich thien pont Sap van v
scherosen een pont. Dit doet in eenen
ketel ouer twier ende alst beghint te sie
den dan doeter toe groen rosen ontwee
ghesneden vier pont Dit siedt so lange
tot dat sap verteert si/ altyt ruerende
met der spatellen Dan bewaret Ende
aldus maectmen mel violatum voer
screuen Maer de apothekers en doe dat
nu tertijt also niet midis hender breck
heyt Maer nemen honich ende rosen
ghelick dat voer sept es van honich vi
olaet oft melle violato.

De seuenste

De sonighe en purgeren den honich niet also voerscreuen es Maer clarent met wit vanden eperen ghelijck ick geseyt hebbe vanden supkere Ende dese maniere en es niet oerberlijc No doet dat alsoot v beliest.

Syrupus de acetositate citri. xvij.

Dit bluscht seer colera die oetseke des heete febres ende febres pesti lentiales principelijck die indē venine ge somer comen. Tes goet teghen dōc henschap/ teghen vertigo ende teghen grooten dorst Neemt Succī acetositas citri twee pont Dit siedt in eenen ver loode pot op colen tot dat het derde deel versoden si Dan coleret ende latet claren Dan neemt vanden claren seuen pont. Wit gheclaert supker vijf pont. Dese minghelt alle clamen ende cohet tot perfectter decoctien

Maer ic pleecht anders te doen ma ken/ en men vint luttel apotekers ope dit weten te maken. Ja alsomen dit sproep maect en mach dz niet lange dueren in forme van sproep Maer vliest clamen als ijs Ende dz comen bi onwhsheden des gheens diet maect Daerom salment aldus maken Neemt dat dinc daermen in vint acetositas citri. Dat doet in eenen opcken doeth ende perst dat saethtelijck/ niet lastemlijck. Daer wt sal comen clare vochtichept ende nē clibberachtich Daer af neet seuen pōt Wit gheclaert ende ghesoden supker vijf pont Daer met minghelt dat clare voerscreuen liquoer ende setter ter sonnen Die sonne sal in cleppen tīde de oū bloedighe vochtichept verteren en sal clare blinckende bliuen als water. In deser manieren makent de cypranen ende ick hebte van hen gehadt ende be

Discinctie

waecht

Mesue seyt Neemt vanden geclaerden ende ghepuerden iulep/ dats pēet vanden gheclaerden supkere ende dz gheuleptes Hi en meynt vanden iulep niet also die sorte apotekers meint

Orimel simplex. xvij.

Dit sijt af ende droocht de groue materien van fluma die limich sijn. Het opent deplte ende verteert ope materien daer die febres af comen die langhe ghedraghen sijn Neemt Goet honich twee pont fonteyn water vper pont Dees twee mingelt clamen ende siedt se met saechten viere tot dwatere bina versoden si Dan doeter goeden e dīck een pont Dese rott tot perfectter decoctien Dan houdt in eenen verglaef den pot

Secamabyn/ dats sproep ghemaict van honich azijn ende water Squigibyn/ dats sproep ghemaict van water azijn en supker Peleniabin/ dats mel rolatum Poromel/ dats honichwater

Syrupus violatus compositus. xij.
Dit is goet tot heete hoest en pleu resim/ dats een gheswel onder de corte rebbe. Ende het verandert de quade heete drooghe complexie Neemt Violaxij ochē Semis citroon Semis malue elx een onche Juinbar Debestē elx in ghetaletwintich Dese salmē si den met ses pont aqua cucurbite naē const tot dat het derde deel versoden si. Dan doeter in geclaert supker ee pont ende maect de sproep tamelijck coheoe

De leuenste

Aqua cucurbite maectmē ald? **N**ē sal de cucurbite sniden in grouen fruchten ende doenſe in eenen alenbick

Sprupus de iuiubis. xx

It es goet tot heeſſche ſtemme/ tot hoïſte en tot pleureſim **R**ēet iuiubarum by ghetale veertich/ ende veel texten ſeggghen thien pont Violette **S**eminis maluarum elcx vñf dragma **C**apillorum veneris eē onche **S**eminis citoniorum **S**eminis papaue-
ris albi **S**eminis melonis. **S**eminis lactuce. **D**raganti elcx drie dragma **L**iquiritie. **S**hepelde gherſte elcx een onche **D**it coct in vier pont fonteyn water na de conſt oft in reghewater tot op de helſt **D**an coleret ende doeter toe geclaert ſupcher twee pont **M**aect die ſp-
roep tamelijck cokende

In deſer compositien ſij bina alle die texten ghecorrompeert **D**e ſomige ſeggghen thien pont. **E**nde dz dit valſch es blijct als hi ſept. **D**eſe coct in vier pont waters **D**welck niet moghelijck en es **W**ant daer meer iuiuben ſijn dan waters. **E**nde ſept datment cokē ſoude in fonteyn water/ om dat naelt den regewater ſubtylſt es en doergaēde **M**aier reghewater es beſt

De meeſter wilt datmen die gherſte pellen ſal. **W**ant als de wterſte pelle af es wort haer drooghende cracht benomen **E**nde haer biijſt een ſaechtma-
kende cracht met eenderande droochz.

Sprupus de ſcabiola. xxi

It purgeert de boïſt dat langhe **D**es ghedraghen gheweelt. **H**et purgeert de longhe ende die ſiden **H**et ſcuert ende ſaecht apoſtemen **E**nde geplaeſtert op antrape gheneſet binnen oïſewren. **E**nde ghedroncken ſuueret

Diſtinctie

den lichaem **R**eeimt. **S**hepelde gerſte twee hantvol. **W**ortelen van ſcabiola een hantvol **S**oot corael twee dragma **R**eghewater thien pont. **D**ie ſiedt ſamen tot dat de gherſte berſt ende tot de worttel morrou wort. **D**an coleret ſijf wt perſende **D**aer toe doet ſucci ſcabiola een pont. **D**at ſiedt metten voerſcreuen tot dat ſuuert. **D**an coleret. **D**aer toe doet ghedaert ſupcher twee pont. **P**oeder van root corael twee dragma **D**eſe coct totter perfectter decoctpen ende bewaret **I**ulep roſatum. xxij.

It bluſcht dooſt in ſcerpe febres **E**nde verdenijſt de hette. **H**et conſoïſteert de maghe ende bluſcht de heete leuere ende weder ſlaet haer vuplicheit **R**eeimt rooſwater vier pont **D**it gheclaert ende gheſoden ſupcher twee pont **D**it coct ſaechtelijck ende tamelic ſo wordet iulep **M**aier de apotekers en makens aldus niet **W**ant als dat ſupcher met fonteyn water gheclaert es en alſt bina ghecoct es ſo doenſi tot elc pōt ſupchers mair twee onchen rooſwaers **E**nde dat en es de maniere niet. **D**aerom en heefmen de oerberlijcheit niet die vanden doctoers gheſet es **E**nde dz midts vreckhept der apotekers

Alſmen iulep geſcreuen vint ſalmē arijt nemen iulep roſatum/ als vande perfecten ende vanden beſten

Iulep violatum. xxij

Iulep violatum es goet ter heeter leueren en tot ſcerppe febres. **T**es goet ter heeter herten tot ſcerpchept can-
ne pulmon/ en der ſcrotē **T**es goet tot pleureſiz en tot drogē hoïſt **R**et water van violette bloemen drie pont wit geclaert ende gheſodē ſupcher twee pont **D**eſe minghelt ende maect iulep.

De seuenste

Inleppen salmē luttel siedē Wāt worden si seere ghesoden soe souden si candeyten. Ende men en sal niet sorgē dat si verderuen selen om dat si qualijc ghesoden sijn Want dat water es wel rieckende ende dat bewaertse van corruptien Nota Ich segghe dat men se nē seer roken en sal nochtans salmen se cohen

Sprupus wort ondersceyden vanden iulep Ten eersten want sproep es langher ghecort dan iulep Ten andrē. want men iulep cort sonder eenige ander dinghen daer niet te minghet En die contrarie es vanden spropen

Sprupus violay ex infusione. xxiij.

Dese es goet totten voerscreuen Reemt Water daer violetten in gheweyt sijn vñf pont Gheclaert sup her vier pont Dese minghet ende cort saechtelyck

Aldus weyct men de violetten. Reemt ses pont versche violetten ende doetse in een verloodt vat met eenen inghen muple. Daer op ghiet siedende reghe water vñfrien pont ende stop de mōr des pots toe Dit laet stain neghen wē Dan coleret ende persset sñf wte Dan doet weder ander violetten int self vat ende ghiet dat self water op de violette ende doet als voerscreuen es Ende wil di dit water houden so doet dat in eenē verloodden pot met eenen ingē mup

Discinctie

le ende ghietter wat olien van olpuen op ende stopten wel vast toe Dan sette ter sonnē veertich dagē ende bewaret.

De violetten salmen plucken in den merte Daer af maect des ghi van noode sñt

Als men ghescreuen vint sprupus violatus So salmen nemen sprupus violatus ex infusione ende niet sprupus compositus

Sprupus de granatis. xxv.

Dit es goet tot febres van colera ende van fleuma die seer heet sñ Reemt vini granatorum dulcium et acetosorum elx vñf pōt Dit cort slāmē op de helst Dan laet staen twee dagen tot dat claer wort ende dat ghesoncken es Dan doet dat clare af ende doet daire toe gheclaert suiker drie pont Dit cort totter formē van sprope Ende in midden der cokinghen doet daer toe. Sete tñt i helmes, dats in grana twe dragma Dan laet sieden tot perfect gecort es

Aldus maect men vinum granator Reemt de granen der granaet appēle ghesuert vanden scorsen ende doetse in eenen doech Dan doetse in een persse ende persset sñf wte. Dan coeleert dat sap ende doeget in een viole ende settet ter sonnen Dan salmen sueren vanden sefen ende ghieten daer olie van oliuen op Dit houtmen drie iaer goet

De seneste

Het supcher datmē hier in doet moit wel ghesuvert sijn vanden watere als men den voerscreuē granaet wj daer met mīnghelen sal Want soude ment langhe roken metten watere so sout sijn cracht verliesen

Primel squilliticum. xxvi

Die es goet tot coude bedriechliche materie die ghesoncken is in bedriechlijcken plaetse daer mēse qualijck wt verdriuen can. Het es goet tot siecheit des hoors/der maghen/des inghewans ende tot soere ruplinge. **Reet** Ghelcuut honich drie pont. **Aceti squillitici** twee pōt Dit coct tot perfectter decoctien.

Om honich te purgeren sal mē doin noch so veel waters als honich. Te weten tot drie pont honich ses pont waers Ende dat salmen clamen sieden tot op de helft althijt den scupm af doende

Om te maken acerum squilliticum Reemt squillen die ghesuvert sijn vanden middellsten ende vanden wtersten Die eerste es feninich. want die seere heet es Dat middelste is doortelijck oit midts sijnder wonderliker couch; En dat tusschen beyden es dats ghetēpert Men sal de squillen depien/ ende alsoe veel scellen salmen van buypen af doe allmen van binnen doet Ende de middelste oft die tusschen beyde sijn sal mē houden Reemt van dien alsoe vele allmen wilt Die napt aen eenen drait m; eenen houten priem verre van eē. Dā laetse inder scadumen drooge veertich daghen Dan sūhtie ontwee m; eē houten mes tusschen bepaen clepne. Ende doet tot elck pont vanden voersleiden squillen acht pont azins van wittē wine. Dese doet clamen in eenen vglac

Distinctie

den pot met eenen inghen mipl ende stopt den pot ende setten veertich dagē ter sonnen Dan coleret ende bewaret.

De squillen moermē sniden en nai en met een houten instrument om dat se niet root worden en soudē dat si crighen midts hender sterppicheit Daerom doent de doctōers doen met eē houten instrument

Mina citoniorū sine speciebus. xxvij.

Ner na inden capittel van mina **Citoniorum cum speciebus** sal mē de cracht van desen scriuen Ende men maecht een iaer houden oft bi auōtueren twee iaer. Reemt **Ducti citoniorū acetosorum** twintich pont en twee pōt goeden wijn Die siedt al clamen saechelijck tot dat het derde deel versode spaltijt dat scupm af doinde Dan coleret ende later sincken Dan worpt de feces wech ende docter toe Honich ghesuic ende ghesuvert ses pont Dit coct totter perfectter decoctien

Sap ofte vinum citoniorum maect men d; **Mē** sal de citonier aspē tot der binnenster herten. Dan doetse in een cleet ende perstet wt met eender perstē Ende dpe colatuere oft dat sap salmen prepareren also men doet vinum granatorum Dit duert drie iaer goet.

Nota Om wortelen te condene ende syropen te maken met sapen salmen nemen een groot deel honichs. want dat bewairtse Aldus om contsel te maken op wortelen doet mē daertoe vierwerf also veel honichs

Srup? de bisacis sine aceto. xxviij

Oes es goet tot verstopte febres ende febres colericas ende fleumaticas die quaette verdriuen sijn en cot ptericia Reemt Sap van endiuue

De seueste

Sap van eppe elcx twee pont Sap vā lupinen Sap van bernagie oft vā buglosse elcx een pōt Dese salinē wel pueren ende als si gepuert sijn salinē daer in sieden. Hoosbladeren twee onchen. Tiquiricie een half onche. Spice twee dragma Demin^s anisi Die worttel vā eppe Vinckelsaet elcx vijf dragma Demin^s malue Fenigreci Preos elcx drie dragma Deminis lini. Deminis citoniorum elcx twee dragma. Passularū twee onchen. Drooghe vighen die vet sijn vijftien bi ghetale. Dese siedt naē const in thien pont waters op die helst Dan coleret ende neemt vāder colaturen vper pont. Daer toe doet goet ghedaert supcher twee pont en half. Dese coct clamen soetelijck totter formen vā syropen ende houdt Dits sirupus de bisanchis sine aceto/ dats sonder azijn. ¶ Eelt datment maken wilt met azijn Dodoet half also veel azijns tot al den anderen voerscreuen deele. Te weten alsmē heeft vier pont saps dair de voerscreuen specien in gheloden sijn soe salmen daer toe doen twee pont azijs En dan sal dat sijn Sprupus de bisanchis met azine.

¶ De apothekers arbeypden hier in menichsins om de sapsen te bewaren Niet alleen dese mair alle dandere De somighe doen se sieden als si wt gheperst sijn/ ende also bederuen se De ander doen se doer enen scamijn ende setten se ter sōnen Ende als si ghesoncken sijn dā doē si dat wech/ende also bederuen si oock. En ic doese doer eenen scamijn als sy wt gheperst sijn Dan coleer ic se wedre doer eenen dicken sack oft ic se wilde clarificeren so langhe tot dat de groue substantie al achter blijft. Ende alst doer dē

Distinctie.

sack niet lopen en wyle ouermids dat groue dat den sack scopt dan pdel ic dē sack ende wasschen wel Dan doe ic dat sap wederom daer in Aldus so langhe doende tot dat al gherolert si Dan doe ich dat in een viole ende doe daer op olie van oliuen Dan settich dat ter sonnē vijftien daghen endet ghene dat opten gront sidt dat doe ich wech Ende aldus bewaer ic dat een heel iaer Desghelijck doe ich oock van vino granatorum en citoniorum/ alcht daer op doende eē luc telolpen. want dat bewaret vā verōfse nesten Daerom merct dit wel

¶ Dese ende deser ghelijcke sapsen salmen houden in verloodē vaten ofte in glazen Ende alle liquoren dienende te ooghen salmen houden in koperen vaten

¶ Men mach dese sapsen ende die sapsen van anderen trupden een iaer houden in hēder cracht eest datmen se hout in ter olpen als voerscreuen es ende niet meer. Want int hooft vanden iare sal mē nieu sapsen makē ende de oude wech worpen Wāsi hē cracht verlorē hebbē

Sirupus de menta. xxix.

¶ It es de gene diemen vseert Sp confoerteert de ghelaxeerde maghe si es goet tot coude ouergheueighe ende tot den vloet des buypx dielimich es ende verdrift singultum Heet Succi citoniorum musorum et dulciū Succi granatorum acetorum et dulcium et musorum elcx onderhalf pont Dair op salmen doen drooghe mente onder half pont Hoosbladeren twee onchen.

De seuenste

Dit salmen laten staen eenen dach en de eenen nacht Dan siedet saechtelyck tot op de helft Dan coleret en doet dair toe gheclaert supcher twee pont. Dat coct camelyck totter formen van sprope ende bewaret

Syrupus ofte sproep en is anders n̄ dā een decoctie oft ghedict sap met eenighen soeten dingen/oft met honich/oft met supcher/oft met sapa Die contrarie es van rob. Rob es sap ghedict ouer vier oft inder sonnen sonder eenighe soete dingen Ende dits hen ondersceet

Musum dat es ghecomponeerden smaech van soere ende soete

De somige doe in dese sprope honich Naer ick loue meest supcher Wā dat dient met supcher ghemaect tot onser intencien ende es bat getēpert. Naer als men daer met verwormen wilt soe salment maken met honich

Syrupus de fumo terre. xxx

Dese conforsteert de maghe de leuere ende ontsropt de verstoptheden Di geneest de siechedē des vels/sonderlinghe van vochter materiē comende/ghelouten oft verbrant/ghelicscoftheit impetigo ende lazare. Reet Mirabulanorum citrimorum. Hebulorum elcx twee onche en half Bloemē van bernagie oft van buglosse Violay Absintij Cuscute elcx een onche. Liquiricie Rosarum elcx een half onche Epithimi Polipodij elcx seuen drag. Prunorum hondert bi ghetale. Passularū een half pont Tamarindorum Castie fiscule elcx twee onchen Dese sal mē si den nader const in tien pont waters tot dat come op drie pont Wegghenomen. Castia fiscula ende Tamarinden Dan coleret ende metter colatueren salmen

Distinctie

smelten Castie fiscule ende de chamari den Dan salmer toe doen geclaert suiker en sap van fumo terre elcx drie pōt Dan siedet totter formen van sproep

Darmen scrjft Siedet met watere. Daer bi salmen verstaen met ghemet water Te weten met reghewater ofte met fonteyn water Niet alleen in dees sproep Naer in alle ander compositiē daer men simpelich ghescreuen vint Siedet in water

In somighen recepten ende oock pft die opinie van veel meesters datmen in desen recepte geen rosen doen en sal ende segghen dat was dolinge des scriuers ende datmen scriuen soude liquiricie rose ende niet rosarum/en die scriuer screef rosarum. Naer behouden haers woerts so segghich datmer rose toe doen sal En die meester heeftse dair toe ghedaen om dat die scerpicheit der ander medecinen daer met verdreuen soude worden in deser compositien sijde

Syrupus de prassio. xxxi.

Desdepent den ouden menschen ende die cout van natueren sijn Si es goet tot siecheit der borst tot dem picheit ende tot linighe flumen Reet Prassij twee onchen Plopi. Capillorū veneris elcx ses dragma Liquiricie Calamenti Deminis anisi. Radicis apij Deminis feniculi elcx vijf dragma Deminis malue. Fenugreci. Preos elcx drie dragma Deminis lini. Deminis citoniorum van elcx twee dragma.

De seuentste

Passularum twee onchen Dette drooghe vighen vñstchien bi ghetale. Dese salmen sieden nader const in thien pōt waters tot op de helft. Dā coleret ende doet daer toe Penidiarum twee pont. Gheluyuerden honich twee pont Dit maect tot sproep

Indit recept salmē dat crupt vā prassio doen ende niet dat sap Maer de electuarien salmen makē vanden sappe en niet vanden crupde

Men vint menigherande geschrifte in mesue van dees sproep Inden sommighen es basis/dats het princepael fondement oft hooft de vinkel worttel oft vaneppe. In dē somighen de vighen. Inden somighen plopus. Inden somigen capillus veneris. Maer waert also men en soues niet heeten sprup? de prassio. Want anders ende anders es de intentie mesue Maer het recept sal staen als voerscreuen es/ende also eest sprupus de prassio mesue.

Srupus de absincio. xxxij.

Dese es goet die den appetijt verloren hebben ende tot die cranche maghe ende vermoringhe des in ghewans Si is goet tot pine ende cranche leuere Neemt Absincij romani een half pont. Hoosbladeren twee onchen Spice drie dragma. Dese wepēt eenen dach ende eenen nacht in witten wijt die goet out ende wel rieckende si Succititoniorū elc twee pont en half. Dit doet in enen stepnen pot en siet saechelijck op de helft Dan coleret ende doet toe. Honich wel geluyert twee pōt Dit maect in formen van sirope camelijck cokende.

Eest datmen vint in eenpgher compositionen een dinck des daer af meer al

distincte.

sulcken specien sijn soe salmen daer af verstaen dat beste. Gelijck als men vñ spice oft roosen. So selē wi dat beste vā dien nemen Te weten spica nardi. wāt dat best is euderode roosen. want die best sijn inder cracht.

Srupus de eppthimo. xxxij.

Dese verdrift swert colera/vbrā de humoren/ende alle siecheden die daer af comen Si hulpt den ghenē die bereet sijn lazarus te worden/die dē cancker hebben die bedriechlike swertē hebben ende scorficheyt. Neemt Eppthimi boni die in de houe wassen twirich dragma Mirabolarum citrinorū Indorum elc vñstchien dragma Culcure Fumi terre elc thie dragma Thimi Calamēti Suglosse crupt Mirabulanorum emblicorum Belliricorum Uquiricie Polipodij. Agarici. Scitadose elc ses dragma. Rosarum. Deminis feniculi Deminjanisi elc ee half dragm Brunorum twintich bi ghetale Passularum sonder kernē Tamarindorum twe onchen en half Dit siet al sonder de tamarinde in vñstchien pont waters nader const tot op de helft Dan coleret. Daer met smilt de tamarinden. Dan doeter toe gheclaert supcher drie pont. Rob dats ghesoden wijn of sapa twee pont Dan cohet camelijck totter formē van sproep

Men scrift eppithimum die inde houe wassen om datse crachtiger sijn dā die op die bergen wassen/ende en es so quaet niet D; scrift saunazola in sua practica capitulo de pōpesi asclite/de succo radicis preos/ Ende auicenna libro secūdo capitulo sexto Daer hi sept dat die cruden die in de bossen wassen sijn aldersterckst bouen de rāme crupde

De leuenlicke

Ende dpe op berghen wassen gaen te bouen inder cracht den ghenen die in de bosschen wassen

Passule doet mē in deser compositiē om dat si eppthimum stercken souden ende om dat se sijn quaetheyt verdrue souden Ende om dat si stercken souden dat werck der mirabolanen Om dat si oock niet bliuen en souden inden hoelkens der maghen ende der dermen

De bladeren salmen pluckē als si tamelijck wt sijn, die niet bereet en sijn o vallen: ende als si hen eyghen verwe niet verloren en hebben

Sprupus de thymo. rrriiij

Dies goet tot siet: der bosschen de der longhen. Teghen cough der maghen ende der leueren Teghen de coughen in den wpnter ende es goet den ghenen die cout sijn van complexen Remt de Tropen van thymo twe onchen Calamenti Metesicke elc viij dragma Deminis anisi Demin feniculi Apij Dauic elc ee half onche Passularum de heernen wt ghedaen vier dragma Dese siedr alle na dpe const in thien pont waters op de helft Dan coeleret ende doeter toe gelnuerde honich twee pont Dan cohet tamelijck totter formen van sprope ende aromatiseret met galie drie dragma

Allimen vint galia alleen ghescreue dan salmen nemen galia magna als voer de perfectste

Passule doet men in dese sproep om dat si stercken souden de cracht van de thimo/so vā eppthimo voerscreue es.

Sprupus de archimelia magistra lis. rrv.

Om menscruate verwecke es dit seer goet. Reempr. Archimelia.

Distinctie

Capillorū veneris Hauine Camedie os Origanū Oximi Sansuci Calamēti Scolopendrie Scronie Scabiose Pericon Cpperi. Squinanti. Lupuli. Polipodij. Gentiane. Rubecinctorū elc een hantvol Spice. Astari Thimi Eppthimi Camomille Rosarum Violarum elc een onche. Dandalorum rubeorū Vandē grooten couden sadē elc ee half dragma Deminis apij Deminis apij Deminis feniculi. Deminis petrocilini Ameos Carenī Juniperi Nili solis. Demin ruthe Dit siedt in water dat s ghenoech si nader const. Naer mē salse eerst daer in te wepche stellē tien wien. En bint dese navolgende in een cleet. Cynamomi onderhalf dragma Serapini Armoniā elc een half drag Dē siedt al samē op de helft Dācoletet en doet daer toe gepurgeert honich ses pont Dācohet tamelijck totter formen van sproep **C**oken na const verstraet mē ald? Dair sijn somige medecinē diemē lange siedē moet/als sijn wortelē De somige mi/als de strupe kē en stelē vandē plautē. De somighe noch min/als sijn bladerē. De somighe noch mi als vruchtē. De somige noch mi/als sijn sadē De somige mi en min/als sijn bloemē Daerō allmē cokē wilt enige sprope of decoctiē Dosalmē eerst de wortelē daer in doe Tē twedē de stoc kē plantē Tē derde de bladē Tē vierdē de vruchtē Tē vijftē dz lact. Tē seftē de bloemē Ende ald? coctmen na const Naer dese regele en es n; gemē Wāt daer wordē wt genomē somighe crup den ende laden alsoe men hier na leerē sal. Ende men sal allincken declarerē welke medecinen verdrage moghen langhe siedinghe ende die welke niet

De seuenste

Men sal alle sadē gaderen als si rijp sijn Want dan wort hen eyghen waerachticheyt van hen verseyden.

Opamorum mesue xxxvi

It es goet teghen apostema der helen ende teghen den huich en teghen alle ghebreken der versmactighen. Reemt. Sap van mourbesien. Sap van haechb sien elcx onderhalf pont Rob/dats ghesoden wijn Sepurgeert honich elcx een pont. Dit coct sla men totter ditten van honich.

Rob es sapa/dats langhe ghesoden wij Robus es alle sap dat dic gemaect es vander sonnen oft mettē viere Mesue sept inder sester distinctien datmen segghen sal robus

Diacardion oft rob nucum. xxxvij

It es goet den ghenen dien catarrus wt den hoofde rijster borst Ende ter longhen Reemt dat sap van de buprenste scorssen van noten in dpe hondaghen vier pont ende sietse enē wal Dan doeter toe gepuerificeert honich twee pont/ende dā coct totter ditten van honich

De ouders segghen dat rob twee iaer goet duert Ende somighe segghen een iaer Naer het duert meer oft min na datmen purgeert

Allmen nux ghescreuen vint. soe sal men nemen vanden ghemeppen notē

De hohloanghen sijn allmē liet een meridionael sterre ende heet vanden astronomins canis Men sietse inder dagheraet ende ghaet voer dpe sonne in midden den somer Si beghint te caniculeren den thpensten dach iulij ofte daer omtrent ende duert tot den twintichsten dach van augusto. als datter sijn veertich hondaghen. Dan salmē

Distinctie

de noten plucken tot deser compositionen
Daer sijn daghen diemē heet natuerlych ende andere die men heet arteliciael Den natuerlijcken dach es vander eerster wren tot vier en twintich wren Ende den artificialen dach es vander sonnen opganch tot der sonnen onderganch

Mina citoniorum cum speciebus. xxxviij.

It confoirteert de maghe de leue re ende alle de binnēste. Het verweert appetijt ende doet verduwē. Het verdrijft ouergheninghe ende loopinghe des buyx Reemt sap van suere citonien twintich pont Goeden wijn tiē pont Dit coct saechtelych tot d; het derde deel versoeden si alcht scupmende Dan coleret ende later sincken Dā doit dat clare af ende doit tot den claren ghepuerificeert honich ses pont Dā siedet weder alcht scupmende Dan doeter de se naghescreeuen specien in grof gestooten en in een eel cleet ghebonden/ende laetse daer in tot dat volcomelijck ghecoect si als sprope Cynamomi Cardamomi elcx drie dragma Sariofilorum twee dragma Shinghebeer Mastick elcx onderhalf dragma Soffraen twee dragma Ligni aloes Mac elcx onderhalf dragma Dit salmen al grof stootē maer het soffraen salmen laten alsoot es Dan bindet al in een cleet ende later slamen sieden Ende wiltmen so salmē dat cleet met den crupden in die sprope laten ligghen. Dan salmen aromatiseren met Musci boni een scrupel Sa lie musture twee dragma. Dan houdt in eenen verglaesden pot wel ghestopt Dit mina duert ses iaer goet in sijnder cracht

De seuenste

De voerscreuen specien salmē eerst daer in doen alst bina ghenoech ghesoden es. want si moghen qualijck cohighe verdraghen

Syrupus de scitados. rrrir.

Dit es seer goet tot alle siecheden der zenuwen als paralisis/spasmus/epplencia/tremor ende tortura. Reemt *Florum scitados* dertich dragma *Thimus Calamenti* *Origani* elcx thien dragma *Seminis anisi* *Piperis* elcx seuen dragma. *Piperis longi* drie dragma *Zinziberis* twee dragma *Pasfularum* een half onche/ende veel teren hebben vier onchen. Dese siet na dconst in water dats ghenoech si tot dat het derde deel versododen si Dan coeleter ende doeter toe ghepuerificeert honich vijf pont ende maect de sprope sammelijck cohende Ende alst bina genoich ghecoect es salmen dese navolghende daer in doen grof ghestooten ende in eenen doeck ghebonden *Cynamomi* *Calami aromatici* *Spice Croci* *Zinziberis* *Piperis nigri* *Piperis longi* elcx anderhalf dragma Dit hout in eenē verglaesoen pot ende ghi moecht dat doerhen daer in laten wuldi.

Diedt in water dats ghenoech si Nota dat wort menichfout veradert Wat als daer dinghen in sijn die langhe siedden moeten/dan salmen tot elcke hant vol een borael waters daer in doe Die middelbaer siedden moeten/half so veel waters. Die luttel siedden moeten/een borael waters Ende weechtment met der onchen So salmen tot elc pont des dincx ses pont waters doen die langhe siedden moeten Die middelbaer siedden moeten drie pont Ende die luttel siedden moeten onderhalf pont waters Daer

Discinctie

om sal hem de mensche wachten hem seluen te setten inden handen der grouer apothekers. Ende de medecijns selē wel verlinnen welch apotheker sijn dicken oerdineertende verlinnt te maken Ende eest dat hi onwys es so sal hi sijn siele ende sijn eere wel beschudden ende bewaren.

Syrupus de corticibus citri. rli.

Sconfoerteer de maghe. Ende spdoet den mont wel riecken Reemt een pont versche scorssen van appelen citri Cete tincte in hermes. i. grana onderhalf onche Scorssen *citoniorum* cē half pont. Dese coct in vijf pont fontei waters tot dat de twee deelen versododen sijn. Dan doeter toe gheclarificeert en gesoden supcher een pont. Dese coct tot ter formen vā sprope/ende ten inde salment aromatizeren met musco vper granen

Die scorste *citoniorum* salmen doen int recept bina int inde vander decoctie om sijn rnecks wille

Om supcher te claren salmen tot elc pont supchers doen een pont ghemeut water/ende daer met saelt wel clarē en purgeren

Syrupus de radicibus compositus. rli.

Dese es goet teghen oude febres Si deylt ende droocht groue colera en fleuma. Si oestopt alle verstopcheit/properlijck der maghen/der leueren/der milten en verweert orine Reet. Eppen worttelen Vinckel worttelen. Petercilli worttelen Endiuien worttellelcx een hatvol Eppe saet Vichel saet

De leuenste

Daet vā anjē Daet vā ameos Spergen laet elc een half onche Goeden a-
zjn twee pont Men laet al lieden na-
der const in twintich pont waters son-
der den azjn totter perfectter decoctpen
Dan coleret. Dan doeter toe den voer-
screuen azjn ende dan toket totter per-
fetter decoctien. Dees sproep heetmen
sproep van wortelen met azjn Ende
wiltment sond azjn hebben soe salme
den azjn wt laten Dan cest perfect.

Om drierande nootaken wordē de
spropen ghecomponeert. Ten eersten
om dat men allet iaer dore verwaren
souwe dpe crachten der crupden. Ten
tweeden om datmen de dinghen drinc-
kelijc hebbe soude die cracht des dichts
sonder de substantie. Ten derde om dē
siecken wille die gheenmedecinen nuc-
ten en moghen/dan in sulcher formen
Daerom sijn de spropen vonden
Men sal de wortelen eer mēse droochte
wel wasschen ende vanden binnenste
houte wel suieren. Dan salmen se ter
sonnen droogen/en men moeste wach-
ten van rooch ende van vochtich; Des-
ghelijc doet oock bina van alle crupde
ende droochse en houte. De bloemen
drooch inder scaduwen

Daer sijn simpelich vijf wortelen/
Feniculi dats vinckel Apij/dats rype.
Petrocilij/dats petercillie Grulci Dpe
ragi/dats spergen wortelen.

De vier minste coude saden sijn En-
diuie/dats tsaet van endinie. Lactuce/
latuwe Scariole/dats scarlepe Porru-
lace/dats porcelepu laet. Daer om al-
men ghescreuen vint *Seminis comi-
ni frigidorum minorum* so salmen de
se voerscreuen saden alijt nemen.

Vintmen ghescreue. *Seminis coia*

Distinctie

calida maiora/dat sijn dese *Seminis* *ni-
nisi Feniculi Caru i Amios.*

Vintmen *Seminis coia calida mi-
nora*/dat sijn dese. *Seminis apij Petro-
cilij Cimini Rascurch*

Sproep ghemaect met honich es be-
ter dan dpe met supcher ghemaect es/
ende dat o vier saken. Ten eersten/wat
om dat thonpch limich es. so bewaret
bat die medecinen die de spropen com-
poneren dan supcher doet. Ten ande-
ren/want honich de materien meer su-
uert ende dect de vreeselijcheit der me-
decinen meer dan supcher doet Ten o-
den/want honich es soetere. Ten vier-
den/want honich doit bat verduwe dā
supchere. Ende al eest dat honich ofte
sproep ghemaect van honich bat dige-
reert ende suuert Nochtans om te con-
foerteren ende om te vercoelen es bete-
re de sproep van supcher ghemaect dā
van honich Daerom eest dat wi wille
digereren verwermen ende sterckelijc
suieren/so selen wi sproep maken mit
honich Willen wi vercoelen confoerte-
ren ende lichtelijc openen so salmen de
sprope met goet supcher maken Wilt-
men dat beide doen/so salme de sproep
met honich ende met supcher maken.
Daerom merct dit wel ghponwile en
bedriechlijche apothekers die v spropen
midts vreckhept maect met honighe.
De meeste intentie oft mepninghe der
spropen es/confoirteren/vercoelen/en
lichtelijc verduwen meer dan anders
te doene.

Sprupus de psopo. rlij.

Ele es goet tot amborsicheit en
hoeft Teghen pine der borst en
der siden Reemt. Psopi sici Radicis a-
pij Radicis feniculi Radicis petrocilij.

De seuenste

Liquiritie elc thien dragma. Ghelut
de gersce een half onche. Deminis mal
ue Dragagantis. Deminis citoniorū
elc drie dragma. Capillorum veneris
ses dragma. Iuube. Sebesten elc der
tich in gherale. Passularum onder half
dragma. Drooghe vighen. Vette dade
elc thiene in gherale. Dese tott alle na
der const in regewater dat gheuoech
si tot dat de twee deelen versoeden sijn
Dan coleret. Dan doeter toe Albarum
penidiarum twee pont en rohet came
lijck totter formen van sproep.

De worttelē salmen gaderen als die
bladeren geuallen sijn. Wāt dan leert
de natuere ende cracht der bladerē tot
ten worttelen. Daerom es de worttele
dan te crachtigher.

Almen simpelich ghescreuen vut
radix. Dan salmen nemen van Rappa
no domestico. Want also doen nu de ro
mepnen ende die grieken.

Alle dese spropen/temetē. Violat. de
Plopo/de Scabiola/de liquir/de Pras
sio/de Iuubis. ende alle derootpen ter
borst/salmen maken met reghewater
ende niet met ghemejn watere. Want
regewater es subtylber/ende daer om
pyschbar doergaende. Het doet de cracht
der ander medecinen doer de borst gae
di. e met anderen watere niet doergain
en souden. Ende ich segghe op autēuā
die. Sept. (midts dat het reghewater soe
subtyl es dat daerom te eer vut wort)
Dae. rop segghick dat dat compt ouer
midts de locht van buyten. maer nyet
van hem seluen van binnen. Daerom
meret dit wel.

De meester sept albarum penidiar
Om dat de penidien ghemaect sijn sou
den van wit supcher/ende niet met ro

Discrimetie

den puluere. alsoe eenpghe apotekers
nu terijt doen.

Sprupus de liquiritia. elc.

Dits goet tot ouden hoesten ende
huerr de borst ende die longhe
van fleuma/al eest datter niet veelen
es tap ende limich. Neemt. Liquiritie
rase munde twee onchen. Capillorum
veneris een onche. Psopi sicce een half
onche. Hierop doet vier pont reghewa
ters ende latet also enen nacht. Dan co
het nader const tot op de helft. Dan co
leret ende doeter toe. Ghepuergeerde
honich. Ghedaert supcher. Penidiarū
elc acht onchen. Rooswater ses onchen.
Dit siede totter formen van spropen.

Nota. Het schijnt ongheoorloefte sine
datmen hier in rooswater doen soude/
om dat stopt/ende dees sproep soude de
borst openen. Dat en schijnt niet alleen
teghender redenen. maer oock teghen
die dees sproep makē. Om dat niemāt
en es die daer rooswater in doet. Yper
op seggick datmēt recht verdelijck doet
eude die des niet en doen die dolen seer.
De redene. Want dese sproep dient tot
oude hoest ende huert de borst ende de
longhe. Ten es gheen noot datter allee
ne dinghen in sijn die de borst wīt ma
ken/die saechten ende ooc catarrus rhy
pen/als Liquiritia. Capillus veneris
eude Psopus doin. Maer tes oock van
noode datmer in doet opnighen die de
ghesmolten oft ghelaxeerde leden ver
eenighen eude die de wvloeijende ledē
confoerteren verquichē ende scerē ma
ken. Ende dat doermen niet rooswater
daer om eest redelijck hier in ghedaen.

De seuenste

Indie maniere hincme als sproep ghenoech ghecozt es. Ten eersten als mensse neemt metter spatel ende stolt ghelijckolie Ten anderen als se aende patele hant Ten derden eest dat men een druppe op den naghel drupt/ende die druppe nergheens en breyt. Doe es desproep ghenoech ghesoden

Sprupus de eupatorio. rliij.

Oes es goet tot ouden febres en properlijc dien de forme der maghen ghecorrompeert es Si open die verstoptheit der leueren ende es goet tot haerder verkilttheit vernorwichz/ windicheit/ende tot pdropis. Reemt Radicis apij. Radicis feniculi Radicis endiuie Liquiritie Squinanti Cuscutte Absinthij Rosarum elcx twee onchen Capillorum veneris Sedegar. i. radix cardonis benedicti masculi Duraha. i. radix cardonis benedicti femine Flori buglosse Seminis anisi Semin feniculi Eupatorii elcx vijf dragma Heuberberi Malicis elcx drie dragma Spice Allari Folij elcx twe dragma Dese coct in acht pont waters nader conset tot dat het derde deel versoden si ende dan coletet Dan doeter toe vier pont ghetlaert supcher Ducti apij Ducti endiuie ghepurgeert elcx drie pont twee onche drie scrupel twee dragmen/ende maect desproeptamelijck cohende

Sedegar es de worttele cardonis benedicti diemen dat manneken heet en heeft gheen bloemen noch scrupch. Maer die bladeren ghesprept neffens der eerden Ende die bladeren sijn cortter ende meer ghekernelt dan de bladeren van duraha Duraha en es de worttel niet cardonis benedicti die bloemen heeft die groote hoofden heeft niet en

Distinctie

depnen scrupche/ende wort verheuen delingde van een spanne Ende alst reghenachtich weder is ende dat corts reghenen sal so slupen hen de bladeren ende alst scoon weder is. so ontplupche se. Mer dit wijfken en eest niet die ons in desen dient. Wantmen die selden in desen lande vint die ons in desen dient Maer men bructe vande berge belm sone/wt duptelch lant/wt melanc/ende wast in bergen ende steen rooten Dese twee doctmen inde voerscreuen sprope ende gheen andere

Luttel personen weten dees sproepe te maken Mesue seyt datmen nemen sal om dees sproep te maken. Sap vaeppende van endikie so veel dats genoech si. Om dat hi daer bi verstaet e ghelijck deel des supchers totten saps/also hi ghelijck heeft in sprupo de bpsachs te weten vier pont saps ende twee pont en half supchers. Dat es tot elck pont supchers salmen doen/negen onchen/een dragma/een scrupel/ende seltien granen saps/en niet meernoch min Dit es de meyninghe der doctore daerom merct dat wel

Ope bloemen salmen pluchen als si wel rhyphijn/er si vallen/ende eer si heverme verliesen

Decoctio pectoralis. rlv.

Et saecht ope borst en es goet ter borst ende ter heescheit der stemmen Reemt Psopisette Capillorum veneris Vighen. Dapen. Sebesten Rosi nen Sherste Liquiritie elcx eenen veel Dese siedt in water dats genoech si nader conset Dan coletet ende bewaret

De achtste

De somighe doen in dese decoctie pre
os Maer om dat ter boisc dieten prijs
ich dat niet om sijn vreeselicheit ende
om sinen quaden smaech

Decoctio communis. r. lvi

MEn vleert dese seere in kerppen
bres ende in anderen heeten siec
heden ende in heeten ipden om andere
medecinen te temperen die in dien tide
ende in sodanighen siecken ghenomen
worden Dese decoctie wort vanden wi
sen meesters verandert nader disposi
tien der siecheit meer ende myn heet
na dat men dat inder disposicien behit
Heemt Prunorum. Tamarindorum
Passularum Violarum liquiritie Serf
te elcx ene vele. Dit siedt in water dats
ghenoech si nader conste

Dese decoctien ende alle andere decoc
tien machmen drie oft vier dagen hou
den ende niet meer ende aldermeest in
den somere Maer die mit heet swep ge
maect sijn en machmen in airen en dach
oft twee houden.

De spropen vā honich gemaect houe
men twe iaer. Ende sijn si van supcher
wel ghesoeden ende in een wel gestope
vat een iaer

Iulep dat waterachtich es ende qua
liet ghecort machmen onlanghe hou
de specialijc inden somer Maer iulep
wel ghecort houtmen een paer goet in
formen van iulep ende niet langher

distinctie

Hier beghint de achtste distinctie lee
rende vanden vnguenten oft salue en
heeft drie en twintich distinctien Daer
af vnguentum stomaticum deerste es

Vit vnguentum oft sal
ue cofoert de ma
ge Dies goet tot cou
heyt der maghen en
teghen pine dpe van
winde compt Spe

goet tot quade verduwpnghe. Di ver
weert apperijt ende doet wel verduwen
Heemt. Olei nardini. i. spice Olei mas
ticis Olei camomille Olei mente Olei
de abincio elcx twee onchen Olei cito
norum drie onchen Olei rosati onder
half onche Masticis Sarcocollo
rum Ruris mustrate Cardamomi ma
ioris & minoris Galange Ligni aloes
elcx twee dragh Root corel Coriandrorū
preparatorum dats gheprepareert co
riander saic Rooteroole elcx twee dragh
ma en half Croppen van allene Me
te Camille bloemen. De croppen van
squinato elcx ondhalf dragh. Dese stoot
alle seer subtyl ende maect de salue in
een luttel was myddelbaer syde ruste
hert ende morrou. Daer toe doen de et
half onche gheherst broot in aijn ghe
wepten wel wtgeperst In alle vn
guentē salme de speciē seer subtyl stote
Wat warē si n; wel gepulvert so en sou
den hen crachtē doer de porre oft sweet
gate n; mogē gaē noch vāder herte be
rept wordē **V**nguentū sandalinū. ij.

Melue heet dpt cerotū Tes goet o
hette en o apoltemē te verdrue
en es goit tott heet magē Het Rosaz o
derhalf onche Sandaloz rubeoz derich
dragma Sandalorum alborum San
dalorum citrinorum elcx ses dragma.

De achste

Goli armenici seuen dragma Spodij een half onche. Camphore twee dragma Wit was dertich dragma Olie vā rosen een pont. Men sal opeolpe ende dwas slamen smelten Dan sal mē dicwyls wasschen met seer couden waterre Ende doen dan de voerscreuen speci en daer in

Unguentum galieni. Mesue. iij.

Ende wort van hem gheheete dat leste cerorum om te vercoele seer pe febres ende sodain ope heet en doppendes neemt Wit was een pont O lpe vā rosen vier pont/ende is gemaict van onchyppe olpuen Dese salmen slamen smelten ende seer dicwyls wassche met coud waterre tot dat wel wit wordt Ende hoe ment meer wassche hoet witter wort ende perfectter Ende ten lesten wasschet met goeden azijn

De vnguenten pleech ich te doe wasschen met rooswaterre inde stat vandē ghemeynen waterre ende conioerteert dat de nieren

Unguentum populeon. iij.

Hous gheheeten om dat vandē populier botten ghemaect wort Dees salue oft vnguentis goet teghen heete febres inde den gheuen ope niet slapen en moghen daer met ghelalte dē slaep/beyde de polsten/beyde de palmen vander hant/ende beyde de planten vanden voeten neemt Sotten vā den populier onder half pont Rooden ool Bladeren van mandragora Deal derteerste bladeren van rodden riecke Foliorum iusquiam Folatri Vermicularum Lactuce Semper viue Gardene Violarum Umblici veneris elc drie onchen. Versich onghesouten berghen smout twee pont Men sal de poe

Distinctie

populier botten alleene wel scooten Dan salmen se weder scooten metten bergē smoute Dan maectter af rollen en laet die also twee daghen ligghen Dā scoot des derden daghes dz crupden alleene Dan doeter toe de magdaliōenen ofte rollen ende scootet wel al slamen Dan maect wederom van al magdaleoene dat sijn rollen Dese laet also neghen daghen.

Dan doetse in eenen ketel met een pont vāden besten wijn die ghi crupghen cont ende sieetse op roper alijt ruerende met eeder spatulen Dā roteret doer eenen sack Dan laet roele ende alscout es so doetse in een vat

De populier botten salmen inden a pill plucken ende met berghen smeerminghelen ende houtse tot inden meyt tot dat de ander crupden ghegaderc sijn

Want mē de bladeren van mandragora bi ons niet en vint so salmen dare voer nemen die scoffen van mandragora oft swertten oel oft iusquiamum

Unguentum citrinum oft mundificatium magistrale dat inder gewoeten es. v.

Neme Termenthijn wel ghewaschen in gerstwater een half pot Des doderen vā eperen Honich rolaet vier onchen Ghersten bloeme so veel datter ghenoech si Ende maect de salue in goeder formen sonder vier

Den termenthijn wasschen in gherstwaterre om dat te meer af droogen soude/ende om dz te min limich sijn soude. Dit vnguent maken de spurgijns menigher ande Maer dees maniere gaet den anderen te bouen

Unguentum egyptiacum. vi.

Dits goet tot oude wonden ende fistelen die suueringhe behoeue

De achtste

Want het droochste ende suuerste van doot vleesch neemt Spaens groe vijf dragma Honich veerthien dragm. Deer stercken zijn seuen dragma. Dit coert opt vier tot dat dick wort. Dan doeget af ende doeter toe olibani mel ghepuluer twee dragma en half scootende de te scooten es.

Dit onguent maect men in twee manieren Diet seer corijst hebben willen makent sonder olibano Ende diet mid delbaer hebben willen makent met olibano.

Onguentum apostolorum. vij.

Arundinaceo Dits inder gewoeten Het recht slechtelijck de ghebrekelycke fistelen ende clepne scrofulen Het suuerste wonden van doot vleesch van vuilicheden ende gheneestse Ende me hoeter medecpne der twelef apostolen. neemt Termentijn. Wit was Keline pini elcx veerthien dragma Armonia twee half oche. Opoponacis twee dragma Spaens groen twee dragma Aris tologie longe Wieroot elcx ses dragma Mirre Galbani elcx twee half oche Doel lij ses dragma Litargiri acht dragma. Men sal bodellum ende de ander gommen wepcken in stercken azij en smelten De ander salmen scoten Da maect de salue in goeder formen daer toe doe de inde somer twee pont olven in inde winter drie pont.

Onguentum basiliconis. viij.

Dies goet tot wonden daer hitte in es ende properlijck in zenuachtigen wonden Het suuerste ende maect ter vleesch in neemt. Wit was Keline pini Coepen ruet Olibani Mirre Picis grece. i. colofonie elcx onder half on-

Distinctie

the Picis drie onchen Ghemeyn olpe twee pont Dat te scooten is salmen scoten ende maken de salue in goeder formen

Als men Picis ghescreuen vint so salmen altyt nemen sceppeck en Pic grece dats colofonia

Onguentum de cerusa crudum. ix

Dies goet tot verbrantheyt van viere ende daer twel af gaet niet Ceruse onder half pont Olpe van rose twee pont en drie onchen Litargiri onder half onche Dese scoot alle subtilijck ende maect de salue wel minghelende in eenen moertier Ende dit es die ghemeyn maniere

Ich pleech de ceruse ende litargium te wasschen met rooswater Ende daer met wort van hen verdrenen die scerpheyt ende die biringhe

Onguentum de cerusa coctum. x

Dies goet tot alle heete complexiē comende vander sonnen oft andersins oft van crauwen oft daer stel af gaet met quader hetten neemt Ceruse onder half pont Litargiri onder half onche Olpe van rosen twee pont en drie onchen Wyt was vper onchen Dese scoot alle seere clepne ende maect de salue siedende met saechte viere totter perfectter decoctien altyt metter spatulen welruerende Ende maectter rollen af

Men macher oock een luttel afijns in doen om dat te meer veranderē soude in allen leden Naer niet al met afne Want het scaden soude in zenuachtighen plaetsen ende in diepen wonde Onguentum de dragantis. xi

Deemt Sommi dragaganti mū de vier onchen. Water van Fig

De achtste

setten bloemen twee pont De gomme salmen daer in laten wepche twelef wren lanch Dan doerse doer eenen stramijn Dan doeter toe Olpe van fiolette Olpe van suete amandelen Wit was elc een pont. De olie en dat was smelt Dan doeter toe de gomme alst couc is wel minghelende

Men moet dit unguent met voersin nicheyt maken oft ten salnē mer meer goede forme hebben Daerom als de olpe ende was ghesmolten sijn en couc sijn so salmen de gomme al suuerlijck daer toe doen doer eenen stramijn.

Unguentum pectorale. xij.

It saecht en veruercht die borse ende de longhe. Het es goet ter droogher borst ende droosheit der siroten ende der borst eest dat men dair miz strijct van bupten de borst daer der eiben aen comen seemt Olie van suete amandelen vier onchen Olpe van camomillen Olpe van fioletten elc dpe onchen Versche botere ses onche Hoe dien smout twee onchen Ende smout twee onchen Preos cleyn ghepulueret twee dragma Soffraen een half dragma Wit was drie onchen Dese migelt ende maect de salue al clamen smelten de Ende ten lesten salmen daer in doe preos ende soffraen. Dan salment drie oft vierwerf wasschen met lau gherse watere. Ende men houdt ses maent oft ten meesten een iaer

De botere diemē inde medecinē doet moet sijn onghelouten versche coepen botere. Het hoendren smout sal versich sijn ende niet out oft herloutde sijn complexie ende cracht verlielen en sijn getempertheit ende worden scinckende. Hoe dat epnden ende gansen smout

distincte

ouder wort hoe dat beter wort. En als ment in medecinen besigen wilt soe en salmens niet souen

Unguentum comitisse. xij.

Seint de middelste scorffe vande castaengie boom. De middelste scorffe vander epchen Nitillorum Can de caballine Gallarum De scorffen van boonen Azimorum uuarum Onrijpe wilde appelen Wortelen van celidonien. Foliorum pini siluestris elc een hantvol. Dit scoot ende cohet perfectelijck in aqua plantaginis Dan coleret ende smelt Was ende Oleum mirtini clamen elc seuen onchen ende walsche se inde voerscreuen colatuere negewerf telcken de colatuere vernuyvende. Dan neemt de middelste scorffe vanden castaengien boom. De middeeltste scorffe vander epchen Gallorum elc een onche Nitillorum vanden ossen beene vander scenen Nitillorum Azimorum uuarum elc een onche Drooghe wilde appelen. Troiscorum de karabe elc twee onchen Oleum mirtini twee pōen half. De sompghe doender toe oleū masticis. Dier pulueren sijn salmen subtilijck pulueriseren ende maken de salue metten voerscreuen ghewassche wasse

Die meester verstaet by den scorffen vanden boonen de hawwen daer dpe boonen in wassen.

Was walschen albus. Eerst salment smelten Dan salment in suuwater ghiet Dit herdoende en wedoent de toc dat dwater gheenen smaect en heeft Dan eest ghewasschen

De achte

Onguētum ten woemen. viij.
Oemt centauree minoris Absin-
 cy Lupinorum elc eē half drag-
 ma ligni aloes. Shebrāt hertshoren.
 Diptami elc twee dragma Aloes also
 veel als dander al rnamen/dats seuen
 dragma en half. Oleum absintij viere
 onchen Sallevanden siet twee onche
 Was onder half onche. Dat men scop-
 ten mach scoor kleine ende maect de sal-
 ue in goeder formen
Ontwaft was om twee sake Te
 eersten om dat sijn scerpheyt verdrouē
 sijn soude Te tweeden o dat een cracht
 hebben soude diet niet en heeft/ ende v-
 liessen soude de ghene diet heeft. Als in
 vnguento comitisse wordet ghewasse
 om dat scoppende sijn soude
Olsmen ghescreuen vint cere lote/da
 salment wasschen in ghemeyn water.
 Anders salment wasschen in der deco-
 tien diemen scrjft.
Onguētum tot scoorcheyt. xv.
Oemt smeer ghesuert van sijn
 liefche vij onchen Olei laurini.
 Sheblucht quic siluere. Suuere was
 Wierooch wel ghesuert elc twee on-
 chen Sout acht onche Succ plantagi-
 nis Succ sumi terre elc ses onche De
 olpelaurini het smeer ende dwas met
 ten sopen salmen ouer thier doen in eē
 eerden panne/ende alst alghesmolten
 es salmen daer toe doen Sout Oliba-
 num ende Mastricen Dit siet al rnamē
 tot dat het sap al versoden si. Dan doe-
 ghet vanden viere ende doeter toe tge-
 blucht quic siluere
Ohet smeer van verthenen houtmen
 best ghesmolten/ende truet vande gei-
 ten nieren ooch also
Oldus bluschemen ende bereptmen

Distinctie

quic siluere. Doeghet in een siolaende
 doeter so veel spectrels in dat bedert si.
 Dan slaghet of ke huselet te samen/al-
 tjt speer vel dat toe doinde tot dat al ge-
 broken es/dat ment sprepen mach als
 melch/ende dat aenhanghen mach de
 deelen daer in comt Dan eelt genoech
Onguētum tot scoorcheyt der kin-
 deren. xvi.
Oemt termentij wel gewassche
 vier onchen Soter ghewassche
 twee onchen Sout een onche Succ ci-
 trangulorum. Doderis dan eperē elc
 drie inden ghetale Olpe van rolen een
 onche Dese minghelt te samē en maect
 ter salf af
Olsmen sout of salis vint ghescreue
 so salmen alst nemen ghemeyn sout
Oermentijn ende borer salmen was-
 schen in ghemeyn water Ende dat doet
 men alle dinc dat te wasschen es in wa-
 ter/als men upeten sepr waer met dat
 ment wasschen sal
Onguētum de arthantica magni.
 Nefue. xvij
Ohet met salmen saluen en scrjft
 hen de maghe ende doet oner ge-
 nen ende worpt wormen wre. Het ver-
 drijft gheel watere ende men saelt den
 ghenen gheuen die geen medecine nue-
 ten en moghen seem Succ arthani-
 te dats cyclaminis ofte pants porcine
 drie pont. Succ cucumeris azimini eē
 pont Olei prini twee pont Coepen bo-
 tere een pont Pulpe colocynthide drie
 onchen Polipodij ses onchen Enforbij
 een half onche Die te scopen sijn salme
 scooten ende doen se inde sopen ende in
 de olpe Dan doeghet in een ghelas mē-
 eenen inghen nuple ende stoppet wel
 vast toe ende latet also acht dagen staē.

De achste

Dan siedet al clamen eenen wal ende coleret. Dan doeter toe Serapini aux vijf Atirre aux twee. Dese twee smelt eerst in stercken azijn. Dan doetse in de voerscreuen colatuere ende siedet clamen alrijt ruerende metter spacelē tot dat de sapen bi na verteert sijn. Dā doe ter toe Was vijf onchen. Coepen galle aux sesse. Dit hept daer met tot dat het was ghesmolten es. Dan puluert daer op Scamonee Aloes Mezereon Colloquintide elcx aurū vijf Salis gemme aux drie Euforbij aurū twee Turbith aux vijf Piperis longi Zinziber Camomille elcx aurū twee. Dese mingelt alle wel clamen ende bewaret.

Om wt te treckē *succum azininum*. Neemt int inde van iulio in de hondsda ghen ende in de oochtsmaent ghele cucunieren/want die rijp sijn/ende doetse in een vat. Daer in laetse ligghen eenē nacht. Dan doergaetse meteen scerp mes/ende dair sal clae water wt comē ende oock groue substantie. Dat water salmen op nemen met een spongie en bewarent. Ende die groue substantie salmen te drooghen setten ter sonnē tot dat men daer af trociscē maken mach/ende die bewaert wel.

Onguētū de altee magistrale. ruij. Ites goet tot pine der borst van couden ende pleuresi op de borst ghestreken. Het gheneest alle vercoude leden verwermt/vermorwet/ende vernerscht. Neemt Wortelen van alte a/dats als een hantvol Vijnlait Fenigriech saet Squille elcx een half pont. Hier af maect muscillagines met ghemepn watere. Daer af neemt ses pont. Ghemepn olpe vper pont. Was twee pont. Termentijn ses onchen. Sūmi

Distinctie.

edere Salbani elcx een onche. Sorere acht onchen. Kase pini. Colosonie elcx vier onchen. Ossen merch ses onchen. Soffraen twee dragma. Coepen ruet een half pont. Smelt de gōmen in stercken azijn/ende maect de salue in goeder formen.

Allsmen gescreuē vint. Olei loti/dats ghewasschen olpe. Ende men walschte aldus. Doit de olpe in een suuer vat met eenen gate. Dan ghieter op clae heet water ende rueret onder een. Dan laet dat water onder af loopen/want de olie swemt bouen op dwater. Dit herdoit so dicwils tot dat dwater alsoe clae af loopt als was doemēt op de olpe goot. Dan es de olpe ghenoech ghewasschen.

Onguētū martiaton Nicola. rix.

Heerst dat dit vnguent en die twe en sijn. Nochtans om d; daer in veele deficultheiten es/daerom wilichse ondereceyden ende declareren. Des goet tot ppne ende couchept des hoots/der borst der maghen/der milten/der leueren/tot pine der lanchen/ter icht/sciatica nefretic/podagric/tot swellinghe en tot alle pinen. Neemt. Wit was twee pōt. Ghemepn olpe acht pont. Roosemarij Lauwer bladeren elcx een onche. Aue senen onchen. Maiorane ses onchen. Bloemen van saue Dauie Menre aquarice Wilde saui Ozimi Polij Calamēti Archimēsie. Enule Bethonire. Grace vicine Spergule. i. herbe minute Paritarie Pimpinelle Agrimonie. Ablinch Herbe paralisis Onser vrouwen cruit Cimarum sambuci Crassule/dats vermicularis Millefolij Demper viue Camedrios Centauree maioris Eertbest crupt Quinq; solij herbe

De achtste

ectraile dats orobi/ elc vper onchen en
half Cimini. Foliorum mirri elc vper
onchen. Fenugreci onder half onche.
Sotere een onche ende twee dragma.
Vetice. Violarum Papaueris nigri
Mentefaracenic. Mente domestice.
Polireni Tapaci acuti Cardonis bene
ditti Capsulij Herbeniulscare Panis
cuculi Strolopendrie Crispule Camfo
re Strolacis calamite. Hertten merch
elc een half onche. Heren smout Dout
van hoenderen Mastich elc een oche.
Wierooch een half onche. Olei nardini
twee onthien. Alle de voerscreuen crup
den salmen plucken in de mey/ alle op
eenen dach oft twee daghen/ vā drie w
zen totter noenen. Men sal de crupden
welclepē scroten ende in welreickende
wijn setten seuen daghen. Dan sie dse
mer laechten viere tot dat den wijn bi
na versodē es. Dan doeter toe de voer
screuen olpen ende sie dse tot si beghin
nen te minderen. Dan tolereten worpt
de crupden wech. Dan settet weder op
tvier/ ende alst beghint te sieden doeter
toe storace. Alst dan een luttel ghesoe
den heeft doeter in de borere smoute en
die voerscreuen vetrichept/ wat ghesco
ten/ ende oleum nardinum mastich en
olibanum daerna dwag/ alcht metter
spatelen wel ruerende. Ende alst was
ghesmolten es so doeghet vanden vie
re ende bewaret alst ghesolt es.

Herba paralisis sijn bladeren die in
den winter beghinnen te groeuen en
spreyden hen al de eerde hen en water
achtich ende crisp/ met witte bloemen.
Onser vrouwen cruit es witachtich
met rouwen bladeren. Ende somighe
segghen dats perlicaria.

Meta faracenic dats farafise muic

Discinctie

ende heeft langher ende scerpper bla
deren dan de hofmupnte. Daer sijn ve
le mupnten also. Mathews sepr. Capi
tulo vijfhondert ende drie en veertich.

Herba muscata es eederhade crupt
dat hem al deerde hen en streck/ omelcht
riett ghelijck muscus ende ghelijck der
agrimonien. Daer es minder. De so
mighe segghen dat es valeriana/ ende
eenighe andere segghen dat es rostru
ciconie.

Wat onderscheet tusschen vnguentū
ende emplaestrum es. Want totter co
positien vanden vnguenten doet men
was en olpe. Maer indē emplaestren
en es gheen noot alcht was te doene.

Vnguentum aragon Nicolai. r.

Dese es goet tot pine van couden
tot spasmus/ tot tetanum/ tot
pine der landken ende der nieren/ tot ar
tische/ tot schiatica ende tot quartana/
alst mē dat rugbeē daer mer strijet voer
dē acres. Daer mē saelt alcht heet strijc
ken. Neemt Rosemarijn. Maiolepne.
Radix serpentarie. Serpilli. Rute. Ra
dix cucumeris azinini elc dype drag
ma en half. Lauwer bladeren. Same
Dauine elc drie onchen. Elebori albi
et nigri elc acht onchen. Scionie dype
onchen. Laureole acht onchen. Repte
een half pont. Mastich Olibani elc se
uē dragma. Viretri. Euforbi. Zinzibe
ris. Piperis elc een onche. Olei museli
ni een half onche. Olei petrolei een on
che. Seres smout. Olei laurini elc dype
onche. Soter vier onche. Semepn olie
vijf pont. Was een pont. De worttele
ende cruiden salmen plucken ten voer
screuen tide ende wren. Men salse was
schen/ suieren ende subtyl maken. Vā
salmen se storen. Dan laetse seuen dagē

De achtste.

in olve scaen ende ten achsten dage liet
se totter perfecter decoctie. Dan coleert
se doer eenen scramijn wt persende.
Dan settet opt vier/ende alst begint te
sieden dan doeter toe de voerscreuē
Oleum laurinum. Soetere Sincere ende
Was. Ende als dat al gesmolten es soe
doeter in Petrolium Oleum muselinū
Dan Mastice Olibanum. Zinzibe-
ra Piper Euforbium ende Piceirum
Dan doeghet vanden vier ende bewa-
ret wel.

Onder de doctoers es groote differē-
tie tusschen laureola ende mezereō. De
sompghē segghen dat laureola en me-
zereon een dinc es/maer dat es valsch.
Want mezereon is een plante die melc
gheeft/ende heet anders oliuēla es een
boomken dwelch gheen melc en geest
ende sijn bladeren sijn ghelijch die bla-
deren des lauwerbooms.

Policaria es cruyt ghelijch den oly-
uen. Maer scerp vet endelich. Ende
es tweeder ande/te weten/maior ende
minor. Maior heeft eenen swarē ruct
tes meer vruchtich ende heeft de stelen
twee cubitus lanch. En minor en heeft
se maer eenen voer lanch/ende heeft ee-
nsoode bloeme ghelijch den zeem van
berwen/bitter smakende. Alst bloepet
maket sijn bloemen als haer ende sijn
worttel es onorboerlich. Maer om dat
mens in desen landē niet en vint noch
en kint nemen wij dair voer elleborus
wit ende root. De somighe doen voer
policaria maior. Thimum/ende voer
minor. Saturegiam.

Van olei muselino es groot onder-
scheet tusschen de doctoren. De somighe
segghen dat heet muscelinum om dat
ter muscus in es. Veel hede heetent.

Distinctie

leum muscelinum. Oleum de bēdats
de semine cathapucie. De ander makē
Oleum masrellinum ghelijch dat. Ga-
lienus scrijft in sinen antidotario. Te
weten. Reemt Olei vier pont. Watere
twee pont. Folij Spice Colci Mastice
elc een onche. Storacis calamite. Nir-
re Croci Cassie lignee elc ses dragma.
Sariofilorum. Sdellij elc een half on-
che. Nucis inde Musci elc twee drag-
ma. Dese scoot. Dan siedet samē tot dē
dwatē verteert si. Dan coleret ende be-
waret. De somighe doender toe pilobal-
samum ende carpobalsamum.

Onguentum agrippenicolai. **I**n
sinen grooten antidotario de
grippa de conich der ioden te vser-
ren plach/es goet teghen ydropes en
teghen alle geswelwair dat si. Tis goet
tot alle verctrompen zenuen en verweert
orine. Op den buich gestreken lareert
ende verdrijft pine der nieren van con-
den ghecomen. Reemt Worttelen van
tribulie twee pont. Niek worttelen Tri-
buli marini elc twee onchen. Radix
ructumeris aziminee een pont. Squille
ses onchen. Preos drie onchen. Varen
worttelen twee onchen. Alle dese wort-
telen salmen vier of vijf werf wel wal-
schen ende dan wel scooten in eenen ste-
nen moertier. Dan doetse in vier pont
Olei lentisse acht daghen lanch dair in
latende. Dan setse op vier so lange sie-
de tot dat de worttelen morw worden.
Dan persē doir enen sack. Dan set die
colatuere weder op vier. Ende alst bi-
na ghenoech es dan doeter toe vijf on-
chen was. Ende als dat was gesmolte
es so settet af ende bewaret.
Tribuli marini sijn vruchten die int
water wassen ende hebben hooruen.

De achtste

Sinnen hebbense merck ghelijck castanien. Ende dpe walen plaghen se op den hoet te draghen

Vorim es wederande Te werē wilt ende tam. De tamme es den cernientij. Ende die wilde es eenen boom lentic? gheheeten ende mals op berghen. **M**aē maect van sinen sade oleum lenticij. **E**n heest mens niet so neemmen daer noer oleum masticis/ of cernientini/ of oleum de leuco/ dats oude witte olpe.

Onguementum marciato nicolai. **xiiij**. **N**emt lauwer bladerē dpe pōt. **A**ute twe pont en half. **M**aiolen ne twee pont. **A**olemarijn onder half pont. **F**oliorum mirrie ēē pont. **S**loemē vander lauuen. **M**ēte aquatice. **O**zimi elc een half pont. **S**otere vñf onchen. **M**asticis. **S**toracio calamite. **M**erck vanden hert. **S**erelmeer. **H**oenderen smout elc een onche. **W**perooch twee onchen en half. **O**lei nardini es onche. **O**lei viridis ses pōt. **H**ier al maect salf ghelijck hier voere ghescreuen staet in dander vnguentum marcion.

Oleum viride. i. oleum onfancinū/ dats olpe vā onrōppe olyuen gem aect. **E**nde men heest se groen olpe/ om dat se groender es dan ander olpe.

Onguementum stafilagrie magistra. **le. xiiij**.

Nemt **S**meer **N**orwzepe **S**tafilagrie elc vier onchen. **I**ñsaet smout drie onchen. **S**hebluscht quicfil uere twee onchen. **O**pe te scooren sijn scoot cleyn. **D**an mingheler onder een. **D**its goet om wormen te doden of luisen op t hoot of aent ghemechte.

Callmen simpelijc ghescreuen vitayngia oft smeer. **D**oe salmen alrijt nemen berghesmeer.

Distinctie

Men en sal de maghe noch de leuete mer gheenen vnguenten srijcken/ of se gheen plaester noch cerote daer op leggen na den cten. **W**ant al treckende het te vander plaisten der verduwinghen souc beletten de spise te verduwen ende die natuere van sinder verduwinghe. **O**ft soude sijn werck verkeerren.

Onguementen Emplaestren ende Ceroten houtmen ten lanste een iaer in haerder cracht ende duecht. maer niet langher. **W**ant daerna verpelsen si al lentickens hen vochtichept ende crighe een eertachtichept. **D**aerom ghi apothekers merct dit wel.

m. h.

De neghenste.

Hier beghint die neghēste distinctie/
dye leert van emplaestren inhoudēde
ses descriptien Daer af deerste es Em-
plastrum de melliloro

Ese moet alle her-
dicheit inder maghe
inder leuere ind mpt-
ren/ende in aller inge-
wan Mellilori ses o-
che Camille bloemē.
Fenugreek saet. Sabelare. Radicis al-
tee Absintij elc drie dragma Deminis
apj Carui agrestis Radicis preos Ci-
peri Almeos Spice Cassielignie elc on-
der half dragma. Maiorane dese drag-
ma Almoniacichien dragma Storac
Sdellij elc vijf dragma. Terebentine
onder half onche Verte vigen tweleue.
Auet van eenen bock Resine elc twee
onchen en halue Was ses onchen Olei
i maiorane. Olei spice elc twee pont.
Men sal muscillaginem maken van
fenugriek Homst wortelen ende vige
in water daer ander fenugriek Camil-
le ende. Mellilori in gecoct sijn elc eue
uele dats genoegh si. Ende die gomme
salmen in die selue decottie smeltē Die
ander salmen pulueren ende doe daer
toe de olpe/was/ende smeer/voerscre-
uen. Ende maken dat emplastrum in
goeder forme Men maecht oock
aldus maken Coct de wortel vanden
homst en dye vighen in die voerscreue
decottie Ende als si wel gheloden sijn/
salmen se wel scooten/De gommen sal-
men oock smelten inde voerscreuen de-
cottie ende dander dinghen pulueren.
Dan salmen de voerscreuen olpe min-
ghelen met der ouerbluinghen van
der decottie ende dat totten anderē doe
Dan salmen de wortelen/de vighen en

Distinctie.

die gesmolten gommen tsamen siede
so langhe tot dat die decottie verteert si
Dan doiter de bloemē toe en sieder lich-
telijc. Danterebēini en resine gecolert
ruet en was doet daer in Dan sieder tot
dat het was ghesmolte si. Dan doeget
af en doeter dat voerscreue puluer toe/
altsamen wel minghelende en bewa-
ret Dits beter dan deerste nochtan eese
oock goet Darnē inde plaestre doet
en salmē niet seer scootē Wāc sijn cracht
werct alleen aē dat let raect en sijn cracht
duert lāge Somige onwise apothecers
scootē semen lauri sonder dye opperste
scelle af te doene/ dwelch qualijc gedaē
es Wantmen behoortse alcht af te doin
waer men se in doet

En machmen carui agresti niet heb-
ben so salmen nemen carui domestici.

Emplastrum galieni.

Esue Dese cofoirteert de maghe
en betert haer ghebrech dat van
couden cōt Di stercht de digestie maect
apetijt/confoirteert de leuere ende ver-
drift haer pine Remt. Rosaywintich
dragma Drooghe bladerē van absin-
tio vijfthien dragma. Masticis twon-
tich dragma. Spice nardi thpen drag-
ma Dese scoot wel. Dan neet suu was
vier onchen Olei rosay onder half pōt.
Dese twee salmē smelten opt vier ende
men salte opewijls wastē als si gescole
sijn in rooswat Dan smeltse/ende als
si dā weder gescole sijn wastse in oude
wijn en in succo citoniorum en een lū-
tel azijns Dan mingelste mettē voerscre-
uen pulueren en maect dē emplastrū
Dese manier es goet Nairic pleech
sete doe wastē als si gewasthē sijn in
stercken roode wij, om dat se te bat stop-
pen soude ende te bat confoerteren

Deneghenke

Emplastrum d'apfenicon. iij.

Dit confoertteert de mage ende de leuere d'p'cranch sijn. Tes goet ten vuplicheden des inghewans ende die moerwe sijn Tes goet tegen de vloet des buycx ende der leuere. Reet Was twee dragma Olpe van rose Olei nardini elcx drie onchen Masticiis twee onchen en half Laudani een dragma D'te pulueren es salmen pulueren ende smelten dat was metter olien. Dā min ghelet alsamen inder formen van ceroten Dan nemt drooge dactelen veertich. Tortelarium de seni vijf dragma. Dees twee wepct in goeden rooden wij twee daghen lanch/ de dactelen clepne ghesneden ende de tortelen ghebroken Merck van citonien in wijn ghesoede een onche De dactelen/ dat merck van citonien ende die tortelen de seni salmē elck bi hē seluen storē/ en dairna alleramen Dan minghelte met de voerscreuen cerote ende scootse inden moertier tot datse verslaemt sijn. Dan doeter op Olibani Drooghe alsene elcx twe dragma en half ligni aloes Macis Mirre Aloes lori Spice Macie Gallie mustate Kamich. Calami aromatici elcx een dragma Dese puluert clepne ende minghelte metten anderen dinghen. Dā scootse wel in eenen moertier tot dat al gheminghelte si.

Als men ghescreuen vint calami soe salmen alcht nemē calamū aromaticū

Aloes dat men in plaestren vnguenten ende in cerotē doet salmē alcht walschen om dat te bat confoerteren soude te min drogen ende te min biten soude

Emplastrum de granis lauri. iij.

Dit verdrift pine die van couden comt ende van winde. Tes goet

Diluantie

teghen pine des buycx/ der mager/ der nieren/ der matrcen/ ende des anderē inghewans Reemt Olibani Mastici. Mirre elcx een onche Granorum lauri twee onchen Ciperi Costi elcx een half onche Honich ghetott onder half pont. Dese voirscreuen scoot wel ende doerse tot den honich inder formen van plaestren Ende wilt men dit doen tot p'drope sis/ so doeter toe Ciperi onder half ōche Shepten strōt of droogē roepelstrōt gepuluert seuen onchē en halie. Honich twee pont. Dits seer goet teghen p'drope sis alsomen van mesue sien mach Om te makē emplastrū met honich Dō neemt tot elck pont honichs vier ōchen specie geteest De honich salmē nemmer meer roken indē emplastrē Wāt de rohige maecte seer tap

Emplastrum montagnane. v.

Dits goet in alle oude fluxen d'p'critis/ die vleyschen of de dermē pellen ende in alle fluxen der leuere. Sonderlynghe alsment heet plaestert al den mirach vanden mont der magē tottē lanchen en torden dien Reet Cupatorij eē hārvol. Squinari twee hārvol. Spice inde d' vierde deel vā een hārvol Mastici. Macis elcx eē half ōche ligni aloes driedrag Mirabulanorū emblicor Ribulorū affatorū elcx eē ōche Soli armenici Lapidj ematic Terre sigillate elcx ses drag Seprepareert coriander sait onder half ōche Spodij twe drag Rosay een onche Gerste bloeme twe ōchē. Despecie triasadalor sond camfer een ōche Scorie ferri preparate eē drag Olei masticiis Olei mirtilloxy elcx onder halfpōt Stote eupatoriū cleie en dād salmē puluerē en makē d'ēplastrū i goe d'formē Dits wōdlic ide vloet des buycx

De neghenste

Men en sal gheen camfer doen in dpe
specie van trialadolorum datmē hyper
in doet/ om sijn groote conthept/ want
de dermen sijn cleyn van hetten Daer
om als men daerom trent werct soe en
sal men daer gheen seer coude dinghen
in doen.

Emplastrum de crusta panis mō
cagnane. vi.

Dies goet den hinderen die ouer
gheuen ende die gheen spise ont
houden en moghen Ende verdrift o
uer gheuen in eender haluer wē seet
Masticis Mente Spodij Koot cora el
Wit landelen hout Koot sandele elx cē
dragma Twee onchen gheherste corstē
brootsende ghewepet in azijn een half
wre Olei mastic. Olei citoniorum elx
een onche Shersten meel onder half o
rhe Stoorde corste clepne ende die ande
re puluert Dan mingeltse ende maect
de plaestre sonder vier

Clora. Men en sal geensins eeniger
ande coude dinghen legghen op thert
te/ op de maghe/ oft op eenighe pynce
pale leden. Maer men salse een luttel
wormen al eest dat si coue sijn van na
rueren oft andersins Ende hier met in
der deneghenste distinctie

Distinctie

Hier beghint die thpenste distinctie
ende leert vanden ceroten/ in houdēde
neghen descriptien Daer af deerste es
cerotum dpachilonis magni. Mesue

It wort vā mesue ge
heten emplastrum.
Maer om datmēt ge
mepnlyc maect in for
men vā ceroten/ daer
om settict hier. Ende

es expert om te ontbinden ende te rhy
pen alle hertichept. Reempt litargiri
mūdi ghewreuen ende gheteemst een
pont Olei prini Olei camomille. Olei
aneti elx acht onchen. Muscillaginis
lini Muscillaginis fenugreci Muscil
laginis van homst worttelen Muscil
laginis van vette vighen Muscillagi
nis vā rosinē Succu preos Succu squil
le Psopi humide Ihm van alchanach
elx twelef dragma en half Termentij
drie onchen Resine pini Seel was elx
twe onchen Stoor litargirum ende de
voerscreuen olpe in eenen steenē moer
tier met eenen ijeren stootere een half
wre lanch Dan siedet gheringhe/ althē
ruerende metter spatelen tot dat litar
girum tamen rinue Dan latet coelen
Dan siedt de muscillagines/ tlap/ ylo
pum humidum ende den termentij al
tamen een luttel. Dan doeghet inden
moertier met litargiro ende metter oli
en ende stootet mitten stootre tot dz wel
gheminghelt si Dan doeghet al weder
opt vter ende doeter dwas in Dācohet
tot dat een camelijche forme heeft. Te
weten/ dat herder si dan een vnguent.
Maer dat niet en verberne

De somighe scriuen dese compositie
qualijc ende heetent. Dyaquilō dwelc
also niet en es. Maer men sal scriuen

Dechiesce

Opachilon. Dars een compositie ghe
maect met sapen ende muscillagines/
die sijn als sap. Wantchilus/dars sap.
¶ Van alchanach es groot ondersceet
tusschen de doctoren. Die somige seggē
dats muscillago enule/en die luyt wel
ghenoech om dat moerwet ende ontvint
¶ Ander segghen dats muscillago ra-
dicis alchee ende scriuen alchanac/ ende
die en luyt oock niet qualijck/ want dat
ontvint moerwet ende rijpt. Veel andre
seggen dats muscillago radiceis astro-
logie/ende dat luyt oock wel gheuoech/
want het ontvint apostema ende treet
wt ghebroken beenen/ende scriuent al-
chanach. Die ander segghen dats cole-
ringhe van visschen. Want Mathews
sept dat Alchalach den naem van eenē
visch es/ende anders dat es een specie
van eenen visch/ende anders dat es eē
gheslechte van eenen visch. En en had-
de dees compositie gheen aentreckinge
so soudich daer toe doen de tweeste opi-
nie ende soude dese coleringhe late. Maer
om dat de medecijns seggen dats treet
dwelc men wel beproeft heeft/ende die
aentreckinghe en soude niet sijn son-
dā middel van dese coleringhe des visch.
Daerom doermē dat hē des vischeerste
smelten in watere. Ende also doent ge-
mepelijck de practiseerders inder apo-
teken.

Cerorum opachilon minus mesue.
h.

Dit es goet tot herde apostēa/ tot
herthept der leneren/der milten
der maghen/ende tot alle herdicheyt
ende scrufulen. Reemt Muscillaginis
semugreti Muscillaginis semiuvis lini
Muscillaginis radiceis alchee elc een
onche. Re sal dese muscillagies makē

Distinctie

m; waer dair mellilore in ghesoden es
Litargiriclepn gewrenē en dat suuer
si vanden lode onderhalf onche. Olei ca-
momille. Olei pruni elc on derhalf on-
che. Onlueris radiceis preos een onche.
Dat litargirum ende puluer van pre-
os ruert langhe indē moertier/en doet
ghelijck ick in dandere gheseyt hebbe/
ouerdinckende darmē coken sal tuf-
schen vnguentum ende cerotum.

¶ In allen compositien daer litargirū
in gaet en muscillagines. Da der deco-
tien van lptargiro metter olien sal mē
altijt beiden eermen de muscillagines
daer in doet tot dat de olpe cout es daer
lptargirum in es ofte ten minsten lau.
Want waert darmē de muscillagines
daer in dade heet sijnde so sout ouer lo-
pen ende den meeste deel soude ic vper-
loopen. Dwelck ick also dicwyls heb siē
gheuallen den apotekers cnakē die dē
niet geproeft en hadden.

Cerorum pro renibus. iij.

Oerorum ten nieren dat ick selue
ghcoerdeneert hebbe ende es wā-
derlicken oerberlijck den vrouwen die
groot gaen te veebpeden te baren eert-
tijt es. Ich hebbe ghesien oerberlijcke ex-
primenten ende aldermeest aen de ede-
le grauinne van bricie doer tgheber-
te/des edelen heren wijf philippe de sa-
baudia/dier dit tweewerf gheuēel also
te baren. Ende als si dese cerote droech
so baerde si ter behoerlijcker tijt. Maer
als si die weder liet te draghen/soe quā-
de baringe weder eert tijt. Ende in veel
vrouwen heeft dit oock ghebuer. Welc
cerotum ick componeerde alsich haer
diznde. Anno veerthien hondert ende
tachtentich. Reemt Mastiris electi een
onche. Laudanices dragma. Seel was

Dethienste

een half onche Sistorre Rucis cypressi.
Ppoquistidos. Aracie Sanguinis dra-
tonis Koodde rosen Koot corael Sanda-
lorum Mente sicce Seprepareert cori
ander saet Salie muscate. Terre sigil-
late elcx twee dragma Olie van rhypp
olpuen drie pont. Dpe te pulueren syn
salmen pulueren/makende dpe cerote
in goeder formen. Ende en eelt n; tap
genoech so doet eē luttel termētis toe.
Cerotum heetmen na dat was Wāt
in alle ceroten moet was syn oft pet in
de stat van wasse Ende es tusschen vng-
uentum ende emplastrū middelbaire
Dicker dan vnguentum ende morwer dā
emplastrum

Cerotum de gummis Mesue. v.

Nemt Galbani eē onche Armo-
niaci twe onche Spaelsgrōe twe
dragma Aristologie longe Aristologie
rotunde Wierdoch Opoponacis Mal-
ticis Was elcx een onche. Olie van oli-
uen acht onchen Litargiri aurionder
half pont Mirre een onche Sdellij twe
onche Lapidis calamite Lapidis ema-
ticis elcx een dragma Darte pulueren
es salmen pulueren ende die gommen
salmen smelten in a;ij Ende maert die
cerote in goeder formen

Als men litargyrum ghescreuen vū
salmen nemen goudscupin ofte heffen
Rohtans sept hi d; litargyrum es hef-
fen van tinne Ende die selen wi besigē
als wy seer mepnen te vercoelen.

Cerotum de laudano magistrale. v.

Dits wonderelijck om de maghe-
te verwormen die vercoelt is en
be vercrant Het doet verduwen ende
het es goet in coude siecheden. Het ver-
dijft de pine der maghen die van win-
de comen ende van cranche verduwin

Distincie.

ghe Heemt Mente Rosarum Absintij
Vigni aloes. Mastic Cinamomi Spi-
cenardi Mirtilorum elcx drie dragma
Sariofilorum. Salange. Rucis mus-
cate Macis Zinziber Salie muscate.
Cosci elcx twee dragma en half Epperi
Calami aromatici Olpbai Aloes Mir-
re Coralloz rubeorū Zedoare Ter-
re sigillate Abotani Cetonict Cetauree
maioris elcx ondhalf dragm Laudani bo-
ni neghen onchen. Seel was twee pōt
Termentini acht ōchen Men sal dwās
den termentijn/ ende laudanum/ te sa-
men smelten Dan salmē de ander spe-
cien daer toedoen

Somwyls vūmen gescreeuē Mente
sicce en Absintij sicci Ende sōwyls. Mē-
te ende absintij simpelch Alth salmē
nemen vander droogher Wāt als men
groene of versche hebben wilt so scrjft
hi Succide absintio oft Succimēte
Cerotum pro crepatis. vi.

Cerotum tot gescroethept gentij
Daertod; alder costelijckste en es
ind gewoentē Het geneest sterckelijck
d; lielsch bidē welken de dermen dalen
tot; boile vande cullen pēt Dic; liqui-
de Colofonie Was Aristologie lōge Ari-
stologie rotūde Wierwormē wē eerden
Aloes elcx vier ōche Litargiri Armoni-
aci Opopōac; Galbani Mastic Sdell-
lij Sumach elcx eē ōche Visci quercinē
Lapidematis Olibani Sipsi. Mirre
Wieroet elcx eē half ōche Gallay Ruc-
cypressi Solt armēiaci Ppoquistidos.
Mūwie elcx ses ōche Sāguin; dracōn;
seuē ōchen Mēscē bloet twe pōt Dit rā-
ficert ald; pēt d; vel vā enē rā dat haer
af gedaē syde en dat vel coct inc wat toe
dat al gesmoltē si. Dā laet d; wat coelē
en sinckē Dā nēc de specien wel gescroē

De hienste

ende ghereemst Ende de gommen sal
men eerst smelten in seer stercken azijn
Dan doetse tot den bloede Dan doet
al metter colatueren vanden velle in ee
nen ketel ende doighet samen sieden tot
dat swert wort ende in forme vā cerote
¶ Dat menschen bloet salmen trecken
van eenen ghesonden mensche die lang
nijn van complexien si. Ende ter stont
alst wt gherocken es salment ter stont
in de cerote doen eert corrompere

¶ Cerotum pro colicis. vij.

Dits goet ter vercouder boelt Het
mormet ende geneest de vercou
de vercoude leden seet Mastice Gal
bani Opoponacis Scrapini Armoni
aci Hierooch Picis naualis Psopi hu
mide. i. peche elcx twee onchen Terbin
tine Was Absintj Seminis fenugre
ci Camomille elcx ee onche Doffraai een
half onche. Muscillagines fenugreci.
Muscillagines seminis lini Muscilla
gines altee elcx twee onchen en halue.
Dat repulueren es salmen puluerē is
salmen pulueren ende de gommen sal
men smelten in water vander decoctie
altee fenugreci ende lini. Dā mingelet
elamen ende maect cerotum in goeder
formen ¶ Almen camille ghescreuen
vint salmen alcht nemen camille bloe
men ¶ Men sal alcht muscillaginē
altee makē vā dē wortelen vā homst
also de doctoren willen

¶ Cerorum oricrorij. vij.

Also gheheeren naden azijn ende
soffraē Het is goet tot gebroken
beenen ende tot pine in eenighen leden
Des goet tot herde apostema in eenigē
leden. Het vermormet se ende ontbpne
se seet Croci Mastice Colofonie Ce
re elcx vier onche Terebinthe Salbani

Discinctie

Armoniaci Mirre Picis naualis Oli
bani Aloes. en somige boiche en hebbe
gheen aloes. elcx ee onche en dype drag.
Men sal galbanum en armoniacum
ee luttel stootē en dan in wat azijns de i
erne nacht lanck Des morgens salmen
opt vier sette tot dē gesmolte es Dā sal
ment coleren en cohet tot dat dē azijn v
tert si Dā doetse toe picis naualis dwars
colofonia den termēntijn gesmolte en
gerolert En na ee luttel tijts salmen dā
toe doen mastice/olibanum/mirra/en
aloes. Alcht metter spatel ruerēde/en
alst gecort es salment in court waē ghie
re Dan salmen mer hant knede tot dat
dwaal wt si Dan strijct eenē steē met
oleo laurino en pulv van soffraen daer
op ghescrept Daer op knede en maect
magdaleone dat sijn rollē ¶ Dees ce
rote wort vā den somigē veradert Wā
als si perfectelijc gecort es doēse daer in
soffraen en temperēt mēte anderē din
gen ende ald? wordet best gepresen vā
den doctores De ander doet gelijc voer
screuen es/en es oock niet quaet

¶ Cerotū de muscillagib? magistrale ix.

Dit vermormet en saicht alle here
hept seet Muscillaginis altee
Muscillaginis fenugreci Muscillagi
nis lini elcx ses onchen Sedelij. Armo
niaci Opoponacis elcx twee onchen O
lei de lilio. Droeslem vā lijnsaet olie.
elcx drie onche Iprargiri Terebinthe elcx
vier onche Storacis twee drag Picis na
ualis vier onche. Dēu was twee pont
ossen merch of ghesmolten ruet drie o
nchen Die te pulueren si salmen puluerē
En maect de cerote in goeder vormen
¶ Almen Storacis simpelich ghescreuē
vint soe salmen alcht nemen storacem
calamitam

De elckste.

Hier beghint de elckste distinctie/de
welcke leert vande olpen/ende heeft ne
ghen en twintich descriptien. Daer af
deerste is Oleū spice oft Oleū nardinū.

Elc olpe es goet tot al
le coude siecheden/spe
cialijck der zenuwen/
der maghen/der leue
re/der milten/der nie
ren/der blasen/ē moe

dere Tot pine der ooren van winde en
hoofstweer ende emigranee. Reempt
Spice inde drie onche. Maiorane twe
onchen Vigni aloes. Radicis emule Fo
lij indi Calami aromatici Foliorū lau
ri Cypri Squinanti Carui agrestis.
elc een onche Dese scoot grof Dā ghiet
ter op wijn ende watere elc eenen vele
dat de voerscreuen dinghen bedect sijn
Olei sisanini ses pont. Dit siedet in een
dobbelt vat met saechten vperes ses wē
lanck Dan doeghet in een vat sondere
coleren ende scopt den mont wel toe
Olpe van olpuen es de materie van
allen olpen Ende als men Oleum oft o
lpe ghescreuen vint/so salmen alcht ne
men olpe van olpuen Dese olpe maect
men selden om dat ope leden den cost nē
betalen en willen diemen daer toe doet
Oleum sisaninum en maectmē hier
te lande niet/om datmen sisanen niet
en vint bi ons Maer daer voer mach
men nemen Olpe van sueten amande
len/oft tghene datmen hier na scriuen
sal

Oleum spice magistrale. ij.

Elc olpe maectmen ghemeinlic
Ende doet tgene dat de voerscre
uen olpe doit Reemt Spice nardi Spi
ce celrice een onche Scitadōs een half o
che. Maiorane een half onche. Rucis

Distinctie

muscate Cynamomi elc ses dragma.
Masticis twee dragma. Calami aro
matici Croci elc een half dragma Suc
ci saluie Vini oprimi Fonteyn watere
elc ses onchen Olpe van olpuē ses pōt
Die telcooten sijn scoot grof ende siedet
in een dobbelt vat tot dat den wijn/wa
ter/ende clap/versoden es Dā bewaret
Alle olpe salmen cohen in een dobbelt
vat met saechten viere/om dat de olpe
onbindelijck es ende soude mē grooter
hitten ontsieken ende haer cracht ver
liesen Maer hebben wy als elcken vat
niet so salmen nemē een tinnen vat ge
scopt ende de olpe daer in. Dat salmen
setten in eenē ketel vol waters en doin
dat water siedet dat der olpē niet en ra
ke Ende dicheet. Oleum spice om dat
spica in es

Oleum sisaninum magistrale. iij.

Almen dolpe de granis sisanini
niet hebben en mach maectmen
dese Maer mochtmen die granen cri
ghen so souli beter sijn Ende men sou
se componeren somen de olie van amā
delen componeert Dese olpe maect den
lichaem ver ende meerderit sperma Di
saecht de herdicheit ende scerpheit Di
clairt de stemme Di saecht de kele en is
materie van veelolpen Reemt Musci
een dragma Vigni aloes een half drag
ma Rucis muscate Sarcicolozū Ma
cis Spice. Cardamomi maioris ende
minoris Salie muscate Cubebe Cala
mi aromatici elc een scrupel. Semeyn
olie een pont Dit siet in een dobbelt vat ge
lijc voere geleert es En en wilt mē dese o
lpe nē makē so sal mē daer voer nemē o
lpe vā suete amādele Wāt die vā dē se
uer cracht es/ghelijc dē alle medecijns seg
gē. maer si moet versch sijn/en niet out

Deellefte

Oleum citoniorum mesue. iij.

Dese confoerteert de maghe ende ope voedende leden. Si es goet den gelareerden zenuen ende verdrift veel sweetens. Reemt Merck van citonien die middelbaer rijp sijn met hare scoffen ses onchen Olve van onrijpe olpuen vier pont Dese salmen houden in een ghesloopt ghelas vijftien dagē Dan cohet ower wē in een dobbel vat Dan coleret doer eenen doech wperste de ende doet totter colatueren die voerscreuen citonien. Dan laet ter sonnen staen vijftien dagen. Dan cohet in een dobbel vat ghelijch voerscreuen es en dan per set wte Dan salmen derdewerf daer in doen citonien ende ghecoeleert sap van citonien Dan settet wederom vijftien daghen ter sonne Dan cohet leschwert ende coleret

Ese datmen gheen olpe van onrijpe olpuen hebbe en mach so machmē daer voer nemen olpe van rijpe olpuen nemen ende wasschen die drie ofte vierwerf Doe salse der onrijper bina ghelijchen.

Oleum masticis mesue. v.

Dese confoerteert de maghe/ de zenuwen/ de leuere de iunctueren ende saecht apostema ende verdrift de pine Reemt Olpe van rosen een pont. Masticis drie onche. Goeden wij vier ende in een ander capittel staet acht onchen Dese coct al slamen ghelijch voerscreuen es/ tot dz den wijn verfoede es **D**en wij daer mē dese olpe mit maict sal root sijn/ om dat hi meer scopt ende confoerteert

Oleum lythiorum mesue. vi.

Oese verdrift pine van coudē/ pine der borst der moeder/ ende ver

Discinctie

drift haer vercouchept Si verwermt de nieren/ de blase/ ende es goet tot colica Reempt Bladeren van witte lelien acht onchen Masticis Calami aromati Coli Carpopallami elcx een half onche. Sariofilorū. Cynamomi elcx een half onche Croci drie dragma. Die salmen al grof scooten Dan doeter toe Watere van leibladeren ende laet also eenen dach ende eenen nacht staen. Dan siedet slamen drie oft vier walle Dan doeter op olpe van oliuen of oleum sisamini twee pont Dā siedt drie oft vier wallen Dan doeghet in een ghelas met lelie bladeren ende settet veertich daghē ter sonnen Dan coleret ende gheb: wperket

Dese olpe maectmen somwijls van lilio celestis/ dat is precos Dā resoluert dat bestende es meer verwermede en doergaende Ende van witte lelien elcx meest weder staende saechtende/ ende rijpende

Oleum costinum mesue/ vij.

Dese olpe verwermt dat scouwer blat/ si ontsloopt sijn verstoptheit ende confoerteert alle zennachtige leden Si es goet der maghen ende der leuere Si sterct dat hair en verbiert calubz Si maect den lichaem wel rpeckende ende scoon van verwen Reempt Coli amari twee onchen. Cassie lignee een onche Croppen van maiolepne acht onche Dese scoot en setse twee nachtē i twe pot welriechende wijn Dā doeter toe. Olei sisamini twe pot en dan siedet in een dobbel v; **R**ota De meester seyt hier Costum amarū/ mits den welcke mē meinē mochtet dat noch ee ad costū ware Maer hi meit daer mede dz men nemē sal vā gene dz n; volwassē es

De ellefte

Oleum vulpinum mesue. viij.

It es een edel medecine tot de ar-
tliche ende podegra Teghen die
pine. der nieren ende pine vande rug-
ghe. Preemt eenen vos al gheheel dyen
dat inghewan wt ghedaen is ende doe-
ten in een vat. Daer op ghyet fonteyn
watere ende zeewater elcx ondhalf pōt.
Oude claer olpe drie pont ende acht on-
tchen. Dout drie onche. Dit coct alclame
met saechten viere tot dat dwater ver-
soden si. Dan doeghet in een ander vat
ende doeter op. Dille Thimus elcx een
pont. Dan ghieter op suet watere daer
die voerscreuen crupden in gheloeiden
sijn twee pont. Dan cohet tot dat dwat-
er versoden es ende tot dat het vleesch vā
den beene schepde. Dan coleret sterche-
lyck wtperflende.

Esst datmen gheen zeewater hebbe
en mach so salmen nemen wel ghelou-
ten watere/ ende dan salmen noch also
veel soues int recept doe als men soues
int water ghedaen heeft.

Zeewater sal eer vier daghen vuyl
ende sminkende worden. Maet om o-
een maet sonder sminken oft vuyl wor-
den te bewaren salmen dair in doen ee-
luttel leuende water.

Oleum scorpionum mesue. ij.

It breekt den steen inden nieren
ende inder blasen ende het ver-
driften. Specialijck op de nieren/ op de
crop der blase en daer de roede spruyt
ghelstrecken. Preemt Aristologie rotun-
de. Gentiane Cyperei Corticum raditis
capparum. dars descorffe vander wort-
elen van cappers elcx een onche. Dese
stoot grof. Dan doeter op olpe van bit-
ter amandelen onder half pont. Dan
stopper vat ende settet ter sonnen twi-
n

Distinctie.

tich daghen. Dan doeter in vifschpen
scorpioenen. Dan stopper vat ende set-
tet ter sonnen derich daghen. Dan cole-
ret ende bewaret.

Al scrift mesue datmē dees olpe ma-
ken soude sonder lieden. Nochtans ra-
dich datmen se drie ofte vier wallen sie-
de. Om dat die cracht vanden voerscre-
uen crupden gaen soude inder olpen.
Wantter dinghen in sijn die langhe sie-
dinghe behoeven.

Oleum primum mesue. r.

Dese droocht ontbint ruyt en we-
der claer coude pinen. Op subti-
leert ende ruyt dye materie inder boest
ende inder longhen. Dese goet tot pine
der functueren ende saecht haer herdic-
heyt. Dese goet tot herde apostremacie/
tot scrofulen/ tot coude pine der mact-
ten/ tot spasmus/ tot pine der ooren en
franch der nuelen. Preemt Radix pre-
os twee onchen. Ende vanden seluen
bloemen vier onchen. Water dair van
den seluen wortelen in gheloeiden sijn
een pont. Olpe van olpuen twee pont.
Dit siedt in een dobbel vat tot dat dwa-
ter versoden si. Dan coleret. Dan nemt
ander wortelen ende bloemen en doet
anderwerf ghelijck voerscreuen es.

Dese olpe doemen in vnguento ar-
chanito mesue voerscreuen.

Oleum de capparibus magistrale. xi.

Dese es wel beproeft in herthept
der milten. Preemt Corticum ra-
dis capparum ee onche. Seminis
agnicasti Scolopēdie Ciperi Tama-
ris elcx twee dragma. Aue een drag-
ma. Olpe van olpuen een pont. Dijn.
Deer goeden wijn elcx twee onche. Die
te stoten sijn stoot grof ende mpyngelē.
Dan siedt in een dobbel vat tot dat de

De elfte

wijn ende den azij verteert si Dan coleret.

Oleum mirtillorum Johannis de sancto amando. xij.

Sconfoerteert de maghe ende die zenuwen. Reemt Mirtilloru een pont/ende scoote. Daer met minghelt Goeden wijn drie pont Ghemeyn olietwee pont. Dan siedet clamen in een dobbel vat tot dat den wijn versoeden si Dan coleret Dan doet wedre also veele mirtillen ende wijn tot de voerscreuē olpe ende siedetse weder Dan doet alsoe derde werf Dan coleret ende bewaret.

In dese olpe salmen rooden wijn doe om datse te bat stoppen soude. Opt en maict mesue niet Want men en brinct ons clap vanden mirtillen niet Naer machmen seerighen so salmen se makē ghelijck voerscreuen es van oleo citonidrum.

Oleum rosarum mesue. xij.

Dese confoerteert/ontbint/saecht/ende wederstaet. Sp bluscht ruwelijck/confoerteert/gadert/ende verbiedt loopinghe Ende die rouwe es ondersteyden vander rijpper Want de ripe olpe/es van rijppe oft opene rose gemaect. Ende die ruwe olpe/es van onrijppe ofte van roosbotten ghemaect. Reemt. Olpe van olpuen een pont/en walchsedicwils met conceptu watere Dan doet in de voerscreuen ghewasste olpe vier onchen rijppe rosen versich gestooten Dan doeghet in een ghelas en scopt den mont vaste toe ende settet ter sonnen seuen daghen. Dan coleret in een dobbel vat ouer vier seuen wren. Dā perstet wel wtē Dan doet ander gestooten rosen in ende settet wel gestopt seuen daghen ter sonnen. Dit doet der

Distinctie

bemert als voerscreuen es Dan ghiet ter water op dair rosen in gheweyt si ghelijck dat voerscreuen es inden capitele van sprupo rosato ex infusione een pont ende scopt den mont vanden vate wt toe Dan settet veertich daghen ter sonnen Dan perst de rosen vte ende settet wedere ter sonnen tot dat dwater al verteert es.

Oleum rosarum mesue secundum. xij.

En ander maniere om olpe van rosen te maken ende heeft die selue cracht van de voerscreuē olie Naair ses een luttel meer solutijt midts den sapen die daer in sijn Reempr Sap vā rosen Aque infusionis rosarum; elc een half pont. Ghewaslichen olpe drie pōt Ghestooten rosen een pont. Opt set in een ghelas ter sonnen seuen dagen gelijck voerscreuen is Dan siedt in een dobbel vat drie wren. Dan perstope rosen wt/ende doet wedre vande voerscreuen rosen ende sapen in Dat doet alsoe driewerf Dā coleret ende settet veertich daghen ter sonnen

Des maniere doetmē selden Naair aldus es de olpe solutijt/ende es de gheue daer auicenna af spreect libro secundido Capitulo de rosis Dat olpe van rosen ontbint den buych

De rosen salmen plucken indē april daermen olpe van rosen ofte sproep vā rosen af maken wilt of inden meyn Ende diemen drooghen wylt salmē inder scaduwen drooghen

Oleum camomille mesue. xv

Olpe van camillen es gebenedijet inder hulpen eenige pine te verdruuen ende te ontbinden. Si verbiedt loopinghe der matricen/ mids haer d

De ellefte.

Depnder stoppinghen Si confoerteert alle zenuachtige plaetsen ende es goet tot alle hen pinen. Reemt Olve vā ryppe olpuen een pōt Dair in doet Camille bloemen vier onchen ende setse d'ye dagen ter sonnen. Dan coctse in eē dobbel vat drie wren. Dan persse metten handen wt. Dit doet drie werf altyt d'ye bloemen vernieuwende. Ende ten lesten doeter vier onchen camille bloemē. Een pōt aque infusionis florum dat water daer de bloemen in ghewepet sij. Dit doet alsamen in een ghelas ende stoppet toe. Dan settet veertich daghē ter sonnen. Dan persse de bloemē wt en settet weder ter sonnen ende latet scaent tot dat d'water verteert si. Dā bewaret. Mē maect dat water infusionis camille/ghelijck vore gheleert es vande rosen.

Oleum violarum mesue. xvi.

Olpe van spoletten verdrift alle hette waer dat si. Si saecht scerpheyt der boest ende der longhen. Si verdrift heete apostema pleuresim. Reemt Onrype olpe van olpuen een pont. Groen fioletten ghe. tooten vier onchē. Dese doet in een ghelas ende stellet ter sonnen seuen dagen. Dan siedse in eē dobbel vat drie wren. Dan persse wie ende maectse voets ghelijck men de olpe van camillen maect.

Dwater infusionis violarum maect men ghelijck vanden rosen.

Oleum aneti mesue. xvij.

Olpe van dille verdrift ppneef ontbiut. Si doet sweeten ende es goet teghen die scuddinghe der cortsen dat rugbeen daer met ghestreken. Sy doet slapen ende verdrift hoofstweer. Reemt Olpe van olpuen een pont. Sloe

Distinctie

men van dille viere onchen. Dese doet alsamen in een ghelas. Cohet ende maket also men olpe van camille doet. En ten lesten doet men daertoe aqua infusionis aneti. iē. alsomen van camillen doet.

Oleum pliorii simplex mesue. xviij.

Dese heeft de selue cracht van ole. D'pliorum composito en es stercker dan olpe van camillen. Reemt Olpe van olpuen een pont. Bloemen van witte liliën vier onchen. Dit doet in eē ghelas ende settet ter sonnen. Ende mē maket voets alleens ghelijck men de olpe van camillen maect. Maer men sal de gheel dingherkens al wech wopen.

Alle de voerscreuen bloemen selen sij groen. Daerom en machmen de olpen maer eens des iaers maken.

Oleum rute mesue. xix.

Olie van ruptē verwermt de nieren/d'ye moedere/ende verdrift haer pine ende pine der siden. Reempt bladeren van rupte ende sap van rupte elcx vier onchen. Olpe van groenen olpuen vier pont. Dit doet alsamē in een ghelas met eenen inghen muple. Dan stoppet ende settet ter sonnen vijftien daghen. Dan cohet in een dobbel vat vier wren lanch. Dan persse sterckelijc wt metter hant. Dit doet drie repsen ghelijck dat vore gheleert is. **N**ota. De nieuwe olpe vande olpuen verwermt getēpeelijc en veruerscht. En de oude olpe es heet en ontbit meer. Dair o als mē ghetēperde olpe makē of allut

De elckste.

tel heet so salmen nieuwe olpe nemen
Ende als men heete olpe maken wilt so
salmen oude olpe nemen Ende alle olp
e daer men olpen niet maect moet goet
sijn van smake.

Oleum mente magistrale. xx.

Olpe van mupnte helpt der coude
maghen. Si es goet den ghenen
die ouerghenien ende walgen. Si doet
verduwen ende maect appetijt. Si ont
bint clieren ende herette apostematien.
Neemt Foliorum mente dats sijn bla
deren van mupnte Sap van mupnte
elcx vier onchen. Olpe van rijppe olpue
drie pont. Dese doet in een ghelas ter so
nen den mont gheslopt vishien dage
Dan siedet vier wren. Dan persset wt
metten handen. Dit doet drie reple ge
lijck voerscreuen es vander olpen van
camillen.

Oleum de absintio magistrale. xxi.

Dese verwermt de coude maghe
Ende confoertert de coude leden.
Si sterct de maghe ende verwert appe
tijt. Si ontslopt verstoppen appetijt/v
stoptheit/ende alle verstoppe coude siec
heden. Si verdijft en leyt wt wormen
eest dat men plaesteren daer opleyt en
vnguenten. Neemt Croppen van alle
ne ende vanden sape elcx vier onchen.
Olpe van olpuen drie pot. Dese maect
also men olpe van camillen maect.

Oleum saluie magistrale. xxij.

Olpe van saule verandert de qua
de complexen ende es goet den
lichteghen leden. Sy saecht den fenine
ghen bete van scrigonis marini. Neet
Saulie bladeren ende vanden sape elcx
vier onchen. Olpe van olpuen drie pot.
Dese maect ghelijck men dpe olpe van
camillen maect.

Discrinctie

Old? machme alle olpe van alle crui
den maken. En de olpen selen de crachte
hebben vanden crupden. Maer men
moet die olpe vanden crupden maken
inden mep. Want dan sijn de crupde al
der machrichste.

Olpe van oelbloemen mesue. xxij.

Dese verdijft heete pinen prince
palijck die van quader complexi
en compt/van opclimninghe der hee
ter sterper vaporen ten hoofde/eest dat
men daer in strijct de slaep de nuelga
ten ende allet voerhoeft/ende het ver
wert slapen. Neemt groen ghestooten
bloemen bladeren ende hoofden van
den oel vier onchen. Olie van onrijppe
olpuen een pont. Dese doet in een gelas
ende stoppet toe ende settet ter sonnen
seuen daghen. Dan siedet in een dobbel
vat drie wren. Dan persset sijf wt met
ten handen. Dit doet twee reple. Alrijc
bloemen bladeren ende hoofden vnieu
wende/taende ter sonnen ende sieden
de als vore. Ten derden doeter toe vper
onchen bloemen bladeren ende hoofden.
Daer toe doet aqua infusionis papa
ueris een pont ende settet veertich da
ghen ter sonnen. Dan persset wt metten
handen ende settet wedere ter sonnen
tot dat dwatere al verteert es. Dan be
waret.

Dese olpe machmen oock maken in
ten saden/ghelijck men de olpe van amā
delen maect. **I**nfusio pa
pauerum maect men ghelijck infusio vi
olarum. Maer daer en neemt men nict
van de bloemen. En in desen neemt men

De elckste.

de bladeren/de bloemen/ ende de hoofden/ alles vier onchen ghescooten.

Oleum cucurbitae me sue. xxiiij.

Dese doit de quade complexie veranderen ende is goet tot ouervloedighe hette der niere Ende ghelijc der olpen van fioletten neemt sap van seer ionghe cucurbiten ende vanden bloemen elc vier onchen Olpe van onrijpe oliuen drie pont Dit doet alsamen in een ghelas Ende maecte voerts gelijc men die olie van mupnte ende vā camillen maect

Alle coude olpen maectmen perfecte lijcher met olpe van onrijpe oliue dā met rijpe olpe Ende es de rijpe olpe vuyt so salmen se twee of driewerf wasschen met fonteyn watere De heete olie salmen maken mit rijpe olie sonder wasschen

Men mach oock olpe maken vande sade van cucurbiten/ ghelijc men ander olpe maect Ende es beter ende ghe temperder dan de voerscreuen

Oleum de menuphare. xv.

Dese ghelijc nālijc der olpen vā Doel ghemaect Ende als wi slaep verwecken willen/ so minghelen wi de se olie met oleo de papauere ende si veranderen quade complexie dpe van hette comt wair dat si. neemt onrijpe olpe van oliuen een pont Bloemen van nenuphare ghescooten vier onchen Dese doet in een ghelas ende maecte ghelijc olpe van camillen oft olpe van fiolette.

Infusio nenupharis maectmen/ ghelijc violarum oft rosarum

Van allen bloemen machmen olpe maken ende die olpe sal de cracht vanden bloemen hebben/ als si hen natuerlijche verwe hebben/ ghelijc men van

Distincte

fioletten doet.

Oleum amigdalorum dulcium me sue. xxvi.

Olpe van suete amandelen saiche de scerpheit der siroten/ der lōghē ende alle der binnēster leden. Si sacche ende droocht alle herthept der leden en der iuncturen/ ende ethiche Si maect de lichaem vet ende vermeerder sperma In de vrouwelijchept ghedaen es goet tot ontfekeninghept daer bynnen en der blasen. Stoot oft maelt wel amandele also vele als men wilt. Dan doerse in een panne op schoon claer vier ende ruertse metter hant tot datse wel heet sijn. Dā doerse in eenen stramijn en persse wel wte Dan doerse weder inden moertier om noch barte scooten. Dan doerse weder in een panne opt vier als voze ende persse wte. Dan suldi alle de olpe hebben Somighe menschen doen de korse vanden amandelen eer si dpe olpe maken/ ende dats met dallen goet/ wāc de olpe eelt te perfectter.

Aldus maectmen alle olpe opmen wt pers/ ghelijc vā perslich seenen en van bitter amandelen

Oleum laurinum magistrale. xxvij

Dese es goet tot alle quade coude complexie materiael ende soeder materie Si es goet tot pine der leueren/ tot emigranea der zenuē ende iuncturen van couden comende tot ppne der maghen/ tot colica/ tot pine der nieren/ der mactren/ der leueren/ der mpten/ des inghewants/ comende van winde oft van couden. neemt baccarum lauri also veele als men wilt ende luertse van de ouerste scorste. Dan stootse wel of maecte om oli af te makte Dā maect se heet in een panne oft in eenen kettele

De elleste.

altijt ruerende ouer vier. Dan doeget in een cleet ende perstet wte. Dan froget wedere ende heptet ende perstet/soe hebdi oleum laurinum

Oleum seyt dat men se oock ald? maken soude. Dat men se sieden soude in watere ende schryppen de veticheyt af ope daer bouen swemt. Naer deerste maniere es betere

Men mach veel olpen maken vā veel laden ende vruchten. Naer om dat se inder ghewoenten niet en sijn. Doe en hebich dair af gheen menci ghemact

Olie van noten Van bitter amandelen Van hasenoten Van persich kernē Van noten wt indien Van hersesteene oft hriesteenen. Vanden granen citri Van fisticis Van pynappels Oelsaet Van latuwe saet. Van couwaert saet. Van fenugreke saet. Dese perst men wte alsomen olpe van amandelen wt perst

Oleum amigdularum magistrale. xxviii.

Dese olpe heeft dpe voerscreuen cracht ende gaet de andere te bouen in allen dinghen. Neemt ghepelde amandelen vier pont oft twee pōt wilt men. Ende men mach se wel drooghen vanden watere in een teplhe ouer cool vier. Dan scoot se wel ende doot se wedere int teplhen ouer vier wel ruerēde mit ter hant. Dan maectt een masse af en en wilken se niet wel clamen hanghē so sal men se besprapen met een luttel fiolet watere tot dat worde ghelijck deech altijt metter hant ruerende. Dā sal mē de masse metter hant perstē also de vrouwen de cleeren wt dec looghen persten. Ende als men een luttel ghewreue heeft sal men wt persten met sapo/dats ghe

Discinctie

soden wijn. Ende dat doet dicwils soe hebdi van een pont amandelen vier ochen olpen

Als men simpellich ghescreuen vint.

Oleum amigdolarum. Dan sal mē altijt nemen olpe van suete amandelen.

Oleum tartari magistrale. xxix.

Den tartari also vele als mē wilt. Dien set op cool vier so lange dat ti al root ende ontsreken worde. Dā doet in eenen lijn waren sacht en legt dien sacht in eē dorchte plaetse oft keld. Daer onder set eenen croes oft een ander vat ende dat daer wt loopt heet men Olen tartari

Dese olpe mach men soe wel maken van rooden tartaro als van witte. De soemighe pulueriseren den tartarum clepne. Dan doensyt in eenen sacht ende den sacht ende tartarū besprapen si mit azijn. Dan doen si dien onder dpe colen tot dat hi beghint swert te worden. Dā doense den tartarum wten sacht en pulueriseren den tartarum weder om en besprapenden met azine. Dan doensyt weder onder die colen en aschen. Dan alst swert wort legghen si den sacht in eenen kelder ende daer loop olpe wt.

Men cricht by vijf manperen olpe. De somighe perst men ghelijck olie vā amandelen ende van olyuen. De somighe bi indrukinghe/ghelijck olpe van camillen ende van aliene. De somighe bi resolutione/als olpe van cperen ende van terwen. De somighe bi sublimatie als oleum phisicorum of olpe van tichelen. De somighe bi wtvlouinghe/als oleum balsami. Ende noch sijn de olpe drierhande. De somighe si nout/als olpe van rosen van fiootten. De somighe getepect/als olpe vā soete amandelen

De tweleeste.

die versche **W**at als si een maent out
es worste wat scinckende en dan wort
se heet daerom seydich versche De somi
ghe sijn heet als oleum rutatum costi
tum vulpinum.

Hoe de coude olpen verscher sijn hoe
beter Ende als si drie maent out sijn da
sijnse heet. De ghetemperde duere ses
maent goet En hoe de heete onder sijn
hoe se beter sijn.

De tweleeste disticie leert de cose van
den wasse Ende hout in ses manieren
om was te bereyden Daer af de eerste is
hoemen root was maken sal

Dehonst om dwas w
ten honighe te trecke
es so ghemeene ende
int openbare dat dye
ulsters ende de vrou
wen dair af meesters
worden sijn. Daer om latich daer af te
scriuen

Om root was te maken

Neemt Een pont was Dubreple
termenijn drie onchen inden so
mer ende inden winter vier onche For
melioen wel ghewreuen Olpe van oli
uen elc een onche Dwas ende den ter
mentijn salmen smelten Dan doeghet
vanden viere Ende alse beghint te coe
len doeter de olpe in ende tformelioen
ende minghelet weltsamen

De olpe doir men int was om dat tsa
men houden soude dat vanden forme
lioene verscepdē es ende om dat de ver

Distincie

melken daer niet te bat misinghelē sou
de.

De somighe doender in menie in de
stede van formelioen. Ende dat mach
oock wel sijn Maer des moet driewerf
meer sijn Wat in elch pont was salme
doen drie ofte twee onchen ten minsten
wel ghewreuen menie

Om groen was te maken. ij.

Neet Een pont was Spaes groē
ghewreuen Olpe van olpuē elc
een onche Smelt dat was Ende alse eē
luttel vercoelt es so doeter in het spaes
groen ende de olpe ende minghelet wel

Wilt men tap maken soe salmer drie
onche termenijns toe doin Ende ooc
om dat mer wel beelden af ghieten sou
de Maer de vormen moeten eerst na
ghemaect worden

Om swert was te maken. iij.

Sijpt een pont was. En alse wat
gheroelt es so doeter swerte eerde
wel ghewreuen ende olpe van olpuen
elc een onche Ende wil dē tap maken
so doeter toe termenijn ghelijck van
den anderen ghescreuen es

Om wit was te maken. iij.

Nept water also vele almen wilt
Daer in doet herode deel so veel
was in tot dat ghesmolten si Dan later
een luttel rusten tot dat het was al bo
ue swemt Dan maect een scotel of een
reliet na in coue watere Die drukt in
dat heet was Dan doir se weder in coue
water ende tress dat was af Dit doir tot
dat ghij alle dwas ween ketel hebt Da
legt dat voerscreuen was inder sonnē
ende inden dau inden mei dū wils hee
rende ende windende Ende later liggē
tot dat also wit si also teruse

Derweleste

De andere makent wit in dype dagē houdēde de voerscreuē manier. Maer si bepden tot in iulio dat de sonne alder hoochstes. Maer het soude lichtelijck smilten vander sonnē daer om salmē des daechs tweewerf besprapē met suuer water.

Noch om wit waste maken. v.

Emer was also vele alsmē wilt ende water twee deelen. Dit si dede slamen tot dat d'water swert wort. Dā doet dat water af ende nemt ander water. Dit doet so dicwils tot dat wit wort.

In veel ander manieren machmen wit was maken. Maer dees twee voerscreuen manieren sijn ghemeinst ende best.

Nota. Men mach was verwen met alle verwen alsomēt hebbē wilt. houdende die maniere voerscreuen vande rooden wasse ende hondende die quantiteit des dincx ende der olpen en wipvinghen.

Om waste werken ende die lingde na de diuerscheit der ghewichten. vi.

En wassen keers van xij rub sal lanch sijn vier armen ende twee quaertieren. Een kerste van acht rub sal lanch sijn vier armē en eē half quairtier. Een kerste van seuen rub sal lanch sijn vier armen. Een kerste van ses rub sal lanch sijn drie armen ende drie quairtieren. Een kerste van vijf rub sal lanch sijn vier armen twe derdendeelen. Dā vper rub sal lanch sijn drie armen een derdendeel. Van drie rub sal lanch sijn dype armen. Een kerste van twee rub sal lanch sijn twe armen drie quaertieren en half. Van veertich pont sal lanch sijn twee armen drie quaertieren. Een van dertich pont sal lanch sijn twee ar-

Discinctie

men ende twee quaertieren. Een van twintich pont sal sijn twee armen twee quaertieren en half ende twee vingheren. Dertien pont twee armen. Twelf pont twee armen vier vingheren. Acht pont ses quaertieren en half. Vijf pont vijf quaertieren en half. Ende also voorts.

Om d'armen somtijls den cost scouwē soude om een groote kerste nieu te maken die gheberrent heeft. So salmē dat was af doen vanden lementē bouē een quaertier verre. Dan salmen nieu we lement daer wel vast aen bynden. Dan salmen daer aen doen alsoe veel was als ter lingden vander kersten behoefst oft dient. Dan salmen twee ofte drie handen was ouer al de kerste doe van onder tot bouen. So sal de kerste al nieu schinen.

De dertienste

De dertienste distinctie leert de const des zupchers. En heeft dertich beschrijven. Daer af de eerste es hoemen coriandros solidos maken sal dat iyn ronde coriandren.

Men maect ronde coriandren ofte gheswollen coriandren van zuichere daer onder doende gheprepareert coriander saet wel ghedroocht van alle vochticheyt Ende vande beghinne tot bina den inde salmen daer toe doe wel gheroet zuichere Ende ten inde salmen daer toe doen drie of vier hantvullē lichtelijch gheroet zupchere om te meerder rontheyt ontsaen souden ende te meer swellen

Die voerscreuen coriandren salmen wel droghen ende metten handen wel wriuen Niet alleene int inde Maer alcht als mē dat suicker dair toe doet Om dat se te herder wordē souden ende om dat si vander vochticheyt niet soe haest swert worden en souden noch ooc morwe worden en souden

Coriandros crisposte maken.ij.

Men sal dat saet van corianderen sterckelijch metten handen met zupchere bedecken tot dat middelbarp ghe grootheyt hebbe dat zupcher alcht sterckelijch genoegh cokende Dan neēt een ghegaet becken met cleppen gaet hēns Daer salmen zupcher in doen en laten dat van hooghe op dat saet vallē Alcht wel ruerende met een stockē En dat zupchere sal wel gheroet sijn vande beghinne totten inde Dā later wel droghen met den stock alcht wel ruerende

Distinctie

Men sal dat zupchere wel coken om dat langhe crisp dueren soude ende om dat de coriandren geen aen dander niet hanghen en souden also si souden worden lichtelijch gheroet

Om caneel te confiten.ij.

Det de wterste scorste af vanden caneel en snijten in clepne drapkens. Dan doeten in een becken en doet ter zupcher op met een clei gegact becken oft laphen Ende ten eersten sal dat zupcher lichtelijch gheroet sijn drie of vier handen. Ende ten inde saet seer geroet sijn Ende dat becken salmen lichtelijch heeren ende hutselē tot dat si groot ghe noech sijn

De soemighe besprapen den caneel nade eerste worpighe des zupchers miz ghinbeer poedere om dat te meer bhtē soude ende te stercker smaken. Welcke maniere mi niet en behaecht. Maer o dat te meer op ope tonghe bhten soude salment maken van goeden caneel soder dien in watere te wepken also som mighe dwale doen om dat ment te baten souden. Want de snijdinghe verdriest al den smaech vanden caneel

Om amandelen te confiten.iiij.

Alcht amadelē wel met een scerp linen cleet ende droochse wel in becken ende suertse van alle onsuur heyt. Dan worpt daer op zupchere dat sterckelijch ghelodē es miz een doirgaet becken. Dat becke alcht hutselende soder stille houden Ende onder dat becke salmen coolvier doe om te drooghē also si wel bedect sijn Ende hoemen te meer keert ende wint hoele meer swellen en valter worden

De derthienste

De somighe confijten die amandelen mitten scorsen ende des dueren si te lā gher ende en worden niet rieckede. De soemighe doen dopperscors af ende confitense De somighe snijdele in twee stukken ende confitense crisp/ghelijck dat hier voer van coriander gheseyt es

Ont te maken rancetos. v.

Nem scorsen rancetorum gheprepareert also vele als men wilt Daerop ghiet wel ghecort zupcher met een doergaet becken oft lape Ende ma ket voerts ghelijck voer gheseyt es vanden caneel

Cortices rancetorum prepareert mē albus Legtse in suuer watreneghe daghe lanc/alle daghe dat water vernieuwende/ende dan siedtse in water thien oft twelef wallen Van salmen dat witte af doen dat aender scorsen hant en snijtse in cleppen langhen stuckens. Dan weptse in ghelmolten gheloden zupchere ende laetse also ligghen eenen dach ende eenen nacht Daerna siedtse laechtelyc daer in. Dan doetse wt ende laetse drooghen ghelijc voerscreuen es Aldus salmen se confiten/ ende hen bitterheyt wort verdreuen.

Ongroffels naghelen te confitē. vi.

Voocht groffels naghelen ende suuertse Dan ghietter zupchere op dat seer ghecort si met een doergaet becken oft laphen. Ende wpldise crisp maken/soe doet ghelijck vanden crispē coriandre voerscreuen staet Ende wilt men se hert ende geswollen hebbē Soe salmen doen ghelijck vanden amandelen voerscreuen es Des ghelijck doet vā rāretis.

Om alle confectien wel crisp te makē so selen de gaethens vanden laphen of

Distincie

becken seer cleyn sijn ende men sal dat zupcher gheuen ghelijckelike ende in eēder formen. Ende hoe dat hooger valt hoe betere Maer men en sals daer op niet laten druppen oft dat werck soude bederuen

Om anijs te confiten. viij.

Set van anise wel ghesuuert twee pont. Daer op doet inden eersten zupcher laechtelyck ghecort. Dan heetende windet wel met den hande in becken tot dat bina ghedect es/en droogher wel tot elcher hant vol/zuichers Die continueert totten inde. Ende wpldise crisp maken So gheeft hen zuicher mē den doergaetten laphen na dat si mettē zupchere bedect sijn van hooghe Ende dat sal sterckelijc ghecort sijn. Dan huseit dat becken ghelijck men doet in coriandris crispis Die doet totter tamelicheit groothet

Hoe den anijs minder es hoe hi scoōder es ende hoe hi herder es hoe hi betere es. Den anijs ende oock alle andere confectien worden hert eest dat men se wel droocht in elcken toedene des zuichers

Om pineas te maken. viij.

Nēet wel ghesuuerde pineas also vele als men wilt Daerop worp zupchere mettē doergaetten laphē wel ghecort vanden beghinne totten inde. Dan keert ende huseit dat becke alsoe in coriandris crispis gheleert es Ende wilt men se hert maken. so salmen doe ghelijck ick gheleit heb vā amandelen

Dedertienste

Nota. Dese confectie duert onlange
Want de pineen sijn wat riehede En
eermense confijt salmen wel merken
dat si niet scinckende en sijn dat es als
si swer sijn ende quaet vā smake. En
men salse purgeren met zemelen ghe-
lijck dat voze gheleert es.

De sommighe doen cotten zupchere
wit vanden eyen en maken dat zup-
chere niet seer heet om dat gheslaghen
wit vanden eyen niet baken en soude.
Dit doen se int beghinsel der worpinge
des zupchers om dat het zupcher licht-
lijck aen hanghen soude midts de ver-
richheit die in hem es Ende dese manie-
re en wort niet ghelacht

Om hasennoten te confijten. ix.

Nemt keernen van hasennoten al-
so veel als ghi wilt en doet se ghe-
lijck ich v gheleert hebbe vanden amā
dese. Om crisp ende valste makē doet
inder seluer manieren.

Eermen de hasennoten confijt salmē
se wel hepten int becken dat mē de dui-
ne scortse diedair aen hāt af doe mach.
Want liet men die daer ane so soude dz
zupcher lichtelijck af vallen

Om muscardinos te confiten. x.

Men sal nemē wt ghelesen en wel
ghepuluerden caneel twee drag-
ma Musci boni een half scrupel in see-
re luttel rooswaters ghesmolten Dese
mingheit int becken Dā doeter op wel
ghetoc zupchere Alcht metten handē
wel ruerende Dit doet so langhe toedz
also groot wort als oelsaet Ende ten les-
ten salmen daer toe doen twee handen
zupchers saechtelijck ghetoc om dat se
ront worden souden

Muscardi ontfanghen met swairhe
dehen fautsoen Naer de ingeniose a-

Distinctie

poteker for meerse gheringhe metten
handen dat zupcher ende die speciē in-
den handen clamen minghelende En
na twee of drie hāden zupchers salmē
seteemlen ende daer met gaen de mul-
cardinen wte alsoe groot als een poent
van eender naelden D; puluer salmē
bewaren ende die fautsoen ontfanghē
hebben salmen bewaren.

Alle de voer streuē confectyen diemē
int becken maect salmen makē op rool
vier ende niet op hout vper ghelijck dz
sommighe dwale doen

Om pignachata te maken. xi.

Nemt vanden alder claerste zup-
chere niet perfectelijck ghetoc ēē
pont Dat slaet langhe met eenen stock
En alse langhe gheslaghē es doeter in
twee onchen ghinghebeer cleyn gese-
den

De sommighe doender meer ghinge-
beers toe om dat te stercker sijn sopde.
Naer sijn dosis es tot elck pont zup-
chers twee onchen ghinghebeers

Om zinziberaca te maken. xij.

Men sal nemen goeden suueren.
Shinghebeer ēē half onche Soe-
den finen caneel twee dragma Macis.
Sariofilorum elck een dragma Dese
puluer cleyn ende doeter toe zupcher
ghetlaert ende ghetoc een pont. Ende
maect de confectie in moerselkens.

De derthienste

Om alle vruchten ende dieren te maken van zupchere. xiiij.

Dulceriseert zupchere alsoe veele als ghi wilt ende knedet met wit vanden eyde tot dat worde ghelijc deeth. Dan scrijft de vormen met olpe van suete amandelen ende vulste metten ghekneden zupchere ende pers de vormen tamen. Aldus machmen alle dinc maken alsoe verre als men vormen heeft. Dan droechtse in een scouwe en verwet alsoot v best dinct oft beliest.

De soemighe kneden zupchere met gumme dragaganti gesmolte in rooswatere ende besprapen de vormen in bloeme. Maer de eerste maniere es betere.

Om penidios te maken. xiiij.

Mect twee pont zupchere eenen nacht in water. Dan siedt met dat selue watere sonder anders te claren. maer men saelt eerst coleren/ende men saelt hert sieden. Dan scrijft eenen marmarsteen met olpe van suete amandelen ende ghyet dat zupcher daer op. Dat trecket aen een sijer eer dat coue wort. Ende hoemen dat langher treck hoe dz witter wort. Dan sijdet met een psoer ende bewaret in een scouwe.

De somighe doen tot elck pont zupchere een half onthe amidi ghepulueriseert alst half ghecoet es oft int inde/en dat om dat het zupcher niet canderē oft blinchen en soude. Ende dat en es nyet te berespen.

Dat zupchere doet men in water om dat limicheyt crigen soude ende om dz men te bat aen sijer trecken soude. Maer welker treckinghen het wit wort.

Hoer zupcher beter ende witt es hoe men dat langher in dwatere wepcken

Distinctie

sal. Ende hoe dat grouere ende rooder is hoemen dat min sal in dwatere laten ligghe. Want grofroot zupcher heeft veel limpheden in. Ende het sijn wyt zupcher heeft luttel limichede in. Daer om moet langhe in dwatere liggē om dat limicheyt vercrighen soude.

Men sal zupchere in alle confectien claren sonder alleene in dese confectie. Maer men saelt hyper in colere om dat suueren soude van sijnder ouer vloodicheyt ende van sijnder onsuuerheyt.

Om te maken manus cristirofati. xv.

Supchere gheclaert ende vanden water verteert een pont. Watere van roosbloemen een half pont. Dese mingelt tamen en siedtse tot dat dwatere verteert si/en dat het zupchere siert ghecoet si. Dan sprapt op eenen marmarsteen bloeme ende daer op ghiet u zupcher. Dan doeghet af alst coue es en bewaret.

Men en salt zupchere daer men manus cristiar maect niet lange staen. Wat alst met langhe staet so en blincket niet.

Om te maken manus cristiviolati. xvi.

Een pont gheclaert supchere ende vanden watere verteert ofte ghesmolten. Water van fioletten een half pont. Dese mingelt ende doet ghelijck voerscreuen es.

Dederthienste.

In deser seluer manieren machmen
ook maken Manus cristi Suglossa-
cum. Boraginatum / alleen dwatere
veranderende

Om te maken manus cristi prolatū
.xviij.

Men sal nemen Supcher een pōt
gedaert ende vanden water ver-
teert. Koolwatere een half pont. Dese
siedt samen tot dat dwater verteert si
ende dat het supcher hert ghesoeden si.
En ten inde doeter toe Margaritē clei
ghestooten een half onche Dā besprait
eenen marmersteē m; bloeme en ghiet
daerop v; supcher

Maht alle de apothekers die dese cōfec-
tie maken en doen tot elck pōt; zuichers
niet meer dan een dragma margaritē
midts vrechpt ende om deswille dat
de lieden dier soopen niet betalē en wil-
len Maht men en mach niet min doen
dan tot elck pont; supchers een half on-
che margariten

Om te makē manus cristi cum frag-
mentis. xvij.

Manus cristi met troselpnge van
coscelijcken ghesceenten maect-
men aldus Reemt Supcher gheclaert
ende vanden watere verteert een pont
Koolwatere een half pont. Dese twee
salmē siedē tot dat dwater versoden es
ende tot dat supcher hert ghesoden es.
Ende ten inde doeter toe troselingē vā
den preciosen ghesceinten die vore indē
electuarien ghespiciſceert scaen gepul-
uert drie dragma. Margaritē ec drag
Dese mingelt alsamen Dan besprait
ereenen marbersteen mit bloeme ende
daer op ghiet v; supcher. Dan bewaret
in een scoue

Om sauoniam te maken. xix.

Distinctie.

En pont gheclaert zuichere ende
vanden water verteert Koolwa-
tere vier onchen Amidigepulueriseert
vier onchen. Dese siedt samen tot dat
dwatere verteert si Dan doeter toeten
inde Shinghebeer seer clepne ghe-
sieden twee dragma Dan doeghet op
eenen marmersteen als voerscreuē es

Om supcher root te maken. xx.

Nemt Bresillhout seer clepne ge-
ralpt oft ghemalen een onche Al-
lupn de roche een half onche Water ses
onchen. Dese twee salmen in een cleet
binden ende int voerscreuen watere la-
ten ligghen ses dagen Dan heptet licht-
telijck ouer twee ende siedt dat supcher
metten voerscreuen watere

Om groen supcher te maken. xxi.

Siedt dat supchere met Quool sap
Oft met groen coren sap. Oft met
groen terwen sap Ofte met sap van p-
reos

Om blau oft swert; upcher te makē.
.xxij.

Bint blau bloeme daermen met
verwetende gumma dragagan-
ti elck een half onche in een doetphen en
legghet ses daghen in ses onchen rode
wijn Dan hept den wijn ende siedt dat
supchere daer met

Om gheel supchere te maken. xxij.

Mer twee dragma soffraens es
nen dach ende nacht in een pōt
waters Dan heptet een luttel ende co-
leret Daer met siedt v; supcher Of neet
sap vanden ghelen bloemen dpe in de
beemden wassen Ende der soemighen
opinie es de bloemen van achon Daer
met siedt v; supcher ende het sal seer scoō
gheel worden Maer ten riecken; so wel

De heerthienste

Probi vissen Sathare Gramēghers
Carbones/biskelen. Plantago/weech-
brece Drimper alua clauda equina sta-
phanus maior mirradicht staphanus
minor radix Cortices capparow/koef-
sen vā rappers Cortices mandragore/
de scole vā mandragora Cortices gra-
natow/de scoffen van granaet appreis
Alle specien van allupn siemponticum
een worttele Aubea tintow/debruyt.
Diptanum/diptan. Aracia/Arzen Ppo-
quidoo Comu terti/herthoren Cal-
toreum/beuergel Alle saven van crup-
den Alle worttele die niet wel en riecke.
Alle dat veel courheptende vochticheyt
heeft Scasilagria/lups crupt. Eupuli.
Paceoli Semen tanapis/keplaet Ser-
beris vernisch boom De stelen vā bo-
men ende planten/norhtans moet mē
semin sieden vanden worttelen en meer
van behladeren

Desenavolghēde medecynē moghē
luntel siedens verdraghen.

Dhina/hemelsdau Aqua lactis/
heerhiep Rosen Viole/violetten
Sricadra arabicum/bloemen van a-
rabien Sricados citrinum/ij bloemē
Epithimum/de veselen op de claueren
Pallium/pallien crupt Capillus vene-
ris/muerrupte. Scamonea/een mate-
rie des booms Folium indii; Flores ge-
nestra/citablosomen Cardamomum
eē vrucht stansius/mulghiaet Ambra
Camfora camfere Amens Amomum
Aligella/arabewasch in coren. Cortices
tici/de scoffen van eenen boom Corti-
ces citoniorum/de scoffen vanden que-
boom oft appels Calamus aromaticus
calmus Opium. Merum/ajhn Aqua
rosarum/roosmatere Aqua violarum
violet water Flores nenusaris, perplu

Distinctie

bloemen Flores bugiosse/bloemen vā
offentonghe. Flores boraginis/berna-
gie bloemen Alle aromatische dpinghē
Al dat anderen dinghen te bouen gaet
Al dat gheringhe smilt Semen althee
hoge malue De vier grote conde sabbē
Semen papaveris albi/wit oellaet Se-
men papaveris nigri/swert oellaet O-
zimum Carpobalsamum met aldere
planten. Gariofil/groffels naghelen
Piper omne/alle pepere Heuberbari
reberbere Cynamomum/caneel Ma-
iorana/malepne Daturegia/hof coe-
ne Anthos/rosemarijn Basilien crupt
Mellilotum/wilde clauere Camomil-
laxamille Serpillum/onser vrouwen
bedstro. Origanum/dupst. Sandali
omnes/alle sandelen hout Signi aloes
Desenavolghēde medecynē moghē
middelbarighe derotie of seliedpninghe
verdraghen

Denta/mupote Calamentū Dal-
uia saue Serhonia Alle bladerē
Alle saden Vinum granatorum Vinū
citoniorum. Dat crupt van heppe den-
del Sap van welriekende crupden Al-
loes. Thamarindi. Succus rosarum/
sap van rooscrupt Sap van vpoletē
crupt Absintium/allene Fumus terre
griseom Eupatorium/wilde saue P-
lopus/plope of ijspe Joruma/pupmē
Eupuli Colloquintida Turbey Agari-
cus/denne spongiē. Ksarum/hafel wor-
tele Polipodium/boom varē Aquilla
cert aiupnen Precos Dene. Rizercon
Ciclamen Semen genesire/brem sare
Semen iulquiami/bullen saet. Davi-
na sauelboom Drabiosa/apostre cruit
Carui tou comijn saet Semen leusiaci
lubrichel saet Deterrilisact Wikelsaet
Semen anisi/ango saet Semen timini

De vifchhienfche

romijn laet Demen fperagi Eppe laet
 Anpfaet Ihnfaet Fenegriech laet Dor
 fteyn laet Tactuwe laet Demen fcarie
 ole Endiuil laet Demen et herba aceto
 fe laet ende fulcher crupt. Demen vut
 er nat laet Demen coriandrorum cor
 fander laet Oideum gherfte Mirilli
 Cibebe Demē iuniperi ienauer beffe.
 Jnube Salautie granaet bloemen.
 Caplus barbarus et herba fneia En
 diuia endiue Scolopendria hertfton
 ghe. Procea hemel fluetele of fuccorei
 e Tamarifcus Parifragia fteenbreke
 Jantus lauwerboō Jenufar zeep lup
 tura Archimelia bindet. Jimpinella
 heuenelle Paritaria paridane Jperi
 con firtians crupt Gofus een worttel
 Zebnaria zewair laet Zimber ghin
 ghebeet Jiquiria clap ende die wort
 tel.

¶ Hier beghint de vifchhienfche diftanc
 tie leere ende vander fcoorpnghen ende
 puluerifceringhen der medecinen. En
 de houthoude beretpden Daer al deerite
 es vanden medecinen dpe fter gheftoo
 ren of ghē puluerifceert moeten lan

¶ Ede diftancie of fomme
 es alto profitelich als
 de noerfcreuen Ende
 eelt datfelwel verftaē
 wortende bewaert.
 So felen de compofiti
 onen de cracht vanden fubftancien cri
 ghen ende in hem drucken bider graai
 enghes

Diftancie

¶ Dese navolghende medecinen moe
 ten fter gheftooten of ghepuluerifceert
 worden

¶ Alle de arifcologien Jequinantā
 Enula. Preos. Jecoria ferri de
 paellien vāgher Jictum fper fcalen
 Alle de landelen. Jargarite/peeren.
 Opium Witte root oelfaet Bloes Col
 loquintida Jremodactili Jutumer a
 zininus Alle de tentorpen Jwert ende
 wit nieftcrup De worttel van pioenen
 Jitium folis Jcorpioenen Demen li
 ni Jnfaet Fenigriech laet Demen ber
 beris De vier meefte roudē faden Jora
 fifagria Coriander laet Jupini Jare o
 li Jiemplaet Jicera Jrobis Jndum
 Jace lauri/bakeier Jdince Jmigdole
 amandelen Juellane Jalenoten Jao
 riti dāden Jaffule/carenten. Opghen
 Jmirilli. Jenuer beffen Salautia.
 Alle fcorffen van planten Jauelboon
 Alle diftelen Jepervina Janda equi
 na Jaffanus. Jignum aloes Jontes
 mandragore Jontes rapparoti Jor
 rices granatorum Jaupton Jubea
 finctorum Jofum Jiptanum Jang
 uis draconis Cornu cerui Jffis fepie
 fere beenderen dāre de gont fmeden Ji
 uer inghieten Jbur/maet Jure Jgout
 Jrgentum/Jiuere Jolumbum Jflum
 ghebrant loot Jartamus Demen fub
 quianni Jaturia eris Jmarcalita Je
 rufte verme Jptargitū Jluergilt Jdins
 um/menie Jrgēum Jublimaturge
 Jublimeert Jluer Jrcenicum/een feng
 de fpecie Corallus rubens root corari
 Corallus albus wit corael Japis lazuli
 lazuer fteen Japis liris. Jentallus
 cristael Jmagnes Jepflicen Jormelion
 Jmarmor Sulphur Joffere Terra Jigil
 lata ghefegheide eerde. Jirticoll. Jlos

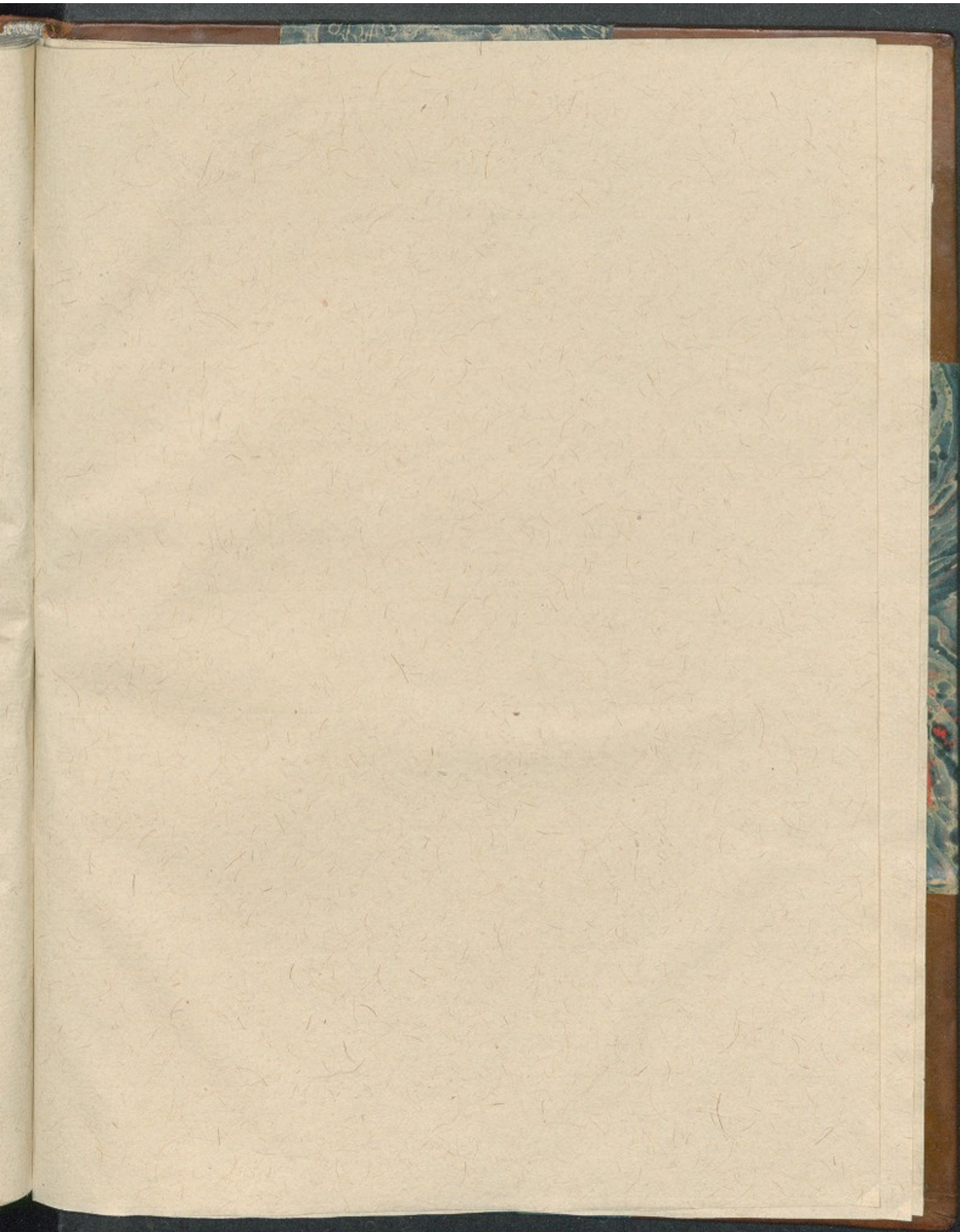

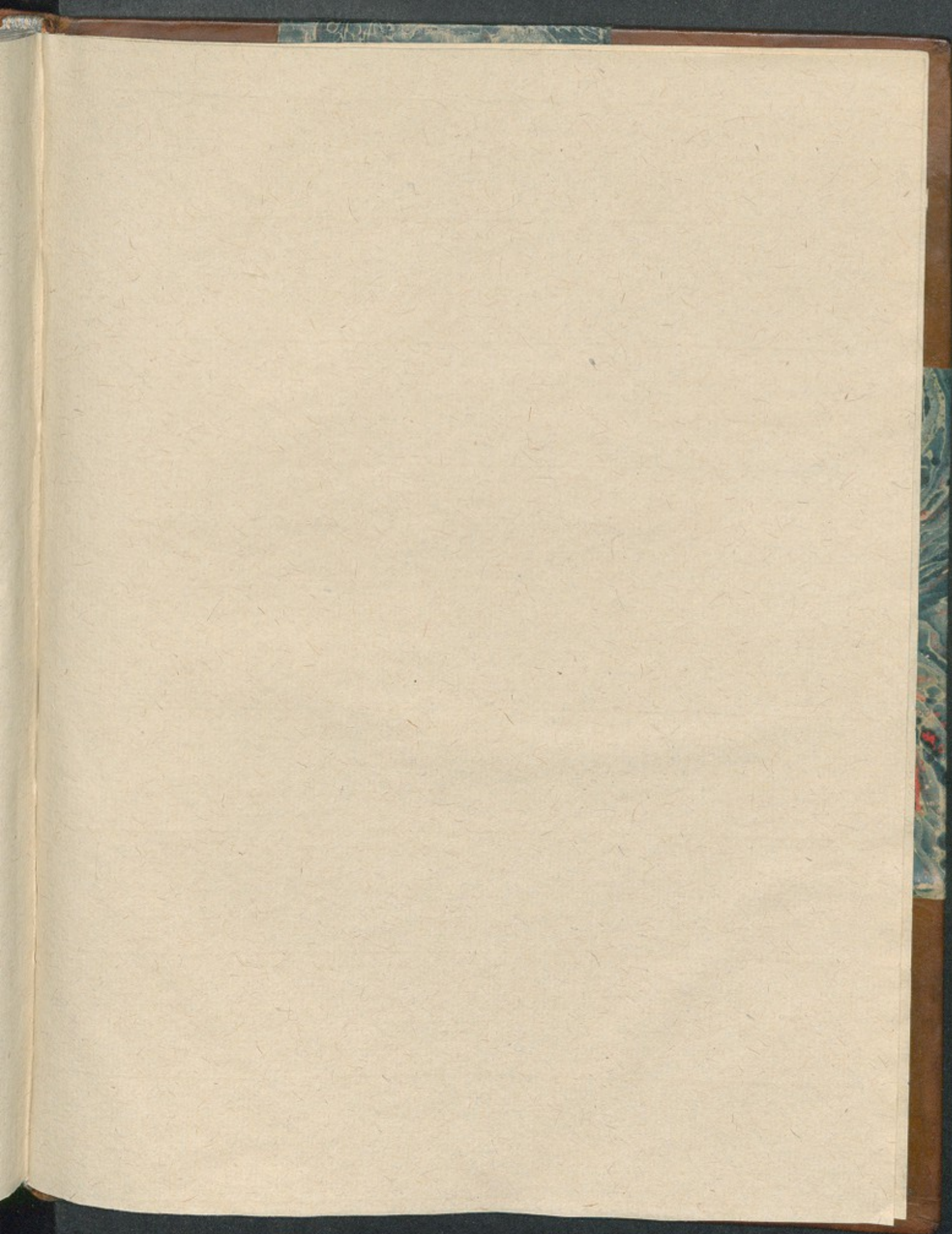

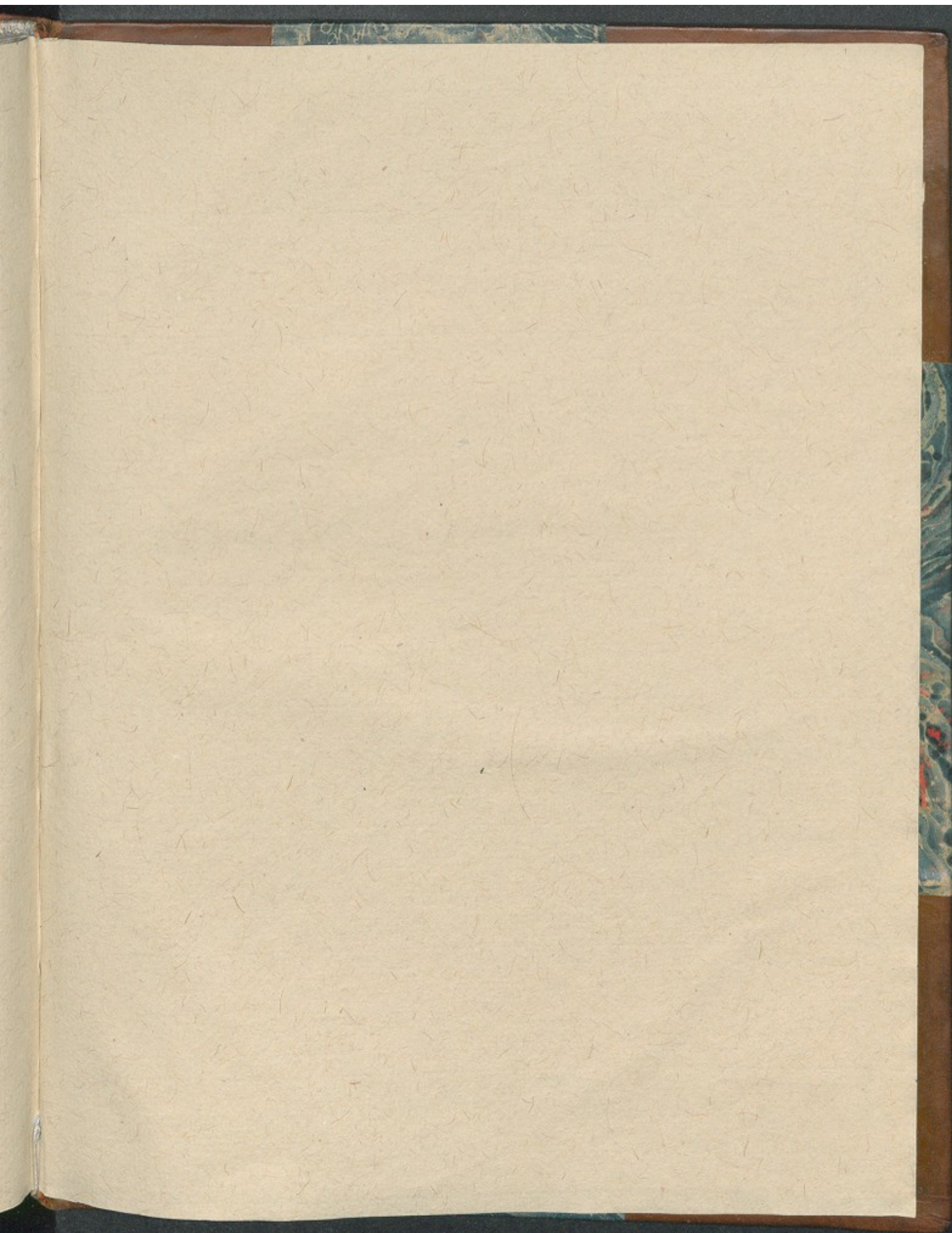

(Augustus, Quirinus de)

Nyhoff 32

72 blkn. folio 2 Kol. 41 regels met sign. a ij - o ij
Zonder verklaren.

F1 recto (titel de letters in xylage)

F1 verso (Keiserlyk wapen in vierde de houtmeranden)

F4 verso (Houtmeranden v. de geboorte v. Son in deselfde
vermelde rand)

F5 recto (1) De prologhe Iken beghint dat boek etc.

≡ onth. ~~sign. met~~ o ij, o ij o v

F71 recto (2) Regl 21 C Ter eeren gods ende tot behoef van //
alle menschen es dit boek met groter // diligentien wten latine
ghetranslatert // ende gheprint op de cooken Thomae // vander
noot Wonende in de princelike //ke stad van Bruesel in des
zeeridder. // dat iaer ons heeren duysent vyfhondt // ende vyffthien

F71 verso blank

F72 (?)

K. D. onthrust laatste blad (?)

a	6	—
b	4	x
c	6	—
d	6	—
e	4	x
f	4	x
g	6	—
h	6	—
i	4	x
k	6	—
l	4	x
m	6	—
n	6	—

60

48
20
<hr/>
60

48
20
60

J.E.S. 30.1.77

